

Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства

Матеріали конференції

Управління культури і туризму Кіровоградської обласної
державної адміністрації

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського

**Миротворче значення бібліотеки у формуванні
толерантності і духовності суспільства**

Матеріали конференції

Кіровоград Лисенко В. Ф. 2010

УДК 027(477.65)
ББК 78.34(4УКР-4КІР)751,2я431
М58

Відповідальна за випуск: Гаращенко О. М., директор ОУНБ ім. Д.
Чижевського

Упорядкувала та підготувала до випуску Ткаченко О. В.,
заступник директора ОУНБ ім. Д. Чижевського з основної роботи.
Редактор: Приймак С. В., завідувача сектором маркетингу

Миротворче значення бібліотеки у формуванні
толерантності і М58 духовності суспільства: (за підсумками
Міжнародної науко- во-практичної конференції)/Упорядник Ткаченко
О. В. - Кіровоград : Лисенко В. Ф., 2010. - 252 с.

ISBN 978-966-2570-03-8

Збірка підготовлена за підсумками Міжнародної науково-
практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у
формуванні толерантності і духовності суспільства”, яка
відбулася 28-30 вересня 2010 року в Кіровоградській обласній
універсальній науковій бібліотеці ім. Д.І. Чижевського.

Учасниками конференції висвітлено питання культурного
розмаїття та толерантності, ролі бібліотек та освітніх закладів у
створенні багатокультурного суспільства, вихованні
толерантності у молоді, впровадженні принципів терпимості у
життя спільнот та розуміння різних поглядів громадян,
глобальних перетворень у світі.

До збірки увійшли доповіді працівників обласної
універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського та
повідомлення з досвіду роботи інших бібліотек, зокрема і
польських. Збірка містить доповіді науковців, краєзнавців,
керівників об'єднань національних меншин, громадських діячів
та ін.

Представлені в збірнику матеріали можуть бути корисними
для бібліотечних спеціалістів, викладачів, студентів.

УДК 027(477.65)
**ББК 78.34(4Укр-
4Кір)751.2я431**

ISBN 978-966-2570-03-8

© Ткаченко О. В., 2010
© Лисенко В. Ф., 2010

ЗМІСТ

Міжнародна науково-практична конференція «Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства».....	6
Н. Ю. Овчаренко, начальник управління культури і туризму Кіровоградської облдержадміністрації	10
О. М. Гарашенко, директор обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д. І. Чижевського	12
О. В. Ткаченко. «Бібліотека-місце зустрічі...».....	16
В.В. Громовий. «Глобальна освіта в Україні: від освітнього хуторянства до глобальної перспективи».....	27
І. О. Цуріна. «Роль публічних бібліотек України у створенні багатокультурного суспільства».....	34
О. І. Полячок. «Об'єднання поляків Кіровоградщини «Полонія» ім. Кароля Шимановського та його співпраця з обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Д. І. Чижевського»	42
В. В. Білошапка. «Питання толерантності у роботі олександрівських краєзнавців».....	48
О. М. Волохин. «Библиотеки на пороге глобальных изменений — опасные перспективы, или Готовы ли мы к перевоплощению книги» ...	53
М. Г. Гриб. «Формування толерантності та духовного світогляду звільнених з ув'язнення у бібліотеці (Мистецтво жити поруч)»	68
М. П. Тупчієнко. «Паралелі сприйняття відкритості інформаційної складової громадськістю, суфійською думкою та сучасною інформаційною ідеологією»	72
Пол Грег. «Сотрудничество с Кировоградской областной научной библиотекой им. Д. И. Чижевского»	76
Н.Ткаченко. «Міжкультурна взаємодія та діалог як фактор гармонізації міжнародних стосунків».....	78

Jerzy Kumiega. «Biblioteka dla młodych - Źródłem inspiracji do działań wychowawczych na przykładzie projektu «BffILIOTEKA-Ś WIATOTEKA»	82
Єжи Кумієга. «Бібліотека для дітей і молоді - джерело натхнення у виховній роботі на прикладі проекту «Бібліотека-Світотека»	88
Jerzy Kumiega. «Z książką na walizkach» po raz siódmy	94
Єжи Кумієга. «З книжкою на валізах» усьоме!	100
С.І. Тимків. «Толерантність у бібліотечному просторі»	106
Л. М. Савенко. «Роль юнацької бібліотеки у вихованні толерантності і духовності молоді»	116
Т. С. Манжула. «Місія дитячої бібліотеки у збереженні традицій читання»	126
Ж. Ф. Городецька. «Місце книги у формуванні толерантності»	135
Н. М. Білаш. «Бібліотека без кордонів, або Свобода бути різними»	145
О. П. Сергеева. «З досвіду вивчення приватної бібліотеки Дмитра Івановича Чижевського в Німеччині»	151
Н. К. Чуприна. «Толерантність у бібліотечному обслуговуванні»	158
І. 1. Кучеренко. «Internet як засіб спілкування для людей літнього віку»	164
Т. П. Макарова. «Бібліотека — центр обміну інформацією та діалогу культур Кіровоградщини»	171
Н. М. Зеленська. «Створення електронної бібліотеки ОУНБ ім. Д. І. Чижевського: принципи і критерії відбору документів»	175
С. А. Ушакова. «У бібліотеку - за гармонією душі та духу. Практика формування культурного середовища відділу мистецтв»	181
І.С. Каліфорова. «Вільшанка - мала Батьківщина для болгарського народу»	186
Т. В. Малащенко. «Виховання толерантності як елемент діяльності бібліотек»	193

Л. Є. Павелко. «Ніколи не згаснуть пам'ять і турбота»	199
Т. О. Мартиненко. «Взаєморозуміння і толерантність»	203
Т. В. Полудень. «Толерантність у роботі з користувачами».....	209
Н. Б. Коваленко. «Просвітницька діяльність бібліотеки щодо поширення ідей толерантності»	215
О.Я. Зуділова. «Шляхи підвищення рівня правової освіти бібліотек Новгородківщини».....	218
В. В. Бажан. «Краеведческая литература как источник национального примирения народов Украины».....	226
О.Ю. Іванова. «Виховання толерантності як одна з важливих умов підготовки інформаційно-бібліотечних фахівців».....	228
В.М. Левчук. «Формування толерантності у студентському середовищі»	233
А. Кузнецова, І.Убовська. «Польский ликбез»	237
Додаток 1. Наказ про проведення Міжнародної науково-практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства”	240
Додаток 2. Наказ про підсумки проведення Міжнародної науково- практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства”	241
Додаток 3. Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” 28-29 вересня 2010р.....	244
Додаток 4. Фото	247

Міжнародна науково-практична конференція «Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності та духовності суспільства»

Сучасна філософська думка, при всій різноманітності її течій та напрямків, сходиться в одному: найстрашніша з катастроф, що загрожують суспільству — це “антропологічна катастрофа”, тобто руйнація людства і людяності, а всі інші — техногенні, екологічні, економічні, — є лише похідними від неї.

Тому на сьогодні важливим завданням галузей культури й освіти є поворот від абстрактної схеми інформування, виховання, навчання до реальної конкретної людини, з усіма притаманними їй особливостями. Отже, сприяння формуванню толерантності і духовності особистості, суспільства сьогодні стає одним з першочергових завдань бібліотеки, як сучасного інформаційного і соціокультурного закладу, відкритого для кожної людини.

Наше рідне місто Кіровоград, мала батьківщина багатьох талановитих людей, було і залишається перехрестям шляхів, ідей, течій. Містом, в якому завжди товаришували люди різних мов, національностей, вірувань. Містом, чуйним до суспільного життя та його викликів. Бібліотека взяла на себе важливу миротворчу місію, адже є толерантною за суттю. У ст. 21 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» визначено, що громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місця проживання мають право на бібліотечне обслуговування.

Теоретичними напрацюваннями з даної проблеми та шляхами її реалізації в практичній діяльності ділилися науковці, краєзнавці, керівники об'єднань національних меншин, громадські діячі, бібліотекарі-практики на **Міжнародній науково-практичній конференції «Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності та духовності суспільства»**, яка проходила 28, 29 та 30 вересня 2010 року в м. Кіровограді на базі обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського.

Метою конференції було визначено: формування в бібліотеках полікультурної особистості, відкритої до сприйняття ідеалів та цінностей представників інших культур; сприяння у налагодженні

повноцінного і рівноправного діалогу, розвиток навичок спільної продуктивної діяльності між українцями та представниками національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженцями, іммігрантами та соціально найменш захищеними групами у суспільстві.

Роботу Міжнародної науково-практичної конференції відкрила директор обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського **Олена Миколаївна Гаращенко**, з вітальним словом до учасників та гостей звернулися начальник управління культури і туризму Кіровоградської облдержадміністрації **Наталія Юрївна Овчаренко**, перший заступник міського голови м. Кіровограда **Сергій Миколайович Табалов**.

Конференція мала три пленарні засідання. В перший день з доповіддю „Бібліотека - місце зустрічі” виступила заступник директора з основної роботи обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського **Оксана Василівна Ткаченко**, розповівши про місію бібліотеки у просуванні ідей толерантності, основні напрямки роботи та досягнення у цій царині.

Доповідь про роль публічних бібліотек України у створенні багатокультурного суспільства презентувала завідувача відділом наукового аналізу та розвитку бібліотек Національної Парламентської бібліотеки України **Інна Олексіївна Цуріна**.

Науковці-освітяни виступали з доповідями як навчити плекати українця і громадянина світу. Голова постійної комісії обласної ради з питань освіти, культури, науки, спорту, молодіжної політики, у справах сім'ї і туризму, Голова Координаційної ради Асоціації лідерів освіти України, заслужений учитель України **Віктор Володимирович Громовий** презентував доповідь про глобальну освіту для миру і любові. Викладач Кіровоградського національного технічного університету, дослідник історії, археолог, краєзнавець, автор низки розвідок з проблем давньої історії Центральної України **Микола Петрович Тупчіснко** - доповідь „Паралелі сприйняття відкритості інформаційної складової громадськості, суфійською думкою та сучасною інформаційною ідеологією”.

У Конференції взяли участь голова об'єднання поляків Кіровоградщини «Полонія» ім. Кароля Шимановського **Олександр Іва-**

нович Полячок, розповівши про співпрацю об'єднання з обласною універсальною науковою бібліотекою ім.Д.І.Чижевського. Голова обласної організації Руського руху України, доцент Кіровоградської філії Відкритого Міжнародного університету розвитку людини Україна **Валентина Василівна Бажан** виступила з доповіддю „Краєзнавча література як джерело національного примирення народів України”.

Унікальними розвідками були виступи краєзнавців: письменника, Лауреата Національної премії України ім.Т.Г.Шевченка, головного редактора журналу „Кур'єр Кривбасу” **Григорія Джамаловича Гусейнова** про маловідомі сторінки життя Марка Лукича Кропивницького.

Головний зберігач фондів Олександрівського районного краєзнавчого музею Кіровоградської області **Василь Вікторович Білошапка** розповів про питання толерантності у роботі олександрівських краєзнавців.

У роботі Міжнародної науково-практичної конференції взяли участь наші колеги з Дольношльонської публічної бібліотеки ім. Т. Микульського (м.Вроцлав, Польща) - заступник директора **Іоланта Убовська** розповіла про місто Вроцлав та його історико-культурні, бізнесові, туристичні аспекти, особливості роботи польської бібліотеки з різними категоріями користувачів, у напрямку популяризації іноземних культур на прикладі роботи бібліотечних Центрів американської, французької, німецької та корейської культур. Її колега, директор відділу роботи з дітьми **Єжи Кумієга** у доповіді „Бібліотека для дітей і молоді - джерело натхнення у виховній діяльності”, на прикладі проекту „Бібліотека - Світотека” наголосив на основному принципі бібліотечної роботи з дітьми: граючись - навчатися.

Житель м. Даллас, США, **Пол Грег** розповів про те, як він став волонтером відділу документів іноземними мовами головної книгозбірні області та про освітню роботу, яку він безкоштовно провадить для наших співгромадян.

Викликала дискусію доповідь „Бібліотеки на порозі глобальних перетворень: сумнівні перспективи або чи готові ми до перевтілення книги?” головного інженера відділу автоматизації

обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського **Олега Михайловича Волохіна.**

Перший день роботи конференції виявився насиченим і багатим на нові відкриття. Чудовим подарунком гостям і учасникам конференції став урочистий концерт Кіровоградського муніципального хору під керівництвом Юрія Любовича, прекрасне виконання музичних творів надало усім святкового настрою.

В другий і третій день пленарного засідання з доповідями виступали директори обласних та регіональних бібліотечних закладів області, фахівці обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського. Це була чудова можливість обмінятися кращими здобутками та запозичити досвід для того, аби покращити і вдосконалити роботу з користувачами.

Учасники конференції висловили щиру вдячність Олені Миколаївні Гаращенко, директору обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського, Оксані Василівні Ткаченко, заступнику директора з основної роботи, голові оргкомітету конференції за такий оригінальний «бібліотечний міст» учасників, за вміння відшукати творче зерно і донести його до бібліотекарів, яке в недалекому майбутньому заколоситься в кожному районі області й за її межами.

Міжнародна науково-практична конференція мала високий науковий рівень. **Збірник**, який буде видано за результатами проведення конференції, буде розповсюджено бібліотечною системою області, електронна версія матеріалів конференції буде представлена на веб-сайті Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського.

Овчаренко Н.Ю.,
*начальник управління культури і туризму
Кіровоградської обласної державної адміністрації*

Шановні гості, шановні учасники
конференції!

Щиро вітаю вас на Кіровоградській землі в нашій головній бібліотеці регіону - обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. І. Чижевського. Хочу привітати гостей з Польщі, які приїхали до нас з м. Вроцлав, щоб поділитися своїм баченням вирішення найскладнішої проблеми співіснування різних народів на одній землі.

Мені дуже приємно, що вересневі дні на Кіровоградщині ознаменовані особливо важливими подіями - 40-річним ювілеєм нашого свята театального мистецтва „Вересневі самоцвіти”, Міжнародною науково - практичною конференцією „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” та Обласним форумом сільських бібліотекарів Кіровоградщини, який відбудеться завтра, напередодні Всеукраїнського дня бібліотек.

Наша Кіровоградська земля споконвіку славиться розмаїттям та традиціями культури, мистецтва і духовності. Тому мені дуже приємно, що сьогодні в цій залі зібралися люди небайдужі до проблем, які існують в сучасному суспільстві і нашому житті.

З кожним днем світ стає більш жорстоким. Непоодинокими є акти нетерпимості, насильства, тероризму, расизму, антисемітизму та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, іммігрантів та соціально найменш захищених груп у суспільстві. Спостерігається зростання сепаратизму та екстремізму.

Бібліотека як відкрита система, куди може прийти будь-яка людина, та соціальний інститут суспільства не може бути осторонь цих проблем. В основі діяльності більшості бібліотек світу лежить принцип толерантності. Толерантність сьогодні - етична доктрина сучасності, яка посідає центральне місце в системі цінностей цивілізованих держав.

Сьогодні в Україні багато говорять про інформаційну функцію бібліотек як одну з основних, але, на жаль, не досить уваги приділяють бібліотеці як провіднику ідей толерантності.

Толерантність виникає та зміцнюється в міру розширення світогляду та накопичення знань. Саме тому важливу роль у формуванні толерантної особистості відіграє книга. Читаючи, користувачі занурюються у світ людських відносин, проживають інші долі та збагачуються досвідом, знайомляться з іншими народами, їхніми національними традиціями.

Бібліотеки - одні з найдавніших культурних інститутів людства, що в процесі свого існування безліч разів трансформувалися (змінювали форми документів, функції та завдання), але ніколи не припиняли свого існування. Можливо, так склалося тому, що вони зберігають, акумулюють і передають вічні духовні цінності від одного покоління до іншого. Нещодавно говорили про трансформацію бібліотеки зі звичайної книгозбірні в потужний інформаційний центр. А сьогодні ми повинні сказати ще й про те, що **бібліотека** - це **територія толерантності**, своєрідна школа спілкування, адже сюди може прийти кожен, незалежно від соціальної належності, національності, релігійних поглядів, належності до певної культури, і почуватися повноцінним та рівним. Саме бібліотека має можливість толерантно розповідати про різні культури, народи, релігії, звичаї та традиції, а також сприяти міжч-совому (адже в бібліотеці зібрано документальні носії, створені задовго до нашого існування) та міжнаціональному спілкуванню.

Тому я рада бачити в цій залі не тільки бібліотекарів, а й науковців, представників громадських організацій та національних товариств, які приєдналися до бібліотекарів, щоб обговорити дуже важливу проблему, яка є у суспільстві сьогодні - проблему міжнаціональних відносин, відносин з людьми соціально незахищеними, відносин з тими, хто потребує нашої допомоги.

Давайте разом шукати шляхи до підняття нашої гідності, терпимості до інших світоглядів, інших думок.

Культура завжди об'єднувала людей, стирала кордони та руйнувала стереотипи. І ця конференція також визначить наше бачення та практичні дії щодо формування толерантності і духовності у нашому суспільстві.

Гаращенко О.М.,

*директор обласної універсальної наукової
бібліотеки ім. Д.І. Чижевського, м. Кіровоград*

Шановні гості, учасники конференції,
колеги!

Дозвольте щиро привітати вас на Міжнародній науково - практичній конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. І.Чижевського!

Дозвольте представити почесних гостей конференції:

Овчаренко Наталію Юріївну, начальника управління культури і туризму Кіровоградської облдержадміністрації;

Табалова Сергія Миколайовича, першого заступника міського голови, керівника громадської організації „Фронт змін”;

Громового Віктора Володимировича, голову постійної комісії обласної ради з питань освіти, культури, науки, спорту, молодіжної політики, у справах сім’ї і туризму;

Цуріну Інну Олексіївну, завідувачу відділом наукового аналізу та розвитку бібліотек Національної Парламентської бібліотеки України;

Іоланту Убовську, заступника директора Дольношльонської публічної бібліотеки ім. Тадеуша Микульського, м. Вроцлав, Польща;

Єжи Кумієгу, директора відділу роботи з дітьми Дольношльонської публічної бібліотеки ім. Тадеуша Микульського, м.Вроцлав, Польща.

Я дякую вам за те, що сьогодні ми всі разом можемо обговорити найважливіші проблемні питання, які набули особливої актуальності у сучасному суспільстві.

Бібліотека як найбільш демократична і відкрита соціальна інституція не може залишатись осторонь гуманітарних проблем, які загострюються з розвитком комунікативної культури, відкриттям

кордонів, глобалізацією економік, світовою міграцією. Більш чітко і гостро сьогодні виявляються бар'єри у формуванні достойних толерантних відносин при усвідомленні багатьох розрізень: етнічних, політичних, освітніх, статусно - економічних, конфесійних, а також вікових та тендерних.

Сьогодні роль бібліотек у сучасному інформаційно - культурному просторі неодмінно зростає, зростає і їхня соціально - впливова функція на формування міжлюдських відносин у суспільстві. Бібліотеки залишаються сьогодні чи не єдиними найбільш демократичними гуманітарними інститутами, які є по суті толерантними, починаючи з Закону України „Про бібліотеки та бібліотечну справу”, у статті 21 якого зазначено, що всі „...громадяни України незалежно від статі, віку, національності, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місця проживання, мають право на бібліотечне обслуговування”.

Сучасний світ прагне до стабільності і цілісності, зберігаючи при цьому національну ідентичність народів, що його заселяють. Основною з головних умов стабільності будь-якого регіону є добрі відносини, повага до кожного народу, який мешкає на його території. На жаль, сучасний світ, в якому скорочуються відстані і народи стають ближчими один до одного географічно, не може похвалитися духовним зближенням між різними національностями, конфесіями. Гостро постають проблеми ксенофобії, шовінізму у міжнаціональних відносинах у будь-якій країні, навіть в Європейських країнах, які вважаються толерантними до інших народів. Останнім часом через засоби масової інформації ми часто дізнаємося про резонансні випадки національної нетерпимості, міжконфесійних сутичок, проявів неонацизму в різних країнах світу. Тому добросусідські відносини треба починати з найменшого куточка землі - зі свого села, міста, області, країни. Формувати добрі стосунки і морально оздоровлювати суспільство покликані усі гуманітарні інституції, і, безперечно, бібліотеки.

Історія будь-якої бібліотеки нерозривно пов'язана з історією краю. Діяльність бібліотеки цілком залежить від завдань, які сьогодні стоять перед регіоном, перед державою. Кіровоградщина споконвіку є багатонаціональною територією, де мешкають представники понад 90 народів: українці, росіяни, білоруси, молда

вани, вірмени, євреї, поляки, болгари, роми, корейці та інші. Вони розвивають свою культуру, зберігають свою мову і народні традиції. Бібліотеки Кіровоградщини на чолі з нашою бібліотекою вважають своєю пріоритетною місією розвиток краєзнавчого напрямку роботи, збереження, відродження і популяризацію національних культур багатьох народів, які створюють полікультурний і неповторний колорит нашої землі. Наша бібліотека вивчає історичні аспекти формування культурного й освітнього середовища нашого краю, збирає і досліджує письмові джерела, відображає та відтворює їх у бібліографічних посібниках, створює ретроспективні та сучасні електронні каталоги краєзнавчої літератури, відкриває унікальні краєзнавчі джерела за допомогою новітніх технологій, запроваджуючи електронний музей книги і читальний зал на нашому сайті. Треба визнати, що ніколи бібліотеки не проводили таку велику роботу зі збереження етнічної культури, історичного минулого Кіровоградщини та народів, що тут мешкають. Таким чином, відбувається накопичення, збереження та розповсюдження духовної спадщини нашого регіону і збагачення української та світової культури. З виходом у світовий інформаційний простір із рамок краєзнавчої ця місія набула міжнародного значення.

Сьогодні, коли розширюються масштаби бібліотечної інтеграції, стають більш різнобічними форми взаємодії бібліотек з різними установами: органами владних структур, громадськими організаціями, музейними та клубними закладами, закладами освіти, творчими об'єднаннями, бібліотеки виходять за межі своїх храмів і розглядають свою місію як „бібліотека для усіх”, бібліотека „без кордонів”, яка націлена на надання вільного доступу до будь-яких інформаційних ресурсів усього світу.

Бібліотека - дім толерантності. В її фондах завжди знаходились поруч діаметрально протилежні джерела: Біблія і праці КМаркса, Л.Толстой і Ніцше, М. Карамзін і Лев Гумільов. Але у книгозбірнях завжди можна знайти роботи видатних людей - символів толерантності - Конфуція, Махатми Ганді, Григорія Сковороди, Володимира Вернадського, Януша Корчака, Альберта Ейнштейна, Мартіна Лютера Кінга, Андрія Сахарова та багатьох інших.

Для глибинного пізнання культури різних народів у бібліотеках широко популяризується література, що висвітлює історію і

сьогодення, традиції і кращі надбання писемного слова та мистецтва різних країн, проводяться багато соціально - культурних заходів, що сприяють вихованню толерантності у спілкуванні між окремими особами і соціальними, культурними, релігійними та мовними об'єднаннями. Наша бібліотека і бібліотеки Кіровоградщини мають великий досвід співпраці з російськими, польським, болгарським, чеським, єврейським національними товариствами і об'єднаннями. В бібліотеці можна почути розмови різними мовами

- англійською, німецькою, польською та ін. Про різні напрямки і аспекти діяльності бібліотек у вихованні толерантності будуть розповідати під час конференції бібліотечні фахівці і наші партнери. Хочу підкреслити, що саме бібліотекарі, серед яких багато творчих особистостей, справжніх фахівців, ініціаторів цікавих починань, роблять відчутний внесок у розвиток моральності, високих людських якостей кожного громадянина нашого регіону. Сприяючи підвищенню інтелектуального потенціалу суспільства, популяризуючи кращі твори національної і світової літератури, зберігаючи наше історичне минуле, вони тим самим примножують добру славу України і своєї малої батьківщини.

Завершуючи вітальне слово, хочу зазначити, що толерантність - це привілей сильних і розумних, які не вагаються у своїх здібностях, а просуваються на шляху до істини через діалог і різноманіття думок і позицій. Такою завжди була і залишається наша бібліотека імені Дмитра Чижевського.

Бажаю всім учасникам конференції творчого натхнення, інформаційного збагачення, цікавих виступів та приємного спілкування!

Бібліотека — місце зустрічі...

Ткаченко О. В.,

*заступник директора з основної роботи обласної
універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І.
Чижевського*

*Де процвітають бібліотеки, там мир,
благодать, повага до людини, успішне
вирішення найскладніших соціальних проблем.*

Микола Періх

Сучасна епоха характеризується глобалізаційними процесами, які „стиснули” світ у єдиний соціально - політичний організм і поставили його існування у пряму залежність від того, наскільки успішно можуть співіснувати спільноти, які дотримуються різних, а дуже часто протилежних культурних, соціальних, групових, національних інтересів, норм та цінностей. Наше існування знаходиться в прямій залежності від цивілізованого компромісу між етнічними та іншими особливостями способів життя. Пошук базових основ для взаєморозуміння, діалогу культур і статусів висуває сьогодні на перший план проблему толерантності.

Слід зазначити, що сам термін останнім часом став дуже популярним, навіть модним, але при цьому не отримав достатньо широкого розповсюдження у вигляді норм поведінки. Життя в умовах різноманіття є одним з джерел серйозних проблем для суспільства. У світі, де взаємопроникнення різних культур набуває все більших масштабів, навчання цінностям і навичкам „жити спільно”, „жити поруч” стало першочерговим завданням виховання як підростаючого покоління так і дорослого. Знання тільки законів тут недостатньо, потрібні моральні установки, формування толерантної свідомості.

Формування толерантної свідомості - завдання комплексне, його вирішення потребує координації зусиль органів державної влади, навчальних закладів, громадських об'єднань, закладів культури і, звичайно, бібліотек.

Бібліотека привертає до себе увагу дослідників фактично від часу створення як специфічний елемент життя культурної людини. Бібліотека як культурний феномен існувала протягом багатьох століть, змінюючись та перетворюючись зовні і внутрішньо. Протягом усієї історії частково зберігалися, частково змінювалися статус, функції та призначення бібліотеки. Але чи були бібліотеки давніх часів толерантними по суті?

Так, бібліотеки далекого минулого були елітними установами з дуже обмеженим доступом. Прадавні єгипетські та шумерські бібліотеки, які були елітними, бібліотеки країн Сходу, куди потрапляли тільки «просвітлені», західноєвропейські - монастирські, університетські, королівські були місцем для «обраних». Тому на початку своєї складної історії бібліотеки не були толерантними по суті і не були місцем зустрічі у звичайному сучасному розумінні.

Сутність сучасної бібліотеки полягає в усвідомленні її ролі у суспільстві, її соціального значення. Бібліотека сьогодні - це універсальне явище культури. У будь - якій культурі сьогодні існують книги і бібліотека, як існують музеї, театри, університети. Адже бібліотека є унікальною в тому сенсі, що трансформуючись у часі, залишаючи своє основне призначення, сьогодні має різні форми: це і бібліотеки - клуби, бібліотеки - музеї, деякі бібліотеки мають власні аматорські театри. Бібліотеки шукають нові шляхи, осмислюють себе як простір, в якому перетинаються інформаційні потоки, відбувається циркуляція книг та інших документів, розгортаються дискусії. Сьогодні працівники бібліотек аналізують ціннісні орієнтації бібліотечної діяльності, як це і відбувалося в різні часи й історичні періоди. Удосконалюються технології зберігання інформації, змінюються типи і види документів, відходять на другий план пропаганда і цензура. Сьогодні, коли бібліотека стає по суті інформаційно-культурним центром, який включає у себе книгосховище, інформаційну систему у вигляді каталогів та вторинної бібліографічної інформації, формуються і нові форми бібліотечного порядку. Сучасна бібліотека - це вже не тільки інформаційний простір, але простір комунікації, який поступово виходить на лідируючі позиції.

Останнім часом у суспільстві дискутується питання кризи сучасної бібліотеки. В нашій країні ця криза насамперед відчу

вається у фінансуванні бібліотек. По-друге, криза вітчизняного книговидавання суттєво впливає на оновлення і поповнення бібліотек сучасною українською та світовою літературою. По-третє, загальна криза знань і підміна їх інформацією, яка зумовлена появою електронних носіїв, зумовлює відтік від бібліотеки читачів.

Якщо раніше бібліотека була центром монополії на інформацію, доступ до якої був обмежений, то сьогодні інформація стає загальнодоступною та вільно циркулює у просторі. Тому запорукою успішного функціонування бібліотек сьогодні є розвиток комунікації і взаємодії як між різними бібліотеками і бібліотечними системами, так і з різними культурними, гуманітарними інституціями.

Наш заклад, як і більшість сучасних успішних бібліотек, шукає шляхи виходу з кризи, намагаючись органічно поєднувати традиційні та інноваційні форми і методи роботи, вбачаючи бібліотеку місцем зустрічі інформації з потенційним користувачем, місцем зустрічі різних культур, місцем зустрічі різних людей, формуючи єдиний простір комунікації каталогів, документів, бібліотекарів, читачів, користувачів новітніх інформаційних послуг.

Досягати цієї мети нам допомагають насамперед наші універсальні фонди, які на сьогодні налічують понад 800 тисяч примірників документів різних типів і видів 43 мовами світу. На полицях бібліотеки мирно співіснують зовсім різні, часто протилежні ідеї, цілі, думки і поняття. Поруч знаходяться праці однодумців, так і опонентів. Підпорядковуючись законам бібліотечної систематизації, в одному розділі мирно існують поруч, наприклад, усі релігійні течії.

У фондах нашої бібліотеки зустрічаються різні епохи, не заважаючи одна іншій. Найстаріші видання, які зберігаються у фондах відділу рідкісних і цінних документів, датуються XIV, XV століттями. Але бібліотека, залишаючись основним зберігачем унікальних видань, сьогодні за допомогою новітніх технологій дає змогу побачити їх усій світовій спільноті, створюючи електронний музей книги та електронний читальний зал. Про цю роботу далі буде розповідати моя колега. Ми вважаємо, що наша місія полягає у тому, щоб ці унікальні книги і люди, які цікавляться історією книги, зустріли один одного з нашою допомогою.

Уся діяльність бібліотечного працівника спрямована на те, щоб книга знайшла свого читача, а читач - свою книгу. Тому велика робота у бібліотеці проводиться щодо розкриття та популяризації наших фондів - це традиційна виставкова робота. Кожного року в бібліотеці презентуються близько 200 книжкових виставок, які присвячені ювілейним датам, цікавим подіям, історії, культурі, етнографії різних народів. Популяризуючи через документи ресурси бібліотеки різні аспекти життя суспільства, наші працівники сприяють формуванню у громадян толерантної свідомості, культури міжнаціональних відносин, культури спілкування, сприйняттю інакшого мислення та способу життя. Звичайно, бібліотекарі вивчають ефективність такої традиційної роботи, намагаючись удосконалювати цей напрямок, докладаючи свої фахові і творчі здібності, щоб зацікавити нашого читача. Під час знайомства з нашою бібліотекою ви можете наочно переконатися в тому, наскільки творчо працюють бібліотекарі, щоб зробити кожную книжкову виставку неповторною, щоб „... привернути до себе любов простору” і наших читачів.

Під час презентацій виставок наші бібліотекарі використовують різноманітні сценічні форми, технічні засоби (музику, голосові аудіозаписи, показ слайдів або електронних презентацій, театральне освітлення), залучають до цього найбільш активних користувачів, які читають вірші, уривки з творів, виконують музичні номери. Тут є дуже широкий простір для творчості. Головне, що ми постійно пам'ятаємо сьогодні - це рівноправне спілкування з користувачем, в якому і полягає толерантне ставлення до нього.

Працівники нашої бібліотеки постійно працюють над створенням ефективної системи масових заходів, які є також традиційними у бібліотечній роботі. З кожним роком кількість масових бібліотечних заходів зростає. Так, минулого року в бібліотеці відбулося 747 заходів, а на цей рік заплановано 847 - рекордний показник. Поряд із традиційними виставками книг проводяться виставки творчих робіт митців Кіровоградщини й інших регіонів України, літературні вечори і голосні читання, презентації книг і прем'єри фільмів, творчі зустрічі, читачькі конференції, дні інформації і дні відкритих дверей, коли до бібліотеки можуть завітати усі бажаючі і ознайомитися з її ресурсами. Трансформуючи свою діяльність, при підготовці цих заходів працівники бібліотеки спрямовують свої зу-

силля на те, щоб насамперед зустріти людину в бібліотеці. Орієнтуючись у своїй роботі на стандарти ІФЛА, ми переходимо у своїх принципах обслуговування користувачів від диференціації (групового обслуговування) до персоналізації (індивідуального обслуговування). Ми всі чули про такий термін у бібліотечній роботі як людиноцентризм. Тому, плануючи свою діяльність, ми намагаємося враховувати побажання наших користувачів, проводимо соціологічні дослідження та вивчаємо нашого читача - користувача. Але працівники відділу науково - методичної роботи та соціологічних досліджень обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського вивчають не тільки читачів нашої бібліотеки. Будучи методичним центром для бібліотек системи Міністерства культури і туризму України області, ми багато приділяємо уваги і бібліотекам нашого регіону. В цьому році проводиться науково - соціологічне дослідження «Вивчення думки читачів - шлях до вдосконалення роботи сільської бібліотеки», підсумки проведення якого зараз аналізуються і будуть рекомендовані бібліотекам області під час планування роботи на наступний рік.

Бібліотеки творять особистості. Тому ми намагаємося формувати творчу особистість бібліотекаря, тобто переходити від бібліотечних кадрів до бібліотечного персоналу, до окремої особистості наших працівників. У зміні підходу до звичайних, на перший погляд, речей у бібліотечній роботі і полягає новизна і інноваційність. Бо що таке ІННОВАЦІЯ? За філософським визначенням ІННОВАЦІЯ - це ТВОРЧІСТЬ. Коли ми говоримо про розвиток творчості, маємо на увазі стимулювання розвитку інтелектуального, морального, естетичного та емоційного потенціалу персоналу бібліотеки.

В нашій бібліотеці немає „Дошки пошани”, проте у нас є бібліотечна премія імені Д.І.Чижевського, яку ми присуджуємо щорічно до Всеукраїнського дня бібліотек нашим кращим працівникам. Ця премія надається бібліотекарям, які мають вагомі досягнення у роботі, вирізняються креативністю, інноваційністю, запроваджують новітні електронні технології, проводять науково - дослідну роботу, реалізують соціальні проекти. За період існування премії лауреатами стали 43 наших працівники. Від того, наскільки

творчо ми будемо підходити до своєї роботи, а також від того, наскільки будемо виявляти та цінувати творчих людей, залежатиме успіх нашої бібліотеки.

Результатом нашої роботи з вивчення потреб користувачів стало відкриття у бібліотеці багатьох спеціалізованих центрів різного спрямування. На шляху до толерантних взаємовідносин між жінками і чоловіками та з метою допомоги у вирішенні проблемних і актуальних питань у бібліотеці був створений обласний інформаційно-консультативний тендерний центр. При ньому успішно працює центр правової допомоги «Юридична клініка». Це громадська приймальня, в якій безкоштовно надаються юридичні послуги усім громадянам, незалежно від статі, віку, національності і соціального статусу. Сюди звертаються переважно соціально не- захищені люди, які отримують кваліфіковані консультації правового характеру від фахівців обласного та міського управлінь юстиції, а також викладачів та студентів - випускників Кіровоградського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ. При інформаційно-консультативному гендерному центрі працює реінтеграційний центр допомоги жертвам сексуального насильства, які повернулися в Україну і потребують соціальної адаптації, медичної допомоги та психологічної підтримки. Цю роботу обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського здійснює в партнерстві з громадською організацією „Обласна інформаційна служба з актуальних питань жіноцтва” (ОЖІС), члени якої понад 10 років за допомогою тренінгів з працівниками районних бібліотек проводять активну профілактичну та просвітницьку роботу щодо запобігання торгівлі людьми, популяризації здорового способу життя, правової освіти населення області тощо.

Завдяки тісній співпраці бібліотеки з цією громадською організацією та спільній реалізації проекту „Мережа громадянської освіти” за цей період в усіх районних бібліотеках області відкриті інформаційно - ресурсні центри. Вони обладнані комп’ютерною технікою та бібліотечками правової літератури. Після вивчення найбільш актуальних питань, які сьогодні турбують наше суспільство, працівниками бібліотеки та членами ОЖІС були розроблені та проведені тренінги за темами: «Права дитини. Насильст-

во у сім'ї», «Трудове право. Проблеми безробіття. Трудова міграція», «Третій сектор. Волонтерство в Україні», «Проблеми тендерної рівності», «Толерантність».

У рамках проекту „Розвиток і підтримка мережі громадянської освіти в Кіровоградській області” протягом 2010 року працівниками інформаційно-ресурсних центрів проведено 506 тренінгів з питань толерантності, у т.ч. 481 тренінг в сільській місцевості для бібліотекарів та громади. Всього залучено до участі в тренінгах 6265 осіб, із них 5762 сільських жителів.

Ця робота є дуже важливою, потрібного та вчасною. Каскадування знань від наших працівників до працівників сільських бібліотек, а врешті до мешканців малих населених пунктів є дуже необхідним саме там, де доступ до сучасних інформаційних ресурсів обмежений за відсутності новітніх засобів комунікації, зокрема Інтернету.

За останні роки у бібліотеці відкрито інформаційно - ресурсні центри: «Вікно в Америку», «Мобільна бібліотека ГЕТЕ - інституту», «Центр Європейської інформації», «Канадсько - український бібліотечний центр».

Робота цих центрів спрямована на інформування та ознайомлення громадськості з внутрішньою і зовнішньою політикою країн Європи та Америки, суспільно-політичними та соціально-економічними перетвореннями, з історією, економікою, життям, культурою та традиціями різних народів.

У квітні цього року був відкритий і презентований «Польський культурний центр». А у червні ми мали честь зустрічати в цьому центрі почесних гостей - консулів Посольства Республіки Польща в Україні Дороту Дмуховську та Яна Здановські, які подарували для центру потужний сучасний комп'ютер, зустрілися з представниками об'єднання поляків на Кіровоградщині „Полонія” та вручили карти поляків кіровоградцям, які мають польське походження.

Завдяки активній діяльності центрів ми формуємо у наших співгромадян толерантну свідомість через діалог культур, виховуємо культуру міжнаціональних відносин, підвищуємо рівень інформаційної грамотності населення про етнографію різних народів світу. Ефективність роботи центрів підвищується завдяки проведенню навчальних мовних курсів, які формують повагу до

інших мов, звичаїв, традицій. В Центрах відбуваються найрізноманітніші культурно - мистецькі й інформаційні заходи, презентації, творчі зустрічі та інші цікаві культурні акції. Демонструються фільми про різні країни та обговорюються різними мовами. У кожному Центрі працює комп'ютер, де можна отримати доступ до мережі Інтернет, який бібліотека надає користувачам безкоштовно.

Таким чином, діяльність наших Центрів формує повагу до інших звичаїв, традицій, релігій, розуміння полікультурності суспільства, в якому ми живемо, розуміння рівноцінності усіх культур.

У бібліотеці завдяки стрімкому розвитку глобальних інформаційних мереж зустрічаються не тільки світові культури, але й світові інформаційні потоки. Відкритий у бібліотеці у 2003 році Інтернет — центр став першим у нашому регіоні центром, який не тільки безкоштовно надає доступ до Всесвітньої мережі, але й безкоштовно навчає різні категорії наших співгромадян роботі з ПК, з пошуковими системами, з електронною поштою.

В червні поточного року наша бібліотека збільшила потужність цього центру, відкривши Регіональний тренінговий центр за Всеукраїнською Програмою „Бібліоміст”. Ця подія стала можливою завдяки нашій перемозі у конкурсі „Глобальні бібліотеки” для обласних бібліотек України, оголошеному Фондацією Білла та Мелінди Гейтс. У нашому РТЦ за Програмою „Бібліоміст” тепер покращують інформаційні знання не тільки громадяни міста і області, але й підвищують свою фахову кваліфікацію працівники бібліотек області. У планах реалізації цього проекту - навчання 500 бібліотекарів основам комп'ютерної грамотності, ефективному використанню новітніх інформаційних бібліотечних технологій, трансформації бібліотечної діяльності на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек.

Звичайно, наша робота не має сенсу, якщо її плодами не можуть скористатися усі бажаючі громадяни без будь-яких обмежень, тому наша бібліотека багато останніх років сповідує нову філософію діяльності - бібліотека для усіх. Ця філософія бібліотечної роботи є запорукою формування толерантної свідомості суспільства по відношенню до тих людей, які почувають себе дискомфортно. Сьогодні ми можемо пишатися тим, що наша бібліотека стала пер-

шою в місті і області, яка створила безбар'єрний доступ до світу інформації для наших громадян з функціональними обмеженнями. Цих громадян ми зустрічаємо в нашій бібліотеці з відкритим серцем і душею та намагаємося зробити усе можливе, щоб вони були інформаційно обізнаними, почували себе гідними членами нашого суспільства. Громадяни з функціональними обмеженнями вже традиційно є учасниками наших навчально - інформаційних тренінгів, культурно — мистецьких заходів, соціальних акцій, під час яких вони самі розкривають свої творчі здібності, демонструють свої роботи, мають можливості інтеграції в активне соціальне життя. Як приклад, хочу навести у відділі мистецтв експозицію чудових робіт Оксани Андрієнко, унікальної творчої дівчини, яка від народження не має зору, але отримала дві вищі освіти. Після телесюжетів, які були показані під час презентації її робіт у нашій бібліотеці, в Оксани з'явилося багато друзів та прихильників її таланту, багато робіт були розпродані.

Співпрацюючи із громадськими організаціями, ми проводимо виставки творчих робіт дітей з обмеженими можливостями, після яких проводиться благодійний розпродаж. Всі ці заходи спрямовані на формування толерантного ставлення до тих людей, які живуть поруч з нами, але є іншими людьми, такими що потребують з нашого боку турботи, чуйності та поваги.

Являючись головною інформаційно - культурною інституцією у нашому регіоні, наша бібліотека створює вільний і безперешкодний доступ як до світових інформаційних ресурсів так і до власних ресурсів. Відтоді, як був відкритий веб-сайт бібліотеки у мережі Інтернет, працівники відділу автоматизації працюють над його вдосконаленням, а всі бібліотекарі - над його контентом з однією метою: зробити нашу сторінку цікавою, актуальною, інформативною, яка відображає життя нашої бібліотеки і культурне життя нашого регіону. І ми досягаємо своєї мети. На сьогодні веб - сторінка нашої бібліотеки є однією з кращих в Україні. Якщо ви ознайомитеся з нашими ресурсами на сайті бібліотеки, то побачите, що на головній сторінці максимально толерантно представлені цитати відомих письменників, митців, філософів, культурних діячів різних поглядів, думок, ідеологій, але об'єднаних однією найважливішою рисою - гуманізмом. Хочу зупинитися ще на одному аспекті

змістовної складової нашого сайту. Ніщо так не демонструє толерантність бібліотеки як портрет нашого читача - користувача. Він дуже яскраво показує наскільки різні люди за національністю, віком, освітою, соціальним статусом, родом зайнятості приходять до нашої бібліотеки. Напередодні конференції Головний інженер відділу автоматизації бібліотечних процесів Олег Волохін провів науково - дослідницьку роботу з вивчення наших читачів і оновив цю інформацію за останні десять років. І тепер ми знаємо, що в нашій бібліотеці дві найстаріші читачки, яким виповнилося 94 роки і наймолодший читач, якому 10 років; що у бібліотеці жінок удвічі більше, ніж чоловіків; що у нас читають і професори, і студенти, і бізнесмени, і представники владних структур, і безробітні; що найбільша кількість наших читачів - це викладачі (506 осіб), а військовослужбовців і прибиральниць однакова кількість - по 24 особи, і всього один диригент (на мою думку, це Юрій Любрович); що найпоширеніше прізвище наших користувачів - Бойко, жіноче ім'я - Тетяна, а чоловіче - Олександр. Але є в нашій бібліотеці Мар- целіна, Ванда, Еліза, Маріам, Нонна, Зінфіра, Джі, Махинюр, Аеліна, Анфія, Леонарда, Самоїл, Мухамед Алі, Стальян, Назім, Вільям, Арон, Салимжан, Рашид, Людгард, Пол... Перелік лише імен читачів бібліотеки свідчить про розмаїття культур і етносів, які зустрічаються в бібліотеці. Як бачите, ми потрібні усім - старому й малому, лікарю і пекарю, учню та професору, бізнесмену і безробітному, тому давно і успішно працюємо над створенням бібліотеки нової формації - бібліотеки для усіх!

Психологія міжособистісної комунікації вчить нас тому, що люди, на жаль, влаштовані таким чином, що спочатку вони заважають одне одному, і тільки потім взаємодіють... Тож місія бібліотеки полягає у тому, щоб навчити різних людей конструктивно взаємодіяти. Щоб досягти цієї мети, ми окреслили основні пріоритети і напрямки нашої роботи:

- поповнення бібліотечного фонду навчальною, науково - методичною літературою та іншими видами документів з проблем толерантності;

- здійснення методичних розробок, публікація аналітичних матеріалів для бібліотек області з питань толерантності;

- інформаційна культурно - просвітницька робота серед наших читачів;
- проведення практичних заходів: соціологічних досліджень, етнокультурних тренінгів, круглих столів та ін.;
- розвиток співпраці з громадськими організаціями, які займаються формуванням установок толерантної свідомості у суспільстві;
- формування етнокультурної компетентності, навичок взаєморозуміння і взаємодії у міжкультурному середовищі місцевої громади;
- розповсюдження позитивного досвіду толерантної взаємодії;
- активна співпраця із засобами масової інформації з висвітлення нашої роботи.

Наприкінці свого виступу хочу зазначити, що взаємодія різних культур є багатовіковою традицією нашого суспільного життя, а багатонаціональне різноманіття народів - справжнім багатством нашої країни. Але проблеми взаємодії між різними традиціями, культурами, способами життя залишаються дуже актуальними. Тому давайте активно працювати в наших бібліотеках у напрямку утвердження культури миру і толерантності як необхідних умов діалогу цивілізацій та нашого існування.

Глобальна освіта в Україні: від освітнього хуторянства до глобальної перспективи

Громовий В.В.,

голова постійної комісії обласної ради з питань освіти, культури, науки, спорту, молодіжної політики, у справах сім'ї і туризму, Голова Координаційної ради Асоціації лідерів освіти України, заслужений учитель України, Консультант з удосконалення навчального процесу Директорату програм розвитку освіти Міністерства освіти і науки України, м. Кіровоград.

Україна з точки зору соціології особи постає перед світом у ролі соціального Гавроша. Злого, голодного, агресивного підлітка з неблагополучно! 'сім'ї "радянських народів", який попри те, що вже відсвяткував своє 19-річчя, усе ще переживає важкий вік і якого просто остерігаються респектабельні європейці. На жаль, невідомо на скільки ще часу розтягнеться наше соціальне тінеджерство.

Глобалісти і антиглобалісти по-українськи

Якщо ми хочемо зробити наші школи іншими, ми спочатку маємо навчитись інакше думати про них... Розруха в головах (за висловом булгаковського професора Преображенського) є першопричиною занепаду шкільної освіти в Україні.

В епоху інформаційних технологій освітня реальність змінилась настільки, що для її пояснення аж ніяк не можна задовольнитись традиційними уявленнями про школу. Якщо підходити до інтерпретації багатьох явищ із мірками старого стилю педагогічного мислення, ми змушені будемо лише вічно нарікати на «не таких» дітей, «неправильних» батьків, «погані» мас-медіа, слабку матеріально-технічну базу закладів освіти тощо. Як результат, ми самі себе зануримо у малопродуктивний стан педагогічного розпачу.

Про існування реального чи удаваного політико-ментального розколу України по лінії Схід-Захід говорять всі. Існування ж педагогічно-ментального розколу професійного співтовариства освітян

України важко заперечити, але про нього ніхто нічого не говорить. Та відсутність активного публічного обговорення цього розколу аж ніяк не означає, що він якось зникне сам собою. Ліній цього розколу дуже багато. Прірва бере свій початок у різниці філософських підходів та практичному застосуванні так званої «батьківської педагогіки», сутність якої виражена у примітивній фразі «пороти чи не пороти». Поглиблюється цей «тектонічний розлом» у свідомості непримиренними і взаємовиключними педагогічними дилемами на кшталт «Козацька педагогіка чи глобальна освіта?». «Два берега у одной реки» стають взаємодосяжними тоді, коли спалюються останні мости порозуміння непримиренними представниками діаметрально протилежного бачення системи управління освітою (командно-адміністративне зовнішнє управління закладами освіти чи школобазований менеджмент і лідерство).

«Сутність глобальної освіти - в плеканні вільної, творчої особистості, готової до захисту своїх переконань, але толерантної до поглядів інших, здатної до конструктивного вирішення конфліктів; особистості, яка розуміє і цінує специфіку різноманітних культур і те спільне, що їх об'єднує з рідною культурою, сприймає цілісність світу, усвідомлює особисту причетність до локального, національного і світового соціуму» (Лиферов А.П., Ролкер Я.М., Установе Є.С. «Организация учебного процесса в глобально-ориентирован- ной школе». Рязань, Издательство Рязанского государственного педагогического университета им. С.А. Есенина, 1995).

Глобальна освіта - це процес, який триває впродовж усього життя. Питання в тому, що має бути на його початковому етапі у шкільні роки.

Глобальна освіта - це пошук можливостей «принести світ у класну кімнату» й одночасно «розширення класної кімнати до масштабів Всесвіту».

Глобальна освіта - це насамперед педагогіка високих технологій.

Метою глобальної освіти є подолання:

- поділу світу на ворогуючі угруповання, соціальних, національних та інших антагонізмів, які призводять до військових конфліктів;

- розладу між людиною і природою, який загрожує екологічною катастрофою;

- розщеплення людської свідомості та душі.

Глобальна освіта спрямована на те, щоб допомогти:

- навчитись цілеспрямовано оволодівати методиками пізнання людських характерів і подолання конфліктів;

- напрацювати здатність змінюватись самому і змінювати не-конфліктними способами обставини з тим, щоб досягнути поставленої мети;

- плекати культуру, яка ґрунтується на повазі до прав людини (як первісно притаманним людині) та до універсальних за своїм характером колективних прав суспільств і народів (на сталий розвиток, мир, здорове навколишнє середовище);

- допомогти новому поколінню здолати стереотипи і забобони у сфері міжнаціональних взаємин, навчити розпізнавати нерівність, відчувати несправедливість, пробудити бажання та вміння боротись з цими явищами, якщо вони зустрінуться їм у житті;

- прискорити інтелектуальний і емоційний розвиток індивіда з тим, щоб розвинуте почуття соціальної відповідальності та солідарності з тими, хто піддається тим чи іншим формам дискримінації, спонукало до боротьби за дотримання принципу рівності в повсякденному житті;

- навчитись толерантності, міжкультурному взаєморозумінню;

- сприяти розумінню економічних, соціальних, політичних і екологічних факторів, які визначають наше життя, та розвинути навички, компетенції, цінності, які дають можливість діяти разом з тим, щоб змінити світ на краще, стати господарями власного життя;

- призвичаїти всіх учасників глобального освітнього процесу до універсальних глобальних цінностей (повага до прав людини, здорове довкілля тощо);

- вирішити проблему плекання в учнів спроможності самостійно отримувати знання, які є актуальними в контексті потреб глобального світу високих технологій і швидкоплинних змін;

Що стоїть на заваді глобальній освіті в Україні?

По-перше, для того, щоб всерйоз говорити про реальні можливості для глобальної освіти, насамперед потрібно забезпечити все- охоплююче і загальнодоступне включення всіх учасників

освітнього процесу - учнів, вчителів та батьків у «глобальну павутину» (Інтернет для всіх!).

По-друге, необхідно віднайти ефективні способи інтеграції нових можливостей, які відкривають сучасні інформаційні та комунікативні технології, в традиційну систему шкільної освіти.

Це виключить «паралельне» існування «цифрового» світу Інтернету й шкільного світу з крейдою і дошкою в стилі ретро, допоможе школі остаточно відмовитись від «тоталітарного» стилю викладання, стимулюватиме пошук нової парадигми освіти, яка б враховувала нові реалії («розмиті» кордони між правильними і неправильними, швидке «старіння» знань тощо).

По-третє, в Україні особливо гостро відчувається криза традиційної педагогіки.

Як вважає білоруська дослідниця Галина Шатон, «змінена концепція знання вимагає зміни педагогічних способів його передачі, проте ці процеси не співпадають в часі». Педагогіка, на жаль, відстає від рівня розвитку «технічних можливостей трансферу спеціальним чином організованого знання». Сьогодні індивід може самостійно здобувати потрібний рівень кваліфікації і компетенції, здійснити власний освітній проект і без педагогічної підтримки. Тож, на думку Галини Шатон, «педагогіка може зникнути не тільки як теорія і практика навчання, а й як форма гуманітарної рефлексії, якщо не зможе знайти свої якісні визначеності в контексті розвитку процесів глобалізації освіти».

Дійсно глобальна освіта передбачає існування глобальної педагогіки, яка б була спроможна на теоретичному і практичному рівні відповідати на виклики часу (знайти нові педагогічні засоби «прочитання» реалій глобалізації, дослідити протиріччя між глобалізацією освіти і відсутністю педагогічної системи, яка б відповідала цій тенденції, виробити адекватну відповідь на ризики десоціалізації учнів, які опиняються в обмеженому для безпосередніх соціальних контактів просторі комп'ютера тощо).

По-четверте, серед українських педагогів досі є чимало стихійних антиглобалістів і вимушених євроскептиків.

Частина цих людей знаходяться в полоні міфу про «найкращу в світі» радянську систему освіти. До речі, їх російських «братів по розуму» щойно спіткала втрата ілюзій: участь у міжнародному

порівняльному дослідженні (PISA) показала, що російська освіта не тільки не найкраща, а й навіть далека від «золотої середини».

Інші знаходяться по той бік «цифрового» поділу світу на тих, хто має доступ до сучасних інформаційних і комунікаційних технологій і тих, хто змушений покладатись на крейду й дошку як єдиний доступний йому освітній ресурс.

Тож, побудова глобально-орієнтованої моделі школи не можлива без перебудови свідомості вчителя, зміни його психологічних установок, модернізації знань як фахівця з того чи іншого навчального предмета та оновлення методичного арсеналу як у педагога.

По-п'яте, Україна не готова ні матеріально, ні інтелектуально до пошуку відповідей на поставленні викликами глобалізації запитання.

Ризики глобалізації освіти:

1. Глобалізація освіти як сучасний феномен реалізації потенціалу розвитку освітніх систем змушена брати на себе всі звинувачення, які лунають на адресу глобалізації.

Зокрема це стосується закидів щодо спрощення освітніх парадигм, розвитку універсального на шкоду національному, щодо поширення «ідеології McWorld», яка культивує споживацьке ставлення і комерціалізацію тощо.

2. З огляду на те, що трансферт освітніх технологій з одного культурного простору в інший має здійснюватись з урахуванням культурних особливостей цього процесу, глобальна освіта має здійснюватись з урахуванням необхідності міжкультурного діалогу.

Оскільки «глобалізація в освітньому менеджменті реалізується через експорт теорії, політики і практики однієї системи, головним чином англо-американської, в інші системи, зокрема не західні, в країни, що розвиваються» існує ризик їх сліпого копіювання, загроза низької «культурної чутливості» процесу трансферту.

Програми міжнародного обміну (Академічний рік для старшокласників в США за програмою «Акт на підтримку свободи» чи за програмою AFS).

Проживши рік в іншій країні з іншою культурою, мовою, системою шкільної освіти, стилем життя 16-річна людина, світогляд якої ще знаходиться у стадії становлення, отримує унікальну мож

ливість для максимального розвитку «прихованих» здібностей (до адаптації в нових умовах, налагодження спілкування з людьми різних культур, поглядів та переконань, уміння самостійного прийняття рішень у критичних ситуаціях, практичного використання та поглиблення набутих знань з іноземних мов, більш глибокого розуміння нюансів міжнародних та міжетнічних стосунків тощо).

Міжнародні освітні обміни створюють передумови для міжкультурного навчання і здобуття на його основі глобальної освіти.

Глобальна освіта забезпечує можливість здобути знання і навички, потрібні для активного життя у будь-якому соціальному оточенні як у власній країні, так і в будь-якій точці земної кулі.

Критерії, які визначають становлення глобальної педагогіки:

- ступінь універсалізації та «включеності» в основне русло педагогічних технологій;

- ступінь орієнтації на навчання в контексті реалізації індивідуальних проєктів в умовах різноманітного середовища;

 - використання міжкультурного діалогу у процесі викладання;

 - розвиток лідерських якостей учнів як інструмент реалізації їх професійної кар'єри;

- орієнтація на перехід від моделі педагогіки кваліфікації до моделі педагогіки компетенції;

- підвищення ефективності викладання за рахунок кооперації між студентами;

 - зростання значення «процесуальної педагогіки» (тьютінг);

 - забезпечення учня спеціальними засобами інформаційної активності;

 - використання у викладанні сучасних комунікаційних технологій.

До появи глобальної педагогіки призводять принаймні три явища:

1. Гігантське прискорення соціокультурних змін у сучасному світі, які ведуть до зростання розриву між розвитком освіти і стрімкою появою нового культурного і технічного оточення.

- 3 огляду на те, що інформаційна епоха глобалізує проблеми освіти, з'являється глобальне педагогічне завдання: спільний по

шук нових стратегій організації і змісту освіти, які б були адекватні реаліями XXI століття.

2. Глобальні проблеми людства, вирішення яких потребує усвідомлення спільної відповідальності та нових підходів до освіти наступного покоління, суть яких полягає у сприянні в появі поглядів на світ як єдину, але різноманітну цілісність, у якій від дій кожного залежить благополуччя всіх.

3. Спільні тенденції і проблеми, які є в самій освіті різних країн світу (проблема гуманітаризації викладання, плекання творчої особистості тощо).

Як зазначають наші колеги (Ф.Стейлі та ін.), перехід до глобальної освіти є поступовим процесом. Етапами на шляху до побудови глобально-орієнтованої моделі школи можуть бути:

- акцент на глобальній перспективі в процесі викладання вже існуючих навчальних курсів;
- розробка спеціальних навчальних модулів, які можна додати до існуючих навчальних програм чи використати в процесі позаурочної активності учнів (наприклад, гра «Модель ООН»);
- поява глобально-орієнтованих інтегрованих курсів (наприклад, курс «Європейські студії»);
- повна перебудова навчального плану в глобальному аспекті.

Роль публічних бібліотек у створенні багатокультурного суспільства

Журина І.О.,

завідувачка відділом наукового аналізу та розвитку бібліотек Національної Парламентської бібліотеки України, м. Київ.

На початку 90-х почалась трансформація світу навколо нас. Після проголошення незалежності України, окрім власне українського національного відродження та забезпечення етнокультурної самобутності української нації, почалось відродження етносів, представники яких компактно проживають на території нашої країни. Необхідно було враховувати традиції і досвід мирного співіснування представників різних народів у складі нашої держави, знати культурно-історичні цінності кожного етносу. Ця робота потребувала певної поінформованості, знань, розуміння, вміння співпрацювати з представниками різних етносів, дотримання активної громадянської позиції.

Розглянемо інформаційну складову.

Етнічна структура населення України складалася впродовж багатьох століть під впливом різноманітних процесів, особливо періоду колонізації XVIII - XIX століть, коли тут оселялися росіяни, болгари, греки, албанці, німці, поляки, чехи, євреї і багато інших. Сьогодні етнологи виділяють 5 типів етнічних меншин.

1. Національні меншини - ті, які мають свої національні держави за межами країни проживання даної національної меншини (наприклад, німці, болгари, греки, росіяни та інші).

2. Регіональні меншини - ті меншини, які споконвіку проживали на територіях іншої країни, але ніколи не мали своєї власної держави (наприклад, гагаузи, які живуть в Україні).

3. Мігрантські меншини - ті, які переважно тимчасово проживають на територіях якоїсь держави (наприклад, трудові емігранти тощо).

4. Колонізовані меншини - спадкоємці давнього населення захоплених і заселених колоністами територій (наприклад, американські аборигени, які були витіснені колонізаторами з власних земель і поступово перетворились на меншини на своїй батьківщині).

5. Нові національні меншини - результат створення нових країн (більшістю “третього світу”), кордони яких колонізатори поділили без врахування етнічної специфіки.

Для України найбільш характерними є національні меншини, які за характером розселення можуть бути компактними (проживають компактно, в певному районі) або дисперсними (розсіяні в різних районах, поселеннях). Так, більшість національних меншин розселені дисперсно, за винятком угорців Закарпаття і кримських татар. Кількість їх досить велика - понад 130, що становить близько 27% від загальної кількості населення держави. Виділяють п'ять поліетнічних регіонів: Закарпатський, Чернівецький, Запорізький, Одеський і АР Крим. Проте етнічна структура різнобарвна і в інших регіонах України, на які вплинули процеси колонізації, індустріалізації і колективізації радянського часу, міграційні процеси після розпаду Союзу.

У більшості демократичних країн створені умови для вільного розвитку національних меншин, надання можливостей для реалізації їх прав, збереження етнічної і культурної самобутності.

Україна розділяє міжнародні стандарти захисту прав національних меншин, приєднавшись до всіх головних європейських і міжнародних конвенцій та хартій. Прийнято цілий ряд державних документів: Конституція України, Зако́ни України (“Про національні меншини”, “Про бібліотеки і бібліотечну справу”, “Про освіту”, “Про місцеве самоврядування”, інші нормативні документи (Державна програма розвитку української і інших мов на період до 2000 року, Концепції розвитку культур національних меншин України, Концепції і програми розвитку української культури до 2010 року) тощо.

Держава гарантує всім національним меншинам права на користування і навчання рідною мовою, вивчення рідної мови в державних учбових закладах або через національні культурні товариства, розвиток національних культурних традицій, викори

стання національної символіки, святкування національних дат, віросповідання своєї релігії, забезпечення потреб у літературі, мистецтві, засобах масової інформації, створення національних культурних і освітніх закладів і будь-якої іншої діяльності, що не суперечить діючому законодавству.

Друга складова - суто бібліотечна.

Свого часу імпульсом для активізації діяльності бібліотек з обслуговування поліетнічного населення стало Всеукраїнське наукове дослідження "Стан бібліотечного обслуговування, читачькі потреби, запити та інтереси окремих національних груп населення республіки у місцях їх компактного проживання" (1988-1989 роки). Отримані результати стали підґрунтям та основою пошуку шляхів і можливостей задоволення культурно-освітніх і духовних потреб представників різних соціально-етнічних груп. Треба визнати, що у цей період активно почали створюватись національні товариства, представники яких шукали певний «майданчик» для свого єднання. Зрозуміло, що бібліотеки, які за своєю суттю є гуманістичними інституціями, на полицях яких мирно співіснують твори представників різних культур, що зберігають культурні надбання всього людства, не могли стояти осторонь цих процесів. Саме виховання за допомогою книги в дусі терпимості до індивідуальних, культурних і національних відмінностей інших людей, вміння мирно співіснувати - є почесною місією бібліотеки як своєрідного гаранта збереження і розвитку культури національних меншин. Крім розуміння цієї величної місії бібліотеки мали ще кілька чинників для успішної співпраці.

По-перше, бібліотеки вже мали певний інформаційний ресурс для обслуговування читачів цієї категорії. На сьогодні загалом фонди публічних бібліотек України державною мовою складають 47%. В той же час в окремих областях цей відсоток значно різниться. Так, у Закарпатській області книги українською мовою складають половину фонду, в Запорізькій області - 39%, у Дніпропетровській області - 37%, у Донецькій області - 33%, і 17% - у Республіці Крим.

Питання поповнення фондів бібліотек, що працюють з різними етносами певним чином було вирішено Постановою Кабінету Міністрів України **“Про спеціалізовані редакції для видання**

літератури мовами національних меншин України” (від 15 серпня 1992 року, №472). Для забезпечення культурних потреб етносів України, у т.ч. книжковими та іншими друкованими виданнями рідними мовами було створено державне спеціалізоване видавництво «Етнос». Воно не тільки видає літературу універсального характеру мовами національних меншин, а і проводить координаційно-методичну роботу зі спеціалізованими редакціями, які розміщені в місцях компактного проживання меншин: видавництво “Донбас” (Донецьк), “Каменярь” (Львів), “Карпати” (Ужгород), “Маяк” (Одеса), “Січ” (Дніпропетровськ), “Таврія” (Сімферополь). Крім цього, використовуються можливості міжнародного книгообміну, зв’язки з національно-культурними товариствами, спонсорські пожертвування та ін.

Такі надходження складають інформаційний ресурс бібліотек, що обслуговують національні меншини. Відбір і організація репертуару цих документів здійснюється на основі вивчення реальних потреб національних груп в отриманні інформації рідною мовою, активної роботи бібліотекаря та представників національних товариств.

По-друге, бібліотеки мали приміщення та можливість забезпечення сприятливих умов для задоволення етнокультурних та освітніх потреб користувачів, а головне, напрацьований роками досвід співпраці з національними громадами. Цю роботу очолили обласні універсальні наукові бібліотеки, які перебувають в епіцентрі формування національно-культурного середовища в регіоні, що обумовлено їх статусом, наявністю ресурсної бази, традиційною затребуваністю користувачів різних етнічних груп, зацікавлених історією, мовою, сучасною літературою своєї прабатьківщини. У цей час була також створена Республіканська кримськотатарська бібліотека ім. І. Гаспринського, як науково-тео- ретична і практична база для забезпечення і поліпшення бібліотечно-інформаційного обслуговування населення регіону відповідно до нової геополітичної, етнографічної і політичної ситуації.

Розвивати цей напрям роботи активно почали і невеликі публічні бібліотеки, працівники яких добре знають місцеву ситуацію, обізнані із національним складом спільноти, яку вони обслу

говують, і можуть забезпечити пошук, збереження і відродження історичної і культурної спадщини краю.

Наприклад, на Закарпатті мирно співпрацюють представники різних національних товариств. Тут з 492 бібліотек 112 обслуговують національні групи в місцях їх компактного проживання, наприклад 94 - для угорців, 5 - для німців і словаків, ще 8 -для румунів. На базі цих бібліотек для нацменшин організовано 18 гуртків з вивчення української мови.

Понад 15 товариств національних меншин діють на Волині, де проживають представники 70 національностей. Представники понад 130 національностей та народностей у мирі і злагоді сьогодні живуть на Запоріжжі, а число їх осередків сягає 60.

В Миколаївській області, де проживають представники понад 133 національностей, офіційно зареєстровано 36 національно-культурних товариств різного статусу, функціонує 2 бібліотеки, які обслуговують болгар і чехів. Всі національно-культурні товариства мають підбірки підручників і літератури рідною мовою.

Практично досвід такої співпраці має кожен регіон. Хочу зупинитись лише на одному прикладі - багаторічній праці першої в Україні та загалом першої на теренах колишнього СРСР, спеціалізованої бібліотеки єврейської літератури на базі бібліотеки-філії ЦБС Шевченківського району м. Києва.

Бібліотека отримала ім'я єврейського поета Ошера Шварцмана, який народився на Київщині. Зрозуміло, що пріоритетним напрямком діяльності бібліотеки стала робота по збереженню, розвитку та популяризації національної самобутності єврейського народу.

При створенні бібліотеки фонд єврейської літератури складав лише 20 книг, а на сьогодні він має обсяг 25% від усього фонду книгозбірні - майже 4000 примірників. Гордістю бібліотеки є такі раритети як прижиттєве видання творів Шолом-Алейхеа мовою їдиш (Варшава, 1911 р.), тритомник стенографічного звіту "Справа Бейліса" (1913 р.), єврейські журнали "Восходь" (Санкт-Петербург, 1889 р.), "Єврейська історія" Шимона Дубнова (Одеса, 1897 р.), "Психологія єврейського духу" С.М. Меламеда (Москва, 1914 р.), сідури (єврейські молитовники) кінця XIX-початку XX століття. Крім цього широко представлені твори класиків єврейської літера

тури на їдиш, івриті, російською та українською мовами. Бібліотека постійно отримує твори сучасних єврейських та ізраїльських письменників, періодичні видання єврейських громад та організацій України - “Єврейські Вісті”, “Хадашот”, “Ейнікайт”, “Єврейський обозреватель”, “Мост”, “Лехаим”, “Єврейський вісник” та інші. Сьогодні це інформаційно-культурний центр єврейської громади міста, центр спілкування людей за їх інтересами. Широкий репертуар єврейської художньої літератури, наявність різнопланової єврейської періодики, методичні та учбові видання з історії, релігії, культури єврейського народу роблять бібліотеку ім. Ошера Шварцмана привабливою для викладачів, студентів та учнів єврейських освітніх закладів Києва та України. Цьому сприяє і новий, спільний з єврейською агенцією “Сохнут” та Київською міською єврейською громадою, проект “Сіфрія” по наданню культурно-інформаційних та бібліотечних послуг у сфері духовності, культури, традиції, освіти, історії єврейського народу і держави Ізраїль та семінари Відкритого Університету Ізраїлю.

Працівники бібліотеки перебувають у постійному творчому пошуку. Організуються ювілейні виставки, створюються тематичні підбірки з історії, культури і традиції єврейського народу, наприклад “Єврейські містечка України”, “Київ і євреї”, “Єврейський костюм”, “Єврейські меценати Києва” тощо.

В книгозбірні багато років успішно працює клуб для людей похилого віку “Фрайндшафт”, єврейська служба знайомств “Шад-хен-Мішпах”, Академія єврейської філософії.

В рамках спільної програми з центром досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства при Національному університеті “Києво-Могилянська академія” та Київським інститутом Юдаїки вже третій рік при бібліотеці працює клуб з вивчення історичного та культурного надбання євреїв Києва та України “Мнемосіна”.

Цікава й спільна пошуково-краєзнавча діяльність бібліотеки. Так, з нагоди 70-річчя Шевченківського району Києва, на території якого знаходиться книгозбірня, було підготовлено фотовиставку “Пам’ять каменя - єврейські місця Шевченківського району”. 32 об’єкти — маленькі острівці пам’яті - це будівлі, споруджені завдяки єврейським меценатам, пов’язані з єврейською історією,

подіями, споруди, де жили, навчались, працювали євреї - громадські діячі, діячі науки, освіти, культури. Серед них президент держави Ізраїль Бен-Цві, письменники Шолом-Алейхем, І. Ерен-бург, І. Бабель, народні артисти В. Горовець, Н. Рахлін.

Опікується проблемами бібліотеки ім. Ошера Шварцмана Київська міська єврейська громада, Єврейська агенція “Сохнут”, міжнародна єврейська благодійна організація “Джойнт”, і, звичайно ж, управління культури, туризму та охорони культурної спадщини Шевченківського району м. Києва.

Досвід роботи цієї невеличкої за площею бібліотеки, штат якої налічує лише 4 працівники, викликає велику зацікавленість у колег з Москви, Молдови, Білорусії, Ізраїлю.

На її досвіді можна відслідкувати основні тенденції забезпечення представників національних меншин бібліотечними послугами. Проблеми збереження та розвитку самобутніх національних культур, популяризація принципів толерантності тісно пов'язується з краєзнавчою діяльністю, підтримкою культурно-літературних традицій, видавничою діяльністю.

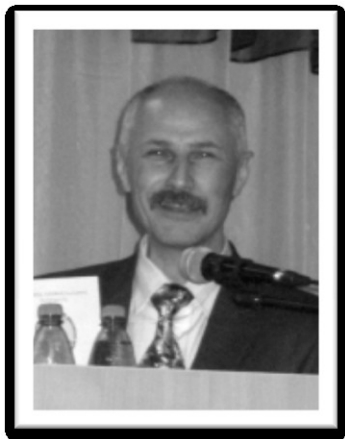
Третя складова - методична. Визнаючи, що багатокультурне суспільство стає нормою, постає питання підготовки бібліотекарів. Це вимагає змін у програмах підвищення кваліфікації, загальноосвітньої підготовки. Багато чому бібліотекарі навчилися вже у процесі роботи. Сьогодні, осмислюючи вже понад двадцятилітній досвід роботи з національними меншинами, розумієш, як багато чому ми навчилися. Насамперед, це були перші кроки до розуміння сутності публічної бібліотеки. Представники етносу, які приходили до бібліотеки, потребували навіть не суто бібліотечних послуг - отримати документи чи щось почитати. Вони хотіли спілкуватись, об'єднатись у спільну громаду. Бібліотека для них ставала саме місцем такого єднання, своєрідною «вітальнею». Це потребувало змін в організації бібліотечного простору, адже проводити такі зустрічі в читальному залі було б обмеженням прав інших користувачів. Значить, треба було виокремити кімнату для спілкування, а потім подумати, де організовувати виставки картин, фото тощо. Оформлення цих кімнат потребувало від бібліотекаря знання національної символіки, звичаїв та обрядів, обізнаності в мистецтві, літературі, з культурними традиціями етносу. Представники

національних меншин приходили разом із дітьми, адже вони разом починали вивчати рідну мову, і треба було передбачити як заохотити дітей до відвідування бібліотеки.

Отже, можна зробити висновок: бібліотекарі мають постійно вчитись. Разом вивчати мову, отримані знання популяризувати серед різних категорій користувачів, тим самим відкриваючи гуманістичні цінності інших народів. Тільки своєю невтомною діяльністю щодо відродження і популяризації культур інших народів бібліотекар може сприяти духовному взаємозбагаченню народів, формуванню культури міжнаціонального спілкування, зростанню позитивного іміджу книгозбірні серед місцевої громади.

**Об'єднання поляків Кіровоградщини “Полонія”
ім.Кароля Шимановського та його співпраця з
обласною універсальною науковою бібліотекою ім.**

Д.І.Чижевського

Полячок О.І.,

*голова Об'єднання поляків Кіровоградщини
“Полонія” ім.Кароля Шимановського,
голова координаційної ради національно -
культурних товариств Кіровоградської
області при обласній державній
адміністрації, заслужений діяч польської
культури*

Об'єднання поляків Кіровоградщини
“Полонія” ім.Кароля Шимановського
засноване у 1997 р. з метою розвитку

дружніх стосунків між поляками та українцями, розвитку
національних культурних традицій, самовиявлення громадян
польської національності та ін.

До складу Об'єднання входить близько 200 осіб, як поляків, так і українців, а також представників інших народностей. Багато з них мають польські корені, цікавляться Польщею, її культурою, історією та сучасністю. «Полонія» активно діє завдяки енергії та досвіду таких відомих на Кіровоградщині діячів як перший голова “Полонії”, кіно- і телережисер, заслужений діяч польської культури Володимир Мошинський, заслужений діяч польської культури Віталій Плінський, заслужений вчитель України Маргарита Борисова, заслужений вчитель України Марцеліна Пахолівецька, заслужений діяч мистецтв України Юрій Любович, керівники, професори і викладачі вищих навчальних закладів Олександр Барно, Ігор Добрянський, Тамара Поляруш, Сергій та Людмила Серебреннікови, Ігор Скловський, заслужений архітектор України Віталій Кривенко, солістка Кіровоградської філармонії Ольга Негребецька, видавець Тамара Саміляк, відомі лікарі Микола Ткач та Зінаїда Костюк, спортсмени Юрій Савченко та Ігор Жуков, лідер молодіжної секції Євген Котішевський та ін.

Об'єднання співпрацює із закладами освіти і культури, які мають тісні контакти з освітньо-культурними установами Польщі: педагогічний та технічний університети, інститут регіонального управління та економіки, Кіровоградська філія Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”, Педагогічна академія та Інститут комерції, які проводять та беруть участь в українсько-польських конференціях, семінарах і т.п.

Особливе значення для становлення і розвитку “Полонії” має співпраця з Кіровоградським природничо-гуманітарним колегіумом, у якому з 1996 р. ведеться викладання польської мови на підставі міждержавної угоди про співробітництво в галузі освіти. Вчителі з Польщі не лише ведуть факультативні заняття для учнів колегіуму, але й проводять різноманітні заходи, присвячені польській культурі. Вони також навчають польській мові всіх бажаючих, а також всіляко допомагають організації загалом і окремим її членам.

“Полонія” робить усе можливе для завершення відбудови будинку одного із найвидатніших польських композиторів Кароля Шимановського, який певний час жив і творив у Єлисаветграді. У цьому Об'єднанні взаємодіє з Кіровоградським музеєм музичної культури ім. К. Шимановського, що тимчасово знаходиться у приміщенні Кіровоградської дитячої музичної школи №1 ім. Г. Нейгауза. В цій будівлі зараз постійно діє експозиція, присвячена творчості класика польської музики ХХ століття.

Чимало цікавих матеріалів про іншого відомого польського митця Ярослава Івашкевича, що на початку ХХ століття навчався в Єлисаветграді, отримав із Польщі Кіровоградський літературно-меморіальний музей І.Карпенка-Карого. Цей музей презентував виставку “Україна - край дитинства Ярослава Івашкевича”, привезену з-під Варшави за підтримки “Полонії”.

Багато членів “Полонії” є парафіянами римо-католицької церкви (костелу) в ім'я Святого Духа, який було побудовано у 90-х роках ХХ століття замість зруйнованого за часів сталінізму. В будівництві храму брали активну участь сім'ї Вишневецьких, Плінських, Завадських, Качуровських, Шевченків, Групських, Данильченків, Тушинських, Шкуратових, Михайловських. У церкві знаходиться ікона, освячена Папою Римським Іваном-Павлом II під

час його візиту до України і подарована колишнім польським консулом Кшиштофом Швідеркем.

“Полонія” входить до складу Спілки Поляків України, плідно співпрацює із Державним комітетом України у справах національностей та міграції, консульським відділом посольства Республіки Польща в Україні (у м. Києві), Польським Інститутом у Києві, а також із багатьма інституціями у Польщі, зокрема музеями Кароля Шимановського в Закопаному та Анни і Ярослава Івашкевичів у Ставіску, Спілкою Композиторів Польщі, Товариством “Спільнота Польська” у Варшаві та її відділом у Жешуві, Університетом Марії Складовської-Кюрі та Полонійним Центром Вчителів у Любліні. “Полонія” також сприяє розвитку партнерських відносин між Кіровоградською областю і Нижньошльонським воєводством, містами Олександрією і Ярочином, допомагає у налагодженні таких відносин між Кіровоградом і Ополе.

У своїй діяльності “Полонія” знаходить підтримку з боку Кіровоградської обласної державної адміністрації та обласної ради, міських та районних органів влади, що відповідає курсу України, спрямованого на створення правової демократичної держави.

«Полонія» організовує на Кіровоградщині відзначення польських національних свят¹, Фестивалі польської культури², Музичні фестивалі ім. Кароля Шимановського³, наукові конференції⁴, вечори польської поезії, музики, танцю тощо, бере участь в обласних та всеукраїнських заходах⁵, видає наукові та науково-публіцистичні матеріали⁶. При Об'єднанні створено ансамбль польської пісні «Тополя». «Полонія» сприяє організації пізнавально-навчальних виїздів до Польщі⁷, навчанню, стажуванню та відпочинку в Польщі дітей та молоді⁸.

Одним з найбільш важливих партнерів «Полонії» є Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського. Без перебільшення можна стверджувати, що саме становлення польського національно-культурного товариства, його подальший розвиток, втілення багатьох його ініціатив не відбулося би без сприяння, активної участі та допомоги керівництва й працівників бібліотеки. На підтвердження цієї тези варто навести перелік найважливіших спільних заходів, що відбулися в стінах бібліотеки.

1988 рік - громадське обговорення проекту музею К. Шимановського (відділ мистецтв);

1993 рік - проведення міжнародної наукової конференції «Шимановський і Україна» (відділ мистецтв);

2007 рік - презентація книги (збірки статей та матеріалів) «Поляки на Кіровоградщині» за участі Генерального консула РП у м. Києві Гжегожа Опалінського. До книги увійшла стаття бібліотекарів Наталії Зеленської та Оксани Ткаченко «Колекція польських видань у відділі рідкісних і цінних документів Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського»;

2008 рік - презентація книги С.Шевченка «Кіровоградщина в українсько - польських зв'язках. Ч. 1. Освіта і наука (1820-і - поч. 2000-х рр.)»;

2009 рік - презентація книги (збірки статей) «Долі поляків на Кіровоградщині» за участі керівника консульського відділу посольства Республіки Польща в Україні Едварда Добровольського та консула того ж відділу Дороти Дмуховської (відділ краєзнавства);

- презентація книги Т.Хилінської «Кароль Шимановський та його епоха» (Краків, 2008) та концерт із творів польських композиторів Ф.Шопена, С.Монюшки, К.Шимановського (відділ мистецтв);

- участь «Полонії» у міжнародній науково-практичній конференції «Бібліотека ХХІ століття: історія, трансформація, подолання стереотипів», присвяченій 110-річчю Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського.

Крім того, протягом 1980-2010 рр. у бібліотеці в рамках роботи кіноклубу «Екран» відбувались демонстрації польських фільмів, у т.ч. польською мовою («Земля обітована», «Катинь» А.Вайди та ін.).

Співпраця між «Полонією» та бібліотекою особливо поживалась в останні роки. Логічним розвитком тісних взаємин стало відкриття за ініціативи Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського у квітні 2010 року Польського культурного центру при відділі читальних залів бібліотеки. На відкритті центру виступили настоятель римо-католицької парафії Кіровограда о. Йосип Павлюк, перший голова «Полонії» В.Мошинський, представники громадськості. Літературно-музичне вітання підготували Марія Полячок та Аліна Корх - учні Кірово

градському колегіуму, що вчать польську мову, та вокальний ансамбль Кіровоградського музичного училища (керівник - Оксана Трушина).

Центр відразу почав активно працювати завдяки, насамперед, активності вчителів польської мови Яцека Шimoreка та Лідії Бонковської, а також допомозі Дольношльонської воєводської бібліотеки ім. Т. Мікульського, яка безкоштовно надіслала чудову добірку книг польською мовою. Двічі на тиждень тут відбуваються безоплатні заняття з польської мови, які відвідують близько 30 слухачів різного віку.

В центрі також періодично відбуваються тематичні заходи. Під час одного з них, у червні 2010 року, в ході візиту до Кіровограда консулів Республіки Польща в Києві Дороти Дмуховської та Яна Здановського ними було подаровано комп'ютерну техніку для використання у Центрі.

У серпні 2010 року «Полонія» та відділ мистецтв реалізували міжнародний проект, який вивів співпрацю «Полонії» та обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського за межі самої бібліотеки. Так, 7-8 серпня 2010 року в селищі Онуфріївка, на території мальовничого Онуфріївського парку вперше в Україні відбувся міжнародний фестиваль етномузики на возах «Перекотиполе»⁹.

Головна мета фестивалю на возах «Перекотиполе» - це пропаганда фольклору Кіровоградщини, українського фольклору різних регіонів та фольклору інших народів, а також виховання толерантності та розвиток дружніх відносин і партнерства між народами, зокрема, між українцями, поляками та росіянами. Учасниками фестивалю були відомі українські, російські та польські гурти та окремі виконавці автентичного фольклору - Сергій Старостін та ансамбль “Виртуальная деревня” (Москва); гурти «Древо» (Київ), «Дике поле» (Кіровоград), місцеві колективи з сіл Павлиш Онуфріївського та Калантаєво Світловодського районів, ансамбль польської пісні Київського міського будинку вчителя «Яскулі» («Ластівки»).

Ініціатором цього проекту, реалізованого завдяки фінансовій підтримці Сенату Республіки Польща та фонду «Поміч полякам на Сході», виступила «Полонія», координатором - завідувача відділом

мистецтв Світлана Ушакова, автором емблеми фестивалю - художник Наталія Корнілова.

Особливо цінною рисою в партнерстві бібліотеки і «Полонії» є те, що ініціативи щодо реалізації нових проєктів ідуть з обох сторін. Це свідчить як про справжню зацікавленість у взаємних контактах, так і про творчий потенціал сторін, і є запорукою їхніх подальших успіхів у культурно-просвітницькій діяльності, зокрема і в аспекті виховання толерантності суспільства.

- 1) Концерти, присвячені Дню Незалежності Польщі, відбувались у театрі Кропивницького 13 листопада 2007 р. та 14 листопада 2008 р. Виступали вокальні й танцювальні колективи, солісти, читці із середніх загальноосвітніх та музичних навчальних закладів міста.
- 2) Починаючи з Року Польщі в Україні (2004) щорічно, у липні або червні.
- 3) Щорічно, починаючи з 2002 року.
- 4) „Польська родина в Україні: історія і сучасність. До 125-річчя народження Кароля Шимановського” (Кіровоград, 9-11 вересня 2007 р.); «Долі поляків на Кірово- градицині» (Кіровоград, 4 листопада 2008 р.)
- 5) Обласному фестивалі національних культур Кіровоградщини «Степова веселка», Всеукраїнському конкурсі читців польською мовою «Креси» у Києві, фестивалях польської пісні та культури в Одесі, Дніпропетровську, Києві та ін.
- 6) Збірки статей «Поляки на Кіровоградщині», «Долі поляків на Кіровоградщині», брошура С.Шевченка «Кіровоградщина в українсько-польських зв'язках. Освіта і наука».
- 7) У 2006-2009 рр. - до міст Варшави, Любліна, Казімежа Дольного, Кракова, Закопаного, Ченстохової, Пшемисля та ін.
- 8) На навчання і стажування на літніх курсах - близько 40 осіб, до дитячих таборів у Польщі - близько 20.
- 9) Онуфріївщина - козацький край у середній течії Дніпра. У XVII-XVIII ст. тут проходив кордон України, Польщі та Росії (Війська Запорозького, Речі Посполитої та Московського царства (пізніше - Російської імперії). Тому саме тут, на пограниччі, згідно з романом Генрика Сенкевича «Вогнем і мечем», відбулась зустріч літературних героїв Богдана Хмельницького та Яна Скишетуського. Тут народився автор першої української симфонії Михайло Колочевський, жив і працював всесвітньо відомий педагог Сухомлинський. Онуфріївський парк, заснований графом М.Толстим, є яскравою пам'яткою садово-паркового мистецтва.

Питання толерантності у роботі олександрівських краєзнавців

Білошанка В.В.,

*головний зберігач фондів Олександрівського
районного краєзнавчого музею, голова ради ГО
«Олександрівська районна спілка краєзнавців»,
почесний член Національної спілки краєзнавців
України (сmt Олександрівка Кіровоградської
області)*

У нашому полікультурному світі питання толерантності з кожним роком відіграє все більшу роль. У цьому повідомленні піде мова про те, як питання толерантності використовуються Олександрівським районним краєзнавчим музеєм та ГО «Олександрівська районна спілка краєзнавців».

В історії Олександрівського району Кіровоградської області залишили свій слід представники різних народів: українці, росіяни, поляки, євреї. Вони були різних релігійних конфесій, представляли різні політичні сили, різні країни.

В музеї при підготовці постійних експозицій, тимчасових виставок ми враховуємо цей аспект. Тому, наприклад, в експозиції про козацтво у нас представлені речі українських козаків (з Бірок, Хортиці), польських панів (з руїн королівського палацу у Кракові), кримських татар. В одній експозиції розміщені і православний хрестик, і католицьке розп'яття. В експозиції, присвяченій історії краю в XIX — на початку XX століття, можна побачити речі, документи, ілюстрації, що стосуються перебування у краї українських письменників Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, росіян генерала Миколи Раєвського, Афанасія Фета, Іллі Мечникова, поляка Міхала Грабовського, грека Івана Фундуклія. Поруч з ними фотографії і речі євреїв. Одне не заважає іншому і доповнює інше. Під час екскурсій ми розповідаємо, що католик Міхал Грабовський збудував в Олександрівні православний храм, що цей польський письменник у своїх творах з деякою симпатією писав про гайдамаків, що український письменник Пантелеймон Куліш захоплювався творами Міхала Грабовського, а поляк допомагав йому збирати у нашо

му краї український фольклор. Так само польський композитор Кароль Шимановський дуже цікавився українськими народними піснями і записував їх у наших селах.

У нашому музеї експонувались тимчасові виставки, що відображали історію, побут, внесок в розвиток краю українців, поляків, росіян, євреїв. На масових заходах звучать українські, російські і єврейські пісні (була ж Олександрівка єврейським містечком).

Та олександрівські краєзнавці не тільки висвітлюють непросту історію в музейній експозиції, а й намагаються її увічнити у пам'ятниках, меморіальних плитах і пам'ятних знаках. Іноді це буває дуже не легко, і тоді приходять на допомогу аспекти толерантності.

Село Розумівка давно відоме своєю усипальною родини Раєвських. Зараз це популярний туристичний маршрут, але ця пам'ятка пов'язана більше з російською, сербською історією і менше з українською. Тому наші краєзнавці, сприяючи популяризації цього об'єкта, прагнули увічнити в селі і сторінки української історії. Біля Розумівки у жовтні 1920 року полягли у боротьбі за волю України у нерівному бою з переважаючими силами 1-ї Кінної армії Семена Будьонного отаман Чорний Ворон (Микола Складар) та двісті його козаків. За ініціативою Спілки краєзнавців на тому місці був встановлений дубовий хрест, а згодом (за підтримки районної ради) викопано колодязь, упорядковане місце відпочинку. Тепер до місця останнього бою патріотів України приїждять туристи і зі Сходу, й із Заходу України. Разом з тим у Розумівці дбайливо доглядаються пам'ятники і могили часів Великої Вітчизняної війни, воїна-інтернаціоналіста В. М. Зеленька.

За ініціативою олександрівських краєзнавців у селі Цвітному встановлено пам'ятний знак на місці, де стояла хата холодноярського отамана Пилипа Хмари. Та є у цьому селі і не поросли полином забуття пам'ятники, пов'язані з радянською історією.

В самому центрі Олександрівки мирно співіснують на одній площі православний храм і пам'ятник В. Леніну, пам'ятник жертвам голодомору і пам'ятники загиблим воїнам-односельцям та воїнам-інтернаціоналістам. Молоді подружжя, що вінчаються у храмі, тепер мають вибір, куди покладати квіти. Найчастіше букети з'являються скрізь.

Так трапилось, що Олександрівська загальноосвітня школа № 3 розташована на колишньому німецькому цвинтарі часів Другої світової війни. Ні хрестів, ні надгробків не збереглось, тільки німецькі архіви мають карти, де ретельно позначена кожна могила. Вже в нашому столітті тут провели часткову ексгумацію поховань і деякі останки перенесли на німецький цвинтар під Кіровоградом. Та багато німих могил, що зрослись із землею, ще залишилось. В одній із них спочиває вічним сном німецький солдат Ліппман. Він працював помічником бургомістра у невеликому німецькому містечку. З міської влади ще був там бургомістр. Коли восени 1943 року прийшло розпорядження одного з двох працівників мерії відправити воювати на східний фронт, то, звичайно, туди відправили Ліппмана. Пройшовши сяку-таку військову підготовку в Норвегії, він повертався в ешелоні до Німеччини, як поблизу Гамбурга почалось бомбардування літаками західних союзників. Ешелон горів, але мчав далі, бо машиніст цього не бачив і намагався вивести людей з-під бомбових ударів. Вагон Ліппмана теж горів. Шансом на порятунок було залишити потяг. Колишній службовець мерії вистрибнув, трохи покалічився, але вцілів. Його підлікували і поїхав він на Схід. Наприкінці 1943 року рядовий Ліппман тільки місяць встиг побувати в окопі між селами Вищі Верещаки та Любомирка, де йшли тяжкі бої. Встиг написати додому і одного листа. Старенькі батьки, дружина і син дізнались, що німцям там нелегко, важко і місцевому населенню.

На початку 1944 року, через кілька днів після того листа, в родину Ліппмана завітали люди в чорній формі.

- Радуйтесь, - звернулись вони до дружини Ліппмана. - Вам випала велика честь. Ваш чоловік поліг за велику Німеччину і фюрера.

Яка то ж була радість. А плакати не дозволялось...

Так Вернер Ліппман залишився сиротою.

В 1945-му німецька пропаганда страхала мирне населення: скоро прийдуть росіяни і будуть поводитись з вами гірше звірів. Та у будиночок Ліппманів зайшов молодий радянський офіцер і виявився він не таким вже страшним. Заговорив німецькою (до війни був учителем німецької), а коли побачив маленького хлопчика, то пригостив шоколадом. Поки частина перебувала в цьому німецькому містечку, офіцер родом з Полтавщини постійно допомагав продук

тами німецькій родині, а на згадку про себе залишив малюнок з написом українською та зображенням українських хат під солом'яною стріхою. Цей малюнок й досі зберігся, а хлопчик Вернер так полюбив російську мову, що згодом став учителем російської і вивчив напам'ять багато віршів Пушкіна, Лермонтова, міг цитувати в оригіналі Гоголя, Толстого. Згодом побував у Радянському Союзі.

Вже ставши стареньким, німецький вчитель вирішив розшукати могилу батька, яка знаходилась, судячи з похоронки, в Олександрівці. Після кількох спроб він таки потрапив у ту саму Олександрівку і переступив поріг районного краєзнавчого музею. Разом з ним ми вирушили на місце, де колись був німецький цвинтар. Гість з Німеччини не вірив, як це не збереглися могили. У них же доглядають за могилами радянських солдатів! Може, останки перенесли на інше кладовище? Та й там могили батька не було. Тоді відвідав Вернер могили радянських солдатів часів Другої світової і почав просити вибачення за горе, завдане нам фашизмом. Ще попросив відвести його в капличку: якщо не лютеранську, то хоч православну. В православній капличці він поставив свічку за упокой свого батька (таке трапилось вперше за всю післявоєнну історію).

А ще старий вчитель відвідав свою стареньку українську колегу і та розповіла, як у післявоєнний час руйнувався німецький цвинтар при будівництві нового корпусу школи. Одного разу відкопали могилу, де лежав зовсім молодий німець. Там збереглися документи солдата. Українські жінки передали їх владі, сказавши: «Відправте до Німеччини. Може, там чекає свого сина мати і плаче за ним, не відаючи, де він лежить». Це було у 1947 році, коли ще не загоїлись рани війни та не огрубіли від горя людські серця.

А Вернер Ліппман почав щороку приїздити до Олександрівки на місце, де десь спочив вічним сном його батько, обов'язково приходив і в музей, розташований поблизу готелю.

Одного разу він звернувся до нас із проханням допомогти встановити пам'ятну плиту на колишньому цвинтарі, щоб було куди класти квіти. Прохання, на перший погляд, просте і буденне. Справді, кожен має право класти квіти на могилу батьків, хто б вони не були. Та то в Європі.

Щоб вирішити це питання, Спілці краєзнавців довелось звертатись до районної влади. Не заперечували ні голова районної ради, ні

голова райдержадміністрації. Свій підпис на проханні поставив навіть голова ради ветеранів. «Скільки ми будемо воювати!» - сказав мудрий єврей-фронтвик. Пізніше за свою підтримку його мало не звільнили з посади соратники-ветерани.

А клопотання від Спілки краєзнавців лягло на стіл селищного голови. Комуніста.

- Це буде пам'ятник чи плита?

- Тільки гранітна плита.

- Пам'ятник ми не дозволимо, а прохання про плиту розглянемо на сесії селищної ради.

Сесія одноголосно дозволила встановити на території школи плиту з написами українською та німецькою мовами: «Смерть примиряє всіх».

Коли роботи зі встановлення плити завершилися, селищний голова вирішив самочинно змінити місце її розташування, бо на цьому наполягав районний архітектор під тиском ортодоксальної групи ветеранів. Тепер пропонувалось плиту перенести з німецького цвинтаря перед школою у двір, де колись було українське кладовище, і поставити її.. біля туалету. Втручання німецької громади з Кіровограда перешкодило здійсненню нового «проекту». Плита залишилась на своєму місці. На її відкриття приїздив представник німецького посольства. Лютеранський священник прочитав молитву російською мовою... Присутні на церемонії почули історію цієї плити, віолончелістка виконала мелодії німецьких композиторів...

Щороку Вернер Ліппман покладає квіти на плиту і подумки розмовляє з батьком. Поруч бігають українські школярі і вчать толерантності.

Плиту ніхто не чіпає. Тільки іноді олександрівським краєзнавцям дехто докоряє: «Як ви могли! Ви ж поставили пам'ятник Гітле- ру!» Та заспокоюють нас слова із Святого писання:

“Как хотите, чтобы с вами поступали люди, так поступайте и вы с ними”. Матф. 7, 12.

«И когда стоите на молитве, прощайте, если что имеете на кого, дабы и Отец ваш Небесный простил вам согрешения ваши. Если же не прощаете, то и Отец ваш Небесный не простит вам согрешений ваших». Мк. 11, 25 - 26.

Мир всім! Хай оберігає Вас Господь! Дякую за увагу!

Библиотеки на пороге глобальных изменений — опасные перспективы, или Готовы ли мы к перевоплощению книги

Волохин О.М.,
главный инженер отдела автоматизации
областной универсальной научной
библиотеки
им. Д. И. Чижевского

Технический прогресс и новые компьютерные технологии оказывают существенное влияние практически на все сферы нашей повседневной жизни. Новые технологии видоизменяют традиционную библиотеку как общественный институт — «.. учреждение, собирающее и хранящее произведения печати и письменности для общественного пользования»¹. Интернет, электронные каталоги, документы на нетрадиционных носителях прочно вошли в обиход современной публичной либо университетской библиотеки. Однако прогресс двинулся дальше. В данном докладе осуществлена попытка спрогнозировать на основе имеющихся данных новые условия, которые существенно будут влиять на деятельность библиотек в ближайшем десятилетии — 2010-2020 годы.

Как известно, основой любой традиционной библиотеки на протяжении веков и даже тысячелетий являются произведения печати и письменности в виде книг, позднее к ним присоединились журналы и газеты. В сущности, все эти категории являют собой не что иное, как текст, а несменным носителем этих текстов традиционно была бумага. Тексты останутся текстами и в будущем, а вот бумага, в качестве главного носителя, будет все больше и больше уступать свои позиции другим носителям. Подобные изменения, скорее всего, произойдут в течение наступившего десятилетия, к 2020 году. К такому выводу не сложно прийти на основе многочисленных фактов, опубликованных в Интернет и средствах массовой информации. Какие условия и причины будут способствовать подобным изменениям, как это может отобразиться на библиотеке как социальном институте, рассмотрим далее.

Для более четкого видения проблемы в определении сущности библиотеки мы отбросим многие аспекты (социальный, культурологический и т.д.), не являющиеся предметом данного исследования. В определении библиотеки выделим «...учреждение, собирающее и хранящее произведения печати ...» — именно это определение является ключевым для библиотеки на все века. Фактически библиотека являлась единственным, реальным монополистом, владеющим произведениями печати в таком объеме, что ни один из государственных институтов не мог с ней конкурировать. Конечно же, книги, журналы и газеты имелись в разных учреждениях, организациях и у частных лиц. Но с фондами библиотеки не мог сравниться никто.

Монопольное положение библиотек пошатнулось в конце XX столетия с появлением компьютеров, а тем более с появлением сети Интернет. Электронные (цифровые) тексты сохраняются в сети все в больших количествах и через полтора десятилетия начинают все больше и больше составлять конкуренцию традиционным библиотекам. Теперь читателю уже не обязательно для удовлетворения своей потребности в чтении покидать свое жилище или место работы и искать ближайшую библиотеку. Это можно с большим или меньшим успехом сделать, обратившись в Интернет, особенно если это касается художественной литературы. Для образовательных целей и сегодня лучше обращаться к проверенным источникам, хранящимся в библиотеках. Но это только пока, — человечество усиленно работает над оцифровкой печатных изданий и ускоренными темпами переводит тексты, существовавшие только в печатном виде, в цифровой формат. В подтверждение сказанному достаточно привести следующий факт, датированный августом 2010 года, — «Компания Google сообщила о том, что в рамках ее известного проекта Google Books уже было оцифровано более **12 млн.** книг, доступ к которым осуществляется через интернет (по данным на март 2013 общее количество оцифрованных книг составляет **20 млн.**). По данным, предоставленным инженером по программному обеспечению Google Books Леонидом Тейчером, потенциально для оцифровки в проекте могут быть использованы 129 864 880 книг (это общее количество книг во всех библиотеках мира, рассчитанное Google). **20 млн.** книг — цифра не маленькая, тем более, если учесть, что на оцифровку понадобилось всего 6 лет, — проект Google Books начал свою работу с 2004 года. В августе 2010 года издание Lenta.ru сообщило: «Проанализировав данные из более чем

150 различных источников, сотрудники книжного проекта поисковика выяснили, что всего в мире насчитывается около 130 миллионов оригинальных названий книг». Для такого подсчета было проанализировано более миллиарда библиотечных и каталожных записей крупнейших библиотек мира и еще 150 других источников. Как видим, дело с оцифровкой печатного наследия обстоит не так уж и плохо. Следует также учесть тот аспект, что современное книгопечатание уже как минимум 15 лет (даже на просторах бывшего СССР) изначально базируется на электронных текстах, создающихся исключительно на персональных компьютерах. Сейчас трудно или уже невозможно встретить реальную типографию, работающую ручным способом с наборными кассами. Иными словами достаточно не уничтожать компьютерный оригинал-макет книги, журнала, газеты, подготовленный для печати, а использовать его как самостоятельный, полноценный продукт. Это давно уже поняли западные издатели, а в последние годы - и отдельные отечественные тоже, ведь цифровой вариант издания можно продавать точно так, как и печатный. Более того, в последние годы появляется все больше и больше сообщений о том, что некоторые издания переходят исключительно на электронную форму, полностью отказываясь от печатного аналога. В подтверждение несколько фактов. «Стало известно, что третья версия Большого Оксфордского словаря, выпуск которой планировался на 2020 год, не будет напечатан на бумаге. В издательстве Оксфордского Университета заявили, что через десять лет никто не будет пользоваться бумажными словарями, и тем более не будет их покупать. Уже сегодня большинство пользователей предпочитает электронные устройства для чтения бумажным книгам, а через десять лет бумажные книги просто выйдут из употребления. Именно поэтому глава Oxford University Press Найджел Портвуд (Nigel Portwood) заявил, что Большой Оксфордский словарь больше не будет издаваться на бумаге...»². Кстати, сегодня онлайн-вариант словаря регулярно пополняется новыми статьями, а последняя бумажная копия издавалась лишь в 1989 году. «Глава совета директоров американского издания New York Times, Артур Сульцбергер, заявил о том, что в ближайшее время газета может прекратить выход на бумажном носителе.»³. Теперь сообщение от целого издательства: «Старейшее независимое изда

тельство массовой литературы в США, компания Dorchester Publishing, приняла судьбоносное решение. Впервые целое издательство практически полностью сворачивает производство бумажных книг и переходит на электронные аналоги»⁴.

Очевидно, что нынешнее поколение является свидетелем нового витка эволюции книги — происходит смена носителя. Бумага уступает свое место электронным носителям. Наступает эра электронной книги. В этом контексте будет интересным взглянуть на двадцатилетний прогноз развития электронной книги, созданный одной из самых известных корпораций мира, компанией Майкрософт. Еще в 1999 году компания опубликовала данный прогноз на своем сайте⁵.

2000 г.	Выходит программное обеспечение Microsoft's Reader. Потребители покупают более 1 миллиона электронных книг.
2002 г.	ПК и “Э-Книги” предлагают дисплеи, по качеству аналогичные бумажному носителю с разрешением 200 dpi в обычных условиях и 500 dpi с использованием технологии ClearType (также разработка Microsoft).
2003 г.	“Э-Книги” весят меньше 600 г и работают в течение 8 часов на одной подзарядке. Стоимость составляет от \$99 за обычный черно-белый до \$899 за мощный цветной прибор, имеющий формата журнала.
2004 г.	TabletPC становятся обычным аппаратным приложением к компьютеру. Они представляют собой прибор размером с ладонь, позволяющий читать и вводить текст, а также запускать компьютерные приложения. Более половины общего объема чтения электронных документов приходится на ПК, остальная половина - на “Э-Книги”, TabletPC и другие приборы.

2005 г.	Продажи текстов в электронной форме превышают \$1 млрд. Многие периодические издания распространяются бесплатно с условием чтения рекламы, оборот которой составляет \$1 млрд. Около 250 миллионов человек регулярно читают электронные тексты на ПК, “Э-Книгах” и других подобных приборах.
2006 г.	В общественных местах (на улицах, в аэропортах) начинают появляться “информационные киоски”. Как обычно, авиакомпании предлагают пассажирам книги и журналы, но они загружаются в электронные приборы.
2008 г.	Электронные тексты начинают занимать доминирующие позиции на рынке книг и СМИ. Средняя стоимость книг опускается до \$8-9.
2009 г.	Популярные авторы начинают продавать свои книги напрямую своим читателям, многие из которых просто подписываются на автора, а не покупают книгу за книгу. Многие авторы создают кооперативы, которые занимаются продвижением их книг. Издательские дома меняют направление деятельности и предлагают авторам услуги по подготовке изданий и маркетингу.
2010 г.	“Э-Книги” весят около 400 г, работают без подзарядки более 24 часов, предлагают отличное качество воспроизведения текста и содержат больше книг и журналов, чем стандартная университетская библиотека. Они стоят меньше \$100 и часто предлагаются бесплатно вместе с подпиской на определенный пакет книг или других текстовых материалов.
2011 г.	Новые технологии позволяют электронным книгам размещать в себе более 4 миллионов книг - больше, чем все университетские библиотеки или все газеты, когда-либо выходившие в США.

2010 г.	Типографии разворачивают рекламную кампанию “Покупай настоящее”, с девизом “Покупай настоящие вещи - настоящие книги, напечатанные на настоящей бумаге”.
2018 г.	В обычном разговоре электронные книги называются просто “книгами”. Старый вариант называется “бумажная книга”.
2020 г.	Девяносто процентов всех текстов продается в электронном виде. Словарь Вебстера меняет значение слова “книга” на “информация, обычно отображающаяся на компьютере или другом подобном приборе”.

Прогноз довольно близкий к действительности. В подтверждение к пункту 2009 года можно привести несколько цитат: «В США, по данным Ассоциации американских издателей, за первое полугодие 2008 года электронных книг продано почти столько же, сколько за весь 2006 год, а средний мировой рост рынка за последние годы составляет примерно 70% в год»⁶.

«Один из самых известных в мире литературных агентов Эндрю Уайли (Andrew Wylie) по прозвищу «Шакал» (его ещё называют агентом Апокалипсиса) дал официальный старт деятельности издательского дома нового поколения The Odyssey Editions. Через эту контору писатели из списка Уайли могут напрямую продавать электронные книги на Amazon.com, минуя традиционные издательства.»⁷.

«По информации The Wall Street Journal, несколько медийных компаний, в том числе четыре издательства и агентство News Corp., создали совместное предприятие с целью адаптации своего контента для электронных читалок. ...Собственниками нового предприятия являются News Corp., Time Inc., Conde Nast, Hearst Corp. и Meredith Corp. Корпорации намереваются разработать стандарты публикации материалов в соответствии с требованиями ридеров. Сотрудничество медийных магнатов преследует и коммерческие цели: компании планируют зарабатывать на рекламе, а также запус

тить портал, на котором подписчики смогут приобретать контент от ряда издателей..»⁸.

Комментируя 2010 год, можно отметить, что электронные ридеры уже весят менее 400 г и могут работать без подзарядки неделями, т.к. появилась новая технология e-ink (электронные чернила), или еще ее иногда называют электронная бумага, о которой в прогнозе есть упоминание в позиции 2002 года. Теперь на длительность работы устройства влияет количество перелистывания страниц, а не общее время работы. К сожалению, цена таких устройств еще не упала до \$100.

Теперь имеет смысл разделить несколько понятий, когда упоминают термин электронная книга. Ввиду того, что данные понятия еще не устоялись, мы будем называть е-текстом (e-text, электронный текст) компьютерные файлы различных форматов, которые составляют сущность произведения или печатной работы. «Е-ридер (e-reader, e-book) — это портативное устройство, используемое для загрузки и чтения книг или журналов в цифровой форме»⁹. Исторически сложилось так, читать цифровые тесты можно при помощи разных устройств — персонального или карманного компьютера, планшета, мобильного телефона. Однако читать электронные книги с компьютерного монитора не совсем удобно, это наверное одна из главных причин относительно медленного распространения электронного чтения. Кроме того, экраны всех таких устройств излучают свет, а это считается вредным для зрения. Е-ридеры появились в последние годы и созданы на основе совершенно новой технологии — электронных чернил. Экраны этих устройств не мерцают и не излучают свет, а работают на отраженном источнике света, т.е. чтение возможно только при естественном или искусственном освещении и не вредно для глаз, как и чтение бумажных книг. Они имеют размеры стандартной книги (от 12 до 23 см по диагонали), весят в пределах 150-500 грамм и могут работать с разными е-текстами, т.е. файлами наиболее распространенных форматов. Источников энергии хватает в среднем на 7-10 тысяч перелистываний страниц. Дело в том, что электрическая энергия тратится только на формирование образа странички (читатель видит этот процесс как перелистывание очередной странички). В дальнейшем энергия совершенно не расходуется, и электронная книга

может лежать с такой открытой страницей хоть неделю, выключать устройство не требуется. В память ридера можно загрузить целую библиотеку в несколько десятков тысяч книг и даже больше, все зависит от объема флеш-карты, вставленной в устройство. Пока е-ридеры преимущественно двцветные, т.е. черно-белые. Принцип действия электронных чернил (электронной бумаги) основан на перемещении заряженных окрашенных частиц в жидкости. В ближайшее время стоит ожидать устройства с цветным экраном, несколько передовых фирм работают над разными вариантами технологий цветных электронных чернил. Цветные ридеры пока существуют на уровне прототипов, и на начальном этапе своего существования будут достаточно дороги. Решение данной проблемы — дело ближайшего будущего. С массовым производством цена неуклонно поползет вниз. Е-ридеры, как правило, могут записывать звук через встроенный микрофон и воспроизводить звуковые файлы. С их помощью пока невозможно воспроизводить видео, т.к. на формирование изображения одной страницы (перелистывание) даже у самых продвинутых устройств необходимо время в пределах около одной секунды, а такой показатель не совместим с демонстрацией видео, когда за одну секунду сменяется, как минимум, 15 кадров (экранов). Но опять-таки это вопрос времени, думаю ближайших 2-3 лет.

Производство е-ридеров приняло массовый характер уже сегодня, и, как заявляют специалисты, этот процесс уже необратим. Не проходит и пары недель, чтобы не появилось сообщение о выходе в свет нового устройства. По свидетельству аналитиков, 2009 год в России можно назвать годом бума е-ридеров, не взирая на мировой финансовый кризис. Производство этих устройств возросло в полтора-два раза каждый квартал. Украина может похвастать тремя брендами, крупными производителями электронных книг. Это Lbook, Азбука и Pocketbook (10% мирового рынка в 2009 году), имеющие представительства во многих странах мира. Лидерами продаж западного мира являются устройства Amazon Kindle и Sony. Только за 2010 год в мире будет произведено 10 млн. е-ридеров.

Быстрыми темпами развивается производство гибких экранов с технологией e-ink. «LG Display сообщила о начале массового производства дисплеев нового поколения из электронной бумаги. Гиб

кие дисплеи большого формата станут доступны широкой публике. Пока компания выпускает две версии дисплеев - 9,7-дюймовую цветную и 19-дюймовую гибкую модели, на которых можно читать газеты и книги, как на их аналоговых печатных вариантах»¹⁰.

Стоит заметить, что активное чтение цифровых книг с экранов компьютеров и мобильных телефонов значительно тормозилось ввиду определенных неудобств для пользователя. Большинство читателей до сих пор отдают предпочтение книгам и прессе на традиционном бумажном носителе. Но с появлением е-ридеров буквально на глазах ситуация начинает изменяться. По-видимому, главным препятствием в тотальном распространении ридеров на основе электронных чернил является высокая цена. Ведь производством матриц для экранов занято всего две фирмы в мире. Но, как известно, увеличение тиража всегда ведет к значительному удешевлению товара.

Отечественные специалисты, связанные с производством ридеров, считают, что к 2015 году среднестатистическая стоимость ридера может снизиться до 50 долларов, а к 2020 году и того меньше — \$20. Вполне оправдано будет приобрести такое устройство для чтения на период 3-4 года как универсальное устройство для чтения текстов, издающихся преимущественно в цифровом формате. Аналогию можно провести с мобильными телефонами, самые дешевые модели стоят сегодня в пределах 300 гривен. Мобильных телефонов сегодня не имеют разве что очень малые дети и какая-то часть очень пожилых людей. Уровень охвата населения Украины уже давно перевалил за 100% (на чуть более 46 млн. жителей Украины в августе 2010 года приходится более 56 млн. телефонных номеров) т.е. на одного среднестатистического гражданина приходится по одному телефону, а некоторые активно используют два и даже три терминала. И все это на фоне не совсем благоприятного материального состояния достаточно большой части наших граждан. Украину относят к категории развивающихся стран. Что же мешает тотальному распространению электронных книг в нашей стране, аналогичному мобильным телефонам? Конечно же, потребность читать у населения несколько ниже, чем использование мобильной связи. Времена Советского Союза — самой читающей нации... уже давно позади. Но тем не менее... В дополнение к е-ридерам на осно

ве электронных чернил большую популярность приобретают планшетные компьютеры, которые с успехом могут использоваться в качестве устройств для чтения книги и выполнять дополнительные полезные функции, присущие персональным компьютерам. Наиболее популярным представителем этого семейства является iPad от компании Apple. К примеру, книга «Алиса в стране чудес» является собой пример электронной интерактивной книги нового поколения. Кроме того, используя iPad можно посмотреть фильм, выйти в Интернет, редактировать тексты и многое другое.

Каковы же тенденции распространения цифровых текстов? Можно ли сегодня говорить о реально существующих, доступных механизмах продажи этих текстов? Пожалуй, что да. «19 июля (2010 г.) может стать историческим днем для традиционных книг — было объявлено, что в крупнейшем американском интернет-магазине Amazon продажи электронных версий книг для устройства чтения Kindle впервые превысили продажи обычных бумажных изданий в твердом переплете. За последние три месяца (апрель-июнь) на каждые 100 бумажных книг этот магазин продавал 143 электронные книги для устройства Kindle. И процесс, по словам представителей Amazon, ускоряется: за последние четыре недели это соотношение составило уже 180:100»¹¹. «Глава отдела Sony, занимающегося электронными читалками, Стив Хабер заявил, что через пять лет количество выпускаемых электронных книг превысит количество выпускаемых обычных бумажных книг. Ещё три года назад он считал, что это произойдет через десять лет, но теперь видит, что ошибался — всё произойдет гораздо быстрее...»¹². Таковы реалии западного мира. В Украине самым большим поставщиком электронных текстов является онлайн-магазин Bookland.net.ua. Уже сегодня пользователю предлагается 28 800 книг от более чем 4,5 тыс. авторов, имеется и ряд мастер-копий печатных журналов различной направленности. Большое количество книг предоставляются бесплатно. Цены на все издания как минимум в 2 раза ниже печатных аналогов. А целый ряд книг имеют просто символическую цену в 1-2 гривны. На упаковочной коробке моего е-ридера есть такое обращение: «Внимание! Для производства одной тысячи бумажных книг требуется два кубометра древесины и сто кубометров чистой пресной воды. Берегите природные ресурсы нашей пла

неты — покупайте электронные книги!». По-видимому, в этом контексте на главной странице вышеуказанного онлайн-магазина установлен символический счетчик: «Пользователи Bookland уже спасли 3859 деревьев!». Кстати, в современном мире стоимость природных ресурсов постоянно возрастает и будет расти в дальнейшем. Поэтому смело можно предположить, что и в будущем стоимость бумажных книг будет постоянно возрастать, а с дальнейшим уменьшением тиражности еще более быстрыми темпами, а стоимость электронного чтения (учитывая стоимость e-ридера) будет неуклонно снижаться.

Еще один ресурс, заслуживающий внимания, родом из России. Это сайт ЛитРес. Начиная свое существование как ряд бесплатных онлайн-библиотек. Затем было решено перейти на легальную основу, и после заключения авторских договоров со многими авторами был запущен онлайн-магазин. Суммарное количество предлагаемых цифровых книг — около 24 тысяч. Кстати, следует упомянуть, что среднестатистический фонд районной библиотеки в Украине составляет 30 тысяч единиц хранения.

Десятки тысяч цифровых текстов доступны в бесплатных библиотеках (так называемый public domain). Например, библиотека Либрусек вмещает 200 тысяч электронных книг и журналов.

Сейчас модно освещать какую-либо проблему через инфографику. Журнал Newsweek создал инфографический плакат на тему «Бумажная книга против электронной», на котором обозначены основные преимущества и недостатки каждой из платформ. Из плаката видно, что электронная книга в своем производстве гораздо дешевле бумажной. Это и понятно, на цифровую книгу не нужно тратить бумагу вообще, нет затрат на оплату работникам типографии, отсутствуют затраты на упаковку, транспортировку и складирование. Выбросы окиси углерода в атмосферу при производстве одного e-ридера равны выбросам при создании 40-50 бумажных книг. Однако на сегодняшний день прибыли от продажи бумажных книг в несколько раз выше, чем продажа электронных.

«19 февраля 2010 года в Украине был презентован «Школьный электронный учебник - учебник будущего» - совместный проект Института инновационных технологий Министерства образования

и науки Украины, Государственного специализированного издательства «Освита» и Издательского дома «МОСТ Паблшинг»...

Среди основных особенностей PocketBook 901: гибкий пластиковый 9,7-дюймовый экран стойкий к ударам и изгибам (электронная бумага E-ink); небольшие габариты и вес 350 грамм; аккумуляторная батарея повышенной емкости обеспечивает до 10 тысяч страниц без подзарядки; наличие словарей ABBYY Lingvo; возможность одновременно хранить до 10 000 учебников в памяти и на карте устройства»¹³.

А «вице-премьер-министр Украины Борис Колесников считает, что школьные учебники нужно заменить на планшетные компьютеры Apple iPad.

Украинский политик заявил, что в iPad можно загрузить все школьные учебники по всем предметам, что даст возможность детям без труда находить любой необходимый учебный материал. Также, по словам Колесникова, если Украина перейдет от бумажных учебников к электронным девайсам, страна сможет ежегодно экономить сотни тысяч кубометров древесины, а дети наконец перестанут надрываться, таская в своих рюкзаках толстые книги»¹⁴.

Вышеприведенные факты свидетельствуют о том, что и производители электронных читалок, и издатели, и книготорговцы и тем более владельцы онлайн-библиотек готовятся к новому перевоплощению книги — смене носителя с бумажного на электронный. А профессиональные библиотеки именно в этом контексте пока еще бездействуют. Мне известны единичные случаи использования ридеров в основном в американских библиотеках. И даже об открытии первой библиотеки в американском университете, которая вообще не имеет бумажных книг. Накануне 13 сентября 2010 года «Университет штата Техас в Сан-Антонио (University of Texas at San Antonio, UTSA) объявил об открытии библиотеки, имеющей техническую направленность. Она стала первой в США библиотекой, в фондах которой нет ни одной бумажной книги. Заведение, рассчитанное на одновременное обслуживание 80 человек, является пилотным проектом более масштабной программы.

Вместо привычных бумажных томов библиотека предлагает быстро растущее собрание документов, книг и периодических публикаций в электронной форме. В настоящее время фонд насчитыва

ет 425,000 электронных книг и 18,000 номеров подписных изданий»¹⁵.

Это единичный пример. Отечественные библиотеки пока что занимают, в лучшем случае, выжидательную позицию, а многие, к сожалению, вообще не ведают о проблеме или делают вид, что ее не существует.

Игнорирование данной тенденции может привести к тому, что уже через 10-12 лет многие библиотеки превратятся в музеи с печатными материалами. Тут даже не суть важно, какой процент к 2020 году будет иметь электронная книга, — 50%, 70%, 90%... В любом случае в таких учреждениях печатные издания будут устаревать, а использование электронных текстов будет затруднено ввиду отсутствия или колоссального недостатка электронных носителей. А догонять и наверстывать упущенное ой как трудно! Для целого ряда учреждений это может стать просто непосильной задачей.

При самых неблагоприятных обстоятельствах такая ситуация неизбежно вызовет отток пользователей библиотек. При достаточном развитии Интернета и мобильных сервисов многое становится доступно прямо здесь и сейчас — не выходя из дома или на рабочем месте. Зачем тогда пользователю тратить дополнительные силы и время на поход в библиотеку, да еще и не имеющую достаточных средств для электронного чтения (если не сказать основного на то время чтения).

Наши библиотеки ввиду более слабой материально-технической базы в основном повторяют путь американских библиотек с опозданием на несколько лет. В вопросах посещаемости картина скорее всего будет аналогичной. В Интернет появляются сообщения о том, что вместе с развитием электронных средств передачи и сохранения информации меняется роль традиционных библиотек, сокращается поток читателей, за этим следует вопрос о сокращении персонала и даже сокращения самих библиотек, обсуждаются аргументы в пользу сохранения отдельных филиалов библиотек в новых условиях.

Подобные отрицательные тенденции могут привести по крайней мере к сокращению штатов обслуживающего персонала, а где-то и к сокращению производственных площадей. Представим себе какое помещение необходимо, например, для размещения на

книжных полках 200 тысяч книжных томов. Добавим расходы на персонал, электроэнергию, отопление. И вспомним, что 200 тысяч томов книг в цифровом виде (библиотека Либрусек) можно разместить на двадцати пяти оптических дисках DVD. Такая стопка свободно разместится на ладони одной руки.

Есть ли способы уменьшить или свести на нет такие отрицательные тенденции, ожидающие библиотеки в ближайшем будущем в контексте выше обозначенной проблемы? Несомненно, есть!

Подписка на электронные варианты журналов и газет. Особенно это касается научной сферы — всегда будут определенным «коньком» библиотек. Высокие цены на подобные издания не позволяют рядовому читателю оплатить индивидуальный доступ, а порой делают его невозможным. Тем более, доля электронных журналов и газет будет неуклонно расти.

Приобретение электронных текстов книг позволит создавать актуальные библиотечные коллекции, даст возможность идти в ногу со временем, профессионально и целенаправленно отбирать лучшее для потребителя.

Приобретать средства для хранения и чтения электронных текстов — электронные ридеры, тем самым, создавая материально-техническую базу для успешного обеспечения главного процесса для библиотек — процесса чтения.

Развивать электронные (и карточные) каталоги и картотеки для обеспечения поиска и подбора литературы. В этой ситуации роль каталогов будет непереоценима, т.к. для электронных книг это будет фактически единственный способ доступа к коллекциям библиотеки (при отсутствии книжных полок и традиционных книг на них).

Необходимо уже сегодня серьезно задуматься о том, как приобретать, хранить электронные тексты, вести учет, выдавать с обеспечением авторского права многие другие сопутствующие вопросы.

И последний вопрос, но не последний по своей сути — вопрос толерантности библиотекаря к перевоплощению традиционной книги. Не нужно быть провидцем, чтобы предположить возможную тенденцию неприятия значительной частью библиотекарей подобных новшеств. Упорство и противостояние новым тенденциям

приведет только к усугублению проблемы прежде всего для библиотек и библиотекарей.

А выполнение мер, перечисленных выше, обеспечит потребность пользователя идти в помещение библиотеки, читать книги на новом носителе в читальном зале или брать электронный ридер на абонементе для чтения дома. И возвращаться в библиотеку снова.

- 1) источник ru.wikipedia.org.
- 2) источник itua.info, 1 сентября 2010 года.
- 3) источник watcher.com.ua, 9 сентября 2010 года.
- 4) источник itnews.com.ua, 11 сентября 2010 года.
- 5) источник [www.microsoft.com/READER/press/timeline future.htm](http://www.microsoft.com/READER/press/timeline_future.htm) (адрес был актуален с 1999 по 2002 годы).
- 6) источник <http://www.chaskor.ru/p.php?id=827>, Владимир Харитонов. Книги без бумаги. 4 ноября 2008 года.
- 7) источник habrahabr.ru/blogs/lenta/77608/, 8 декабря 2009 года.
- 8) источник habrahabr.ru/blogs/cop5Tight/100071/, 24 июля 2010 года.
- 9) источник en.wikipedia.org/wiki/E-book.
- 10) источник itnews.com.ua/56298.html, 27 августа 2010 года.
- 11) источник www.itbestsellers.ru/news/detail.php?ID=16961,21 июля 2010 года.
- 12) источник habrahabr.ru, 4 июня 2010 года.
- 13) источник www.pocketbook.ua, 19 февраля 2010 года.
- 14) источник itua.info, 27 июля 2010 года.
- 15) источник www.the-ebook.org/?p=4585, 13 сентября 2010 года.

Формування толерантності та духовного світогляду звільнених з ув'язнення у бібліотеці (Мистецтво жити поруч)

*Гриб М. Г.,
директор Центральної бібліотеки для
дорослих Олександрівського району, смт
Олександрівка*

На території селища Олександрівка розміщений виправний центр № 104 в Кіровоградській області. Це виправна колонія мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами утримання. Багато засуджених після закінчення строку покарання живуть у селищі зі своїми сім'ями.

Наша бібліотека задовольняє запити цієї категорії користувачів, надаючи необхідну інформацію на електронних носіях у Інформаційно-ресурсному центрі бібліотеки, займається підтримкою правової освіти через широке використання довідково-правових баз України тощо.

На базі бібліотеки створено безкоштовну громадську юридичну приймальню. Пріоритетне інформаційно-бібліографічне обслуговування-лідерам громадського руху за реабілітацію ув'язнених, оперативне та якісне надання інформації за їх запитамі.

Проте у реабілітації ув'язнених та звільнених з місця покарання є багато проблем. Розуміючи необхідність підтримки даної категорії користувачів бібліотеки та з метою залучення нових, Олександрівська районна бібліотека спільно з громадою селища вирішила взяти участь у третьому раунді Конкурсу «Бібліоміст» і підготувала проект співпраці бібліотеки з місцевою громадою. Аби таким чином підвищити рівень поінформованості та освіченості ув'язнених та звільнених з місця покарання, подолання через Інтернет, який є у бібліотеці, інформаційної замкнутості, сприяння їхній реабілітації та інтеграції в громадянське суспільство. Комісія підтримала наш проект «Дамо засудженим шанс у громаді». В рамках реалізації цього проекту ми прагнемо збільшити

кількість відвідувачів у бібліотеці, дізнатися про потреби ув'язнених та звільнених з місць позбавлення волі, розширити наявний спектр послуг, продемонструвати корисність бібліотеки громаді. Поступово збільшити репертуар періодики, дисків та книг правової тематики.

Спілкування з користувачами бібліотеки, громадськістю селища засвідчує, що бракує конче потрібної інформації з соціальних питань, зокрема з питань толерантності. Тому з метою підвищення поінформованості та освіченості бібліотека готова докласти значних зусиль, щоб вислухати теперішніх і потенційних користувачів та задовольнити їхні актуальні проблеми. Бібліотекарі вже визначилися з новими послугами, які можна запровадити. Так, це випуск бюлетеня «Повір у себе» і його розповсюдження бібліотечними працівниками, соціальними службами, волонтерами, забезпечення доступу до Інтернет ув'язнених та звільнених з місця покарання. На громадських засадах до написання статей та випуску бюлетенів «Лікар інформує», «Поради психолога», «Мистецтво жити поруч» та ін. будемо залучати лікарів, реабіліто-логів, психологів, юристів. Бібліограф та бібліотечні працівники шукають фактографічні публікації у періодиці та Інтернеті, збирають відомості про інформаційні потреби даної категорії користувачів. Багато ув'язнених та звільнених з місця покарання - це творчо обдаровані люди, бібліотека допомагатиме зібрати та організувати виставку умільців «Краса земна - і висота духовна» та випустити збірку творів. Будемо залучати громадську організацію «Краєзнавець» для виділення для колонії та бібліотеки книг Б.Кузик і Л.Литвин «Джерела вічності», «Духовні скарби», адже через краєзнавство можна вирішувати чимало виховних завдань, у тому числі й виховання духовного світогляду цієї категорії людей. Розміщення на веб-сайті бібліотеки повних текстів книг дає можливість провести з читачами віртуальні мандрівки.

Толерантність та духовність необхідна у взаєминах між жителями селища і людьми, які були ув'язнені. З цією метою бібліотека проводить та планує провести для користувачів бібліотеки та жителів селища цікаві масові заходи - місячник Толерантності:

- тиждень Відвертості;

- тиждень Тактовності;
- тиждень Ввічливості;
- тиждень Взаєморозуміння;
- тиждень Толерантності.

Провести акцію «Книга за ґратами - вікно у світ», тренінг «Єдність різних» та анкетування «Чи толерантність - шлях до порозуміння?»).

В рамках даного проекту ми хочемо створити позитивний імідж своєї бібліотеки, визначити її затребуваність, залучити більше користувачів, отримувати інформацію про нові надходження і послуги не тільки бібліотеки, а й інших служб селища.

Листи підтримки від партнерів даного проекту нам надали:

- громадська організація «Краєзнавець»;
- приватний підприємець Баклан Світлана Андріївна ;
- настоятель Свято-Успенської церкви та недільна школа;
- відділ у справах сім'ї, молоді та спорту;
- відділ юстиції;
- лікарі районної лікарні;
- працівники будинку культури;
- райвідділ культури і туризму.

Активні користувачі, переважно молодь - будуть волонтерами, які зберуть книги і допоможуть поповнити бібліотеку в колонії, допоможуть у розповсюдженні інформаційних бюлетенів та залученні нових читачів до бібліотеки.

Громадська організація « Краєзнавець» допоможе доукомплектувати бібліотеку краєзнавчими книгами, які вийшли за останні три роки, та дисками з текстами книг, члени організації братимуть участь у масових заходах.

Приватний підприємець Баклан С.А. здійснюватиме за потреби оплату Інтернет для бібліотеки.

Соціальна служба сім'ї, дітей та молоді, відділ юстиції надаватимуть відповіді на питання, які будуть надходити від користувачів, та вестимуть рубрику в бюлетені «Поради психолога», «Право».

Лікарі районної лікарні вестимуть рубрику в інформаційному бюлетені «Лікар інформує», про захворювання, куди звернути

ся, де оздоровитися, де пройти реабілітацію, будуть брати участь у тренінгах.

Будинок культури, настоятель Свято-Успенського храму Володимир, учні недільної школи братимуть участь у спільному проведенні масових заходів.

Ця робота розпочалася з вироблення толерантного стилю поведінки працівників бібліотеки та жителів селища. Адже більшість з них вороже ставляться до ув'язнених та тих, що звільни~~лися~~ся. Професійна позиція бібліотекаря в динаміці сучасного життя селища має найголовнішу цінність. Тільки небайдужа, духовно багата людина здатна впливати на душі користувачів. Колектив бібліотеки разом з громадськістю селища взяли за правило слова видатного філософа Григорія Сковороди: «Любов виникає з любові. Коли хочу, щоб мене любили, я сам першим люблю», а девіз бібліотеки: «Стомлених - терпляче, грубих - коректно, нервових - стримано, соромливих - тактовно».

Вивчивши думки користувачів про ув'язнених, ми дійшли висновку, що потрібно ще багато працювати в цьому напрямку як бібліотеці, так і громаді селища.

Ми зрозуміли, що бібліотека може допомогти цим та й іншим людям, які мають подібні потреби, і таким чином залучити нових користувачів (і потенційних спонсорів) до бібліотеки.

Паралелі сприйняття відкритості інформаційної складової громадськістю, суфійською думкою та сучасною інформаційною ідеологією

Тупчієнко М.П.,

*викладач Кіровоградського національного
технічного університету, дослідник історії,
археолог, краєзнавець, автор низки розвідок з
проблем давньої історії Центральної
України,
м. Кіровоград*

1.

Книжкова

збірка, як матеріалізовані на паперових носіях думки авторів, вже апіорі передбачає ідею толерантності, адже на одній книжковій полиці можуть стояти поряд книги, автори яких в житті могли бути не просто опонентами, а й заклятими політичними ворогами. Взяти хоча б для прикладу «Майн кампф» А. Гітлера та «Короткий курс історії ВКП(б)» І. Сталіна. Праці обох зазначених авторів об'єднані в одній збірці тематично - вони представляють варіативність політичної ідеології. І хоча обидва автори ворогували, їхні твори мирно співіснують на одній полиці.

Власне, те ж можна сказати і про матеріалізовану в книжкових збірках творчість непримиренних в житті опозиціонерів - «фізиків» і «ліриків». Подібних прикладів можна наводити безліч.

2. Цікаво, що вже у найдавнішій із відомих бібліотек - асирійського царя Ашурбаніпала, відкритої ще в середині XIX ст. серед решток царського палацу в Ніневії спостерігається подібне явище. Відомо, що в цьому зібранні глиняних книг знаходилися тексти, написані різними мовами (асирійською, шумерською, єгипетською...), різного змісту (статистика, дипломатія, міфологія, епос...) і, врешті, різними системами письма (клинопис, ієрогліфіка) тощо, які органічно доповнювали одні одних.

3. Практично аналогічну ситуацію ми можемо побачити і в «Біблії», як у збірці сакральних для християн і частково для юдеїв текстів. Адже християнська «Біблія» передбачає об'єднання двох

зовсім протилежних концепцій взаємостосунків між віруючою людиною (народом) і Богом - концепцію закону і концепцію любові. Та й в «Старому заповіті» толерантно уживаються абсолютно різнохарактерні тексти: шумерські міфологічні запозичення, екстатичні пророчі книги, філософська та любовна лірика, псалми, дидактичні тексти тощо.

4. Сучасна бібліотека як книгозбірня і соціально-культурна інституція також досить виразно демонструє у своїй роботі ідею толерантності. Це проявляється вже у самому принципі комплектування, ідеалом якого є отримання всіх обов'язкових екземплярів нововиданих книг, незалежно від тематики і якості змісту; у залученні до бібліотечних фондів приватних колекцій книг та рукописів; в обслуговуванні різних вікових, освітніх, соціальних категорій населення; в розширенні діапазону бібліотечних послуг та видів бібліотечної роботи.

5. Власне кажучи, сучасна бібліотека в мініатюрі представляє собою ідеальну модель інформаційного простору та потреби сучасного суспільства в утвердженні ідей толерантності в користуванні цим простором.

6. Очевидно, від часів виникнення людства його психічною особливістю є вибудова різноманітних бінарних опозицій, серед яких за культурологічними і соціальними наслідками варто назвати насамперед протиставлення свого і чужого, а також протиставлення свободи і несвободи.

7. Зазначені опозиції чи не найяскравіше проявляються в протистоянні традиції та інновації, в якості механізмів, що визначають поступ соціокультурної динаміки і водночас є показниками рівня толерантного ставлення до свого і чужого, до свободи і несвободи.

8. Обидві опозиції (традиція та інновація) є однаково необхідними в процесі соціокультурного розвитку. Адже якщо інновація розширює горизонти культури, запозичуючи і впроваджуючи чуже, то традиція дозволяє здійснювати відбір найбільш цінних і адекватних культурі інновацій і перетворює їх на свої.

9. Тому коли ми говоримо про потреби сучасного суспільства в толерантній поведінці в інформаційній, соціальній, релігійній, політичній, тендерній та інших сферах, потрібно мати на увазі, що

ця сучасна потреба виникла не спонтанно, а мала тривалу передісторію.

10. Власне, завдання розширення горизонтів національних культур, а відповідно й більш толерантного міжрелігійного існування певною мірою вирішували на стадіях свого формування світові релігії (буддизм, християнство та іслам). Це мало місце тоді, коли їх засновники та перші послідовники керувалися винятково почуттям любові до ближнього свого, прагнучи показати шлях до порятунку якомога більшої кількості людей. Але пізніше, коли на стадії утвердження канонічних та обрядових основ цих світових релігій, почуття любові поступилося перед законом, роль розширювача людської свідомості, а відтак і національних культур, взяли на себе містичні вчення (маха яма, дзен-буддизм, суфізм, іссихазм, протестантський містицизм тощо).

11. Якщо зміст ідей переважної більшості із цих містичних вчень відомий, то суфізм ще зовсім недавно належав до таємних вчень, зміст яких передавався лише від вчителя до учня. Реалії ХХ і особливо ХХІ ст. - формування інформаційного суспільства, привели до відкриття і цього східного містичного вчення. Тому нижче робиться спроба коротко показати внесок суфіїв у формування ідей толерантності.

12. Насамперед зазначу, що толерантність стає життєвою і культурною нормою лише за умови, що триматиметься на відповідних світоглядних устоях, що, власне, й має місце в суфізмі. І такою світоглядною основою в суфізмі виступає концепція Бога як люблячої і всепрощаючої вищої сутності. Ця сутність в якості частки божого Духа знаходиться в самій людині, що виражається в концептуальному ототожненні духовного начала людини і Бога, і реалізується у фразі: «Я єсть Ти. Ти єсть Я». Існування величезної кількості людей не заперечує цієї концепції Бога і людини, а лише розширює її у фразі: «Єдність через розмаїття!»

13. Таке розуміння духовної природи людини формує сприйняття людиною - суфієм самого себе та решти людей, як незмінну досконалість, що від початку наділена доброю, позитивною природою. Ця досконалість не залежить ні від статті, ні від раси, ні від національності, ні від релігійної належності, ні від вчинків самої людини, ні від думок про неї інших людей. Таким чином, суфіями

чітко розмежовується уявлення про саму людину та про її вчинки, які можуть бути результатом затемнення душі недостатнім вихованням, помилками, самообманом, звичками тощо.

14. Таке тлумачення природи Бога і людини суфіями приводить до утвердження широкої толерантності як життєвої позиції, що можна проілюструвати такими прикладами: суфії поважають всі релігії і вважають гідними шанування всі священні книги; в рамках суфізму виділяють суфізм буддистський, ісламський і християнський; називаючи себе езотеричними християнами, суфії перекидають місток від ісламу до християнства, об'єднуючи їх; для суфіїв є природною тендерна рівність чоловіків і жінок; абсолютно зрозумілою расова та національна рівність тощо. Відповідно, основним принципом міжособистісних стосунків суфії вважають відсутність осуду іншої людини, а натомість утверджують прийняття і згоду, що і є запорукою їх широкої толерантності.

15. Незважаючи на таємничо - езотеричний характер передачі суфійських знань, самі суфії завдяки своєму способу життя і своїй толерантності користувалися широкою повагою населення, серед якого вони жили, а їх спосіб життя ставав зразком для наслідування, закріплювався в анекдотах про Ходжу Насреддіна. Самі суфії популяризували своє вчення в поетичній формі. До найбільш відомих поетів ісламського середньовіччя IX -XVI ст.. належать переважно поети-суфії, серед яких варто назвати хоча б Румі, Сааді, Біруні, Газалі, Нізамі, ібн Сіну тощо. Суфійський спосіб життя, суфійська поезія, утверджуючи суфійські цінності серед ісламського і європейського населення, торували шлях для сучасних ідей толерантності.

Література:

1. Анекдоти про муллу Насреддіна/ перекл. упорядк. Р. Гамада. - Тернопіль: Богдан, 2008. - 288 с.
 2. Суфии. Восхождение к истине. - М.: Эксмо. 2007. - 640 . - (Антология мысли).
 3. Хазрат Инайят Хан. Очищение ума. Сборник. - М.: Сфера. 2005.- 416 с.
- Серия «Суфийское Послание».

Сотрудничество с Кировоградской областной универсальной научной библиотекой им. Д. И. Чижевского

*Пол Грег,
волонтер, г. Даллас, США
Переклад з англійської - Ірина Несен,
бібліотекар відділу документів іноземними
мовами ОУНБ ім. Д. І. Чижевського*

Меня зовут Грег Пол. С 1990 года я живу в Далласе, штат Техас. Мне 64 года и я уже на пенсии. Первый мой визит на Украину состоялся в сентябре 2008 года. Позже, в октябре 2009 года я сюда вернулся. Зимой 2009 года я занимался поиском информации о Кировограде в Интернет, и нашел там данные о Центре «Окно в Америку», который работает на базе областной библиотеки. Мне захотелось самому принять участие в работе этого центра. **Я** обратился к сотрудникам библиотеки с предложением вести занятия по английскому языку. Мое предложение было встречено с энтузиазмом, и для меня начался период увлекательных событий и открытий. Когда я осознал, что мои познания в области грамматики оставляют желать лучшего, я решил сосредоточить усилия на преподавании «разговорного» английского языка.

Я пришел к выводу, что мне не следует придерживаться жесткой тактики ведения занятий, так как ко мне пришли слушатели с разным уровнем владения языком. Прежде всего, мне хотелось помочь им в овладении разговорным английским языком, который необходим в случае поездки за границу. Мне хотелось научить их, как заказывать билеты на самолет, проходить таможенную, узнавать дорогу, как добираться в нужное место автобусом, поездом или другим видом транспорта. Мне хотелось, чтобы они чувствовали себя уверенно, заказывая номер в отеле или подыскивая себе жилье. Часто возникают ситуации, когда людям нужно представиться или обменяться информацией о себе с собеседником. Мне хотелось, чтобы они знали, как находить дорогу в места экскурсий и развлечений.

Мне хотелось, чтобы они свободно чувствовали себя, заказывая еду в кафе или ресторанах. Мне представлялось необходимым научить их, как можно обратиться за медицинской помощью, если возникнет такая необходимость. Мне хотелось, чтобы люди, знающие язык, повысили свой уровень владения языком, а люди, знакомые лишь с основами языка, могли помочь себе в случае возникновения трудной ситуации за границей.

Результаты оказались удивительными. Меня поразили настойчивость и целеустремленность слушателей. Я счастлив, что мне предоставилась возможность обучать настолько талантлив^{ых} людей. Это люди разных профессий и уровня образования, среди них есть медики и юристы, а также студенты различных учебных заведений. Часто у меня на лице возникает улыбка, так как мой вопрос о том, насколько понятны были мои объяснения, вызывает на лицах слушателей лишь одну ответную реакцию «Да, да... конечно. Давайте продолжать». Для меня работа с ними превратилась в удовольствие. Меня удивляет быстрота, с которой они овладевают сложностями английского языка. Я доволен результатами работы. Полагаю, что теперь у них не возникнет особых трудностей при поездке за границу. Должен отметить, что сотрудники библиотеки оказали мне большую помощь в работе. Они всегда готовы сделать все от них зависящее. Хочу особо отметить работников отдела литературы на иностранных языках. Они зачастую выступали в качестве переводчиков для слушателей, и этим значительно облегчили мою задачу. В заключение хочется отметить, что встреча и работа с этими людьми стала одним из самых ярких событий моей жизни. Я очень рад, что мне была предоставлена такая возможность.

МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ ТА ДІАЛОГ ЯК ФАКТОР ГАРМОНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТОСУНКІВ

Ткаченко Наталія,
*студентка III курсу факультету іноземних
мов Кіровоградського державного
педагогічного університету ім. В.Винниченка*

*У статті розглядаються механізми
культурної взаємодії різних народів як одного
з чинників процесу глобалізації. Робиться
спроба проаналізувати можливі шляхи
гармонізації міжнародних стосунків.*

Основним світовим процесом сьогодення є процес глобалізації. Науково-технічна, інформаційна революції, розвиток транспорту, глобальні зміни в економіці та політиці зумовлюють тісну міжетнічну взаємодію, яка може мати як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних наслідків можемо віднести культурне взаємозбагачення як засіб культурного розвитку суспільства. До негативних належать міжетнічні та міжнаціональні конфлікти, які загрожують як територіальній цілісності окремих держав, так і миру в світі загалом. У такому контексті підвищується інтерес до проблеми міжкультурної взаємодії та культурної ідентичності народів.

У нашій публікації ми спробуємо проаналізувати механізми, особливості та шляхи гармонізації міжкультурної взаємодії людських спільнот в контексті процесу глобалізації сучасного світу.

У вітчизняній культурологічній літературі тема міжкультурної взаємодії та глобалізації в сфері культури привернула увагу вчених лише наприкінці XX ст. На Міжнародній науковій конференції ЮНЕСКО «Сучасні слов'янські культури: розвиток, взаємодія, міжнародний контекст», яка відбулась 28 травня - 1 червня 1979 р. в м. Київ, українські та російські вчені представили низку статей, які торкалися предмету міжкультурної взаємодії, співпраці та взаємозбагачення [4]. С.А. Арутюнов [1] досліджував загальні закономірності міжетнічної та міжкультурної взаємодії на прикладі

взаємодії окремих етносів та народностей в різні періоди історії, робота А.П.Садохіна присвячена розгляду культури як комунікативної системи. Т.Г. Грушевицька, В.Д. Попков, А.П. Садохін [2] у співавторстві з німецькими вченими видали підручник, в якому розглядається культурно-антропологічний аспект взаємодії різних народів.

Основою змін в культурі будь-якого народу є взаємодія традицій і інновацій. Традиція позначає передачу в діахронному плані, від старшого покоління до молодшого, звичних форм поведінки, навичок, понять тощо. Інновація - певний новий елемент, який зароджується в культурі або запозичується нею з іншої - в процесі свого розвитку в культурі народу проходить 4 стадії: селекція (відкидання одних імпульсів та культурних мутацій і відбір інших для подальшого засвоєння), відтворення або копіювання (просто повторення), модифікація (пристосування інновації до культури даного етносу, її зміна) і структурна інтеграція (етап, на якому інновація вже стає традицією) [1;174].

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що традиції - це основа будь-якої культури, вони можуть існувати без інновацій. Проте інновації є необхідною умовою розвитку суспільства, відсутність інновацій означає культурний застій. Тож, взаємодія культур є одною з найважливіших умов для успішного їх розвитку.

Проте, взаємодія може мати як позитивні (конструктивні), так і негативні (деструктивні) наслідки. Можна виділити 4 типи: збільшення, зменшення, ускладнення (нарощування) та спрощення (ерозія). Якщо перші два типи включають додавання або втрату певних компонентів, то останні два припускають певну перебудову структурних зв'язків культури [1;154-155].

Український вчений М.В.Гончаренко у статті «Взаимообогащение культур как источник духовного прогресса» пише, що спосіб взаємодії культур залежить, по-перше, від обсягу впливу однієї культури на іншу (чим більший вплив, тим більше неприйняття) та, по-друге, від того, що стало стимулом взаємодії. Вчений вважає саме другий фактор найголовнішим. Він пише, що в минулому таким стимулом нерідко ставали завоювання одною країною іншої, в цьому випадку поневолені ворожо ставились до культури завойов

ників. У більш сприятливих умовах відбуваються процеси взаємовпливу культур [4; 40-43].

Процес взаємодії культур називається процесом акультурації. В процесі акультурації кожна людина одночасно вирішує дві найважливіші проблеми: прагне зберегти свою культурну ідентичність і включається в чужу культуру. Комбінація можливих варіантів вирішення цих проблем дає чотири основні стратегії акультурації: асиміляцію (повне сприйняття цінностей іншої культури і втрата власних), сепарація (заперечення чужої культури з повним збереженням власної), маргіналізація (втрата ідентичності з власною культурою і, водночас, відсутність ідентифікації з культурою більшості) та інтеграція (ідентифікація як з новою культурою, так і з власною).

Нещодавно дослідники вважали, що найкращою стратегією акультурації є повна асиміляція з домінуючою культурою. Сьогодні ж метою акультурації вважається досягнення інтеграції культур, яке дає в результаті бікультурну або мультикультурну особистість. Це можливо, якщо взаємодіючі групи більшості і меншості добровільно обирають дану стратегію. Група, яка інтегрується, готова прийняти цінності нової для себе культури, а домінантна група готова прийняти цих людей, поважаючи їх права, цінності, адаптуючи соціальні інститути до потреб цих груп [2; 208-210].

Процес глобалізації, який веде до взаємозалежності культур, народів і цивілізацій, викликає необхідність переходу від ієрархічної системи відносин, побудованих на принципах панування і підкорення, до системи відносин, яка базується на принципах демократії, плюралізму, толерантності. З іншого боку, існує ряд перешкод діалогу культур, наприклад, крайній націоналізм, релігійний фундаменталізм. Тому виникає потреба у певному консенсусі, який має на меті усвідомлення того, що задоволення власних інтересів можливе при врахуванні інтересів іншого.

Таким чином, глобалізація сучасного світу постійно нагадує людству про те, що світ різноманітний і в той же час єдиний, що різні підходи до одних і тих же процесів неминучі з огляду на відмінності культур. Тому постає проблема виховання культури толерантності, яка базується на прагненні досягти взаємного ро

зуміння і згоди, не вдаючись до насилля, пригнічення людської гідності, а шляхом діалогу і співпраці.

Толерантний підхід в міжкультурній комунікації означає, що ті чи інші культурні особливості індивіда або групи визнаються лише одними з багатьох і не можуть підкорити собі всі інші. Він виступає як умова збереження відмінностей, як право на відмінність, несхожість. За такого підходу сприйняття іншої культури відбувається на основі порівняння попереднього досвіду і нового, порівняння з аналогічними елементами власної культури одночасно на раціональній та чуттєво-емоційній основі. В ході цього порівняння відбувається вживання в світ чужої культури [3; 237-245].

На основі вищезазначеного, можемо зробити висновок, що толерантність - це той самий консенсус між розвитком мультикультуралізму, який є наслідком і умовою процесу глобалізації, та збереженням етнічної і культурної ідентичності, що обумовлює гармонійну взаємодію культур. Тож, необхідним чинником гармонізації міжнародних стосунків в процесі міжкультурної взаємодії є повага як до нації і народності загалом, так і до окремої людини.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнов С.А. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. — М.: Наука. 1989.-247 с.
2. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации: Учебник для вузов/под ред. А.П. Садохина. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 352 с.
3. Садохин А.П. Межкультурная коммуникация: Учебное пособие. М.: Альфа-М; ИНФРА-М, 2004. - 288 с. (В пер.)
4. Современные славянские культуры: развитие, взаимодействие, международный контекст: Материалы междунар., конференции ЮНЕСКО. - К.: Наук.думка, 1982. - 439 с.

Biblioteka dla młodych - Źródłem inspiracji do działań wychowawczych na przykładzie projektu „BIBLIOTEKA-ŚWIATOTEKA”

Motto: „Miarą rozwoju społeczeństwa jest to, w jaki sposób odnosi się do jednostek słabych, chorych, innych...”

Tolerancja w ujęciu aksologicznym jest jedną z ważnych wartości chrześcijańskich, również ogólnoludzkich. Jednak bardzo często słyszymy wypowiedzi, że społeczeństwo przeżywa kryzys ekonomiczny i społeczny. Narasta bezrobocie, inflacja, przestępczość, konflikty, a przede wszystkim nietolerancja. Objawia się ona w procesach społecznych i edukacyjnych. Obserwujemy tendencje do zamykania się całych społeczeństw we własnym kręgu. Żyjemy w czasach, w których zdolni jesteśmy do kierowania procesami coraz bardziej skomplikowanej produkcji wszelkich dóbr, ale nie zawsze potrafimy kierować swoim życiem. Niełatwo nam żyć akceptując wszelką odmienność. Jednak to tolerancja umożliwia współistnienie, które jest warunkiem naszego bycia: o Tm musimy pamiętać, tego musimy się ciągle uczyć. To też zadanie dla edukacji: wychowywać w duchu tolerancji od najwcześniejszych lat życia. Taką funkcję powinna spełniać również każda biblioteka publiczna, która w przestrzeni każdej wsi lub miasta powinna zajmować kluczowe miejsce. Lokalna społeczność w takim miejscu powinna dowiedzieć się, że obok dominującej na danym terenie kultury istnieją jeszcze takie mniejszości, które w swojej liczebności są słabsze, jednak niemniej wartościowe.

Takim miejscem jest i takie funkcje spełnia najstarsza we Wrocławiu biblioteka - Dolnośląska Biblioteka Publiczna, w której znajduje się Dział Pracy z Dziećmi, zwany od niedawna także Biblioteką Siedmiu Kontynentów. Tu podejmuje się pracę na rzecz popularyzacji kultury innych narodów. Ale to nie o narody tu chodzi w sferze globalnej, ale o jednostkę, na przykładzie której łatwiej zrozumieć, jaki jest człowiek wychowany w innym kręgu kulturowym i dlaczego może wzbogacić to społeczeństwo do którego przyszedł. Dlatego na terenie naszej placówki można spotkać ludzi mówiących różnymi językami, oraz tych którzy uczą się innych języków oraz są ciekawi różnych kultur: od kultury amerykańskiej, poprzez kulturę francuską włoską niemiecką do koreańskiej.

Wychowawcza rola biblioteki dla dzieci była zawsze podkreślana również przez władze komunistyczne, ale wtedy istniała żelazna kurtyna i jednostka zza której docierały do nas fałszywe obrazy o innych narodach. Ówczesny internacjonalizm dążył do ujednolicenia, scalenia całych społeczeństw, gubiąc to co w nich najciekawsze - tradycja. Fałszowało to oczywiście obraz świata i dzieliło go na ten lepszy i gorszy, uwzględniając w tym stanowisko polityczne władzy. Zupełnie gubiła się w tym jednostka, a edukacja miała na celu wychowywać bliżej niezidentyfikowaną społeczność. Przemiany w podejściu do użytkownika rozpoczęły się już w latach 80., kiedy to społeczeństwo upomniało się o jednostkę.

Obecnie każde działanie biblioteczne ma na celu wzmocnienie w dziecku naturalną potrzebę zdobywania wiedzy. Uzyskujemy to wprowadzając metody pedagogiki zabawy, które zakładają, że zabawa jako podstawowy przejaw aktywności dziecka, jest najlepszym sposobem uczenia się. W połowie lat 90. bibliotekarze zetknęli się z tymi metodami dzięki propagującemu je Polskiemu Stowarzyszeniu Pedagogów i Animatorów KLANZA, działającego początkowo jako KLab ANimatorów ZABawy. „Metoda klanzy”, bo tak ją się obecnie nazywa, została wypracowana w ciągu ostatnich 20 lat. Jej podstawowym założeniem jest holistyczna koncepcja człowieka, przekonanie o możliwościach rozwojowych każdej osoby. Pedagodzy pracujący tą metodą uważają, że każde spotkanie TU i TERAZ wszystkim jego uczestnikom daje szansę uświadomienia sobie tego, co można zmienić, czego warto się nauczyć. Chociaż każdy ma ukształtowany potencjał osobowości, może dbać o jego doskonalenie. W dążeniu do szczęścia i dobra można rozwijać się poprzez udział w pozytywnych zadaniach podejmowanych przez grupę. Dobre relacje i umiejętności współpracy są celem KLANZY. Działania animatorów KLANZY są adresowane do dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych.

Metoda KLANZY to powtarzalny sposób organizowania spotkań ludzi, uwzględniających:

1. Nawiązywanie kontaktów prowadzącego z grupą i w grupie pomiędzy uczestnikami z wykorzystywaniem zabaw integracyjnych. Dbłość o dobrą atmosferę - życzliwości, otwartości, akceptacji i szacunku dla każdego uczestnika spotkań.

2. Ustalenie zasad w grupie i wprowadzenie ich po akceptacji przez wszystkich.

3. Celowe wykorzystanie przestrzeni, zwracanie uwagi na estetykę otoczenia..

4. Tworzenie warunków do uczenia się przez działanie, przeżywanie, odkrywanie. Animowanie do rozwiązywania problemu za pomocą metod aktywizujących.

5. Dbanie o relaks, dobre samopoczucie uczestników i radosną atmosferę spotkań.

6. Wykorzystywanie tańca, ruchu, muzyki, zaskakujących sytuacji do wzmacniania energii lub odpoczynku i relaksu uczestników grupy.

7. Dbłość o przebieg procesu grupowego i stopniowanie emocji w każdym działaniu z wyraźnym początkiem i zakończeniem. Rzetelne wykorzystywanie czasu przeznaczonego na spotkanie.

8. Stosowanie informacji zwrotnych, zwracanie uwagi na znaczenie i umiejętności życzliwego przekazu własnych odczuć w danym czasie i miejscu. Podkreślanie dobrych cech i wskazywanie słabych nie w formie krytyki, ale informacji o spostrzeżeniach przydatnych do refleksji o tym, co warto zmienić.

9. Docenienie każdego włożonego trudu.

10. Wykorzystywanie różnych środków - prostych i łatwych do zdobycia, a umożliwiające twórcze działanie.

Efektom stosowania tej metody jest wzmocnienie potencjału człowieka, wzbudzenie chęci do doskonalenia i zdobywania umiejętności, chęć do pozytywnych zmian w sobie i środowisku, w którym żyje.

Źródłem inspiracji do powstania metody KLANZY była przede wszystkim pedagogika zabawy (Spilpadagogik), która jest symboliczną nazwą poszukiwań rozwiązań metodycznych, ułatwiających proces uczenia się. Nawiązując do teorii psychologii humanistycznej i wyodrębniającego się z niej nurtu pedagogiki postaci (Gestalt), próbuje przełożyć założenia teoretyczne na propozycje sytuacji, w których uczestnik grupy może bez lęku rozwijać swoje najlepsze cechy. Celem pedagogiki zabawy jest dostarczenie prowadzącemu grupę rozmaitych pomysłów, umożliwiających świadomą, kreatywną, pobudzającą do twórczych rozwiązań pracę z uczestnikami grupy.

Pedagogika zabawy wykorzystuje urozmaicone propozycje, które mogą ożywić tradycyjne nauczanie:

- zabawy ułatwiające wejście w grupę, poznanie nowego otoczenia, poznanie imion, powierzchownych cech osób, z którymi spotykamy się w działaniu.

- zabawy rozluźniające, odprężające, wykorzystujące ruch, taniec, gest, likwidujące napięcie mięśni i napięcie psychiczne,

- zabawy ułatwiające wprowadzenie tematu, pozwalające poznać odczucia, doświadczenia, potrzeby i oczekiwania poszczególnych członków grupy,

- metody, określane czasem, jako gry dydaktyczne, polegające na przedstawieniu określonych treści w formie zagadkowego problemu i poszukiwaniu rozwiązań według proponowanych reguł,

- gry dyskusyjne, polegające na analizowaniu określonego problemu z różnych stron, z włączeniem doświadczenia i dotychczasowej wiedzy uczestników,

- metody ułatwiające przekaz informacji zwrotnej, sygnalizujące indywidualną reakcję otoczenia i odczucia poszczególnych uczestników,

- działania parateatralne - polegające na wykorzystywaniu gry z podziałem na role jako wstęp do omówienia problemu,

- zabawy umożliwiające samoocenę, poznanie własnej hierarchii wartości, własnych spontanicznych zachowań,

- zabawy integrujące dużą grupę, umożliwiające wszystkim wspólną, aktywną zabawę dla dużych grup, bez podziału na bawiących się i obserwatorów, bez ośmieszającej rywalizacji, przypadkowych wygranych i kilku zwycięzców.

Te metody w Dziale Pracy z Dziećmi staramy się wykorzystywać w pracy z użytkownikami biblioteki, zarówno z tymi czytającymi jak i tymi, których nazywamy „nieczytelnikami”. Dzieci nieczytające przebywające w bibliotece to pokaźna grupa, której czas staramy się zagospodarować przez przyzwyczajanie ich do uczestnictwa w kulturze, niekoniecznie do nakłaniania ich do samodzielnego czytania książek. Chociaż ten cel jest celem nadrzędnym w naszej działalności.

W roku 2009 zetknęliśmy się z programem „Partnerstwo dla dzieci”, którego twórcą była Fundacja United Way. Dzięki temu programowi Fundacja ta zainicjowała wśród organizacji pracujących na

rzecz dzieci kampanie społeczną pod hasłem „Oderwij dzieci od ulicy”. Podmiotem działań SA dzieci zagrożone niedostosowaniem społecznym i marginalizacją, spędzających większość czasu w środowisku rówieśniczym, pozbawionych właściwych wzorców rodzinnych i społecznych. Kampania ma zwrócić uwagę społeczeństwa na potrzeby tej liczącej ponad 300 tys. Grupy dzieci w całej Polsce oraz zachęcić do niesienia pomocy - poprzez przekazywanie podatku 1% na projekty realizowane z dziećmi przez pedagogów ulicy oraz zaangażowanie osób indywidualnych i firm w bezpośrednie działania, służące rozwojowi tych dzieci i zdobywaniu niezbędnych doświadczeń społecznych, budowaniu poczucia własnej wartości oraz chęci zmiany negatywnego wzorca społecznego.

Z inicjatywy Stowarzyszenia „Wspólna droga” zrodził się pomysł zorganizowania na bazie lokalowej Działu Pracy z Dziećmi oraz przy wsparciu organizacyjnym Stowarzyszenia KLANZA miejsca, które nazwano „Biblioteka-Swiatoteka”. Miejsce, które dotychczas spełniało rolę czytelnicy dziecięcej przeistoczyło się także w rodzaj klubu, gdzie prowadzi się działalność wychowawczą dla dzieci z rodzin trudnych, biednych, patologicznych. Podmiotem działań były dzieci a właściwie młodzież w wieku 12-16 lat, a czas które spędzały biblioteki wypełniały im działania artystyczne. Na początek dostaliśmy pieniądze na zakup sprzętu fotograficznego oraz kilku komputerów. Zatrudniliśmy artystę-fotografa, który uczył dzieci, jak fotografować otaczający świat. Następni próbowaliśmy bawić się w teatr, tworzyliśmy fotokomiksy, pisaliśmy wspólnie słuchowisko kryminalne, dużo było działań plastycznych. Wszystko po to, aby pokazać młodym ludziom, jak atrakcyjnie spędzać czas. W roku 2010 rozszerzyliśmy działania na dzieci młodsze i tak powstała „Mała Biblioteka-Swiatoteka”. Swiatoteka to cotygodniowe spotkania ze sztuką, ale także wolontariat w bibliotece, korepetycje i pomoc w nauce, rozmowy przy herbacie. Biblioteka-Swiatoteka powstały, by wspierać dzieci w ich rozwoju, by pomóc rozbudzić aspiracje, uczyć współpracy i tolerancji oraz wskazywać im nowe miejsca, gdzie mogą się rozwijać, poznawać nowych ludzi, z którymi mogą współpracować.

W czerwcu 2010 r. dzieci Swiatoteki uczestniczyły w festiwalu Brave Kids. Celem tego przedsięwzięcia była prezentacja wyjątkowych artystycznych grup dziecięcych z regionów dotkniętych tragicznymi

doświadczeniami historyczno-społecznymi, bezdomnością i biedą oraz budowanie przekonania, że sztuka daje możliwości przezwyciężenia traumatycznych przeżyć i wyzwolenia z niszczących ograniczeń. Poprzez projekt Brave Kids pokazano różnorodność kultury światowej, przez to promowano postawy tolerancji i otwartości. 24 czerwca do Wrocławia przyjechały dzieci z Zimbabwe, Rwandy, Nepału i Szwecji. Dołączyły do nich przebywające w Polsce czeczeńskie dzieci - uchodźcy z kraju, w którym trwa wyniszczająca ten naród wojna.

Działalność edukacyjna i wychowawcza dziecięcej biblioteki, nazwanej przeszło 20 lat temu Działem Pracy z Dziećmi, stale się rozwija i ewoluuje w kierunku wychowania dzieci do uczestnictwa w kulturze. Staramy się, aby oprócz liczącego 40 tys. woluminów zbioru książek i czasopism, młodzi ludzie mieli także dostęp do informacji. Uczymy ich jak tę informację segregować i wykorzystywać, zapewniamy im dostęp do ciekawych propozycji kulturalnych, sprawiamy, że każdy może być twórcą, a wszystko to wzmacnia w nich poczucie własnej wartości. Osiągamy to stosując metody pedagogiki zabawy, bo zabawa to podstawowe ludzkie działanie przekładające się na dobrą pracę dla siebie i dla społeczeństwa, w którym żyjemy.

Świat podstawowych wartości trzeba dziecku przekazać otaczając je miłością, zrozumieniem, akceptacją i wsparciem. Wszyscy chcemy, aby nasze dzieci wyrosły na mądrych, dobrych i szczęśliwych ludzi, aby były samodzielne, zbudowały trwałe rodziny, wносиły twórczy wkład w życie społeczne.

Бібліотека для дітей і молоді — джерело натхнення у виховній роботі на прикладі проекту «Бібліотека-Світотека»

Єжи Кумієга,

*директор відділу роботи з дітьми
Дольношльонської публічної бібліотеки ім.
Тадеуша Микульського, м.Вроцлав, Польща.*

Переклад з польської - Наталія Ткаченко,
студентка III курсу факультету іноземних мов
Кіровоградського державного педагогічного
університету ім. В. Винниченка

**«Мірою розвитку суспільства є те, як
воно ставиться до слабких, хворих,
інакших...»**

Толерантність в аксіологічних умовах є однією з важливих християнських і загальнолюдських чеснот. Але досить часто чуємо, що суспільство переживає економічну і соціальну кризу. Зростає безробіття, інфляція, злочинність, конфлікти, а передусім - нетолерантність. Вона має місце в суспільних і виховних процесах. Спостерігається замкнення цілих суспільств у своєму

середовищі. Але ми живемо в час, коли здатні управляти процесами складного виробництва товарів, та не завжди можемо керувати своїм життям. Непросто жити, приймаючи всі відмінності. Однак толерантність зробила можливим співіснування, яке є умовою нашого буття: про це ми повинні пам'ятати, цьому маємо невідпинно навчати дітей. Плекати толерантність в душі з ранніх років життя є також і завданням виховання. Таку функцію повинна виконувати кожна бібліотека, яка в кожному селі або місті має посідати ключове місце. Громада в таких регіонах повинна дізнаватись, що окрім домінуючої культури, на даній території існують меншини, які є менш чисельними, проте не менш важливі.

Таким місцем є і такі функції виконує найстаріша у Вроцлаві бібліотека - Нижньосілезька Бібліотека Публічна, де знаходиться відділ роботи з дітьми, який віднедавна називається ще Бібліотекою Семи Континентів. Тут починається робота щодо популяризації культури інших народів. Але в глобальному розумінні, тут йдеться не про народ, а про індивідуальність, на прикладі якої легко зрозуміти, як вихована людина в іншому культурному оточенні, і чим вона може збагатити ту громаду, до якої приєдналась. Тому в нашій установі можна зустріти людей, які розмовляють різними мовами або вчать інші мови, чи зацікавлені в інших культурах: від культури американської до французької, італійської, німецької і навіть корейської.

Виховна роль бібліотеки для дітей завжди підкреслювалась і за комуністичної влади, але тоді існувала залізна завіса, яка спотворювала уявлення про інші народи. Тогочасний інтернаціоналізм тяжів до стандартизації, злиття різних країн, втраті найцікавішого в них - традицій. Це давало фальшиве уявлення про світ і ділило його на кращий і гірший залежно від політичної позиції. Звісно, через це втрачалась індивідуальність, на перший план виступало загальне, суспільне. Зміни в такому підході розпочались вже у 80-х рр., коли суспільство згадало про індивідуальність.

Тепер кожен відділ бібліотеки має на меті виховувати в дітей природну потребу отримання знання. Це досягається введенням педагогічного методу гри, який полягає в тому, що гра як основний прояв активності дитини є найкращим способом навчання. В середині 90-х бібліотекарі познайомилися з цими методами завдяки пропаганді Польського Товариства Педагогів і Організаторів KLANZA, який спочатку називався Клуб Організаторів Гри (KLub ANimatoryw ZAbawy). «Метод Клянзи», як він тепер називається, використовується протягом останніх 20 років. Основою для нього є концепція цілісної особистості, переконання про можливість розвитку для кожного. Педагоги, які використовують цей метод, вважають, що кожна зустріч ТУТ і ЗАРАЗ дає всім учасникам шанс розуміння того, що можна в собі змінити, чому навчитись. І хоча кожен має певний особистісний потенціал, у всіх є можливість подальшого вдосконалення. Беручи участь в позитивних завданнях, що виконуються у групах, можна розвиватись в прагненні до щастя

і добра. Гарний відпочинок і основи співпраці є завданнями Клянзи. Діяльність організаторів Клянзи спрямована на дітей, юнацтво і дорослих. Загалом, це зустрічі різновікових груп населення, які проводяться з певною періодичністю.

Метод Клянзи передбачає:

1. Встановлення контакту між ведучим і групою та між учасниками в групі за допомогою інтеграційних ігор. Піклування про добру атмосферу - доброзичливості, відкритості, толерантного ставлення і поваги до кожного учасника зустрічі.

2. Визначення принципів у групі і прийняття їх всіма учасника-

3. Цільове використання простору, звертання уваги на естетику оточення.

4. Створення умов для навчання через діяльність, переживання, відкриття. Заохочення до розв'язання проблеми за допомогою методів активізації.

5. Піклування про відпочинок, добре самопочуття учасників і радісну атмосферу зустрічі.

6. Використання танцю, руху, музики, цікавих ситуацій для посилення енергії або відпочинку учасників групи.

7. Піклування про перебіг групового завдання і градація емоцій в кожному завданні з виразним початком і закінченням. Рациональне використання часу, призначеного на зустріч.

8. Застосування зворотного зв'язку, звертання уваги на значення і навички приязного виявлення власних почуттів в даному часі і місці. Підкреслення добрих рис і вказування на слабкі без критики, але для роздуму над тим, що варто змінити.

9. Цінування кожної вкладеної частинки праці.

10. Використання різних засобів - простих і легких для досягнення і уможливлення творчої діяльності.

Ефектом застосування цього методу є розвиток потенціалу людини, поява бажання до вдосконалення і отримання вмінь, бажання до позитивних змін в собі і оточенні, в якому людина живе.

Основою для появи методу Клянзи послугувала, передусім, педагогіка гри (Spilpfdagogik), яка є символічною назвою пошуку методичних рішень для полегшення процесу навчання. Звертаючись до теорії гуманістичної психології і педагогіки особи (Gestalt), що

виокремилась з неї, була зроблена спроба використати теоретичні засади у запропонованих ситуаціях, в яких учасник групи може нескінченно розвивати свої найкращі риси. Метою педагогіки гри є надання вихователем групі різноманітних ідей, уможливлення свідомої, креативної діяльності учасників групи, що спонукає до творчих рішень.

Педагогіка гри використовує різноманітні засоби, щоб зробити навчання більш живим і цікавим:

- ігри полегшують інтеграцію в групу, пізнання нового оточення, вивчення імен, поверхових рис осіб, з якими учасник зустрічається під час спільної діяльності;

- ігри розслаблюють і покращують настрій, завдяки використанню рухів, танцю, жестикуляції, що знімають фізичну і психологічну напругу;

- ігри полегшують засвоєння теми, дозволяючи пізнати почуття, досвід, потреби і очікування всіх учасників групи;

- метод, який також називають дидактичною грою, полягає у представленні певного змісту у формі загадкової проблеми і пошуку рішення відповідно до окреслених правил;

- ігри-дискусії, що полягають у аналізі певної проблеми зусібіч, з використанням досвіду і знань учасників;

- пара-театральна діяльність, що полягає у використанні рольових ігор для введення в проблему;

- ігри спонукають до самооцінювання, пізнання почуття власної вартості, спонтанної поведінки;

- ігри єднають групу, роблячи можливим спільну, активну діяльність великих груп без поділу на діячів і спостерігачів, без образливого суперництва, випадкових вигравів і окремих переможців;

Ми намагаємось використовувати цей метод у відділі роботи з дітьми як з користувачами бібліотеки, так і з тими читачами, які належать до категорії «не читаючих». Діти, які не читають, але перебувають у бібліотеці - то значна група, яку ми постійно намагаємось зацікавити участю у культурних заходах, не обов'язково спонукаючи їх до самостійного читання книжок. Хоча це є головною метою нашої діяльності.

В 2009 році ми дізналися про програму «Партнерство для дітей», створену Фондом United Way. Завдяки цій програмі фонд започаткував кампанію під гаслом «Відірвіть дітей від вулиці» серед організацій, що працюють з дітьми. Програма спрямована на дітей, яким загрожує ризик соціальної дезадаптації і маргіналізації, які проводять велику кількість часу в оточенні ровесників і позбавлені необхідних родинних і суспільних взірців. Кампанія має на меті звернути увагу суспільства на проблеми цієї групи дітей, яка налічує понад 300 тис. осіб в межах Польщі, а також надання їм допомоги через сплату податку, що складає 1%, на проект за участю «педагогів вулиці», окремих осіб та фірм, які сприяють розвиткові тих дітей і отриманню ними необхідних суспільних навичок, формуванню почуття власної гідності і бажання зміни негативного суспільного взірця.

З ініціативи товариства «Спільний шлях» з'явилась ідея створення на базі відділу роботи з дітьми, у співпраці з товариством Клянза, місця, яке було названо «Бібліотека-Світотека». Місце, яке до того часу виконувало функцію читальні для дітей, почало виконувати функцію певного клубу, де проводиться виховна робота з дітьми з проблемних і малозабезпечених родин. В заході брали участь діти, переважно підлітки віком від 12 до 16 років, а час, який вони проводили в бібліотеці, був присвячений артистичній діяльності. Спочатку ми знайшли кошти для придбання фотоапаратури і кількох комп'ютерів. Ми залучили художника-фотографа, який вчив дітей фотографувати довкілля. Потім ми спробували пограти в театр, створювали фотокомікси, спільно записували випуски кримінального радіо, також діти займались художньою діяльністю. І все це для того, щоб показати молодим людям, як цікаво проводити час. В 2010 році ми розширили діяльність на дітей молодшого віку, і так з'явилась «Мала Бібліотека-Світотека». Світотека - це щотижневе заняття мистецтвом, а також волонтерство в бібліотеці, приватні уроки і допомога в навчанні, бесіди за чаєм з тістечками. «Бібліотека-Світотека» була створена для допомоги дітям в їх розвитку, щоб допомогти розбудити натхнення, навчити співпраці і толерантності, а також показати їм нові місця, де вони мали б можливість розвивати себе, знайомитись з новими людьми, з якими вони могли б співпрацювати.

В червні 2010 року діти Світоteki брали участь у фестивалі Brave Kids. Метою цього заходу була презентація виняткових артистичних здібностей дітей з регіонів, які постраждали внаслідок певних трагічних історико-суспільних подій, безпритульності, природного лиха, аби сформувати переконання, що мистецтво дає можливість пережити травматичні події і позбавитись нищівних обмежень. Через проєкт Brave Kids розмаїття світової культури стало основою сприяння толерантності і привітності. 24 червня до Вроцлава приїхали діти з Зімбабве, Руанди, Непалу і Швеції. До них долучились також діти з Чеченської республіки, які проживають в Польщі - вихідці з краю, де триває війна, яка винищує цей народ.

Виховна і навчальна діяльність дитячої бібліотеки, названої 20 років тому відділом роботи з дітьми, постійно розвивається і еволюціонує. Намагаємось, щоб окрім 40 тис. примірників книжок і періодичних видань, діти мали доступ до інформації. Ми вчимо їх, як її знаходити і використовувати, забезпечуємо їм доступ до цікавих культурних пропозицій, доводимо, що кожен може бути творчою людиною, тому що це зміцнює в них почуття власної гідності. Все це досягається завдяки методу педагогіки гри, де гра, як елементарна діяльність людини, переходить в корисну діяльність для себе і суспільства, в якому ми живемо.

Дітям необхідно передавати світ основних цінностей через любов, розуміння, прийняття і підтримку. Ми хочемо, щоб наші діти вирости мудрими, добрими і щасливими людьми, щоб вони стали самостійними, створили міцні родини, робили творчий внесок в життя суспільства. Саме таку мету має вся наша діяльність.

“Z książką na walizkach” po raz siódmy

Jerzy Kumiega

Tradycyjnie już, z okazji Dnia Dziecka, do Wrocławia przyjechali twórcy książek dla dzieci i młodzieży. Obchodom wrocławskiego święta książki nie przeszkodziła nawet majowa powódź. Wysoka fala, przepływająca przez Wrocław, dotarła też do powiatu głogowskiego, na terenie którego zaplanowano wiele spotkań autorskich oraz imprezę finałową tegorocznych VII Dolnośląskich spotkań pisarzy z młodymi czytelnikami “Z książką na walizkach”. Do ostatniej chwili czekano z podjęciem decyzji, czy zjazd uczestników dolnośląskich spotkań będzie miał sens. Organizatorzy zdawali sobie sprawę, że miejscowa ludność zaangażowana jest przy ochronie wałów przeciwpowodziowych i bardziej będzie myślała o zagrożonym dobytku niż o książkach i ich czytaniu. Tak się jednak nie stało. Prawdą jest, że w gminach : Pęcław, Głogów i Kotła zamknięto szkoły. Kilka dni przed finałem imprezy organizatorzy otrzymali wiadomość, że z Wrocławia w kierunku Zielonej Góry pociągi dojeżdżają tylko do Głogowa, a dalej tory zalane są wodą. Mimo tych złowróżnych okoliczności organizatorzy postanowili zaryzykować, a dyrektorka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Głogowie - Pani Izabela Owczarek zmobilizowała miejscową ludność

i planowany od roku festyn odbył się. Dzieci zgromadzone przed głogowskim Domem Kultury, poprzebierane w ulubione postacie z bajek, z wypisanymi na planszach hasłami, propagującymi czytanie książek, przemaszerowały ulicami miasta. Pół godziny później plac wokół Biblioteki zaludnił się. Ożyła też estrada, a tłum ludzi zgromadził się przy kramach z książkami. Zaprzyjaźnieni twórcy mieli pełne ręce pracy przy rozdawaniu autografów. Tradycyjnie już pierwszoplanową postacią imprezy wśród pisarzy była Wanda Chotomska, ale licznie zgromadzony tłum młodych ludzi potwierdził popularność Grzegorza Kasdepke. Jego książki od wielu lat cieszą się dużym powodzeniem wśród czytelników. Cała grupa twórców zaprezentowała się na scenie głogowskiej publiczności. Wesołość widzów spowodował żart, jakim była zamiana transparentów z nazwiskami pisarzy. Wanda Chotomska wystąpiła jako Paweł Beręsewicz, Beata Ostrowicka jako Grzegorz

Kasdepke, Katarzyna Majgier jako Krzysztof Petek, Grażyna Bąkiewicz na chwilę była ilustratorką - Joanną Zagner - Kołat, a Pani Joanna z kolei przez moment była Kaliną Jerzykowską. I tylko Marta Fox wystąpiła pod swoim nazwiskiem, a prof. Joanna Papużyńska nie została podpisana, gdyż wcześniej, podczas pochodu czytelników i pisarzy, zastąpiła Ją Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zgorzelcu-Pani Danuta Korejke, współorganizator imprezy finałowej w 2011 r. Publiczność szybko poznała się na żarcie i występy na estradzie rozpoczęły się w wesołym nastroju. Popisom tanecznym, wokalnemu i muzycznym dzieci nie było końca. Występy były oceniane przez bibliotekarskie jury z Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej: Iwonę Podlasińską, Alicję Leszczyńską, Igę Ławniczek i Jolantę Ubowską oraz przez Joannę Zelmańską z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Głogowie. Jurorzy przyznali dwie główne nagrody : uczniom Szkoły Podstawowej nr 2 z Głogowa za interesujący pomysł, nawiązujący do idei konkursu i najciekawszą oprawę choreograficzną oraz dynamikę przedstawienia, a także dzieciom z Przedszkola Publicznego nr 19 z Głogowa za różnorodność form interpretacji myśli przewodniej konkursu, ciekawe stroje, umiejętność zgrania dużego zespołu i energię sceniczną. Nagrody dla obu placówek ufundował Prezydent Głogowa - Pan Jan Zubowski, który wraz z Marszałkiem Województwa Dolnośląskiego - Panem Markiem Łapińskim i Sta- rostą Powiatu Głogowskiego - Panią Anną Brok patronowali całości przedsięwzięcia. Na scenie przed głogowską Biblioteką wręczono również nagrody laureatom IV Dolnośląskiego Turnieju Młodych Recenzentów. Konkurs, ogłoszony pod koniec 2009 r., przebiegał dwutorowo. Dzielił się na plastyczny i literacki w trzech kategoriach wiekowych. Wzięli w nim udział uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Na konkurs plastyczny wpłynęło 42. prace z 12. placówek. Jury w składzie: Bożena Ugrynowicz, Izabela Matuszewska i Tatiana Wyczyńska wyróżniły następujące prace: w kategorii szkoły podstawowe I miejsce przyznano Patrycji Skoczylas ze Szkoły Podstawowej nr 3 w Głogowie i Amelii Chojnackiej ze Szkoły Podstawowej w Raszówce, w kategorii szkoły gimnazjalne I miejsce zajęła Joanna Bobrowska z Gimnazjum w Białoleścu, a w kategorii

szkoły średnie najlepsza okazała się praca wykonana przez Monikę Tłuczek z Liceum Ogólnokształcącego w Głogowie. Kolejne wyróżnienia przyznano 14 osobom. W części literackiej konkursu zadaniem było napisanie recenzji książek. Na konkurs zgłoszono 35 prac z 13. placówek. Jury w składzie: Piotr Masoń, Agnieszka Żeglarska, Joanna Zelmańska postanowiło wyróżnić następujące prace: w kategorii szkół podstawowych najbardziej interesująca okazała się recenzja 10.letniej Katarzyny Fudali. Wśród gimnazjalistów najciekawiej zrecenzował książkę 16. letni Filip Krzyżanowski. Nagrody przyznano jeszcze 14 uczniom ze szkół w : Głogowie, Raszówce, Wałbrzychu, Strzelinie, Zgorzelcu i Lubinie. Organizatorem IV Dolnośląskiego Turnieju Młodych Recenzentów była Miejska Biblioteka Publiczna w Głogowie, a patronowała temu przedsięwzięciu Dolnośląska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Bibliotekarze z publicznych bibliotek Dolnego Śląska zachęcali dzieci i młodzież do wzięcia udziału w poszczególnych konkursach. Nagrody ufundowały Wydawnictwa : Akapit-Press i Literatura. Przed finalem „Dolnośląskich spotkań pisarzy z młodymi czytelnikami”, które zaplanowano na sobotę 29 maja br., w środę 26 maj a w Dziale Pracy z Dziećmi-w “Bibliotece Siedmiu Kontynentów” odbyło się spotkanie wszystkich uczestników „podróży” przez Dolny Śląsk, czyli : twórców, wydawców, bibliotekarzy, kierowców, którzy mieli bezpiecznie dowieźć każdego pisarza i animatora czytelnictwa do 47 miejsc, w których zaplanowano spotkania autorskie i warsztaty czytelnicze. Aż 10 samochodów przejechało ponad 4 i pół tysiąca kilometrów. Po raz pierwszy w imprezie uczestniczyły : Marta Fox, Grażyna Bąkiewicz, Katarzyna Majgier oraz Iwona i Konrad Pakułowicze właściciele Wydawnictwa Akapit-Press, w roku bieżącym również współorganiza torzy projektu „Z książką na walizkach”. Od 7 lat pojawiają się na spotkaniu organizacyjnym imprezy Wiesław i Włodzimierz Jędrzej czykowie z Wydawnictwa Literatura. Gościem specjalnym imprezy był także Wojciech Karwacki z Wydawnictwa Foka. Tradycyjnie już wspominano udane imprezy czytelnicze „Z książką na walizkach 2009” w Wałbrzychu i Bo- guszowie-Gorcach. Obejrzano film, zmontowany przez Rafała Werszlera - pracownika

Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, według scenariusza niżej podpisanego - koordynatora projektu. Głównymi bohaterami imprezy „Z książką na walizkach” byli bok pisarzy i ilustratorki książek - bibliotekarze z 43 miejscowości, dzięki którym spotkania przekształciły się w prawdziwe święto książki. Niektórzy z bibliotekarzy od wielu lat uczestniczący w kolejnych edycjach imprezy - to doświadczeni animatorzy czytelnictwa, jak np. bibliotekarze z powiatu wałbrzyskiego czy jeleniogórskiego. Biblioteka pod Atlantami w Wałbrzychu i Książnica Karkonoska w Jeleniej Górze zasponsorowały imprezę w ten sposób, że udostępniły na 4 dni samochody służbowe wraz z kierowcami. Na uznanie zasługującymi: Głogów, Kotła i Niechlów, poszkodowane przez powódź, które pomimo problemów, zorganizowały spotkania z Martą Fox. Jedynie w Białoleścu (gmina Pęcław) spotkanie nie doszło do skutku. W 2010 r. kolejne 4 gminy: Jerzmanowa, Chocianów, Kostomłoty i gmina wiejska Bolesławiec - biblioteka w Kruszyńcu dołączyły do grupy 150. gmin, które na przestrzeni 7 lat zaliczono do grona współorganizatorów imprezy „Z książką na walizkach”. Niepokój spowodowany powodzią sprawił, że piszący te słowa stał się z dnia na dzień ekspertem w dziedzinie hydrologii i odpowiadał na pytania w rodzaju: gdzie wystąpią podtopienia?, czy droga będzie przejezdna?, czy wszyscy zdążą na czas? i jak pisarze, zaangażowani do realizacji projektu, dojadą do Wrocławia? Dzieci z Czarnego Boru owacyjnie przyjęły Beatę Ostrowicką, a spotkanie, ciepłe i kameralne, trwało kilka godzin. Na stronie internetowej świebodzińskiej Biblioteki można przeczytać: „Z samym procesem pisania bywa różnie - wyznała Pani Beata Ostrowicka - raz się pisze doskonale, innym razem pisanie nie przynosi zamierzonego efektu, zwłaszcza gdy się ma rodzinę i wiele związanych z tym obowiązków”. Pierwszymi recenzentami pisarki zazwyczaj są jej synowie i mąż, których prosi o korektę i krytyczne uwagi na temat nowej książki. Na napisanie jej potrzebuje około jednego roku. Choć nieraz proces pisania jest krótki to przygotowanie książki do wydania jest długie - donoszą organizatorki spotkania w Świebodzińcu - Alicja Głęb i Ewa Tadeuszek. Trudne zadanie dostał kierownik Marty Fox Konrad Pakuła. Jego obowiązkiem było szczęśliwie dowieźć pisarkę na

spotkania do miejscowości zalanych przez powódź. Bibliotekarki z Niechlowa, w powiecie górowskim, telefonicznie więc instruowały kierowcę, jak i którędy dojechać z Głogowa na miejsce spotkania. Bibliotekarze z Mysłakowic i Ściegn bardzo dobrze przygotowali dzieci do spotkania i rozmów z Panią Joanną Papuzińską. W Mysłakowicach spotkanie zainaugurował występ dzieci z inscenizacją wiersza „O kotku, który szukał swojej mamy”. Każdemu spotkaniu towarzyszyła wystawa dziecięcych ilustracji do książek pisarki. Pani Joanna zaproponowała zabawę w poetów. Zadaniem dzieci było ułożenie „rymowanki” do swojego imienia. Za najciekawszą były oczywiście nagrody. Niektóre spotkania „Z książką na walizkach” miały również charakter warsztatowy. Dzieci żywo interesowały się tym, jak napisać książkę. Na spotkaniu w Ściegnach kilkunastoletni chłopiec zdradził swoje marzenie bardzo chciałby opisać historię swojej rodziny. Poprosił więc pisarkę o radę. Z kolei Grzegorz Kasdepke na jednym ze swoich spotkań w Głogowie poprowadził warsztaty dziennikarskie dla redaktorów szkolnych gazetek z kilku głogowskich szkół podstawowych. Uczyl dzieci, jak przeprowadzić konferencję prasową i w jaki sposób sporządzić notatkę prasową. Każda notatka została indywidualnie omówiona z jej twórcą.0 warsztacie pisarza i tłumacza mówił na spotkaniach Paweł Beręsewicz. Kalina Jerzykowska próbowała zarazić bakcylem teatru uczestników spotkań w: Bolesławcu, Zgorzelcu i Głogowie. Przedstawiła szerokie spektrum form teatralnych od teatru żywego planu po teatr radiowy. W ten ostatni bawiła się z grupą gimnazjalistów ze szkolnego koła teatralnego w Bolesławcu. Doko- nała z nimi nagrania fragmentów utworu „Pluszcz i dzwonec przy mikrofonie”. Zwracała dużą uwagę na poprawność artykulacji poszczególnych wyrazów i zdań oraz całych fraz tekstu. Zadanie było trudne, ale niezwykle ciekawe. Katarzyna Majgier zachęcała swoich czytelników do tworzenia blogów internetowych. Na spotkaniu w Lwówku Śląskim spotkała osoby, które oceniają jej książki przez Internet, umieszczając posty na stronach stworzonych przez pisarkę. O warsztacie ilustratora interesująco opowiadała Joanna Zagner-Kołat. W Udaninie spotkała się z dziećmi z bibliotecznego koła plastycznego, z którymi tworzyła ilustracje do wybranych fragmentów

książek. Wanda Chotomska z okazji Roku Fryderyka Chopina postanowiła przekształcić swoje spotkania w warsztaty, poświęcone muzyce artysty. Muzyka towarzyszyła wielu spotkaniom. Na większości z nich wykonano hymn akcji: „Na Dolnym Śląsku z dziećmi czytamy...”. W Jaworze natomiast dzieci rapowały fraszkę Agnieszki Fronczek: „Hej ludziska! siadźcie z nami na walizkach. Pojedziemy na tym sprzęcie Do Książkowa na przyjęcie”. Ciekawostką jest fakt, że aż dwa spotkania w tym samym czasie odbyły się w Chojnowie. Jedno - z Kaliną Jerzykowską zorganizowała Miejska Biblioteka Publiczna, drugie - z Katarzyną Maj gier - Gminna Biblioteka Publiczna z Krzywej w Gimnazjum nr 1. Na prośbę bibliotekarzy odbyło się kilka dodatkowych, niezaplanowanych spotkań, np. w: Olszanach i Rogoźnicy. Tym razem z dużym zadowoleniem przyjęła je Joanna Zagner-Kołat. Dodatkowych spotkań nie uniknęła również Marta Fox, która odwiedziła głogowskie gimnazja. Całość projektu dofinansowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a współfinansował Zarząd Województwa Dolnośląskiego.

«З книжкою на валізах» усьоме!

Єжи Кумієга,

*директор відділу роботи з дітьми
Дольношльонської публічної бібліотеки
ім. Тадеуша Микульського, м. Вроцлав,
Польща.*

Переклад з польської - Наталія Ткаченко, студентка III курсу
факультету іноземних мов Кіровоградського державного
педагогічного університету ім. В. Винниченка

Вже стало традицією, що з нагоди Дня дітей до Вроцлава приїжджають автори книжок для дітей і молоді. Вроцлавському святу книги не завадила травнева повінь. Велика хвиля, що дійшла до Вроцлава, дісталась також і району Глогув (польськ. Głogów), на території якого мали відбутися зустрічі з авторами, в тому числі і фінальна VII Нижньосілезька зустріч письменників з юними читачами під назвою «З книжкою на валізах». До останньої хвилини не знали напевне, чи відбудеться цей з'їзд. Організатори розуміли, що місцеві жителі більш зацікавлені в охороні протиповіневих дамб і думають не про книжки і їх читання, а про безпеку, що загрожує. Але все вийшло інакше. Правда, в Пенцлаві (польськ. PKсіaw), Глогуві і Котлі (польськ. Kotla) закрили школи і за кілька днів до фіналу заходу організатори дізнались, що з Вроцлава в напрямку Зельони Гури (польськ. Zielonej Gury) потяги доїжджали тільки до Глогува, бо далі стояла вода. Незважаючи на ці неприємні обставини, організатори вирішили ризикнути, а директор міської публічної бібліотеки в Глогуві пані Ізабела Овчарек організувала місцевих жителів, і запланований захід все ж відбувся. Діти зібрались перед Глогувським будинком культури, одягнені улюбленими персонажами з книжок, і з написаними на дошках гаслами, що заохочують до читання, пройшли маршем вулицями міста. Через півгодини площа біля бібліотеки заповнилася людьми. Юрми людей скупчилися біля кіосків з книгами, а відомі автори роздавали автографи усім бажаючим. Традиційно першоплановою фігурою заходу серед письменників була Ванда Хотомська, але велика кількість дітей, що зібрались навколо Гжегожа Каздепке, надали перевагу цього разу йому. Його книжки для дітей будь-якого віку користуються вели

кою популярністю серед читачів. Група авторів презентувала зі сцени глогувські публікації. Глядачам покращив настрій жарт із заміною імен на картках письменників. Ванда Хотомська виступила як Павел Бересевич, Беата Островіцька як Гжегож Каздепке, Ка- тажина Майгер як Кшиштоф Петек, Гражина Банкевіч на якийсь час стала ілюстраторкою Джоаною Загнер-Колят, а пані Джоана виступила під іменем Каліни Єжиковської. І тільки Марта Фокс залишилася під своїм прізвищем, а професор Джоана Папужинська не брала участі в забаві, бо раніше, під час походу читачів і письменників, її замінила директор Міської Публічної Бібліотеки в місті Згожеlecь (польськ. Zgorzelec) пані Данута Корейке, співорганіза- тор фінального заходу в 2011 році. Присутні швидко зрозуміли жарт і виступи розпочалися у веселому настрої. Танцювальних, вокальних виступів дітей було безліч. Їх оцінювало журі з Нижнь- осілезької Публічної Бібліотеки у складі: Івона Подляшінська, Аліція Лещинська, Іге Лавнічек та Іоланта Убовська, а також Джоана Зельманська з міської публічної бібліотеки міста Глогува. Журі призначило дві головні нагороди: учням з початкової школи № 2 міста Глогува - за цікавий задум, найближчий до теми конкурсу, і за найцікавішу хореографічну постановку, а також вихованцям дитячого садка № 19 міста Глогува - за незвичне інтерпретування головної ідеї конкурсу, цікаве вбрання, гарну роботу в команді і сценічну майстерність. Спонсором обох нагород став президент Глогува - пан Ян Зубовські. Захід проводився під патронатом пана президента, за участю губернатора Нижньосілезького воєводства - пана Марка Латиського і старости Глогувського повіту - пані Анни Брок. На сцені від Глогувської бібліотеки також були вручені нагороди лауреатам IV Нижньосілезького Конкурсу Юних Рецензентів. Конкурс, який розпочався наприкінці 2009 року, проходив удруге. Були виділені художній і літературний напрями, в трьох вікових категоріях. В конкурсі взяли участь учні початкової, середньої і старшої школи. З художнього напрямку надійшло 42 роботи з 12 установ. Журі в складі: Божена Угриновіч, Ізабела Мату- шевська і Тетяна Вичинська обрали наступних переможців. У наймолодшій категорії 1 місце посіли Патриція Сkochилия з початкової школи № 3 в Глогуві та Амелія Хойнацька з початкової школи в місті Рашувка, в категорії гімназійної школи перше місце

посіла Джоана Бобровська з гімназії в місті Бялоленка, а в категорії понадгімназійної школи найкращою виявилась робота, виконана Монікою Тлучек з ліцею в Глогуві. Також було роздано ще 14 призів.

Завданням конкурсу в літературному напрямі було написання рецензії книжок. На конкурс заявлено 35 праць з 13 установ. Журі в складі: Петро Масонь, Агнежка Жеглярська, Джоана Зельманська визначило переможців: у категорії початкової школи найцікавішою виявилась рецензія 10-річної Катажини Фудалі. Серед учнів гімназій найкращу рецензію до книжки написав 16-річний Філіп Кшижановскі. Також були нагороджені ще 14 учнів шкіл в містах Глогув, Рашувка (польськ. Raszówka), Валбжих (польськ. Wałbrzych), Стшелін (польськ. Strzelin), Згожелець (польськ. Zgorzelec) і Любін (польськ. Lubin). IV Нижньосілезький Конкурс Юних Рецензентів, організатором якого стала Міська Публічна Бібліотека міста Глогува, відбувся під патронатом Нижньосілезької Публічної Бібліотеки ім. Тадеуша Мікульського в місті Вроцлав. Працівники публічних бібліотек Нижньої Сілезії заохочували дітей до участі і в інших конкурсах, організованих бібліотекою. Спонсорами нагород виступили видавництва Akapit-Press і Literatura.

Перед фіналом «Нижньосілезьких зустрічей письменників з молодими читачами», який був запланований на суботу 29 травня, в середу 26 травня у відділі роботи з дітьми - в «Бібліотеці Семи Континентів» - відбулись збори усіх учасників «подорожі» по Нижній Сілезії, а саме: письменників, художників, книговидавців, бібліотекарів, водіїв, які мали безпечно доправити кожного учасника до 47 місць, де були заплановані авторські зустрічі і майстер-класи для читачів. 10 автомобілів проїхали понад тисячу кілометрів. Вперше в такому заході брали участь Марта Фокс, Гражина Бонкевіч, Катажина Майгер, а також Івона і Конрад Пакульові - власники видавництва Akapit-Press, які в цьому році стали співорганізаторами проекту «З книжкою на валізах». Вже 7 років в заході беруть участь Веслава і Володимир Снджейчикові з видавництва Literatura. Почесним гостем заходу став також Войчех Карвацкі з видавництва Foka. Традиційно пригадали вдалий тогорічний захід «З книжкою на валізах - 2009» в містах Валбжих (польськ. Wałbrzych) і Богушув-Горце (польськ.). Був показаний фільм, змонтований Рафалою

Вершлерою - працівницею Нижньосілезької публічної бібліотеки у Вроцлаві за сценарієм координатора проекту Єжи Кумієги.

Головними героями заходу «З книжкою на валізах», окрім письменників та ілюстраторів книжок, стали ще й бібліотекарі з 43-х місцевостей, завдяки яким зустріч перетворилася на справжнє свято книжки. Деякі з бібліотекарів вже багато років беруть участь в подібних заходах, і є досвідченими фахівцями, як напр, бібліотекарі з Валбжиського або Зельоногурського повітів. Бібліотека під Атлантами в місті Валбжих і бібліотека Карконоська в ЄленіТурі (польськ. Boguszów-Gorce) виділили в розпорядження організаторів заходу 4 службових автомобілі з водіями.

Варто відзначити особливою подякою гміни: Глогув, Котля і Нехлюв (польськ. Niechlyw), які постраждали від повені, але, незважаючи на проблеми, організували зустріч з Мартою Фокс. Тільки в місті Бялоленка (польськ. Białobłota, гміна Пенцлав) зустріч не відбулася.

В 2010 році чергові 4 гміни, а саме: Єжманова(польськ. Jerzmanowa), Хочанув (польськ. Chocianów), Костомлоти (польськ. Kostomioty) і гміна сільська Болеславець (польськ. Bolesławiec) - бібліотека в Крушині (польськ. Kruszyń) — поповнили групу з 150 гмін, які протягом попередніх 7 років були залучені до організації заходу «З книжкою на валізах».

Через повинь з кожним днем я все більше ставав експертом в гідрології і відповідав на питання: які райони затоплюються? чи коштовним виявиться проїзд? як письменники, задіяні в реалізації заходу, дістануться Вроцлава? Діти з Чорного Бору дуже тепло прийняли Беату Островіцьку, камерна і тепла зустріч тривала кілька годин. На інтернет-сторінці бібліотеки в місті Свєбодзіце (польськ. Iwiebodzice) можна прочитати: «Сам процес написання буває різним - визнає пані Беата Островіцька, - один раз пишеш досконало, іншого разу написане не справляє задуманого ефекту, особливо якщо у вас є родина і дуже багато пов'язаних з тим обов'язків». Першими рецензентами письменниці зазвичай є син і чоловік, яких вона просить скоректувати і критично оцінити сюжет нової книжки. На написання їй необхідно близько року. Хоча іноді процес написання книжки є коротким, але підготовка книги до дру

ку забирає багато часу - кажуть організаторки зустрічі в місті Свободзіце - Аліція Гльонб і Ева Тадеушак.

Нелегке завдання отримав водій Марти Фокс - Конрад Пакула. Його обов'язком стало довести письменницю на зустріч до місцевості, яка дуже постраждала від повені. Бібліотекарки з Нехлюва, в повіті Гурувським, по телефону інструктували водія, яким шляхом краще дістатися місця зустрічі.

Бібліотекарі з сільської гміни Мисляковіце (польськ. *Mysłakowice*) і округу Сцегни (польськ. *Sciegnu*) дуже добре підготували дітей до зустрічі з пані Джоаною Папужинською. В Мисля-ковіцах зустріч розпочав виступ дітей з інсценуванням вірша «Про кота, який шукав свою маму». Для кожної зустрічі діти підготували виставки ілюстрацій до книжок письменниці. Пані Джоана запропонувала погратись у поетів. Завданням для дітей було придумати риму до свого імені. Найактивніші отримали нагороди.

Деякі зустрічі «З книжкою на валізах» проходилися як май-стер-класи. Дітей дуже цікавило те, як пишуться книги. На зустрічі в окрузі Сцегни хлопчик-підліток розповів про власну мрію - описати історію своєї сім'ї, і попросив у письменниці поради.

Також Гжегож Каздепке на одній зі своїх зустрічей в Глогуві провів майстер-клас з журналістики для редакторів шкільних газет з кількох початкових шкіл міста Глогува. Він вчив дітей проводити прес-конференції і робити конспекти таких конференцій. Кожен конспект був обговорений з авторами індивідуально.

Майстер-класи з письменницької і перекладацької діяльності провів Павел Березевич. Каліна Єжиковська на зустрічах в містах Болеславець, Згожелець та Глогув розповідала про широкий спектр театральних форм. Разом з групою гімназистів, які є членами театального гуртка в Болеславі, письменниця погралась в радіотеатр і записала з ними фрагменти вірша. Пані Єжиковська велику увагу звертала на правильність артикуляції окремих виразів і речень, а також цілих фраз тексту. Завдання було важке, але надзвичайно цікаве. Катажина Майгер заохочувала своїх читачів до створення Інтернет-блогів. На зустрічі в місті Львувек-Сльонські (польськ.) зустріла своїх читачів, які оцінюють її книжки через інтернет, залишають коментарі на сторінках, створених письменницею.

Дуже цікавий майстер-клас з ілюстрації провела Джоана За-гнер-Колят. В окрузі Уданін (польськ. Udanin) вона зустрілась з дітьми з бібліотечного художнього гуртка, з якими створила ілюстрацію до обраних фрагментів книжок. Ванда Хотомська з нагоди року Фредеріка Шопена вирішила перетворити свою зустріч на майстер-клас, присвячений музикантові. Всі зустрічі супроводжувались музикою, і на більшості з них присутні також виконали гімн акції: «В Нижній Сілезії з дітьми читаємо...». Натомість в Яворі (польськ. Jawor) діти декламували гасло, складене Агнежкою Фрончек: «Гей, люди! Сідайте з нами на валізи, поїдемо в подорож до Книги на прийом!»

Цікавим є той факт, що аж дві зустрічі одночасно відбулися в місті Хойнув (польськ. Chojnow). Перша з Каліною Єжиковською, організована Міською Публічною бібліотекою, друга - з Катажиною Майгер, організована Гмінною Публічною Бібліотекою в гімназії №1. На прохання бібліотекарів відбулося ще кілька додаткових незапланованих зустрічей - в округах Ольшани (польськ. Olszany) і Рогозніца (польськ. Rogoźnica). Їх з великим задоволенням провела Джоана Загнер-Колят. Додаткових зустрічей не уникнула також і Марта Фокс, яка відвідала Глогувські гімназії. Увесь проект був проведений за сприяння управління Нижньосілезького воєводства і профінансований Міністерством Національної Культури і Дитинства.

Толерантність у бібліотечному просторі

Тимків С.І.,

*директор Кіровоградської міської
централізованої бібліотечної системи.*

Сучасна Європа пронизана інтеграційними процесами. Вона є полем розмаїття культур, плетивом міжнаціональних інтересів, дискурсом корінних народів та народів-мігрантів і, як така, потребує діалогу, що може бути здійсненим лише завдяки інформаційно-просвітницьким кампаніям.

Саме надання інформації про толерантність як європейську цінність створює той необхідний клімат, в якому розгортається співпраця, а не протистояння.

На жаль, толерантність у сучасному світі знаходиться у досить плачевному стані. За даними досліджень люди старшого покоління мають ще нижчий рівень толерантності, ніж молодь. Це свідчить про те, що освіта - це процес, який продовжується протягом усього життя, а не розпочинається та не закінчується школою. Спроби виховання толерантності через шкільну освіту будуть безрезультатні доти, доки вони не будуть спрямовані на всі вікові групи і не стануть розповсюджені вдома, у навчанні, на роботі, і навіть при проведенні дозвілля.

Досить часто нетерпимість спричинена неосвіченістю та страхом: перед невідомим, іншими культурами, націями, релігіями. Нетерпимість також часто має багато спільного з гіпертрофованим відчуттям власної цінності і зарозумілості: особистим, національним або релігійним. Ці уявлення формуються в ранньому віці, тому я вважаю, що демократія в Україні ще занадто молода, щоб люди відчули себе більш вільними, могли повною мірою розвивати свій потенціал.

Толерантність як тип індивідуальних і суспільних відносин до соціальних і культурних розбіжностей, як терпимість до чужих думок, вірувань і форм поведінки можна розглядати як одну з фундаментальних ознак цивілізованості, рівня культури.

У демографічній культурі існує терпимість до позиції тих членів суспільства, що виступають із трохи відмінними політичними, релігійними, економічними гаслами. Відбувається це тому, що в цих суспільствах громадяни, які висловлюють протилежні точки зору з таких, наприклад, важливих проблем, пов'язаних з економічним і політичним курсом, релігією й ін., мають спільну точку зору на такі питання як воля, дисципліна, робоча етика, тобто переважає згода у головних, базових соціальних питаннях. У дні най-гострішої політичної кризи ніхто не візьме під сумнів необхідність існування в країні правового порядку і демократичного політичного ладу, не заперечуватиме “американський спосіб життя”, “Франція для французів”, “особливості японців”. Люди сприймають інших членів суспільства як себе, гідних поваги і підтримки.

Толерантність - це саме те, чого не вистачає зараз деяким людям та націям: терпіння, терпимість, розуміння, дружнє ставлення, спокій, адекватне сприйняття. Я вважаю, що для виховання толерантності потрібно акцентувати увагу не на ЗМІ, які просто розповідають або друкують про неї, а не ті з них, що відроджують філософію і впроваджують це в життя своїми способами, допомагаючи людям перейти до розуміння толерантності, не тільки розуміючи, що це таке, а й жити відповідно до неї.

Бібліотека як важливий центр духовного життя країни чи певного регіону використовує різноманітні форми роботи, об'єднує громадськість і стає своєрідною територією толерантності.

Гасло „Схід і Захід - разом”, що стало актуальним останнім часом, сьогодні втілюється в життя і бібліотечною спільнотою України, яка зміцнює духовні мости між регіонами, сприяє взаєморозумінню їхніх жителів.

Хочеться підкреслити, що саме бібліотекарі, серед яких багато творчих особистостей, справжніх фахівців, ініціаторів цікавих починань, роблять відчутний внесок у розвиток моральності, високих людських якостей кожного громадянина. Сприяючи підвищенню інтелектуального потенціалу суспільства, популяризуючи кращі твори національної і світової літератури, вони тим самим примножують добру славу України і своєї малої батьківщини.

З кожним днем світ жорстокішає. Непоодинокими стають акти нетерпимості, насильства, тероризму, агресивного націоналізму,

расизму, антисемітизму та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, робітників-мігрантів, іммігрантів та соціально найменш захищених груп у суспільстві. Почастішали також акти насильства та залякування щодо окремих осіб, які реалізують своє право на свободу думки і висловлювання переконань.

Спостерігається зростання сепаратизму та екстремізму. Особливо це загрожує дитячому та молодіжному середовищу, оскільки в цьому віці психіка ще не зміцніла, в дитини відсутній життєвий досвід. Не завжди діти можуть відрізнити, які моральні цінності їм нав'язують. Взаємна нетерпимість, злоба, агресивність все частіше притаманні дитячому та молодіжному середовищу. Значною мірою в цьому винні засоби масової інформації та соціальне оточення дітей та підлітків.

Бібліотека як відкрита система, куди може прийти будь-яка людина, та соціальний інститут суспільства, не може бути осторонь цих проблем. В основі діяльності більшості бібліотек світу лежить принцип толерантності. Толерантність сьогодні - етична доктрина сучасності, яка посідає центральне місце в системі цінностей цивілізованих держав.

Пошуки нових напрямів роботи, вдосконалення вже наявних та втілення інноваційних форм і методів привели центральну бібліотеку МЦБС до вивчення та застосування в роботі принципу толерантності. Для української мови поняття «толерантність» відносно нове і однозначного тлумачення поки що не має. Але мистецтво жити у згоді з собою та іншими людьми, відмінними від вас, проте абсолютно рівними з вами, зрозуміле кожному.

Бібліотека поставила за мету сприяти поширенню ідей толерантності в суспільстві, для чого були визначені основні напрямки роботи: сприяння гуманізації українського суспільства, де головними цінностями будуть демократія, толерантність, повага до кожної людини, що є невід'ємною умовою реалізації європейського вибору; захист прав людини, ідей толерантності та гуманізму; просвітницька діяльність з протистояння нетерпимості та ворожнечі, соціальному та релігійному розбрату; створення середовища толерантного спілкування; просування толерантно орієнтованої літератури та інформації, її загальнодоступність.

Робота розпочалася з вироблення толерантного стилю поведінки працівників бібліотеки. Професійна позиція бібліотекаря в динаміці сучасного життя має чи не найголовнішу цінність. Тільки небайдужа, духовно багата людина здатна впливати на душі користувачів. Для цього бібліотекар знайде місце і час, способи та методи. Розуміння проблем кожного читача, який прийшов у бібліотеку - це вже база фундаменту толерантності. Традиційні для відділу обслуговування етичні діалоги з користувачами набули нового змісту. Результати роботи не забарилися. Підвищився авторитет бібліотеки. Тут однакову увагу приділяють як дорослому, так і дитині, як обдарованій особі, так і підлітку з девіантною поведінкою. Соціально незахищені користувачі, люди з особливими потребами не відчують дискомфорту в спілкуванні з бібліотекарями.

Одним із важливих напрямків діяльності з розповсюдження терпимості є виховання толерантної свідомості в молодіжному середовищі. Мета всіх заходів - розширити уявлення про культуру, традиції різних народів. Щорічно бібліотеки проводять цикли заходів, присвячених різним країнам та народам. Цікаво і змістовно пройшли заходи, присвячені Року Росії, Року Грузії, Року Європи в Україні..

Особлива увага приділяється прищепленню користувачам поваги до різних народів, їхніх культур. Бібліотеки можуть зробити те, чого не можуть політики, які часто займають в національному, релігійному, ідеологічному питаннях далеку від толерантності позицію. Завдання бібліотеки - роз'яснити вагу толерантності та загроз, що їх несе байдужість до проявів толерантності з боку політиків. Аналіз тенденцій політичного розвитку України все гостріше вимагає пошуку злагоди в різних сферах життя. Доки політики сперечаються про вибір України, бібліотеки тісно співпрацюють.

В інформаційному суспільстві інформація стає основою розвитку суспільства. Добре поінформовані громадяни зможуть самостійно прийняти рішення, надаючи опір маніпуляціям політиків. Публічна бібліотека - важлива інституція відкритого та демократичного суспільства, вона не повинна працювати на замовлення будь-якої політичної сили. Саме ці позиції є принциповими при визначенні напрямків роботи з користувачами. З метою ознайомлення

з різними політичними поглядами в бібліотеках проводяться Дні політичного інформування, під час яких надається слово представникам різних політичних формувань, але за умови шанобливого ставлення та терпимості до поглядів опонентів.

Декілька років у бібліотеці-філії № 4 успішно функціонує центр правової інформації «Право». Центр збирає матеріали про права людини, права дитини, праці великих гуманістів світу. Сюди звертаються студенти, школярі, педагоги, які використовують ці матеріали для правової та громадянської освіти. Разом з наданням правової інформації бібліотека проводить заходи з підвищення правової культури, насамперед, з проблем прав людини. На виконання Національної програми правової освіти населення щорічно проводяться Тижні правових знань.

Особливу популярністю у дітей і підлітків користуються години запитань і відповідей «Які права має дитина» з циклу заходів «Захисти мене від зла, бо я ще дитина мала». Така форма роботи дозволяє юним користувачам висловити власні думки, погляди, обґрунтувати своє бачення проблем, вислухати своїх однолітків. Саме при проведенні таких заходів закладаються в дитячі душі паростки толерантності. Адже все починається з дитинства. І від того, як будуть налагоджені толерантні відносини, залежить майбутнє держави.

Сучасний стан суспільства характеризується занепадом гуманності, нетерпимістю та жорстокістю людей, вакуумом духовності. Значна проблема - нетерпиме ставлення до алкоголіків, наркоманів, хворих на СНІД, бомжів, людей, які повернулися з в'язниці. Не завжди громада розуміє проблеми цих людей і ставиться до них адекватно.

Бібліотеки МЦБС проводять цілеспрямовану роботу з виховання терпимості спільно з навчальними закладами, центром соціальних служб для молоді, відділом молоді і спорту, відділом у справах неповнолітніх, психологами, лікарями. Значна кількість заходів спрямована саме на розв'язання цих проблем.

Толерантність необхідна у взаєминах між окремими особами, в родині та громаді. Останнім часом значна кількість шлюбів розпадається через непорозуміння подружжя. На базі бібліотек-філій №№ 16 та 18 створені консультативні пункти з підготовки молоді

до сімейного життя. Бібліотекарі намагаються виховати в молодих людей вміння розуміти, знаходити спільну мову, бути терпимими, що дуже важливо в сімейному житті. З цією метою проводяться цікаві заходи: засідання сімейного клубу, зустрічі з працівниками соціальних служб для молоді, лікарями, різноманітні конкурси молодят.

Формування толерантної свідомості неможливе без формування почуття громадянства, патріотизму. Тому бібліотеки всіма доступними засобами виховують у молодого покоління любов до Батьківщини, повагу до її історичного минулого. Урок мужності «День пам'яті та надії», години пам'яті «Пишаємось. Шануємо. Пам'ятаємо», «Пам'ять і шана героям» тощо дозволяють користувачам відчувати гордість за свій народ, його історію, але в кожній нації є власна історія, культура, мова, які необхідно поважати.

Толерантність виникає та зміцнюється з розширенням світогляду та накопиченням знань. Саме тому важливу роль у формуванні толерантної особистості відіграє книга. Читачі занурюються у світ людських відносин, проживають інші долі, збагачуються досвідом, знайомляться з іншими народами, їхніми національними традиціями.

Можливості бібліотек МЦБС значно менші, ніж у великих бібліотек, але необхідно задовольняти запити читачів усіма наявними засобами. Тому у відповідних розділах збирається література письменників близького та далекого зарубіжжя. Але у фондах бібліотеки немає місця літературі екстремістського, сепаратистського змісту, що розпалює релігійну ворожнечу та висвітлює людиноненавистницькі теорії.

Активізуючи роботу по залученню молоді до активної участі у житті сучасного суспільства, спрямовуючи роботу на формування почуття європейської єдності через поширення знань про Європу, завдань, цілей та діяльності Європейського Союзу, в бібліотеці - філії №2 проведено засідання клубу «Юніор»: «Стати Європою, щоб бути Україною».

Оформлена книжкова виставка «Наш дім - Європа», роздано власні видання бібліотеки : буклети «Країни-члени Європейського Союзу», напередодні засідання клубу проведено анкетування «Що я знаю про ЄС».

Присутнім було запропоновано пограти в гру «Так! Ні!», здійснено невеличку історичну подорож Європою, проведено знайомство з цікавою інформацією на квіткову тематику та вікторину «Містами і країнами ЄС».

А під час години морально - етичного виховання «Принцип толерантності», яка відбулася у філії №4, було розкрито поняття толерантності, проведено обговорення та обмін думками щодо значення толерантності в суспільстві та колективі. За допомогою таких годин виховуємо в читачів повагу один до одного.

Історично склалося, що більшість мешканців мікрорайону Куцівки - люди пенсійного віку; серед читачів бібліотеки також великий процент літніх людей. Майже всі вони живуть на мізерні пенсії, не мають змоги купувати книги, передплачувати газети, журнали, користуватися Інтернетом; а саме у них є і вільний час, і бажання отримувати інформацію про нове у навколишньому світі. Працівники бібліотеки-філії №5 намагаються надавати цим читачам не тільки інформаційну, а й соціально - психологічну підтримку. Вони об'єднані до групи «Милосердя», оточені увагою та турботою бібліотечних працівників, користуються пільгами під час запису та перереєстрації, їм безкоштовно надаються платні послуги; бібліотекарі постійно підтримують з читачами цієї групи зв'язок, за потреби навідуються до них додому. Також бібліотекарі відвідують мешканців психоневрологічного інтернату, пропонують їм літературу, запрошують їх до бібліотеки на різноманітні масові заходи. Щорічно для цих читачів проводиться адресований тільки їм масовий захід (зазвичай, до Дня людей похилого віку), який бібліотекарі намагаються перетворити на сімейне затишне свято.

Економічна криза залишила багатьох людей без роботи. Тому бібліотека - філія №7, як соціальний центр підтримки населення, створила довідкове бюро «Залишившись без роботи - не панікуй», організувала зустріч з працівниками міського центру зайнятості, які розповіли, як шукати роботу і де. І як результат - п'ятеро користувачів бібліотеки знайшли роботу.

Колектив бібліотеки - філії №10 співпрацював з товариством Червоного Хреста та територіальним центром по обслуговуванню інвалідів і одиноких престарілих. У бібліотеці працює центр «Ми-

лосердя». Для користувачів, які не мали змогу відвідати бібліотеку, проводилися акції: «Милосердя: слова і справи», «Якщо люди-наінвалід», «Людина - соціально не захищена», проведена спільна робота з соціальною службою по виявленню людей з фізичними вадами.

Бібліотека є центром соціальної підтримки населення. До Міжнародного Дня інвалідів в бібліотеці проведена година спілкування: «Молодь допомагає», на яку були запрошені користувачі групи «Милосердя», працівник регіонального центру по обслуговуванню одиноких престарілих та інвалідів, голова первинної організації «Ветеранів» мікрорайону. Захід мав певне спрямування: «Будь людяним, милосердним до людських бід, допоможи знедоленому, нещасному, поділись шматком хліба, захисти сироту, порятуй немічного чи каліку». Учні школи розповідали про участь в загонах волонтерів та благодійній акції: «Будьмо милосердними», допомогу дитячому будинку, ветеранам Великої Вітчизняної війни, солдатським вдовам, самотнім людям похилого віку.

Кожного року колектив бібліотеки проводить масові заходи до Дня Перемоги. У звітному році була проведена зустріч з ветеранами: «Зупинимо мить солдатському подвигу». Захід організований бібліотекою разом з первинною організацією «Ветеранів» та квартальним комітетом. Професійне виконання пісень торкнуло найпо-таємніші і найчутливіші струни душі, на очах бриніли сльози. Виступи присутніх представників влади, поздоровлення ветеранів зі святом, вручення квітів, листівок, подарунків ветеранам. На закінчення відбувся виступ хору «Патріот» та запросила на гостину польова кухня.

Колектив бібліотеки приділяє велику увагу заходам у сфері сімейних відносин. Проведена зустріч з цікавими людьми «Зрілість - це наша юність з мудрими очима». Цей захід був проведений при тісній співпраці з первинною організацією «Ветеранів».

Цикл заходів «Вчимося доброти» в центральній бібліотеці має на меті розповісти дітям, що добро - категорія етики, яка характеризується сердечністю, чуйністю в ставленні до людей. Основними ознаками народної моралі споконвіку були ідеали добра, милосердя, людяності. Діти обговорювали як важливо відчувати турботливе, поважне ставлення, чинить підтримку, доброту.

Можливості сучасних інформаційних технологій дозволяють зробити цінності національних культур надбанням більшого числа користувачів. Це значною мірою дозволяє співіснувати реальному та віртуальному спілкуванню різних культур. Для бібліотеки це стало можливим завдяки проекту «Мережа громадянської освіти: правова освіта молоді», реалізованому за підтримки Обласної інформаційної служби з актуальних питань жіноцтва «ОЖІС». Відкриття Інтернет-центру розширило інформаційне забезпечення користувачів бібліотеки. Для публічної бібліотеки це значний стрибок, адже користувачі одержали доступ не тільки до традиційних інформаційних ресурсів, але й до електронних, що значно підвищило їх інформаційний потенціал. У користувачів центру з'явилась реальна можливість спілкування з представниками інших народів. Для детального ознайомлення з культурами, народами світу проводяться віртуальні подорожі «Музеї світу», «Історія народів світу», «Мандруємо Європою» та ін.

Але, крім позитивного, Інтернет може мати негативний вплив. Це сайти, які культивують жорстокість, людиноненависництво. Тому, на відміну від Інтернет-кафе, в Інтернет-центрі бібліотеки за роки його існування виробилися правила делікатного роз'яснення читачам безглуздості відвідування таких сайтів.

Якщо діти охоче користуються Інтернетом, де можна знайти все, то з читанням - дещо інакше. Сучасний молодий читач не завжди бажає читати книги. Тому для бібліотекаря важливе завдання - заохотити дітей і молодь до читання. Для цього використовується різноманітний арсенал форм і методів бібліотечної роботи, які дозволяють досягти реального результату: конкурси «Кращий читач року», бенефіси читача, інтелектуальні ігри «Найрозумніший», уроки моральності та ін. На заходах також йде мова про любов до ближнього, шанобливе ставлення до всіх людей, дружбу між людьми, знання прав і свобод. У користувачів формуються моральні та етичні уявлення про те, як потрібно будувати своє життя, яких моральних орієнтирів потрібно дотримуватися, а від яких варто відмовитись. Бібліотекарі часто підводять дітей до висновку, що самого знання законів недостатньо, потрібні моральні засади, вміння жити в суспільстві, знаходити вихід з різних ситуацій.

Крім заходів для користувачів, проводяться семінари, тренінги, методичні дні, практикуми, майтер-класи для бібліотекарів. При проведенні семінару «Формування інформаційної культури дітей та підлітків» розглядались питання, присвячені вихованню за допомогою книги саме толерантного світогляду у всіх категорій читачів-дітей. Зокрема підкреслювалось: якщо маленьких читачів бібліотекарі знайомлять зі складовими толерантності на прикладі кращих казок світу, українських казок, мультфільмів (усім відомі слова kota Леопольда: «Діти, давайте жити дружно»), то дорослих - на моральних євангельських заповідях, які пронизані любов'ю, повагою та співчуттям до ближнього, світовій гуманістичній філософії та кращих зразках української та світової літератури.

Пауло Коельо у своїй книзі «Подобно реке» написав власні правила ХХІ сторіччя, закликаючи нарешті зрозуміти, що всюди, куди сягає око, люди є різними; що це не вада, бо така неподібність і розмаїття роблять життя на планеті цікавішим.

Безліч є чудових книг, які допоможуть бібліотекарю в популяризації толерантності. Потрібно лише велике бажання і зацікавленість бібліотекарів. Сьогодні як ніколи читачі і бібліотекарі повинні бути разом. І книга повинна нести світло. А донести це світло до читача - завдання бібліотек.

Роль юнацької бібліотеки у вихованні толерантності і духовності молоді

Савенко Л.М

*директор Кіровоградської обласної бібліотеки
для юнацтва ім. О. М. Бойченка*

Становлення та розвиток української державності, інтеграція у європейське світове співтовариство, побудова громадянського суспільства передбачають орієнтацію на Людину, пріоритети духовної культури у вихованні підростаючого покоління.

Існують напрацьовані загальноєвропейські та загальносвітові документи, під якими, до речі, поставила підпис і Україна, тобто ратифікувала їх. Це насамперед Декларація і Конвенція про права дитини (1989, Україна, 1991), Всесвітня декларація про виживання, захист і розвиток дітей. Проголошені в них ідеї - це ідеї виховання вільної й автономної особистості, яка визнає й усвідомлює свої права та обов'язки в суспільстві; ідеї рівності, свободи, гідності, визнання особистістю верховенства Закону; до цих положень сьогодні додаються ідеї підтримки культурних прав (насамперед мовних).

Стрижнем усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави, незалежно від її етнічної належності.

Основними напрямками національної політики нашої держави, окрім відродження українського етносу, забезпечення етнокультурної самобутності української нації, є розвиток культур корінних народів та національних меншин, які живуть в Україні. На це націлює стаття 11 Конституції України та Закон України «Про національні меншини в Україні».

Національне виховання в Україні, де національні меншини нині становлять 22% всього населення, має обов'язково спиратися на ідеї виховання толерантності й полікультурності, якщо ми вва

жаємо, що розбудовуємо громадянське суспільство і рухаємося до Європи.

Головна мета національного виховання - набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування молоді незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури.

Ідеалом виховання є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідомо людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовним якостями, родинними і патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, толерантна, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

Національне виховання має суспільний характер. До нього причетні сім'я, найближче соціальне оточення: формальні й неформальні об'єднання, громадські організації, засоби масової інформації, заклади культури, релігійні об'єднання та ін. Роль держави полягає у координації виховних зусиль усіх інституцій суспільства, забезпечення його єдності та пріоритет загальнодержавних (національних) інтересів.

Бібліотеки - одні з найдавніших культурних інститутів людства, що в процесі свого існування безліч разів трансформувалися, але ніколи не припиняли свого існування: вони зберігають, акумулюють і передають вічні духовні цінності від одного покоління до іншого. Нещодавно говорили про трансформацію бібліотеки зі звичайної книгозбірні в потужний інформаційний центр. А сьогодні бібліотека - це територія толерантності, своєрідна школа спілкування, адже сюди може прийти кожен, незалежно від соціальної належності, національності, релігійних поглядів, належності до певної культури, і почуватися повноцінним і рівним. Особлива роль у цьому процесі належить бібліотекам для юнацтва. Саме вони мають можливість толерантно розповідати юнацтву про різні культури, народи, релігії, звичаї та традиції, а також сприяти міжнаціональному спілкуванню.

Гуманістичний характер виховання передбачає побудову його змісту й форм на основі глибокого розуміння вихователем природи вихованців, їх індивідуальних можливостей, поваги до юної особистості, турботи про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва у виховному процесі.

Такий підхід до виховання в юнацьких бібліотеках передбачає ставлення до кожного користувача як до неповторної особистості, суб'єкта вільного розвитку, визнання його прав. У зв'язку з цим першорядного значення набуває діяльність соціологічних та психологічних служб, які здатні на професійному рівні забезпечити диференціацію та індивідуалізацію виховних впливів.

Зокрема, серед соціологічних досліджень обласної бібліотеки для юнацтва ім. О.М.Бойченка останніх років: «Особисті та соціальні проблеми молоді: допомога бібліотек» (2007 р.), «Молодь. Бібліотека. Куріння: шляхи трансформації свідомості» (2008 р.), «Бібліотека і соціальна активність молоді» (2009 р.), «Читання в житті юнацтва та молоді» (2010 р.).

Людина ХХІ століття в силу зв'язків глобалізаційного характеру перебуває в більш суперечливому соціумі. Тому бібліотекарі намагаються сформувати в юнацтва та молоді такі риси як толерантність, сприйняття інших культур, релігій, цінностей, уміння спілкуватися з їх носіями. Все це потребує від молоді знання, окрім державної, рідної мови, ще хоча б однієї-двох найпоширеніших у світі мов. Це необхідно молоді також для ефективного і динамічного засвоєння всього нового в науці, техніці, технологіях, що виникають в різних країнах.

Виховання повинне сприяти розкриттю природних здібностей кожного підлітка. Формування такої особистості є обов'язковою умовою демократичності будь-якого суспільства, успішності економіки, яка потребує людини відповідальної й активної.

Надзвичайно важливі і притаманні саме нашому, українському суспільству, особливо в періоди його зрушень і змін, поєднання таких понять як: виховання і духовність, виховання і мораль.

Ми живемо у складний час, і повага, терпіння до інших людей, до своїх і чужих вчинків повинні компенсувати цю складність у стосунках, адже порозуміння між людьми — це мир, спокій, і навпаки - непорозуміння ведуть до ворожнечі, злоби і навіть війни.

Людина не може існувати у суспільстві і бути самотньою. Нас оточує велика кількість людей, друзів, знайомих. З одними нам комфортно та приємно, з іншими ми відчуваємо себе дещо напружено, з кимось товаришуємо, з кимось - просто підтримуємо стосунки. Немає людини, яка була б наче острів. Міцні стосунки з людьми необхідно розвивати для того, щоб упевнено почуватися в сім'ї, суспільстві, у нових та незвичайних обставинах. Ми повинні проявляти толерантність до різних рис характеру людини. Все це особливо важливо для підлітків та молоді, коли відбувається активний розвиток та становлення особистості.

Толерантність потрібна сьогодні, щоб не помирили у світі люди через ненависть одних до ідей, поглядів, релігій або кольору шкіри інших. Нетерпимість, ненависть приводять до виникнення конфлікту.

Проблема толерантності зумовлена потребами практики, насамперед утвердженням цієї норми в системі міжлюдських відносин як на рівні окремих особистостей, так і на рівні народів, держав і культур.

Толерантність вимагає і певного самообмеження. Вона неможлива без самообмеження як на рівні індивідуального прояву, так і для соціальних спільнот. Захист власного вибору, самовизначення, суверенітету в світоглядній сфері вимагає від людини поваги до вибору інших.

Толерантність не може з'явитися із нічого в умовах, коли світ твердо переконує людину в тому, що в життєвій грі переможцем стає не терпимий, а жорстокий. Отже, її треба виховувати. Розвиток людини потребує нових способів мислення, нових поглядів на життя, розуміння своєї життєвої мети й критеріїв добра і зла.

Виховання юнацтва та молоді в дусі толерантності має бути спрямоване на протидію негативним впливам, які викликають страх і відособлюють від інших. Воно повинне розвивати в молоді здібності до незалежного мислення, критичної оцінки та формування високих моральних критеріїв. Серед рис толерантності особистості юнаки та дівчата найчастіше називають прихильність до інших, поблажливість, терпіння, почуття гумору, чуйність.

Отже, щоденне усвідомлення необхідності розуміння проблем ближнього, додання конфліктів і суперечностей - єдино можливий

вихід і головний розвиток цивілізованих держав в умовах глобальних проблем. Розвиток моральності й духовності за таких умов є провідною ідеєю на шляху до утвердження вищих цінностей у світовій спільноті.

Наш обов'язок - не допустити, щоб майбутні покоління, наша молодь були заражені вірусом ненависті і ксенофобії.

Турбота про виховання толерантності, про зміцнення міжнаціонального миру і згоди в нашій країні повинні стати пріоритетним завданням. Ми повинні пам'ятати - лише зберігши і надійно забезпечивши єдність нашого багатонаціонального українського народу ми зможемо збудувати сучасне, демократичне, вільне і процвітаюче суспільство.

Ми повинні готувати молоду людину, органічно адаптовану до життя у світі багатоманітних зв'язків — від контактів з найближчим оточенням до глобальних відносин. І тому так важливо навчити людину змолоду толерантному, терпимому співжиттю з іншими людьми і суспільними структурами, вмінню врегульовувати різні психологічні, соціальні, політичні, міжнаціональні конфлікти з дотриманням вимог культури плюралізму думок. Людина ХХІ століття повинна керуватися світоглядними принципами: “Єдність у розмаїтті” та “Доповнення замість протиставлення”.

Сьогодні в роботі щодо популяризації толерантності серед юнацтва та молоді обласна бібліотека для юнацтва ім. О.М.Бойченка, бібліотеки області виділяють кілька основних напрямків:

1 .Поширення правових знань. Правова освіта - основа виховання толерантності, адже толерантність означає добре знання закону, що захищає право людини на індивідуальність.

Бібліотеки Кіровоградщини реалізують обласну та регіональні програми правової освіти населення. В Новоукраїнській районній бібліотеці діє цільова комплексна програма “Молодь і право”, юнацькій бібліотеці Олександрійської МЦБС - “Дай руку, підліток”, Добровеличківській районній бібліотеці - комплексний план «Моральність і право».

З метою підвищення правової культури підлітків, профілактики правопорушень серед учнівської молоді в бібліотеках області проводяться змістовні заходи: інформкалейдоскопи, бесіди-застереження, дискусії, турніри, правові діалоги за участю працівників

кримінальної міліції у справах дітей, спеціалістів районних управлінь юстиції. Понад 10 років в обласній бібліотеці для юнацтва ім. О.М.Бойченка діє лекторій «Молодь і право», в заходах якого активно беруть участь фахівці Головного управління юстиції у Кіровоградській області.

У Кіровоградському районі набув певного досвіду виїзний Мобільний консультативний пункт соціальної роботи, в рамках якого у 2008-2009 роках організовано та проведено серед учнівської молоді виховні години, уроки права, вікторини, брейн-ринги, відеолекторії, бесіди, тренінги.

Зокрема, під час тренінгу «Територія толерантності», який проводять працівники обласної бібліотеки для юнацтва ім. О.М.Бойченка, молодь має змогу не лише зрозуміти, що таке «толерантність», але й шляхом участі в ігрових ситуаціях та творчих завданнях навчитись толерантно ставитись до інших. Юнацтво та молодь отримує нові знання, необхідні для підготовки до майбутнього сімейного життя, навчається правильно реалізовувати свої права, свідомо ставитися до своїх обов'язків, задумується над важливістю здоров'я як для людини, так і для нації загалом, вчиться вмінню цінувати життя в усіх його аспектах.

Методика проведення тренінгу є складовою програми методичного десанту до бібліотек області, що здійснюється обласною бібліотекою для юнацтва ім. СХМ.Бойченка вже другий рік: здійснено методичні десанти до бібліотек Ульянівської, Устинівської ЦБС, бібліотек Новомиргородського району.

2.Орієнтація людини на вивчення себе. Толерантна людина повинна знати свої переваги і недоліки, щоб у власних помилках не звинувачувати інших, не перекладати на них відповідальність, а працювати над собою.

Вихованню толерантного ставлення до думки іншого допомагає Творча майстерня літературного клубу «Ліра», що діє в обласній бібліотеці для юнацтва ім. О.М.Бойченка ось вже понад 10 років. Тут молоді обдарування читають власні твори, обговорюють їх, отримують поради та консультації досвідчених письменників, членів обласної організації Національної спілки письменників України.

У бібліотеках області, зокрема у Голованівській районній бібліотеці працює консультативно-психологічний пункт “У пошуках себе”, Капітанівській сільській бібліотеці Новомиргородського району - центр соціально-медичної реабілітації “Академія душі”, юнацькому абонементі філії №12 Кіровоградської МЦБС - юнацький клуб “Шляхетні панянки”, який має на меті допомогти молоді краще зрозуміти, якою є сучасна людина, як використовувати знання для самореалізації тощо.

3. Поширення інформації, що сприяє пізнанню культурної спадщини, глибокому, всебічному дослідженню свого коріння (це необхідно, щоб розуміти, знати свій народ і вміти гідно презентувати його представникам інших націй). Так, у бібліотеках активно ведеться краєзнавча робота, у деяких реалізуються цільові комплексні програми на допомогу краєзнавчій освіті та патріотичному вихованню молоді: «Моя мала Батьківщина» та «Олек- сандрівський меридіан» у Світловодському та Олександрівському районах, «Пізнай свій край, а в ньому - себе» Олександрійській РЦБС, «Багатство і слава краю» - Бобринецькому районі, “Мій край - моя земля” - Компаніївській ЦБС, «Мій край, моя історія жива» у Новоархангельській ЦБС.

Обласна бібліотека для юнацтва ім. О. М. Бойченка як обласний методичний центр організовує та проводить обласні конкурси («Легенди рідного краю», «Я - патріот!», «Мій край - моя земля» та ін.), видає серію методико-бібліографічних матеріалів “У житті, творчості, спогадах: видатні особистості” та бібліографічний покажчик «Лауреати обласної премії імені Євгена Маланюка», Ново-архангельська ЦБС - “Відомі люди Новоархангельщини”, Новомиргородська районна бібліотека - “Видатні люди краю” та ін.

4. Інформування молоді про культуру інших народів, про інші світи, інші світогляди. В обласній бібліотеці для юнацтва ім. О.М.Бойченка створено інформаційний пункт «Вікно в Америку для молоді», де зібрано літературу, основу якої склали видання англійською мовою, подаровані Посольством США в Україні.

Крім того, в рамках клубу «Профі», що діє в обласній бібліотеці для юнацтва ім. О. М. Бойченка, проводяться зустрічі з працівниками освітнього центру «Погляд», які розповідають про можливості

вивчення іноземних мов, здобуття вищої освіти за кордоном, знайомлять з традиціями країн та умовами перебування на їх території.

5. Організація міжнаціонального спілкування

З метою запобігання міжнаціональних конфліктів, в обласній бібліотеці для юнацтва щорічно проводяться заходи щодо популяризації творів письменників різних національностей, організовуються зустрічі з письменниками-земляками, які проживали або проживають в інших країнах - Р. Любарський, М. Бутенко. Підтримуються тісні зв'язки з Кіровоградським відділенням українського товариства російської культури «Русь». У заходах Тижня національних культур, який обласна бібліотека для юнацтва ім. О.М. Бойченка проводить в рамках обласного фестивалю «Степова веселка», завжди беруть участь представники різних національних товариств: євреїв, поляків, німців, ромів, росіян.

Гарний досвід роботи у цьому напрямку мають бібліотеки Вільшанської ЦБС. Одним із напрямків роботи ЦРБ є співпраця з культурними центрами Болгарії - «Алфатар» та Молдови: щороку проходять виставки робіт декоративно-ужиткового мистецтва, спільні заходи сприяють популяризації історії, культури та сьогодення зарубіжних країн.

6. Поширення інформації, що сприяє врегулюванню конфліктів між представниками різних соціальних груп усередині країни. Бібліотеки Кіровоградщини приділяють цьому напрямку особливу увагу: здійснюють реалізацію обласної програми на допомогу соціалізації людей з обмеженими функціональними можливостями, на пільгових умовах обслуговуються неповні сім'ї, багатодітні родини, діти-чорнобильці, діти-інваліди та ін.

Обласна бібліотека для юнацтва ім. О. М. Бойченка постійно підтримує тісні стосунки з обласною організацією інвалідів, міською організацією дітей-інвалідів «Рівні можливості», УВП УТОС.

Зокрема, у 2009 році за участі обласної організації інвалідів (голова Подорожний С. М.) спільно з громадською організацією ТІМО «Відкриті двері» реалізовано міні-проект “Ви маєте про нас знати”, що проводився в Україні в рамках проекту “Підтримка громадських ініціатив” Кіровоградського обласного об'єднання громадян

“Інститут соціокультурного менеджменту” за підтримки Фонду Стефана Баторія.

Вільно спілкуватись з однолітками, а в подальшому житті - більш впевнено почувати себе в суспільстві допомагають молоді з особливими потребами зустрічі з циклу «Нестримність духу у творчості».

Бібліотеки Олександрійської МЦБС реалізують бібліотерапевтичну програму. Бібліотекарі МЦБ ім. О. Пушкіна навчають їх працювати на комп'ютері. За допомогою благодійного фонду України «Краще життя» щотижня проводяться заняття про здоровий спосіб життя, з основ Біблії; навчають настільних ігор.

Бібліотека для юнацтва має можливість індивідуальної роботи з підлітками та молоддю, адже безпосередній контакт читача і бібліотекаря є початком плідної співпраці. У процесі індивідуальних бесід - під час запису до бібліотеки, під час вибору літератури визначається освітній та культурний рівень відвідувача, його потреби, проблеми, індивідуально-психологічні особливості тощо. Ця інформація допомагає бібліотечному фахівцю обрати тактику подальшої виховної роботи: визначитися з тим, які інформаційні ресурси краще порекомендувати, які бібліотечні заходи запропонувати відвідати або залучитись до їх проведення.

Проблема формування духовності є актуальною і належить до проблеми соціального характеру, оскільки пов'язана з таким поняттям, як формування особистості. Бібліотеки постійно турбуються про духовний світ юного користувача. Тому що саме молодь є майбутнім нашої нації, рушійною силою, яка спроможна вирішити проблеми держави. Від її ставлення до надбань культури залежить духовне оновлення нашого суспільства.

Духовність - основа всього найкращого, що є в людині, тому можна сказати, що виховання духовності - це суть виховання. Наше суспільство переживає період стрімких, далекосяжних змін: технологічний прогрес, міжнародну торгівлю, розвиток комунікацій, світову конкуренцію. Усе це вимагає дотримання високих моральних чеснот. Тому духовний розвиток молоді дуже важливий у наш час.

Адже суспільство й держава не можуть існувати, нормально виконувати свої функції без певної системи гуманістичних, духов

них цінностей. Оволодіння молоддю духовними цінностями підносить свідомість особистості на вищий щабель, наповнює життя й діяльність високими громадськими цілями. Духовність зміцнює єдність усього суспільства, забезпечує подолання труднощів на шляху його розвитку. Саме школа та бібліотека формує майбутні покоління, а від цього залежить розвиток і розквіт нашої держави.

Серцевиною духовності є моральність. Моральність - ніщо інше, як діяльність, обумовлена ідеєю добра.

Неоціненним скарбом у вихованні духовності є спадщина Великого Кобзаря, інших письменників української літератури. Мова і пісня - дві духовні фортеці, які ми також повинні оберігати і плекати, виховувати любов і повагу до них у підростаючого покоління.

Краєзнавство - це ще одна сходинка до виховання духовності читачів. Відродження місцевих народних традицій, обрядів, звичаїв стає характерною рисою нашого часу.

Про що б не йшла мова на заходах - чи про книгу, чи про долю її автора - це самопізнання та пізнання духовності народу.

Хто я? Як я живу? У чому сенс мого життя? Ці питання не можуть не виникати у наших юних читачів, посіяні зерна духовності неодмінно проростуть. І в цьому - запорука щасливого майбутнього України.

*Україна невтомна,
Україна духовна,
Треба вірно любити,
Щоб добро сотворити.
Це в новій Україні
Мріє кожна людина,
Щоби жити віднині,
Як єдина родина.*

Місія дитячої бібліотеки у збереженні традицій читання

Манжула Т.С.,

*директор Кіровоградської обласної бібліотеки для
дітей ім. А.П.Гайдара*

Початок XIX століття (2003 - 2012 роки) оголошено ООН Десятиліттям грамотності. І звичайно, не можна говорити про грамотність, не використовуючи значний потенціал книги і читання, як з освітньою, так і виховною метою. Саме читання відводиться велика місія виховання освіченої, грамотної особистості. Читання посідає одне з провідних місць у формуванні духовного світу кожної людини.

Але, на думку більшості працівників бібліотечної справи, сучасне читання знаходиться в складній ситуації. Не можна не побачити сьогоднішню тенденцію росту конкурентної боротьби за читацьку аудиторію, в якій беруть участь не лише засоби масової інформації, але і фінансово сильні компанії Інтернет-провайдерів, центри мобільного зв'язку. Тому важливо не запізнитися, а розпочати роботу своєчасно, формувати читача, як кажуть, з пелюшок.

Діти - це така категорія користувачів, яка потребує особливого підходу з врахуванням вікових, психологічних, індивідуальних особливостей та соціального розвитку. І сьогодні сучасна дитяча бібліотека являє собою багатофункціональний центр, що не тільки постачає інформаційні послуги, а й сприяє вирішенню питань соціалізації та виховання дітей.

У нашій країні саме з дитячої бібліотеки розпочинається прищеплення дитині навичок грамотності читання і безперервної самоосвіти. Саме дитяча бібліотека покликана донести до юного покоління духовні основи, пробудити душу маленької людини, створити атмосферу духовності і творчості у закладі.

Мережа бібліотек для дітей - це те дорогоцінне надбання в бібліотечній галузі України, яке потрібно зберегти і підтримати. На сьогодні вона складається з 1208 бібліотек для дітей системи Міністерства культури і туризму України, послугами яких кори

стується майже 3 млн. юних читачів. Мережа дитячих бібліотек Кіровоградської області є частиною загальної мережі і нараховує 32 заклади, в т. ч. обласну бібліотеку для дітей ім. А.П.Гайдара, 29 районних і міських та 2 сільські бібліотеки для дітей.

Фонди бібліотек - унікальна частина загальнонаціональної культурної спадщини, яка має величезну духовну цінність. **Документальні ресурси** бібліотек України для дітей складають майже 38 млн. примірників, з них понад 2,4 млн. примірників (6,3%) становлять фонди для дітей бібліотек нашої області, в тому числі майже 726 тис. прим. - фонди тільки дитячих бібліотек.

Аналіз діяльності дитячих бібліотек області за минулий рік показав, що вони обслужили 51,3 тис. користувачів - дітей, яким видано майже 1 млн. 50 тис. примірників документів, тобто читанням було охоплено 73,3% дитячого населення області.

Надходження документів до бібліотек для дітей області за 2009 рік складає 12,3 тис. прим., з них 60,5% - книги, решта - періодика, аудіо та електронні документи. Оновлення фондів відбулось на 1,7% (стандарти ІФЛА - 5-8%)

Престиж бібліотеки традиційно здебільшого залежить від обсягу і якості друкованих фондів. Але сьогодні **перед дитячими бібліотеками стоїть завдання** - дати краще і захистити дитину від негативного впливу засобів масової інформації. Тому, на першому плані мають бути не кількісні, а якісні показники фонду бібліотеки, в якому не повинно бути книг, шкідливих для душевного здоров'я дітей; книг, які пропагують жорстокість, насильство, ненависть, аморальність.

Слід зважити на те, що зараз інтенсивно йде процес трансформації, докорінної зміни читацьких уподобань юних. Змінюються характеристики дитячого читання: статус читання, його тривалість, характер, способи роботи з друкованим текстом, репертуар читання дітей, мотиви і стимули читання. Змінюються і джерела отримання друкованої інформації. Відбувається заміна старої моделі засвоєння дітьми книжкової культури новою. Діти безумовно читають, але по-іншому, ніж раніше, а також не завжди ті твори, які були улюбленими в їхніх батьків.

Дуже важливо саме з найменшого віку, саме з молодшого відділу дитячої бібліотеки, починати велике таїнство виховання в дитини любові до книжки. Саме тут найбільше втілюється в життя

виховна функція дитячої бібліотеки. Якщо старші читачі стають здебільшого користувачами, то наші дошкільнята та учні молодших класів все-таки є читачами в повному розумінні цього слова. Вони ще насолоджуються читанням, книжка розвиває їхню фантазію, збагачує мовний запас, вчить творити, думати, тобто робить все, що може зробити тільки книжка, якщо її читати для душі, а не „користуватися” нею з примусу.

Залучення юних користувачів до системного заохочувального читання художньої літератури не з примусу, а за потребою душі — основний напрямок організації дозвілля і у дитячих бібліотеках нашої області.

Бібліотеки для дітей області, виконуючи свою місію, продовжують здійснювати культурно-просвітницьку роботу із залучення юного покоління до духовної культури і спадщини через читання. Розкрити дітям духовно-творчий потенціал книги, доступно та образно проілюструвати творчість письменників допомагають різноманітні культурно-просвітницькі заходи, робота літературних студій, бібліотечних клубів та об’єднань за інтересами, а також участь у Всеукраїнських широкомасштабних заходах, які набувають все більшої популярності серед наших юних читачів.

„Не читати - соромно”, - говорять дитячі бібліотекарі. „Читати - це круто!”, - відповідають юні читачі, і з задоволенням беруть участь у проведенні Всеукраїнського конкурсу **„Найкращий читач України”**. Організаторами конкурсу на всеукраїнському рівні є громадська організація „Форум видавців” та Національна бібліотека України для дітей, у 2009 році долучилось також Міністерство освіти та науки України. В області його організацію і проведення здійснюють управління культури і туризму, управління освіти і науки Кіровоградської облдержадміністрації та обласна бібліотека для дітей ім.А.П.Гайдара. На всеукраїнський рівень цей конкурс вийшов у 2005 році, і Кіровоградська область вже 6-й рік поспіль бере активну участь у його проведенні. Так, у цьому році у конкурсі взяли участь майже 4,5 тис. дітей: учні 6-7 класів - читачі шкільних, сільських, міських та районних бібліотек для дітей. 25 березня під час обласного етапу конкурсу, який відбувся в обласній бібліотеці для дітей ім. А.П.Гайдара, журі визначило „Найкращих читачів року” від Кіровоградської області. Ними стали: Петрова Анна з м. Світловодськ (6 клас), Стьожка Артем з м. Кіровоград (7

клас) та Козяр Максим з с.Листопадове Новомиргородського району (7 клас). Їх нагородили цінними призами та поїздкою на пізна- вально-розважальний Фестиваль дитячого читання „Книгоманія - 2010”, який відбувся у м. Львові наприкінці квітня - початку травня ц.р. Усі інші учасники обласного етапу конкурсу також були нагороджені дипломами та подарунками від обласного оргкомітету та громадської організації „Форум видавців”. Хочу відзначити, що за шість років проведення конкурсу стати його переможцями та учасниками щорічного Всеукраїнського Фестивалю дитячого читання змогли найкращі юні читачі з Бобринецького, Добровеличківсько- го, Новоархангельського, Новомиргородського, Олександрівсько- го, Петрівського, Ульяновського, Устинівського районів, міст Світловодська, Олександрії та Кіровограда.

У наш час, коли діти і підлітки відчувають значний дефіцит спілкування, бібліотеки намагаються не тільки задовольняти їхні інформаційні потреби, але й прагнуть стати для них місцем інтелектуального і культурного спілкування, центром дозвілля, яке з роками набуває все більшого значення. Адже бібліотека має широкі можливості для того, щоб зробити дозвілля дитини не лише приємним і цікавим, а й змістовним. Кожна дитяча бібліотека знаходить неповторні форми роботи зі своїми читачами, допомагає їм вільно спілкуватися, розкривати свої можливості та приховані таланти, відпочивати і розвиватись.

Усю свою багатогранну діяльність бібліотеки області для дітей спрямовують на гармонійний розвиток особистості дитини, на її соціалізацію, тобто засвоєння дитиною норм і цінностей суспільства. Практично вся робота бібліотек з користувачами-дітьми - це формування культури толерантності. Саме тому **організація та проведення заходів для різних вікових та соціальних категорій користувачів** у бібліотеках області здійснюється за такими основними напрямками: популяризація краєзнавства та ознайомлення юних читачів з історичним минулим нашої країни, виховання у дітей почуття патріотизму, поваги до історії та традицій інших народів; сприяння засвоєнню системи етичних норм, формуванню толерантності та правової компетентності; організація змістовного дозвілля та розвиток творчих здібностей дітей; обслуговування дітей, які потребують особливої уваги (фізично обмежені, діти-си- роти, соціально не захищені, обдаровані); робота в літніх оздоров-

чих центрах та на пришкольніх майданчиках; формування інформаційної культури користувачів - дітей.

Лідерами в організації обслуговування юних користувачів, популяризації книги серед дітей є Олександрійська та Кіровоградська ЦМДБ, Новоархангельська, Олександрівська, Петрівська РДБ. Творчо працюють колективи Бобринецької, Вільшанської, Гайворонської, Голованівської, Долинської, Компаніївської, Новгородківської, Новоукраїнської РДБ, дитячого відділу Олександрійської ЦРБ, бібліотеки - філії №8 м.Світловодська.

За результатами соціологічних опитувань, проведених Інститутом соціології Національної Академії Наук України, у сучасних дітей є великі можливості вибору того чи іншого способу проведення дозвілля. Значне місце у сучасному житті посідають різні засоби масової комунікації та електронні мас-медіа. Саме діти сьогодні - найбільш активні соціальні групи, що легко засвоюють нові інформаційні технології. Це нове „мультимедійне” покоління, в якого інші цінності, моделі поведінки і орієнтири у світі інформації. Оточуюче середовище і доступність різних каналів масової комунікації, друкованих та інших матеріалів мають сильний вплив на ставлення дітей до книги, їхні читацькі навички. Електронна культура іноді сприймається, як конкурент друкованому слову. Але ми, як бібліотечні фахівці, з впевненістю говоримо, що книга не зникне і читання також.

Заохочуючи дітей та підлітків до читання, дитячі бібліотеки виховують культуру читання. Бібліотеки - це опорні пункти для самостійного навчання. Крім розвитку навичок читання, грамотності, вони розвивають „інформаційну” грамотність, тобто навички пошуку, аналізу й обробки інформації. Сьогодні публікації в мережі та обробка документів з Інтернету додаються до класичних завдань бібліотек зі збирання, збереження, опрацювання інформації та надання її у користування.

Четвертий рік і в нашій Кіровоградській обласній бібліотеці для дітей удосконалення спектру бібліотечно-інформаційних послуг та формування інформаційної грамотності на базі традиційної бібліотечно-бібліографічної культури і комп'ютерних засобів є пріоритетними завданнями.

Саме з цією метою у бібліотеці було створено новий відділ впровадження комп'ютерних технологій та забезпечення Інтер-

нет-доступу користувачам, при якому з 2007 року розпочав роботу безкоштовний Інтернет-клас. Сьогодні він працює як велика Інтернет-зала для користувачів, яка нараховує 10 автоматизованих робочих місць. Діти мають доступ до баз даних повнотекстових електронних інформаційних видань; відвідувачам Інтернет-зали надається допомога з боку бібліотечних фахівців щодо виконання складних довідок, підготовки рефератів, пошуку текстів в електронному вигляді; проводяться заняття з інформаційної грамотності; готуються веббіографічні списки сайтів на допомогу навчанню школярів і з різноманітних напрямів організації дозвілля та виховання дітей. У 2010 році ми підключилися до участі у спільному проєкті з Національною бібліотекою України для дітей зі створення рекомендованої веббіографії „Кращі Інтернет - ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей”.

Значне місце з появою в бібліотеці Інтернету посіла робота по створенню бібліотечного веб-сайту, який ми постійно оновлюємо і доповнюємо різноманітною інформацією. Так, у розділі „Пропонуємо почитати” на „Дитячій сторінці” ми знайомимо юних користувачів з новинками літератури, цікавими серіями книг, які надходять до бібліотеки. На допомогу читанню дітей надаються поради батькам та адреси відомих електронних бібліотек, на які можна зайти відразу з нашого веб-сайту. У 2010 році відкрито нові сторінки веб-сайту: до 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні; краєзнавча, що вміщує частку Колекції книг з автографами письменників, а також сторінка, яка представляє мультимедійну продукцію бібліотеки.

Тобто обслуговування користувачів з використанням Інтернет-ресурсів набуло якості стандартної бібліотечної послуги, без якої сьогодні ми не уявляємо нашої роботи.

Інформатизація у бібліотеці відкриває значні перспективи для створення і активного використання різноманітних ресурсів. Підтвердженням цього є створення циклу віртуальних уроків та заходів „У світ **книги** - через комп’ютер”, а також **підготовка та випуск нового електронного продукту - мультимедійної презентації**, де нові інформаційні технології доповнюють і підсилюють традиційні бібліотечні форми заходів. Діти із задоволенням беруть участь у віртуальних уроках, годинах, подорожах, медіапри-

годах, під час яких популяризується наш бібліотечний фонд і друковані джерела.

Розроблені бібліотекарями мультимедійні презентації уявляють собою сполучення найрізноманітніших засобів подання інформації. Поєднання динамічного зображення, звуку та дизайнерської графіки значно покращує сприйняття інформації, порівняно з простим виступом бібліотекаря, особливо дитячою аудиторією.

На сьогодні в арсеналі бібліотеки понад 70 таких заходів. Але хочу зазначити, що всі вони, насамперед, спрямовані на популяризацію літератури різних видів і жанрів, на залучення дітей до її читання, на розкриття значення книги та використання можливостей освітньо-виховного і дозвілєвого потенціалу масової роботи бібліотеки.

Усю мультимедійну продукцію бібліотеки можна поділити за віковими категоріями читачів-дітей, а також за відповідними циклами.

Так, презентації, що увійшли до циклу **„Будуємо замок добрих чарівників Європи”**, знайомлять наших найменших читачів з творчістю улюблених дитячих письменників різних країн. Вони складаються з двох блоків: просвітницького та пізнавально-розважального і унікальні тим, що дають можливість не тільки почути, але й побачити улюблених героїв, вони також містять уривки з книг або навіть повні версії улюблених мультфільмів за мотивами літературних творів.

Кожна дитина - талановита і неповторна, її так легко зацікавити, треба тільки сколихнути невидимі струни душі, взяти за руку і ввести у чарівний світ літер, звуків або кольорів. Саме тому презентації з циклів: „Будуємо замок добрих чарівників Європи”, „Мистецтво: музика і живопис”, „Гарні манери для малюків” побудовані як заходи, в яких діти самі беруть активну участь: голосно читають, фантазують, творять, а разом з цим непомітно для себе вчаться, здобувають нові знання, розкривають свої таланти, збагачують духовний світ.

Допомагає дізнатися про яскраві сторінки життя вітчизняних та зарубіжних поетів і письменників, вчить підростаюче покоління шанувати видатних митців також цикл **„Письменники-ювіляри”**, розрахований на учнів 6-9 класів. Т.Г.Шевченко, О.С.Пушкін,

М.В.Гоголь, А.П.Чехов, Даніель Дефо, Артур Конан Дойл, Антуан де Сент-Екзюпері - відомі класики світової літератури, але скільки невідомого про їхнє життя і творчість МОЖІТЬ дізнатися ще бібліотекарі і розповісти читачам, готуючи мультимедійні заходи даного циклу.

Сьогодні у підростаючого покоління під впливом теле- і відео-переглядів посилюється інтерес до тем і жанрів, які широко представлені на телебаченні, у кіно і відеопрокаті - детективи, трилери, фентезі, кіноромани. На жаль, властивий підліткам інтерес до всього незвичайного, загадкового, до таємниць життя і природи іноді задовольняється не дитячою та юнацькою художньою і науково-пізнавальною літературою, а книгами для дорослих, причому інколи сумнівного змісту.

Тому фахівцями бібліотеки було вирішено створити цикл презентацій „Світло духовності і культури”, а також відкрити два віртуальні клуби для підлітків „Навколо світу” та „Клуб цікавих відкриттів”, на засіданнях яких діти отримують додаткові знання з культурології, літератури, історії, географії, що стануть у нагоді не лише на уроках, а й у подальшому дорослому житті - як багатющий фундамент, що подарує ключі до розуміння минулого й сучасного в усіх сферах людського буття.

Такі форми заходів викликали зацікавленість та позитивний резонанс серед дітей, вчителів, вихователів та батьків. Робота у цьому напрямку удосконалюється і продовжується. Тому з впевненістю можу сказати, що справа навіть не в тому, що дитина вибере для читання - саму книгу чи комп'ютер, а в іншому: вона буде читати те, чим зацікавить її бібліотекар, як буде йти процес сприйняття і розуміння тексту, яку інформацію і знання для розвитку юної особистості буде представлено у бібліотеці за допомогою різних типів медіа.

Отже, бібліотеки - це осередки знання й навчання, літератури й читання; це установи, які самі знаходяться в процесі навчання, а також створюють культуру навчання, що триває все життя.

Сьогодні надання послуг для різних вікових груп користувачів відповідно до їх потреб - це основне завдання діяльності дитячої бібліотеки. Тому постійна орієнтація на інтереси користувачів є найголовнішим принципом. Для цього необхідна система

тичне вивчення потреб користувачів та їхньої думки про бібліотеку. Обласна бібліотека для дітей виконує функції регіонального центру з вивчення та вирішення проблем дитячого читання, його соціального статусу. Саме тому за останні три роки нашою бібліотекою було організовано проведення у бібліотеках області регіональних соціологічних досліджень з проблем: „Місце книги у світі захоплень дитини - користувача сільської бібліотеки”, „Я читаю сучасну книжку українською мовою...”, „Я їду до бібліотеки, щоб...”, „Бібліотека і бібліотекар: погляд професіонала”, а також організована участь читачів дитячих бібліотек області у Всеукраїнських дослідженнях „Моє хобі - читання” та „Книга року”.

Робота з дітьми повинна базуватися на глибоко науковому підході. Не випадково у дитячих бібліотеках активно використовують досягнення суміжних наук: педагогіки, психології, соціології. Розвиток бібліотечного обслуговування дітей неможливий без вивчення і розуміння соціальних, психологічних, вікових, тендерних та інших особливостей світу дитинства. Облік цих особливостей, розробка і реалізація нових форм обслуговування неможливі без використання методів та результатів наукових і соціологічних досліджень.

Бібліотеки завжди були осередками інформації - це факт, але останнім часом статус бібліотеки як науково-дослідного, освітнього, інформаційного та культурного центру значно підвищився, і ми повинні йти у ногу з часом, щоб завжди бути корисними, необхідними та цікавими нашим відвідувачам, розвиваючи дитяче читання за допомогою як традиційних друкованих джерел, так і новітніх інформаційних технологій.

Сьогодні дитячі і сільські бібліотеки зазнають змін, які обумовлені законодавчими реформами та розвиненими цифровими технологіями. Від прогресу не втечеш, але діти залишаться, і проблема дитячого „читання-нечитання”, впливу його на особистісний розвиток дитини також залишиться. Вирішувати її повинні ми - фахівці.

Місце книги у формуванні толерантності

Городецька Ж. Ф

*директор Центральної бібліотеки
Олександрійської міської ЦБС, м.
Олександрія.*

Толерантність. Це слово декілька років тому увійшло в ужиток. У наш час толерантність є одним із найважливіших принципів педагогічної практики і нашої діяльності. Завдяки новим інформаційним технологіям світ зближується, такий світ вимагає й нових взаємовідносин, заснованих на розумінні та довірі, діалозі культур і релігій.

Толерантність просто необхідна для виживання людства, що засвідчено в “Декларації принципів толерантності” 16 листопада 1995 року.

Працюючи в рамках проекту Кіровоградської обласної інформаційної служби з актуальних питань жіноцтва, бібліотеки м. Олександрії ще з 2003 року в своїй діяльності керуються принципом толерантності. Ми намагаємося сприяти поширенню ідей толерантності в молодіжній спільноті через програму “Бібліотека - толерантний всесвіт”. Визначено її основні напрямки роботи:

- розкриття поняття “толерантність”, ознайомлення з певними рівнями толерантної поведінки людини;
- поширення правових знань;
- орієнтація людини на вивчення себе;
- поширення інформації, що сприяє пізнанню культурної спадщини, глибокому, всебічному дослідженню свого коріння;
- інформування молоді про культуру інших народів, про інші світи, інші світогляди;
- поширення інформації, що сприяє врегулюванню конфліктів між представниками різних соціальних груп усередині країни.

Толерантність сьогодні - етична доктрина сучасності, яка посідає центральне місце в системі цінностей цивілізованих держав.

Зусилля бібліотечних працівників спрямовані на розв'язання головних завдань сучасної цивілізації, а саме:

- виховання всебічно розвинутої особистості, яскравої індивідуальності, здатної до діалогу;
- виховання особистості, що мислить критеріями миру і демократії;
- виховання особистості, яка вмє жити законами довіри й згоди.

Важливу роль у формуванні толерантної особистості відіграє книга. Фонди бібліотек комплектуються літературою різних народів, перекладеною українською мовою, значна кількість літератури - російською мовою.

Одними з найдавніших культурних інститутів людства є бібліотеки, які в процесі свого існування часто трансформувалися, але ніколи не припиняли свого існування. Саме бібліотека має можливість толерантно розповідати про різні культури, народи, релігії, звичаї та традиції, а також сприяти міжчасовому та міжнаціональному спілкуванню представників різних груп.

Ідеї толерантності чудово вписуються в усі виховні заходи бібліотек.

Поширення правових знань як основа толерантного ставлення громадян однієї країни один до одного було реалізовано в діяльності «Молодіжної школи права» на базі Юнацької бібліотеки, яка діє вже протягом декількох років (в 2010 році трансформувалася в «Молодіжну школу толерантності і права»), при Центральній бібліотеці ім. О.С. Пушкіна діє Молодіжний громадсько-політичний клуб «Перспектива», в діяльності якого, зокрема, є окремий напрямок щодо виховання толерантності, поваги до країн-сусідів, інформування членів клубу та користувачів бібліотек про європейську та євроатлантичну інтеграцію України.

Розкриттю актуальності розвитку толерантного суспільства сприяв проведений День толерантності «Толерантність - як шлях до Європи». Під час заходу були детально розкриті такі поняття як толерантність та інтолерантність, визначені ознаки невпевненої та

толерантної поведінки, риси характеру толерантної особистості за версією американського психолога Г'юльда Олпорта.

В рамках проекту «Мережа громадянської освіти: правова освіта молоді» проведено тренінги «Сімейне право. Права дитини. Здоровий спосіб життя», «Попередження торгівлі людьми», «Роль громадянського суспільства та громадських ініціатив в місті».

Завдяки участі спеціалістів Олександрійського міськрайонного управління юстиції різноманітні заходи з правової освіти населення були ефективними, корисними, змістовними. Серед них найцікавішими були:

- правове поле чудес «Хто порушує права казкових героїв?»;
- інформаційна година «Подорож країною Закону і Права»;
- «круглий стіл» на тему «Діти вулиці - розплата за байдужість»;
- ігрова програма з елементами лялькової вистави «Правовий букварик»;
- правовий диліжанс «Я маю право»;
- правовий лабіринт «Не заблукати на стежках закону» та інші.

Бібліотекарі Юнацької бібліотеки разом з учнями 10-х класів Олександрійського навчально-виховного комплексу провели цікавий та повчальний захід в рамках роботи Молодіжної школи толерантності і права, який мав назву «Громадянин XXI століття».

Щодо питання **орієнтації людини на вивчення себе, своїх здібностей та здібностей оточуючих**, проведено виставки творчих робіт, різноманітні заходи на виявлення творчих здібностей дітей та молоді, розвитку інтелектуального потенціалу людини. Під час святкування Дня молоді в Юнацькій бібліотеці було відкрито виставку творчих робіт «Творча молодь - майбутнє держави». На виставці були представлені кращі роботи вихованців гуртка «Художня вишивка», вихованців народно-художнього колективу-студії «Художнє різьблення», гуртка ужиткового мистецтва «Килимок». В приміщенні читального залу відбулося і нагородження творчої молоді всього міста та її наставників. На урочистостях були присутні представники міської влади, а свої поздоровлення дарували всім присутнім вокальна студія «Нові імена» та молоді таланти з «Поетичного струму».

Обдарована молодь в інтелектуальній шоу - грі «Віче» змагалася за право отримати відзнаки - за інтелект, знання та творчу ініціативу. За першість змагалися найсильніші команди вищих учбових закладів міста. В ході гри цікавою була презентація новинок літератури «Універсальні довідкові та енциклопедичні видання». Всі учасники були нагороджені подарунками від відділу у справах сім'ї та молоді Олександрійської міської ради.

На нашу думку, зерно толерантного ставлення до участі в цих заходах є в пам'ятці учасників клубу.

Поширенню інформації, що сприяє пізнанню культурної спадщини, глибокому, всебічному дослідженню свого коріння, були підпорядковані наступні заходи:

- конференція краєзнавців «Тут все священне, все твоє, бо зветься просто краєм рідним», де користувачі мали змогу ознайомитись з історією утворення Кіровоградської області, територією, яку вона охоплює, з якими областями межує, скільки вміщує районів, міст, сіл;
- слайд-бесіда «Вулиці нашого міста», де користувачі здійснили подорож вулицями нашого міста, переглянули світлини давнього міста, пригадали або дізнались, як вулиці називаються тепер, на честь яких видатних людей і подій вони названі;
- літературний вернісаж «Олександрія моя! Твоєю незрівнянною красою пишаюсь і возвеличую тебе!»;
- вікторина «Мій рідний край, де я живу, Олександрією зову»;
- виставка-настрій «Квітує у каштанах наше місто» до Дня міста Олександрії;
- екологічна година «Вода найсмачніша у рідному краї, з криниці, де батько і мати пили»

На базі Центральної та Юнацької бібліотек постійно проходять презентації видань місцевих авторів. Редакція газети «Городской курьер» презентувала нове видання своєї бібліотечки - книгу В.Никифорова «История города Александрия». В заході взяли участь краєзнавці Ольга Божко, Надія Жахалова, лідер фракції «Рідне місто» Сергій Коваленко, кіровоградський краєзнавець Костянтин Шляховий, прес-секретар Олександрійської єпархії о.Василь, завідувача відділом обслуговування Центральної бібліотеки Любов

Токарчук та інші. У книзі зібрані унікальні роботи олександрійського краєзнавця, православного священика та суспільно-політичного діяча Василя Никифорова: «Исторический, статистический и этнографический очерк уездного города Александрия», «Описание прихода, принадлежащего соборной Успенской церкви уездного города Александрии», «Материалы для истории возникновения церквей в Александрийском уезде Херсонской губернии», «Речи, сказанной гласным Александрийского земства пред приводом их к присяге» та інші.

В Юнацькій бібліотеці свою поетичну збірку «Найсильніша зброя» презентував відомий у місті краєзнавець, журналіст, редактор тижневика «Городской курьер» - Віктор Голобородько. Крім друкованого збірника, поет подарував бібліотекам міста електронну копію своєї збірки.

На презентації книги місцевої поетеси, журналіста Тамари Аноко «Дорогие мои Александрийцы» були присутні герої книги: користувач бібліотеки, вчитель-філолог Микола Караменов, керівник вокального колективу «Нові імена» Наталія Забо-лотнікова та інші. Герої книги - наші сучасники, частина з них уже за межею вічності. Це і ушлявлена льотчиця-фронтовичка, Герой Радянського Союзу А. Худякова, керівник міста П. Гриценко, лікар-новатор Ю. Осмолівський. Переважна частина героїв книги - це творчі і віддані своїй справі олександрійці.

В рамках щорічного Тижня рідного міста проведено: літературно - краєзнавчий вечір «Лише на рідній Батьківщині сонце справді золоте», віртуально-краєзнавчу подорож «Мандрівка дідусевими стежками», урок - мандрівку «Наш край: щоденний ритм буття», літературно - музичне свято «Шануй той край, де серця рідна пристань».

Центральна міська бібліотека продовжує проводити **краєзнавчі читання**. Цікавими сторінками «Стародавньої Олександрії» повела краєзнавець-історик Надія Жахалова. Основна тема подорожі - дерев'яні церкви Олександрії. Присутні мали можливість побачити старовинні світлини, почути розповідь про місцезнаходження п'яти церков міста. Краєзнавчі читання до Дня театру проведені автором багатьох краєзнавчих книг з історії Олександрії, лауреатом краєзнавчої премії ім. Ястребова, почесним гро-

мадянином міста Анатолієм Іллічем Коханом, До заходу була оформлена книжкова виставка «Театральна весна Олександрійщини». Темі інших читань: «У цьому краю, де серця рідна пристань» (невідомі сторінки історії міста); «Традиції та обряди Олександрійщини», «Священик Василь Никифоров та його праці». До 115-річчя від дня народження Д.І.Чижевського для студентів училища культури проведено краєзнавче читання «Історик нашого духу» за участю завідувачої відділом Олександрійського краєзнавчого музею Н.В. Жахалової, підготовлений рекомендаційний список його робіт.

До 369-ї річниці подій, пов'язаних зі створенням Української козацької держави в бібліотеках проведено низку заходів, які заслуговують на увагу: інформ-дос'є «Полководці війська Запорозького», свято малих козачат «Степ та воля - козацька доля», конкурс малюнків «А ми тую козацьку славу збережемо».

Належне місце посідають заходи по вшануванню пам'яті відомих земляків-ювілярів, започатковано серію інформаційних видань «Славетні земляки». У 2010 році з цієї серії видано персональні пам'ятки до ювілеїв: відомого українського бібліофіла, книгозбиранця, педагога, вченого та публіциста Олексія Захаровича Попільницького; мистецтвознавця, історика української культури, дослідника стародруків Григорія Никоновича Логвина; письменника і драматурга Володимира Наумовича Білля-Білоцерківського.

На офіційному сайті ОМЦБС (<http://www.library.alexandriya.com/>) в розділі «Краєзнавство» виставлені дослідження місцевих краєзнавців з історії рідного міста та краю. А в розділі «Відомі олександрійці» поміщено біографічні дані про відомих та маловідомих земляків (більше 200 прізвищ).

Таким чином, формування толерантності неможливе без формування почуття патріотизму, належності до певного краю. Через краєзнавство вирішуємо чимало виховних завдань, в тому числі й виховання толерантності. Кожен захід з краєзнавства висвітлює імена видатних європейців і їхній внесок в життя нашого краю і навпаки, внесок земляків до європейської культури та науки.

Можливості сучасних інформаційних технологій дозволяють зробити цінності національних культур надбанням

більшого числа користувачів. Це дозволяє співіснувати реальному та віртуальному спілкуванню різних культур.

В Олександрійській міській ЦБС працює три Інтернет-центри з безкоштовним доступом до всесвітньої мережі з 15-ма робочими місцями. Відкриття Інтернет-центрів розширило інформаційне забезпечення користувачів трьох центральних бібліотек (ЦБ ім. О.Пушкіна, ЦДБ ім. Ю.Гагаріна, Юнацької бібліотеки), дало реальну можливість спілкування з представниками інших народів. Для детального ознайомлення з культурами, народами світу проводяться віртуальні подорожі, готуються вебліографічні показ~~ки~~чики кращих сайтів.

Інформуванню молоді про культуру інших народів, про інші світи, інші світогляди були присвячені різноманітні заходи:

- віртуальна подорож «Відкрий для себе Францію»;
- віртуальна подорож «Душа Польщі в її традиціях»;
- інформаційна година «Австрія. Країна вальсів і гір»;
- інформаційний вернісаж «Панорама культурного життя Італії»;
- географічна подорож «Серце Європи. Чехія».

В рамках клубу «Перспектива» до **Дня Європи** Центральною бібліотекою спільно із Олександрійським політехнічним коледжем проведено європейську годину «Україна - країна європейська». В програмі заходу були і презентація клубу «Глобус», і демонстрація фільму «Я - українець», і брейн-ринг «Європейська мозаїка». Оформлена книжкова виставка «Україна в європейській співдружності», один із розділів якої - «Олександрія європейська. Туризм без кордонів». Для учнів школи №19 проведено День інформації «Ми - громадяни Європи», в який увійшли: екскурсія по бібліотеці, презентація книжкової виставки «україна - в Європейській співдружності», гра «Голопом по Європі», слайд - презентація «Діяльність Олександрійської ЦБ ім. О.С. Пушкіна як інформаційного центру з питань європейської інтеграції».

Поширенню інформації, що сприяє врегулюванню конфліктів між представниками різних соціальних груп усередині країни, спрямовані заходи по залученню до активного громадського діалогу та участі у громадському житті соціально-незахищених верств населення. Так, на пільгових умовах

в бібліотеках обслуговуються неповні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу (вихованці дитячого будинку «Каравела»), вихованці Благодійного Центру соціальної допомоги та реабілітації «Джерело Життя», а також родини, де виховуються діти-інваліди, діти з затримкою психічного розвитку (школи №4), діти-чорнобильці.

Під час зимових канікул Центральну дитячу бібліотеку ім.Ю.Гагаріна відвідали вихованці Благодійного Центру соціальної допомоги та реабілітації «Джерело Життя» та вихованці прийомних сімей Бугайових та Крейторів. Вихованці Центру та прийомних сімей взяли участь в ігровій програмі «Січень крокує, свята дарує», в конкурсах, народних іграх, прослухали колядки, щедрівки.

В червні 2010 року за фінансової підтримки відділу у справах сім'ї та молоді і служби у справах дітей міської ради в дитячій бібліотеці відбулося «Свято щасливих сердець», а в іншій бібліотеці організовано конкурс малюнків «Якою ми бачимо нашу землю». В період літніх канікул бібліотеки міста співпрацюють з дитячими оздоровчими таборами. Діти - учасники виставок, свят дитячої книги, кіномандрівок, конкурсів, вікторин.

В бібліотеках міста за участю представників міськрайонного управління юстиції відбувся Тиждень Толерантності (до річниці її проголошення).

Учасники Центру європейської інформації брали участь в наступних заходах:

- «круглий стіл» на тему: «Багатогранність мов - рівність націй в глобалізованому світі» зі студентською молоддю;

- цикл дискусійних годин з різними категоріями користувачів «Що ти вкладаєш в поняття «толерантність» з наступним їх моніторингом;

- перегляд сайтів «Права людини в інформаційному суспільстві»;

- розгорнута тематична виставка «Толерантність - гармонія різноманіття»;

- День Толерантності «Інтернет - міст до толерантності».

Слід зазначити, що працівниками управління юстиції проведений моніторинг заходів.

Основні питання моніторингу:

- Що нового дізналися на сьогоднішньому занятті?

- Сформулюйте, що таке толерантність?
- Яке значення має така риса характеру в житті людини?
- Чому необхідно бути толерантним?
- Наведіть приклади таких життєвих ситуацій, де необхідний той чи інший рівень толерантності.

- Чи допоможуть вам отримані сьогодні знання вийти з неординарних, критичних ситуацій?

Нас зацікавила думка одного з респондентів: «На державному рівні реалізація принципу толерантності передбачає існування справедливого та неупередженого законодавства, дотримання правопорядку, адміністративних та інших норм. Потрібно також, щоб економічні та соціальні можливості були доступними для кожної людини без будь-якої дискримінації. Без толерантності не може бути миру, а без миру неможливі розвиток і демократія».

В Юнацькій бібліотеці експонувалась книжкова виставка «Толерантність - це мистецтво жити з іншими людьми та з іншими ідеями», проведено бесіду - огляд «Українські книжки для виховання толерантності». В бібліотеці-філії № 5 була організована виставка-акцент «З толерантністю в серці». На виставці були представлені книжкові видання та розгорнуті статті з періодичних видань. Велику зацікавленість користувачів бібліотеки-філії №3 викликала розгорнута книжкова виставка «Толерантність - шлях до згоди».

Бібліотекарі нашої системи, використовуючи всі форми бібліотечного обслуговування, намагаються довести кожному користувачу, що він дійсно потрапив на територію толерантності, відвідавши бібліотеку.

Посилення радикальних ідей у політичному та суспільному середовищі Європи спричинили необхідність посилити увагу до виховання взаєморозуміння і толерантності. Особливої ваги набули **проекти**, спрямовані на виховання толерантності у суспільстві.

Серед їх учасників у державах ЄС - освітяни, бібліотекарі, журналісти, тобто ті прошарки населення, які створюють і поширюють знання про толерантність у суспільстві і здатні впливати на політику своєї влади. В Україні **проект** має назву «**Українські книжки для виховання толерантності**». Його координатор по

Україні - керівник громадської ініціативи «Розуміємо права людини» **Олександр Войтенко**. Головною ідеєю цього проекту є публікація, видання і перевидання цілого списку книжок - це близько 20 - 25 видань, - як правило, українських авторів. Або ж відомих авторів, які мають свої публікації з проблем толерантності, з історії Голокосту як прикладу страшенної нетерпимості. Ці книжки видаються досить-таки чималими тиражами, щоб надійти безпосередньо до того, кого це має зацікавити. Сам проект має на меті, з одного боку, навчити використовувати цю літературу як інструмент до прагнення толерантності, поваги до прав людини. З другого боку, це література, якої, на жаль, бракує тим, хто її потребує: у першу чергу, це - безумовно, освітяни. Ще однією з цільових груп є молоді люди - студенти історичних факультетів педагогічних вузів. Також це заступники директорів шкіл з виховної роботи, бібліотекарі і журналісти.

Координація проекту здійснюється Центром громадянської освіти (Київ); безпосередніми виконавцями проекту в Україні є Конгрес національних меншин України, Український центр вивчення Голокосту.

Хочеться підкреслити, що саме бібліотекарі, серед яких багато творчих особистостей, справжніх фахівців, ініціаторів цікавих починань, роблять відчутний внесок у розвиток моральності, високих людських якостей кожного громадянина. Сприяючи підвищенню інтелектуального потенціалу суспільства, популяризуючи кращі твори національної і світової літератури, вони тим самим примножують добру славу України і своєї малої батьківщини.

Бібліотека без кордонів, або Свобода бути різними (на прикладі роботи відділу міського абонементу обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського)

Білаш Н. М.

*завідуюча відділом міського абонементу
обласної універсальної наукової бібліотеки ім.
Д.І. Чижевського*

Яка сутність бібліотек та їхніх функцій на початку ХХІ століття? Бібліотека не лише щось комусь “повідомляє”. Вона - скарбниця знань, цінностей вітчизняної та світової культури. І це важлива її функція, яку важко вкласти в поняття “інформаційної”. Чи можливо всі багатства бібліотек віднести до інформаційних скарбів? В тому числі те, що наповнено не лише відомостями.

У бібліотеки є свої особливості, покладені на неї завдання — постійно піклуватися про людську душу. Бібліотека з радістю приймає цей виклик, забезпечуючи в своїх стінах спокій духу, вітху у печалі, моральне оновлення і щастя, або, як сказав У. Фолкнер, “зміцнення людського серця”. І це потрібно робити для кожної окремої людини, що є ще однією відмінністю бібліотеки від закладу інформаційного характеру. Тож, мабуть, даремно бібліотеки та медицина споріднені. В стародавньому Єгипті та Китаї професії бібліотекаря і цілителя були сумісними. А на фронтоні Олександрійської бібліотеки красувався напис “Цілителька душі”. Зігрівати серця і освічувати розум — це головне для бібліотеки.

Книга — невичерпне джерело культури і духовного збагачення особистості. Бібліотека ж — посередник між книгою і читачами. Бібліотекар допомагає людям розібратися в масі інформації і тим самим близький до просвітителя.

Сьогодні констатуємо, що якість читання погіршилася через масове захоплення “бульварною” літературою. В такій ситуації

зростає роль працівників відділів обслуговування, підвищуються вимоги до їх професійної, соціально - психологічної компетенції. Вкрай необхідно самовдосконалюватись у толерантному ставленні до користувачів і колег, адже бібліотекар працює з людьми. Толерантність - це терпимість до поглядів інших людей, розуміння та прийняття їх такими, якими вони є. Терпимість до користувача - це поважне ставлення до людини на основі розуміння вікових особливостей, читацьких уподобань та прийняття особистості з усіма її позитивними та негативними рисами.

Виховання толерантності — почесна місія бібліотек. Адже бібліотеки - це заклади, до яких приходять люди різних соціальних та вікових груп. Деякі наші користувачі мають обмежені фізичні можливості. До того ж, читацькі інтереси в кожного свої. Що ж включає в себе поняття терпимості в бібліотеці? Це — розуміння, прийняття користувачів та колег, поважне ставлення до їх читацьких уподобань, неупереджене ставлення до авторів книг. Бібліотека — одна з небагатьох територій, яка не має кордонів, на її території всі мають змогу бути різними.

Українські бібліотеки толерантні по своїй суті. У статті 21 Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” визначено, що громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місця проживання мають право на бібліотечне обслуговування. Закон також підкреслює, що основою державної політики в галузі бібліотечної справи є реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей.

Ми читаємо книги і говоримо різними мовами, у всіх нас за плечима своє знання життя, своє бачення світу. В наших бібліотеках стоять книги великих арабів, євреїв, слов'ян, африканців, американців, китайців.

Ми вважаємо: все, що сприяє толерантності, заслуговує на гарячу підтримку. Тому в своїй роботі намагаємося самоудосконалюватися в толерантному ставленні до людей щодня. І завжди пам'ятаємо, що до користувача потрібно виходити лише з гарним настроєм. Адже в середньому щодня нас відвідує 160 користувачів. Загальна кількість читачів у відділі 4500.

Останнім часом завдання гуманізації бібліотечного обслуговування стало надзвичайно важливим. Особливо коли мова заходить про обслуговування бібліотекою таких категорій читачів як люди з обмеженими можливостями. Специфіка обслуговування даної категорії користувачів полягає у тому, що вони більш вразливі, гостріше потребують простого людського спілкування. Ці люди вбачають у бібліотекареві і лікаря, і психолога, і людину, до якої можна звернутися з різними проханнями. Таких користувачів дуже важливо вислухати, дати їм слушну пораду, приділити їм трохи більше часу, ніж іншим. Читачі з обмеженою мобільністю — люди різних вікових категорій: від студентів до людей поважного віку. Для кожного з них ми намагаємось підібрати саме ту літературу, яка їм так необхідна: студентам — учбову, пенсіонерам - “для душі”, а для інвалідів по зору маємо широкий вибір аудіокниг.

Ставлення суспільства до дитини з особливими потребами є певним мірилом його цивілізованості. Працівники обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.Чижевського опікуються пошуком та підтримкою обдарованих дітей та молоді з особливими потребами.

У нашому місті, як і у багатьох інших, є чимало дітей, які не можуть повноцінно пізнавати світ через обмеженість фізичних можливостей. Проте, коли зустрічаєшся з такими дітьми, бачиш, з яким бажанням та ентузіазмом тягнуться вони до знань, яке задоволення отримують від спілкування. Вони вчаться жити серед нас, набувають соціальних навичок і доводять, що талант творчості є мало не в кожній дитині з особливими потребами. Роботи таких дітей — це не тільки творчість, це перемога, подвиг дітей і їхніх наставників. У лютому — березні 2010 року в нашому відділі працювала виставка робіт дітей з обмеженою мобільністю “Відкрите серце”. На виставці були представлені вишивки, малюнки, в’язані вироби, розпис акриловими фарбами по склу і ще багато цікавинок. Через свої роботи діти розкривали свої душі і серця. Розглядаючи цю виставку, починало щеміти серце. А гроші, отримані з аукціону-продажу робіт, діти — інваліди передали на операцію дівчинці з діагнозом ДЦП. Під час таких заходів, як ніколи, відчуваємо, що працюємо в стінах, котрі випромінюють тепло, затишок, душевність, людяність.

Наш відділ є відділом сімейного читання. До нас приходять і дорослі читачі, і малеча. У нашому відділі цікаво всім. Дорослі мають змогу добирати книги, а їхні діти із задоволенням проводять час з іграшками та цікавими книжками у дитячому куточку.

Всі матеріали розташовані так, щоб було зручно малюкам: низькі полицьки-стелажі, скринька з іграшками, стільчики. Ключовим елементом дизайну є малюнки дітей. Кожна дитина може подарувати нам малюнок, а потім побачити його на виставці в дитячому куточку.

До свята - Дня захисту дітей у відділі проводяться заходи для наших маленьких відвідувачів: зустрічі з письменниками та презентації дитячих книг, виставки малюнків та саморобок. А в літній період нас відвідують вихованці дитячих садків та учні початкових класів. Бібліотекарі проводять з ними цікаві бесіди, голосні читання улюблених книг. Саме при проведенні таких заходів закладаються в дитячі душі паростки толерантності. Адже все починається з дитинства. І від того, як будуть налагоджені відносини, залежить майбутнє держави. В нашому дитячому куточку кілька років поспіль до Дня незалежності України презентує роботи творча молодь. Це вже не просто дитячі малюнки, а перші персональні виставки студентки факультету дизайну КДПУ ім. В. Винниченка Родигіної Ольги та школярки Бурлаки Ірини. Серед цих робіт і живопис, і батик, плетіння бісером, орігамі, витинанки тощо.

Ще одна категорія користувачів, з якою ми працюємо, це люди похилого віку, зокрема ветерани війни і праці. Для них ми проводимо цікаві змістовні заходи, на які запрошуємо працівників соціальних служб та пенсійного фонду, юристів та лікарів. До 65-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні у відділі відбулася зустріч з хором ветеранів Великої Вітчизняної війни та ветеранів праці. В рамках зустрічі було презентовано виставку “Свято миру, свободи, весни”, на якій експонувалися творчі роботи учасників хору. А потім хористи подарували глядачам незабутній концерт. Під час таких зустрічей випромінюється тепло, затишок, бажання спілкуватися. А бібліотекарі радіють з того, що все це народилося саме в наших стінах.

Найважливішою функцією будь-якої бібліотеки було, є і буде надання якісних інформаційних послуг користувачам. Основою

діяльності кожної бібліотеки є книжковий фонд, який повинен бути добре скомплектованим та стабільно оновлюватися. Книжковий фонд відділу міського абонементу складає 43011 примірників. Купуючи нові книги, намагаємось, щоб придбані документи були розраховані на різні читацькі та вікові категорії.

До того ж, у своєму фонді маємо не лише традиційні паперові видання, але і документи на нетрадиційних носіях. Наш медіа-фонд налічує 778 примірників, що складає 1,8% від загального фонду відділу. І це дуже добре, адже користувач має можливість сам обирати не лише книгу, але і носій інформації. Тому ми вирішили за потрібне оформити у відділі виставку дисків “Читай! Не хочеш читати - слухай”, на якій поруч з книгами стоять CD та DVD.

З часом в деяких користувачів змінюються читацькі уподобання і це не дивно, адже література розвивається разом з нами.

Бібліотекар є провідником не лише між читачем та письменником, а між цілими поколіннями читачів та письменників. Швидко плине час, народжуються нові покоління авторів і читачів, бібліотекарів і книговидавців. Сьогодні, як ніколи, актуально звучить вислів англійського письменника Оскара Уайльда: “В давні добрі часи книги писали письменники, а читали всі, зараз книги пишуть всі, але ніхто не читає”. Хто ж зараз пише, а головне про що і для кого? Адже ні для кого не секрет, що читаючи деякі твори, згадується слово “цензура”. Можливо, не потрібно купувати книги з ненормативною лексикою? Але цим ми виявимо неповагу до користувачів, котрі читають такі твори. Отже, потрібно бути толерантними і до зацікавлених користувачів, і до авторів. Адже кожен читач має право на свою власну думку і обирати ту книгу, яку бажає читати. Ми ж, в свою чергу, можемо лише порадити, підказати та надати право вибору. А вибір у нашому відділі широкий.

По тому, як часто відвідує нас певний користувач, які саме він читає книги та як, можна зробити цікаві відкриття. Завдяки цим відкриттям можна удосконалюватися в толерантному спілкуванні з користувачами. Отже, холерики читають “запоєм”, інтереси в таких людей швидко змінюються. Також у цих читачів часто змінюється ставлення до окремих авторів, тем, жанрів. Сангвініки під час читання не завжди уважні. Перевагу надають новій, образній інформації (художній та науково-популярній літературі). Флегматики

читають повільно, інтереси в них більш глибокі, переваги в жанрах та авторах постійні, емоції пригальмовані. Меланхоліки читають повільно, при цьому збуджуються, в них розвинуті негативні емоції. Як бачимо, про своїх користувачів ми повинні мати максимум інформації. Тоді читач буде впевнений, що він у нас бажаний гість. Кожній людині захочеться повернутися туди, де в ній вбачають культурну, розумну, освічену особистість. Щоб вона почувалася такою на території бібліотеки, при спілкуванні ми користуємося такими простими фразами:

- про цю книгу говорять;
- Ви, як культурна людина, повинні це прочитати;
- кожна красива дівчина (гарна господиня ...) повинна про це знати.

Ми живемо в час глобалізації економіки і всезростаючої мобільності, швидкого розвитку комунікацій, інтеграції і взаємозалежності, міграцій і переміщення населення. Кожен регіон “багатоликий” і тому середовище нетерпимості і конфліктів потенційно загрожує всім частинам країни. Від такої загрози неможливо відгородитися національними кордонами, адже вона носить глобальний характер. Особливістю національного складу населення області є його багатонаціональність. До того ж наш регіон багатоконфесійний. Вищесказане ще раз доводить, що толерантність для ОУНБ ім. Д.Чижевського - “щось” надзвичайно важливе. Наша бібліотека — територія толерантності. Виховання людей за допомогою книги в дусі терпимості до індивідуальних, культурних і національних відмінностей інших людей, вмінню жити в злагоді — це почесна місія нашої бібліотеки. Для нас миротворчість — це робота, спрямована на спілкування, діалог, взаєморозуміння. Кожен з нас не може бути іншим, це наш привілей.

З досвіду вивчення приватної бібліотеки Дмитра Івановича Чижевського в Німеччині

Сергеева О. П

*завідуюча відділом документів іноземними
мовами обласної універсальної наукової
бібліотеки*

ім. Д.І. Чижевського

Хочу звернутися до вашої уваги з дещо фантастичною розповіддю про перший досвід вивчення приватної бібліотеки Дмитра Івановича Чижевського в Німеччині, ім'я якого носить наша бібліотека з 1993 року. Звичайно, всі ці роки ми намагалися зібрати якомога більше робіт самого Чижевського і матеріалів про нього.

До 2008 року ми робили це так, як, напевно, роблять усі бібліотеки - ми купували ті документи, які можна було придбати в книжкових магазинах України або приймали в дар від приватних осіб ті документи, що стосувалися життєвого і творчого шляху Дмитра Івановича.

Проте випадково ми натрапили на науковця, доктора В.В. Янце-на, який мешкає в м. Галле (Німеччина) і займається вивченням життєвого і творчого шляху Чижевського. А крім цього ще і намагається зібрати архів вченого та книжки з його приватної бібліотеки.

Тут почався, можливо, найважчий і ризикований етап в роботі - переговорний процес про можливість отримати в дарунок від пана Янце-на, як від власника колекції книжок, певну частину в дарунок.

Коли адміністрація бібліотеки дійшла згоди з власником колекції, потрібно було їхати до Німеччини, вже безпосередньо працювати з документами і відбирати ті книжки, які потенційно могли б бути подаровані нашій бібліотеці.

Для того, щоб всі присутні зрозуміли предмет розмови, хочу зробити таку собі фактографічну довідку про колекціонування книжок самим Дмитром Івановичем Чижевським.

Непереборну пристрасть Чижевського до збирання книжок дехто вважав дивацтвом, але завдяки цьому «дивацтву» науковий світ має зараз у своєму розпорядженні унікальне зібрання книжок, що користуються попитом як у студентів, так і у вчених.

Життя Д.І. Чижевського в еміграції розпалося на шість відносно самостійних періодів: 1921-1924 - Гейдельберг; 1924-1932 - Прага; 1932-1945 - Галле; 1945-1949 - Марбург; 1949-1956 - Кембридж; 1956-1977 - Гейдельберг. Таким чином, два найдовших і, напевно, найголовніших періоди в його житті проходили в Галле та Гейдельберзі. Виходячи з цього, існує дві колекції книжок - Галльська бібліотека та Бібліотека й архів у Гейдельберзі.

Галльську бібліотеку Дмитро Іванович Чижевський збирав від 20-х років до 1945 р. Влітку 1945 року Чижевський виїжджає з міста. Свою бібліотеку й архів він змушений був залишити, розраховуючи забрати їх пізніше за допомогою друзів. Однак майже всі його речі невдовзі були реквізовані бургомістром міста Галле: архів і бібліотеку опечатали і пізніше передали до новоствореного Інституту славістики, де вони зберігаються до сьогодні.

Спочатку Чижевський намагався повернути свій архів та бібліотеку: звертався в різні інстанції, але це нічого не дало. Не змогли йому в цьому допомогти і впливові німецькі професори (хоча прецеденти повернення архівів і бібліотек існували). З часом він став вважати, що їх знищили і дуже жалкував як за книжками, так і за своїми рукописами та незакінченими працями, які залишились в його архіві.

До цього часу залишається невідомою точна кількість книг Галльської бібліотеки на момент його від'їзду з міста, адже він, на жаль, не зробив каталогу своєї бібліотеки. Проте такий каталог „*Ex libris Tschizewskij*” та опис самої бібліотеки було складено працівниками Галльської університетської бібліотеки в 1946-1947 рр. Каталог і досі зберігається в Інституті славістики: в ньому зареєстровано 6283 найменування 20 різними мовами, і це дає нам змогу приблизно підрахувати кількість книг в бібліотеці Чижевського на червень 1945 року. Весь цей час книги з бібліотеки Чижевського майже не використовувалися, оскільки до них не було вільного доступу.

У 90-х роках, отримавши доступ до цієї бібліотеки, працівники Інституту славістики університету Мартіна Лютера Галле-Віттенберга змогли переглянути її „скарби” і оцінити вартість. Однак велика кількість книг та періодичних видань знаходилась в поганому стані і потребувала негайної реставрації. Крім того, треба було провести перереєстрацію наявного бібліотечного фонду і заново ката

логізувати бібліотеку, враховуючи сучасні вимоги. З огляду на це німецькі вчені звернулися за підтримкою до відповідних інстанцій, і у 1998 році Міністерство культури землі Саксонія-Ангальт виділило кошти на науковий проект. Метою цього проекту було вивчення фонду бібліотеки Дмитра Чижевського, його каталогізацію, а також публікація каталогу окремим виданням. У квітні 2001 року каталог бібліотеки Д. Чижевського з'явився в Інтернеті, а у 2003 році каталог вийшов окремим друкованим виданням. Після каталогізації до бібліотеки відкрито вільний доступ - з книжками та журналами можна працювати в читальному залі Інституту славістики, проте з огляду на стан бібліотечного фонду додому книги не видаються й іногородні замовлення не приймаються.

Змістовно бібліотека достатньо різноманітна, але домінують славістична, філософська, богословська та соціальна тематики. В бібліотеці чимало раритетних видань XVII, XVIII, XIX і XX століть, серед яких варто відмітити колекцію старовинних різно- форматних Біблій (переважно XVII-XVIII ст.) та словників. Широко представлені праці російських та німецьких філософів, багаті відділи богемістики та україністики. Щодо архіву Чижевського, то він також охоплює період від 1921 по 1945 рр. У 90-х роках його було пронумеровано, але, на жаль, він поки що науково не оброблений і не описаний. В ньому зберігається 136 папок з різними матеріалами, серед яких більшість складають чернетки, рукописи, нотатки, конспекти і відбитки праць самого Чижевського, а також копії праць інших вчених, газетні вирізки та інші матеріали. І до сьогодні весь цей матеріал чекає на ґрунтовне дослідження й аналіз, щоправда, вільно користуватися та досліджувати архів поки що неможливо.

Друга бібліотека і архів Дмитра Чижевського, які він збирав з 1945 по 1977 роки, знаходяться в м. Гейдельберзі і є власністю Гейдельберзького університету: вони були продані йому донькою Чижевського Тетяною після смерті Дмитра Івановича. Бібліотека Чижевського входить до загальної бібліотеки Гейдельберзького університету, і її, на противагу Галльській, яка зберігається в спеціальній кімнаті і становить, так би мовити, окрему одиницю зберігання, не можна побачити всю загалом: книги можна лише замовити через електронний бібліотечний каталог. Каталогізація бібліотеки поки ще не завершена: є лише її загальний опис і карто-

тека для використання читачами. Згідно з цим описом, бібліотека нараховує понад 12000 книг: видання, які вийшли до 1900 року (серед них є рідкісні барокові видання, праці з емблематики та містики, твори Яна Амоса Коменського і література про нього, а також багате зібрання творів протестантських авторів XVII-XVIII ст.); видання зі слов'янської проблематики, які вийшли після 1900 року (велику частину становить російська тематика); книги з літературознавства різних країн, філософії, богослов'я, мистецтва, природознавства; масові видання та дисертації. Ці дані стосуються періоду до осені 2003 року.

Щодо архіву Чижевського, то він зберігається у відділі рукописів і рідкісних видань університетської бібліотеки під певним шифром. Архів, який складає 20 погонних метрів, упорядковано, але не каталогізовано - є тільки його загальний опис. Він розподілений на 10 частин таким чином: документи, що стосуються біографії і академічної кар'єри вченого; рукописні і машинописні тексти; близько 30000 листів; збірки газетних вирізок, фотографій, листівок; 6 ящиків з окремими відбитками статей та рецензій самого Чижевського та інших авторів і фотокопіями різних старовинних видань; відгуки і рекомендації самого Чижевського; 36 картотек - різноманітні тематичні бібліографії, підбір цитат до різних тем; фотографії, діапозитиви, мікрофільми. Крім того, в архіві є некаталогізована колекція графіки та старовинних географічних карт (близько 120 одиниць зберігання), а також кілька ящиків з неідентифікованими листами. Взагалі листування Чижевського - одна з найцікавіших рубрик в його архіві. Серед кореспондентів цього періоду слід виокремити: М. Бердяєва, Д. Бурлюка, Х.-Г. Гадамера, Д. Герхардта, Г. Вернадського, Д. Дорошенка, В. Зеньківського, Є. Маланюка, І. Огієнка, О. Прицака, Ф. Степуна, Г. Струве, М. Фасме-ра, П. Феденко, Г. Флоровського, Р. Якобсона та багатьох інших.

Серед зібрання автографів увагу привертає велика колекція автографів Давида Бурлюка, два листи В. Жуковського 1841 р., листи графа Орлова 1769 р., графа К. Нессельроде 1828 р., лист онука Я. А. Коменського Д. Е. Яблонського 1700 р., листи Герцена та Огарєва 1865 р., два листи П. Кропоткіна 1888 та 1891 років, кілька листів відомих німецьких письменників XIX століття.

Як я вже казала, до жовтня 2003 року колекція книг належала бібліотеці Гейдельберзького університету.

З 2004 року практично половину приватної бібліотеки Д.І. Чижевського адміністрація бібліотеки Гейдельберзького університету продала букіністу.

Протягом наступних чотирьох років той же науковець з м. Галле, доктор В. Янцен, про якого я згадувала вище і який займається дослідженням наукової спадщини Д.І. Чижевського, зібрав особливо цінні, в культурному відношенні, документи, з якими я безпосередньо і працювала.

Таким чином, я обробила колекцію окремих відтисків Чижевського, майже 3 000 одиниць (це як його власні праці, так і праці його учнів, колег і друзів з їх дарчими написами); практично всі слов'янські видання цієї бібліотеки, що склали біля 1 050 екземплярів (найцінніша частина - це роботи самого Д.І. Чижевського, серед яких багато тематичних конволютів, так би мовити «зібрання творів», переплетених автором під загальні палітурки його власних робіт «Україна», «Русская философия», «Сковорода», «А.Г. Франке», «Гегель», «Тютчев» і т. ін.).

Ідентифікувати документи із бібліотеки Д.І. Чижевського можливо було за наступними ознаками:

- за дарчими написами;
- за власними підписами (Чижевский, Чижевський, Tschizevskij, Tschi т.д.);
- за типовими для самого Чижевського помітками після прочитання на останній сторінці обкладинки (№ сторінки та означення теми, яка зацікавила);
- за печатками каталогізування в бібліотеці Гейдельберзького університету (заштрихованому Tschi і V, тобто “Varia”).

Частина відтисків має зв'язок з тими чи іншими листами, що краще характеризує коло знайомих та колег вченого.

Чіткого і точного опису ця колекція не має, тому це повинна була робити я сама, девізо. Складається ця колекція з видань англійською і німецькою мовами переважно славістичного, історичного і філософського спрямування. Крім цього є певна кількість емігрантських і слов'янських видань.

Найбільш цінні і рідкісні з них:

- роботи самого Д.І. Чижевського (хоча і не повне зібрання) 20-70 років минулого століття, які він сам збирав та опрацьовував;

- зібрання відтисків останнього періоду життя з автографами Д.І. Чижевського;
- зібрання серій, які редагував сам Д.І. Чижевський;
- зібрання дисертацій учнів самого Д.І. Чижевського і учнів його колег;
- практично повне зібрання листівок з прозою відомого художника С. Шаршуна.

Певна кількість книг та відтисків інших авторів має дарчі написи Чижевському та іншим відомим особистостям того часу: Ф.А. Степун, Г.В. і А.В. Флоровські, В.В. Зеньковський, Г.В. Вернадський, С. Шаршун, П. Феденко, Р. Якобсон, Х.-Г. Гадамер, А. Соловйов та інші.

На той момент було складено попередню домовленість про двостороннє співробітництво за наступними напрямками:

- висвітлення світового чижевськознавства на веб-сайті нашої бібліотеки;
- створення аудіо-, фото- та відеоархіву за матеріалами Д.І. Чижевського та про нього;
- створення архіву мемуарів про Д.І. Чижевського, його рідних, друзів, колег, учнів та знайомих;
- створення повної бібліографії опублікованих та неопублікованих робіт Д.І. Чижевського;
- створення фонду рукописів Д.І. Чижевського, підготовка до опису повного зібрання його рукописів (автографи, копії, їх зведений каталог);
- складання фонду листування Д.І. Чижевського, робота з підготовки повного зібрання листування;
- складання фонду усіх прижиттєвих видань Д.І. Чижевського;
- складання фонду всіх видань про самого Д.І. Чижевського.

Своєрідним результатом цієї роботи міг би стати центр чижевськознавства в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д.І. Чижевського.

Наступним позитивним результатом своєї роботи вважаю подарунки від доктора Янцена, які я тоді привезла:

- касета із записом голосу Д.І. Чижевського, який було зроблено приблизно в 1963 році в Гейдельберзькому Інституті славістики. Запис зберігався в приватному архіві бібліотекарки Інституту славістики Гейдельберзького університету Доріс Гарбак. Запис не

повний, чи існує продовження - невідомо. Запис було зроблено на примітивному записуючому засобі. Якість перезапису 1970 року - погана. Як ви розумієте, говорив Дмитро Іванович німецькою мовою, тому разом із записом доктор Янцен подарував нам і розшифрування з перекладом російською мовою цього запису. Це спо~~ми~~нини Чижевського про те місто, де він народився, про Олександрію - про його географічне становище, про людей, які там мешкали, про сім'ю, в якій він виріс, про будинок, в якому провів дитинство тощо.

- фотографія останні~~х~~х років Д.І. Чижевського в Гейдельберзі в своєму помешканні поруч із учнем і другом Франком Кемпфером;

- фотографії будинків, де мешкав Д.І. Чижевський під час його Галльського періоду (1921-1945);

- журнал «Антенна для Всех»: Russischsprachige monatliche Zeitschrift.-2007.-№ 4-7 (з матеріалом доктора В. Янцена про Д. І. Чижевського);

- Mirtala. Thought-Forms: Sculptures and poems.-Allston, 1986 (авторський альбом скульптора, яка ви~~лі~~пила голову Д.І. Чижевського, копія якої є у власності нашої бібліотеки).

На сьогодні відділ рідкісних і цінних документів має колекцію книжок із приватної бібліотеки Д. І. Чижевського, подаровану В.В.Янценом, оброблену і закаталогізовану. Це 310 примірників, практично з усіх галузей знань, переважно німецькою мовою.

Володимир Володимирович Янцен народився в 1954 році в м. Челябінськ у російсько-німецькій родині. В 1980 році закінчив філософський факультет Ленінградського університету за спеціалізацією естетика і зарубіжна філософія. В тому ж році емігрував до Німеччини, де до 1992 року працював на кафедрі «Історії філософії» Університету в м. Галле на Заале. У 1986 році, у Ленінградському університеті, захистив дисертацію з сучасної німецької філософії.

Сьогодні він - публіцист, автор понад 40 робіт з сучасної західноєвропейської філософії, російської філософії ХХ ст. та спадщини російської еміграції у німецьких, американських, швейцарських, чеських і польських архівах, автор біографічного дослідження про Д.І. Чижевського, колекціонер та власник приватної бібліотеки і архіву російської еміграції в м. Галле на Заале.

Толерантність у бібліотечному обслуговуванні

Чуприна Н. К.,

*провідний бібліотекар відділу читальних залів
обласної універсальної наукової бібліотеки ім.
Д.І. Чижевського*

Терпимість і любов... Толерантність - так ми тепер іменуємо ці моральні константи. Вони вічно існували в людському соціумі. Споконвіку були предметом випробування на вищі духовні якості.

Завжди пам'ятати про ці істини — така проста і водночас нелегка справа для осіб, які постійно спілкуються з людьми різних думок, характерів, настроїв, уподобань, з літературою суперечливих світоглядних ідей.

Для бібліотекаря толерантність — це терпіння, терпимість, дружелюбність, спокій, адекватне сприйняття, уміння в процесі роботи формувати у користувача культуру спілкування.

Неповторною віхою в житті нашої бібліотеки стало відкриття Канадсько-українського бібліотечного центру. Ми отримали матеріали, які були друковані на Заході і включають видання з української історії, культури, літературознавства та мистецтва - все, що пов'язано з українікою.

Слід відмітити, що ця презентація відбулася в рамках Проекту відкриття бібліотек діаспори в Україні та відповідно до двосторонньої Угоди про співпрацю між Кіровоградською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Д. Чижевського та Канадським товариством Приятелів України (осередок Торонто). Головною метою даного Проекту є зміцнення зв'язків між Україною і Канадою, українським народом та його братами і сестрами, які проживають поза межами України. У подарованому нам фонді є історія УПА, видання Конгресу Українських Націоналістів, спогади українців, які виїхали до Канади, періодичні видання. Досить цікаві окремі публікації з автографами, посвятами, екслібрисами, видання довоєнних років, праці початку XX століття вихідців із Кіровоградщини або про Кіровоградщину, дослідження, які для на

ших науковців нині мають велике значення. Серед подарованої літератури надзвичайно цінними є справжні раритети, яких не зустрінемо ніде в нашій області. Це історичні монографії, лінгвістичні дослідження, літературознавчі праці, географічні екскурси, культурологічні огляди, фольклорне розмаїття української нації.

Тож у бібліотеку прийшла література, яка досі була недосяжною для нашого суспільства через її політичну несумісність із загальноприйнятими поглядами. Автентичні видання, що несуть у собі ідеї та думки різних ідеологічних спрямувань, стали доступними для користувачів бібліотеки. І в цьому — вияв справжньої толерантності. З особливим зацікавленням користувачі ознайомились із книжковими виставками “Розпросторення духовного світу”, “Українська діаспора Канади на порозі XXI століття”, “У пошуках сокровених вимірів”, “На Україну повернусь”, “Муза душі народної” тощо. На експозиціях представлена література найрізноманітніших світоглядних спрямувань, ідейно-політичних переконань, що є також проявом толерантності і терпимого ставлення до суспільних проблем.

Тенденції толерантності простежуються і в тематиці лекцій, бібліографічних оглядів, книжкових виставок, екскурсій, проведених працівниками читального залу. Найбільш значимими в цьому відношенні були лекції та огляди літератури, присвячені сторінкам голодомору України 1921,1933,1947-го років, а також культурним і міжнаціональним цінностям: “Культура українців Канади”, “Україна-Канада: міст через океан” та ін. Виявом толерантності була і розгорнута книжкова виставка, підготовлена до Дня пам’яті жертв голодоморів, масових політичних репресій і примусових виселень, що мала назву “Вічна пам’ять заморених голодом”, експозиція до Дня Незалежності України: “Сучасна історія України: проблеми, версії, міркування”.

Останнім часом питання інтеграції до Європейського Союзу стало одним із основних політичних та економічних пріоритетів України. А, отже, нового звучання набуває поглиблення міжнародних зв’язків, встановлення більш тісного діалогу з країнами та регіонами Європи на різних рівнях - економічному, культурному, професійному.

Особливо відчутні прояви толерантного ставлення і в напрямках роботи Центру Європейської інформації, його змістових компонентах, у методах проведення заходів. Так, у Кіровоградському Центрі Європейської інформації в рамках Тижня толерантності проводилась низка заходів, серед яких користувачів зацікавила виставка творчих робіт молоді “Будьмо толерантні!” (її учасники були нагороджені заохочувальними призами), книжкова виставка до Дня Європи “Українці в європейській культурі, мистецтві, науці”.

Глибокими і змістовними були також лекції на тему толерантності для школярів, студентів, учителів. Безперечно, великого резонансу набув обласний практикум-семінар для керівників регіональної мережі Центрів Європейської інтеграції, що пройшов під назвою “Розвиток регіональних інформаційних мереж в галузі євроінтеграції”.

Вишуканими і неповторними були дитячі малюнки на стенді “Європа у барвах і слові”.

Толерантне ставлення до молоді, що навчається, виявилось у проведеному Дні інформації “На навчання — до Європи”.

Виразно і яскраво ознаки толерантності простежуються і в оформленому стенді “Бути толерантним: що це означає для тебе?” (користувачі Центру Європейської інформації та бібліотеки залишали на ньому свої висловлювання з даного питання). Важливою подією для молоді став круглий стіл, проведений 14 червня 2010 року “Шлях до інтеграції: погляд молодих”. Цікавою була й книжкова виставка “На шляху до толерантного суспільства”. В рамках методичного семінару для бібліотекарів міста та області було проведено тематичне заняття “Формування толерантного суспільства: роль бібліотек”. Толерантні тенденції діяльності Центру вбачаємо в активній методико-консультативній роботі серед бібліотечних працівників області, співпраці з представниками місцевих етнічних товариств, зокрема польською громадою.

29 квітня 2010 року в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. Чижевського відбулося урочисте відкриття Польського культурного центру. Об’єднанням поляків Кіровоградщини „Полонія” в Центр передано книжковий фонд, значну частину якого складає художня література, література для дітей, зокрема дитячі енциклопедії, підручники та посібники з історії, географії,

польської мови тощо. Ці книги можуть задовольнити найрізноманітніші інформаційні потреби користувачів, які бажають більше дізнатися про польську культуру, суспільно-політичний, економічний статус Польщі. У цьому також простежуються риси толерантного ставлення до суспільних потреб громадянства.

Нині постають із руїн історії навмисно замовчувані раніше імена та події. Завдяки толерантному ставленню бібліотеки до цих аспектів, громада нашого міста і області розкриває для себе невідомі, припорошені забуттям сторінки. У цій царині — багатоманітний спектр реалізованих ідей, напрацювань, що проявляють себе у виставковій, громадській роботі.

Великий рейтинг і зацікавлені відгуки користувачів за період функціонування книжкових виставок отримали такі експозиції: “Славні отамани війська запорізького”, “Коли ви вмирали, вам дзвони не грали” (до річниці бою під Кругами), “Невідомий Мазепа: в пошуках історичної об’єктивності”, “Борець за українську незалежність” (до 100-річчя від дня народження Степана Бандери), “За правду і справедливість” (до 130-х роковин Симона Петлюри), “Нестор Махно — “джокер” революції” тощо.

Тема Чорнобиля гірким спомином відлунує в наших душах. Біль цієї трагедії викликає найрізноманітніші висловлювання і міркування. “Нам нав’язали схему розуміння ситуації, — говорить Ліна Костенко, — а у Чорнобиля ж є інший, свій питомий контекст. Історичний, звичаєвий, культурний, природничий, мистецький”. Саме з таких толерантних позицій розглядаємо і ми цю драматичну подію в нашій історії. Книжкові виставки, обговорення, вшанування жертв Чорнобильської трагедії свідчать про невимовний наш смуток за понівечене чарівне Полісся, порушену екологічну ситуацію всієї України. Наступний 2011 рік — це рік 25-річчя катастрофи, він оголошений роком вирішення Чорнобильських проблем.

Яскравим виявом толерантності в діяльності читального залу бібліотеки стали заходи, присвячені зарубіжним митцям. Літературно-музичні вечори, лекції, бібліографічні огляди, круглі столи, літературні читання, книжкові виставки — ось далеко неповний перелік заходів, проведених сектором гуманітарних наук у цьому напрямку. Наприклад, „Поэтический берег Пушкина”, “Царствен-

ное слово Анни” (до 120-річчя Анни Ахматової), «Дзвони над вічністю» (виставка, присвячена 100-річчю Е.Хемінгуея) (2009).

В Гоголівські Дні, у квітні 2009 гості нашої бібліотеки були учасниками круглого столу під назвою “В обіймах вічності”. Вони познайомились із книжковими виставками “Тоголезнаство в Україні і в світі” та ін. Особливої популярності в бібліотеці набули літературні читання, проведені для студентської молоді у 2010 році: «Світлі сутінки художнього світу Чехова», Пастернаківські читання “Сходження до суті”, а також читання для людей з обмеженими функціональними можливостями “Таємниця повернення” (до 140-ї річниці О. Купріна).

Важливу роль у реалізації принципів толерантності відіграють також книжкові виставки „Політ у вічність” (до 110-ї річниці Антуана де Сент-Екзюпері), “Пурпурові вітрила Грінландії”, присвяченої ювілею О.Гріна, вшанування творчого кредо П’єра Жана Беранже, Гі де Мопассана, художній палітрі східних митців “Поетичні перлини Сходу” тощо. Все це розкриває безмежний світ загальнолюдських духовних цінностей, висвічує кращі досягнення світової культури, дає можливість користувачам з різних світоглядних позицій підійти до знайомства з великими особистостями різних часів і народів.

Важливим фактором у щоденних реаліях фахівців-бібліотекарів є уміння налагоджувати стосунки і з колегами по роботі, і з відвідувачами бібліотеки, і з учасниками спільних заходів, і з громадськістю.

Терпиме ставлення до інших національностей, рас, кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, віку, інвалідності, мови, релігії, політичних або інших думок, національного чи соціального походження, власності тощо — це і є толерантність.

Високий рівень її проявів простежуємо і в діяльності обласного інформаційно-консультативного гендерного центру. Безумовно, цікавими і змістовними були тренінги “Торгівля людьми — одна з поширених форм насилля” та “Гендерна рівність. Сімейне право”, проведені керівником Центру А. Абгарян у березні цього року.

Гуманне ставлення до конфесійної сфери людського соціуму є теж свідченням толерантного підходу бібліотекарів під час організації зустрічей, конференцій, відкриттів функціональних

бібліотечних Центрів, проведення літературних вечорів, оформленні книжкових виставок тощо.

Глибоким проявом толерантного ставлення бібліотеки до різних вірувань є те, що на свої заходи запрошуємо духовних осіб православної, католицької віри, людей інших конфесій. Презентація книжкової виставки “Бог і митець”, знайомство з експозицією “Європа: різдвяні зустрічі” засвідчила переконання всіх користувачів і гостей бібліотеки у тому, що терпимість і любов розкриває неосяжні горизонти для розвитку духовної сфери суспільства.

Акцент у роботі бібліотеки на обслуговування і співпрацю з такими категоріями користувачів як люди похилого віку — яскраве свідчення толерантності. Зустрічі з цією категорією читачів, книжкові виставки “У срібнім саяві прожитих років...”, “Спинилась осінь на порозі...” стали проявом добра і милосердя стосовно літніх людей.

Круглий стіл “Бібліотека — територія толерантності”, який відбувся в рамках засідання обласної Міжвідомчої ради з питань бібліотечної роботи 30 березня 2010 року визначив певні рекомендації. Серед них, зокрема, необхідність сприяння поширенню ідей толерантності в суспільстві шляхом проведення культурно-просвітницьких заходів, створення середовища толерантного спілкування, комплектування бібліотечних фондів літературою різних народів, розроблення системи підвищення кваліфікації бібліотечного персоналу.

Отже, в умовах бібліотеки толерантність — це діяльність, спрямована на сприяння гуманізації українського суспільства, де головними цінностями будуть демократія, повага до кожної людини, ідей толерантності та гуманізму просвітницька діяльність з протистояння нетерпимості та ворожнечі, соціальному та релігійному розбрату, створення середовища толерантного спілкування, просування толерантно орієнтованої літератури та інформації, її загальнодоступність.

Насамкінець хочеться згадати слова Джима Рона “Людина, що піклується про іншу людину, становить найбільшу цінність життя”, Біблія ж з цього приводу мовить: “Людина, яка врятувала одне людське життя, врятувала світ”. Отже, і в нас є нагода стати рятівниками світу своєю терпеливістю, милосердям, відданістю, саможертвовною любов’ю.

Internet як засіб спілкування для людей літнього віку

Кучеренко І, /

*завідуюча відділом Інтернет-центр обласної
універсальної наукової бібліотеки ім. Д.І.
Чижевського*

Суспільство для громадян будь-якого віку
(гасло Міжнародного року літніх людей).

Напередодні Міжнародного дня людей літнього віку, який відзначається 1 жовтня, ООН закликає організації громадянського суспільства і всіх людей планети зосередити увагу на створенні суспільства для будь-якого віку. Спільними зусиллями можна досягти того, щоб люди не тільки жили довше, але й щоб життя їх було більш якісним, різноманітним, повноцінним і приносило задоволення.

Американські вчені довели, що незважаючи на загальне зниження інтелектуальних здібностей люди літнього віку володіють більшою мудрістю порівняно з молодими.

Наше старше покоління - золотий фонд, скарбниця досвіду та знань, і, можливо, той скарб, що шукає і не може знайти Україна, щоб стати заможною та щасливою. Останнім часом завдання гуманізації бібліотечного обслуговування стало надзвичайно важливим. Особливо, коли мова заходить про користування бібліотекою читачів особливої категорії - людей літнього віку.

Милосердя й увагу до людей поважного віку необхідно виявляти не тільки під час проведення певних заходів, а й щодня. І хоча діють в нас спеціальні служби й заклади, в обов'язки яких входить турбота про літніх людей, тепле слово і піклування оточуючих ніколи не будуть зайві. Бібліотека за допомогою своїх специфічних засобів та форм роботи може привернути загальну увагу до потреб та проблем людей літнього віку.

Милосердя - це один із головних проявів моральності. Бібліотекарям необхідно просто звернути увагу на людей літнього віку, хворих, саодинокх людей, які живуть поруч з нами.

Бібліотека - це той соціальний інститут, що може об'єднати у милосерді зусилля усіх зацікавлених організацій, закладів. Тому велике значення в роботі бібліотеки має ділове співробітництво зі службою соціального забезпечення населення, адміністрацією міста, медичними закладами та ін. На слайді Ви бачите адміністратора з Анатолієм Авдєєвим, журналістом Інтернет-видання „Дай- Веї”.

Ветерани та молодь - це та категорія читачів у бібліотеках, для яких завжди відкриті двері, для яких завжди бібліотекар готовий до спілкування.

Найактивніший користувач у бібліотеці - це людина літнього віку.

Обслуговування соціально незахищених груп населення, інвалідів та людей літнього віку сьогодні є пріоритетним напрямком діяльності нашої бібліотеки. Необхідно залучати ці верстви населення до книги, навчати користуватися новітніми технологіями, надавати безкоштовний доступ до мережі Інтернет, зважаючи на стан їхнього здоров'я.

Робота нашого Інтернет-центру спрямована на організацію вільного доступу до всесвітніх інформаційних ресурсів для студентів та учнів, працівників галузей культури, освіти, безробітних, військовослужбовців та інших категорій користувачів бібліотеки. А також для представників громадських організацій та організацій для людей з особливими потребами, з якими ми співпрацюємо. Це Центр реабілітації інвалідів з вадами слуху та мови, „Серце матері“, „Сила духу” та ін.

На базі Інтернет-центру постійно проводяться тренінги для людей поважного віку, інвалідів, дітей та користувачів бібліотеки за темами: «Базовий комп'ютер», «Розширений пошук в Інтернет». Навчання проходить як в групах, так і індивідуально. Проводяться заходи, такі як: online конференції, форуми, чати та ін. Розробляється різноманітна вебліографія для полегшення пошуку в Інтер- неті, що постійно поповнюється згідно запитів читачів.

Новітній напрям у навчанні і проведенні масових заходів - веб-презентації для студентів та віртуальні екскурсії для школярів та дітей з фізичними вадами. Колекція Інтернет-Центру містить, наприклад, такі: «7 чудес світу», «Бібліотеки світу», «Дитячий світ» для учнів початкових класів.

В середьому за 9 місяців наш Центр відвідали понад 15000 користувачів і було проведено більше 120 тренінгів, на яких було присутні майже 500 учасників.

Хочу навести декілька історій успіху, як у нашій бібліотеці Інтернет-центр та допомога бібліотекарів-адміністраторів допомогли конкретним людям.

Наталя, інвалід дитинства (ДЦП), відвідує наш центр протягом 3-х років. Пройшла кілька тренінгів. У пошуках коштів на лікування за допомогою адміністратора центру було проаналізовано велику кількість інтернет-ресурсів. У результаті одна з благодійних організацій надала фінансову допомогу, і жінці було зроблено операцію.

Сергій відвідував центр з серпня 2003 року, з першого дня відкриття. Ще зовсім хлопчиком проходив тренінги. Певний час був волонтером. Згодом юнак захопився розробкою та створенням веб-сайтів. На даний момент працює веб-дизайнером у відомій бізнес-організації.

Брати Руслан та Віталій у листопаді 2004 р. пройшли навчання в Інтернет-центрі і стали постійними користувачами на кілька років. Будучи учасниками інтелектуальних ігор „Що? Де? Коли?“, вони саме в нашому центрі працювали на інтелектуальних он-лайн сайтах і здобували призові місця. Тепер Руслан - заступник голови міської ради, а Віталій - президент Кіровоградської обласної молодіжної громадської організації.

Студентка КДПУ факультету іноземних мов Ірина відвідувала Центр з вересня 2006 р. За допомогою адміністратора центру вона через Інтернет влаштувалась на роботу в Німеччині за міжнародною програмою поглиблення знань.

83-річний користувач після тренінгових занять наприкінці 2009 р. самостійно отримує медичні он-лайн консультації у лікаря-кардіолога.

Лікар-терапевт, пройшовши індивідуальний тренінг у травні 2010 р., створила свій власний блог з нетрадиційної медицини, який щотижня у нас оновлює і має вже своїх постійних он-лайн клієнтів.

Лікар-кардіолог, завдяки Інтернет-центру і його співробітникам підтримує свій теоретичний рівень знань з медицини, що разом з практичною роботою дозволяє йому бути успішним і затребуваним лікарем.

Отже, таким чином можна говорити про те, що активна діяльність працівників сприяє якісному і швидкому наданню інформаційних послуг користувачам Інтернет-центру бібліотеки, приваблює постійних відвідувачів і зацікавлює нових.

Значення Інтернету в суспільстві за останні 12 років значно змінилось. Прискорений розвиток техніки завдяки новим інформаційно-комунікаційним технологіям дається взнаки в буденному житті як окремого індивідуума, так і суспільства загалом, зв'язуючи їх прямо чи опосередковано одне з одним. Швидкі зміни в економіці, науці, техніці та суспільстві також спонукають і людей літнього віку до пожиттєвої освіти, яка вже є не привілеєм, а необхідністю.

Тому основним завданням нашої установи, яка забезпечує підвищення рівня знань людей 3-го покоління, є надихати людей літнього віку мобілізувати себе самих та суспільство загалом. Зрозуміло, що отримання навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема Інтернету, набуває в цьому контексті надзвичайного значення.

Не зважаючи на те, що в Україні впроваджується Мадридський Міжнародний план дій з проблем старіння населення (в квітні 2002 року на Другій всесвітній асамблеї з старіння населення країнами-членами ООН був прийнятий **Мадридський Міжнародний план дій з проблем старіння**), кількість заходів, спрямованих на інтеграцію представників старшого покоління в Інтер-нет-спільноту та кількість користувачів Всесвітньої мережі в нашій країні залишається ще досить невисокою. Поміж очевидних економічних перешкод даються взнаки відсутність елементарної комп'ютерної грамотності через брак відповідних для даного віку освітніх програм та їх безсистемність.

Аналіз статистичних даних щодо використання Інтернету та навчання комп'ютерної грамотності в розвинутих країнах Європи показує, що літні люди належать до активної та швидко зростаючої аудиторії користувачів мережі.

Використання Інтернету	Іспанія	Словаччина	Чехія	ФРН	Фінляндія	У серед.
Базовий курс	65%	78%	66%	67%	40%	63.2%
Інтернет-пошуки	53%	22%	63%	44%	60%	48.4%
Основи самопрезентації	18%	22%	25%	44%	40%	29.8%
Дистанційне навчання	12%	0%	3%	11%	0%	5.2%
Змішане навчання	29%	0%	28%	22%	0%	15.8%
Інтернет для комунікації	5%	33%	19%	11%	0%	19.6%
Moodle - ресурс*	12%	0%	3%	11%	0%	5.2%
інші	6%	11%	6%	11%	0%	6.8%

***Moodle -відкритий інтернет-ресурс, дуже поширений у світі як інструмент для створення сайтів.**

Зрозуміло, що такі високі показники інтеграції в Інтернет людей поважного віку закордоном значною мірою пояснюються високим рівнем життя, більшою поширеністю персональних комп'ютерів, переважанням в системі розподілу праці професій, пов'язаних з роботою з використанням комп'ютера.

Люди 3-го віку, тобто вікова група 50+, є сьогодні досить гетерогенною (неоднорідною) цільовою аудиторією, якщо розглядати так званих «активних старших», які відрізняються один від одного за станом здоров'я, статтю, передумовами освіти, соціальним та фінансовим становищем.

Завдяки роботі нашого Інтернет-центру люди поважного віку отримують:

- вільний доступ до мережі Інтернет, у тому числі навігаційні послуги у пошуку потрібної користувачам інформації;
- безкоштовні тренінги з різних аспектів пошуку інформації в Інтернет;
- веббіографію з найрізноманітніших тем;
- диференційоване обслуговування користувачів.

Користувачі літнього віку використовують Інтернет переважно для буденних завдань, організації дозвілля (хобі, подорожування) та спілкування. За допомогою адміністраторів Центру вони набувають навичок роботи в мережі Інтернет, здійснюють пошук необхідної інформації. Інтернет розширює рамки спілкування для людей, що має для них велике значення. З початку 2010 року 40 відвідувачів Інтернет-центру (колишні держслужбовці, вчителі, науковці, викладачі, соціальні, медичні працівники) змогли оволодіти безкоштовно комп'ютерною грамотністю, скористатися пошуком необхідної інформації в мережі Інтернет. Навчання проходили як в групах, так і індивідуально.

Інтернет - ще один засіб розвитку різноманітних життєвих, пізнавальних навичок для людей літнього віку, підвищення їх самооцінки, можливості самовираження.

Виступаючи навігатором у потоках інформації Всесвітньої мережі Інтернет, наш Інтернет-Центр акумулює необхідні матеріали для задоволення запитів користувачів. Адміністратори оглядають спеціальні сайти, українські електронні періодичні видання, готують веббіографії. Тут панорама соціальних подій України, краю, правові документи, рішення органів місцевої влади. Інформування про нові зміни у пенсійній системі, пільговому забезпеченні, соціально-законодавчі документи.

Працівники Центру вважають за необхідність розвивати додаткові пропозиції для зацікавлення в користуванні Інтернетом цільову групу людей літнього віку, а саме :

- Інтернет-форуми (Internet-Fore) - неоднчасне спілкування, при якому користувачі можуть отримати відповіді на поставлені раніше запитання
- чати (Chats) - одночасне спілкування

- відеоконференції для людей зі спільними інтересами.
- скайп (Skype) технології - телефонування через Інтернет

Такі форми комунікації як-то форуми та чати уможливлюють групове спілкування. Форуми використовуються також і для обміну досвідом у сфері самопомоги. Нові технічні розробки в сфері Інтернету, позначені ключовим словом «web 2.0.», відкривають необмежені можливості інтерактивної комунікації та кооперації, але поки що досить небагато людей літнього віку можуть і прагнуть ними користуватися. Тому ще одним основним завданням нашого Центру, який надає інформаційні послуги людям літнього віку, є створення цільових груп та заохочення відповідної аудиторії до навчання в них.

Інтернет відрізняється від інших медійних засобів інтерактивним потенціалом.

На основі всього вищесказаного можемо стверджувати, що Інтернет здійснює особливу місію - сприяння комунікації між людьми 3-го віку безпосередньо та з іншими віковими групами загалом.

У наш час існує ціла низка передумов залучення представників старших вікових груп до Інтернет-спільнот. Всесвітня мережа надає широкі можливості для підвищення соціальної активності, професійної ресоціалізації, освіти та багатьох інших видів діяльності, які можуть не лише сприяти покращенню соціального самопочуття людей поважного віку, але й принести користь суспільству, позитивно вплинути на функціонування економіки, політики, родини та інших соціальних інститутів.

культур Кіровоградщини

Макарова Т. П.,

*завідуюча відділом краєзнавства
обласної універсальної наукової бібліотеки
ім. Д.І. Чижевського*

Проблема розвитку духовності, зокрема к И толерантного ставлення людини до свого оточення, дуже актуальна в наш час. Принципово важливим є усвідомлення необхідності навчитися жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності.

В Україні, яка за своїм геополітичним становищем знаходиться на перехресті світових культур, проживають представники практично всіх релігій світу, а це означає, що питання терпимості, етичності, гуманістичного виховання (тобто сприйняття іншого, часом несхожого) набувають особливої ваги, і вони стають головним чинником внутрішньої стабільності країни.

Кіровоградська область розташована у центрі України, у межиріччі Дніпра і Південного Бугу. Особливістю національного складу населення Кіровоградської області є його багато-національність, на території області проживають представники 98 національностей і народностей. На сьогодні чисельність усіх з них, за винятком ромів і вірменів (за рахунок імміграції) скорочується.

За переписом 1989 р. українці склали 85,3%, росіяни -11,7%, представники інших національностей - 3% населення. Росіяни склали значну частину населення міст і районів на сході області, українці переважали в сільській місцевості і на заході краю.

За переписом 2001 року: українці - 90,1% (1.015 тис. осіб), росіяни - 7,5 % (84 тис. осіб), молдовани, білоруси, вірмени, болгари, євреї, цигани, корейці та інші - 2,4%.

Рідною мовою 88% назвали українську, 10% російську, 2% - інші мови.

Спробуємо підтвердити тезу, що „бібліотека - центр діалогу культур і територія толерантності”, скориставшись досвідом роботи відділу краєзнавства обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського.

До речі, в історичних і філософських працях Дмитро Чижевський, ім'я якого носить наша бібліотека, говорячи про особливості устрою суспільно-політичного життя в Україні, особливо підкреслював, що в її основі повинні знаходитися такі етичні та соціальні цінності: мир, гармонія, згода, право людини (індивідуума) на «власний індивідуальний етичний шлях».

Цитата: „Повнота національного життя, якого домагаємось для українського народу, ані в якій мірі не означає обмеження прав усіх етносів, які живуть на Україні, на «вільний розвиток своєї культурної та національної стихії»”.

В нашому місті з давніх часів живуть євреї, серби, поляки, росіяни, молдовани, представники інших національностей. І тому зовсім не дивно, що в Кіровограді тісно переплелися культурні традиції представників багатьох народів.

Сьогодні в Кіровограді діють 14 національно-культурних об'єднань, членами яких є понад чотири тисячі осіб. З багатьма з них відділ краєзнавства активно співпрацює.

В Кіровограді з 2001 року діють відділення Всеукраїнської громадської організації «Російський (Руський) рух України», Руська община ім. О. С. Пушкіна, в рамках діяльності якої постійно проводяться різноманітні культурні заходи, підтримуються контакти з Росзарубіжцентром, Посольством Російської Федерації в Україні, іншими українськими та російськими державними і громадськими установами, зокрема російськими товариствами в інших містах України, представниками кіровоградського земляцтва в Росії, іншими особами тощо.

Заходи у відділі краєзнавства:

Круглий стіл „Русская литература как консолидирующая сила современного славянского общества” (Руська община ім. О. С. Пушкіна, Кіровоградське обласне культурне товариство „Русь”).

Літературний вечір, присвячений внеску росіян у розвиток краю на Тижні культур національних меншин „Степова веселка”.

Презентація експозиції Клубу народних ремесел „Ниточка” - „Старовинна вишивка Белгородської та Воронежської областей Росії” (у рамках заходів Російського культурного центру на Тижні культур національних меншин „Степова веселка”).

Серед організацій національних меншин значне місце посідає об'єднання поляків Кіровоградщини «Полонія» імені Кароля ТТТи-

мановського - видатного польського композитора першої половини ХХ століття, який певний час проживав у Єлисаветграді. Створена «Полонія» була у 1997 році і за понад десятилітню історію зарекомендувала себе як одне з найактивніших національних товариств у місті.

Щорічно об'єднання організовує відзначення польських національних свят, музичні фестивалі ім. К. Шимановського, вечори польської поезії, танцю тощо; опікується популяризацією польської культури, зокрема, шляхом запровадження відділень польської мови в навчальних закладах міста, поширенням відомостей про славного земляка Кароля Шимановського, встановленням контактів з культурно-освітніми установами та державними органами Польщі тощо. У квітні в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Д. Чижевського було відкрито Польський культурний центр. Його мета - сприяння ознайомленню громадськості з внутрішньою і зовнішньою політикою Республіки Польщі, суспільно-політичними та соціально-економічними змінами у суспільстві, з історією, економікою, життям, культурою та традиціями польського народу.

Значну роль у польському і духовному русі в місті відіграє римсько-католицький костел Святого Духа, збудований у 90-х роках минулого століття замість храму, зруйнованого в добу сталінізму.

Діяльність об'єднання базується на принципах дружніх стосунків між поляками та українцями, розвитку національних і культурних традицій, створення умов для самовираження поляків.

У відділі краєзнавства проходять засідання „Полонії”, зустрічі з консулами Республіки Польща, презентації книг, зокрема книги „Доля поляків на Кіровоградщині”. Це збірка статей українською, польською та російською мовами. В ній висвітлені теми, пов'язані з життям і творчістю композитора Кароля Шимановського, його родини та інших видатних поляків, діяльністю польських товариств, утворенням на терені краю римсько-католицьких парафій і побудови костелів, заснуванням католицької школи і навчання польській мові, репресіями та утисками поляків за часів комуністичного режиму та інше.

У відділі краєзнавства відбулася презентація книги кандидата історичних наук, доцента Кіровоградського державного педа

гогічного університету ім. Володимира Винниченка Сергія Івановича Шевченка „Кіровоградщина в українсько-польських зв'язках: освіта і наука (1820-ті - поч. 2000-х рр.)”. У книзі аналізується історія освітянських та наукових зв'язків центрально-українського регіону із Польщею. Показується внесок у ці процеси в різні часи педагогічних колективів, окремих вчених. Йдеться про долі поляків

- учнів і вчителів навчальних закладів Єлисаветградщини, Олександрійщини та інших регіонів, котрі сьогодні входять до складу Кіровоградської області. Зокрема про Міхала Грабовського, Рудольфа Пржишховського, Ольгерда Бочковського, Віктора Григоровича, Кароля Шимановського, Ярослава Івашкевича та інших.

У вересні 1991 року міська влада передала єврейській релігійній общині будинок Великої хоральної синагоги, а 1994 року зареєстрована Кіровоградська єврейська община, у лютому 1996 року релігійна громада прогресивного іудаїзму «Атиква», у 1997 році почала свою роботу Кіровоградська Служба милосердя єврейської общини (у 2002 реорганізована в Кіровоградський обласний Благодійний єврейський общинний центр «Хесед Шломо»); у вересні 1998 року відбулись прем'єрш вистави єврейського музично-драматичного театру «Тхія». Понад тисяча членів єврейської громади міста мають змогу відвідувати щотижневі общинні збори, інші заходи, а також перший у країні (на час відкриття 1998 року) історичний єврейський общинний музей «Євреї Єлисаветграда».

У Кіровограді є:

— обласний німецький культурний центр “Розвиток”;

— вірменська община „Тарон” та інші.

Велике зацікавлення у громадськості міста завжди викликають заходи, що висвітлюють історію і сьогодення, традиції й кращі надбання писемного слова та мистецтва, пов'язані з пізнанням культури народів світу.

На закінчення хочеться підкреслити, що саме бібліотекарі, серед яких багато творчих особистостей, справжніх фахівців, ініціаторів цікавих починань, роблять відчутний внесок у розвиток моральності, високих людських якостей кожного громадянина. Сприяючи підвищенню інтелектуального потенціалу суспільства, популяризуючи кращі твори національної і світової літератури, вони тим самим примножують добру славу України і своєї малої батьківщини.

Створення електронної бібліотеки ОУНБ ім. Д. І. Чижевського: принципи і критерії відбору документів

Зеленська Н. М.,

завідуюча відділом рідкісних і цінних документів обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського

Толерантність означає повагу, прийняття й правильне розуміння різноманіття культур нашого світу, різних форм вираження людської індивідуальності.

Українські бібліотеки толерантні вже за своєю сутністю. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» визначає, що громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, релігійних переконань, місця проживання мають право на бібліотечне обслуговування. На цьому ж наголошують Кодекс етики бібліотекаря, Маніфест про демократизацію бібліотек, прийняті Українською бібліотечною асоціацією.

Бібліотека має можливість вести розмову про культури, традиції, погляди інших людей. На книжкових полицях українських бібліотек мирно співіснують Біблія та праці Ч.Дарвіна, Г.Сковороди та Ф.Ніцше, Л.Толстого та Т.Шевченка.

Єлисаветград наприкінці XIX століття, коли гостинно відчинила свої двері громадська бібліотека, особливо розквітнув.

В місті було 10 православних храмів, дві єдиновірські церкви, римсько-католицька, лютеранська, єврейська синагога та більше десяти молитвенних будинків; була міська (у фортеці) і земська лікарні; близько 40 навчальних закладів, в тому числі дві гімназії (чоловіча й жіноча), земське реальне училище, духовне, юнкерське кавалерійське, талмуд-тора та ін.; майже десять книжкових лавок, кілька друкарень і шість бібліотек.

Населення Єлисаветграда на кінець XIX ст. складало за переписом 1897 р. близько 61,5 тисячі жителів.

За національним складом населення було розмаїтим: українці, росіяни, молдовани, поляки, болгари, серби, німці, євреї, караїми, греки та ін.

За віруваннями: християни, іудеї, католики, мусульмани.

У фондах обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського зберігаються красназавчі видання XVII - початку XX ст. авторів різних вірувань і національностей.

Відділ рідкісних і цінних документів Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського активно використовує рідкісні красназавчі видання в наукових регіональних дослідженнях, просвітницькій діяльності, створює електронні копії документів, що надають можливість зробити видання доступними користувачам та обмежити використання оригіналів.

Виконуючи двоєдину функцію - збереження документів для майбутніх поколінь та забезпечення доступу до них сьогоднішнім користувачам, ми зберігаємо власне документ та його інтелектуальний зміст.

Завдання збереження документа полягає в максимальному подовженні терміну його придатності.

Завдяки співпраці обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського та Національного науково-дослідного реставраційного центру в 2005-2010 роках проведена безкоштовна реставрація трьох стародруків:

1. Псалтир початку XVII ст.;
2. Євангеліє (1575; Вильно. Книгодрукаря П. Мстиславця?)\$
3. Октоих. Виданий у Москві у 1594 році.

Другий підхід пов'язаний з використанням нових інформаційних технологій - переведення інформації з одного носія на інший.

Від самого початку роботи над створенням електронних копій документів обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. Чижевського пропагує філософію відкритості та доступності інформації. Створюючи електронні копії документів, ми активно розвиваємо український сегмент Internet.

Основним критерієм при відборі видань для оцифрування ми визначили рідкісні красназавчі видання XVIII - XIX ст., в яких відо

бражена історія народу, що проживає в регіоні, багатогранність його духовної і матеріальної культури.

Спеціалістами відділу визначені такі видання для першочергового оцифрування:

рідкісні краєзнавчі видання,
рідкісні краєзнавчі видання, які потребують реставрації,
видання, що користуються підвищеним попитом,
видання на замовлення користувачів.

Робота з оцифрування паперових видань ведеться за двома напрямками.

Перший напрямок - це створення графічних копій кожної сторінки книги, на яких можна побачити текстуру паперу, використання книжкових прикрас та малюнків, стародавніх алфавітів у манускриптах або друкованих книгах, які не використовуються у сучасному книговидавництві.

Оцифровані таким чином видання розміщуються у розділі “Електронний музей книги”, що вже понад 10 років працює на веб - сайті Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.Чижевського. Його мета - забезпечення електронного доступу користувачів до раритетів бібліотеки через Internet.

Саме тут фахівцями нашої бібліотеки вперше в Україні ще у 1999 році було застосовано нову технологію збереження графічних зображень у форматі Дежа Вю (DjVu), яка відкриває нові можливості у передачі високоякісних графічних зображень і створена саме для використання у мережі Інтернет. Останніми роками ця технологія набула особливої популярності.

Другий напрямок - це переведення паперових видань у текстовий формат.

Для роботи зі створення електронних копій документів ми використовуємо ліцензійну програму - Fine Reader 7.0.

Такий метод потребує декількох етапів:

- сканування документа (тобто створення графічної копії першоджерела);

- обробка графічної копії програмою оптичного розпізнавання тексту для переведення його з графічного представлення у текстовий формат комп'ютера;

— коригування орфографічних помилок у тексті, допущених програмою оптичного розпізнавання;

- електронна публікація матеріалу в одному із загальноприйнятих форматів на сайті бібліотеки.

Слід зазначити, що такий метод хоч і потребує більших затрат, але має і певні переваги - оцифровані таким чином матеріали дають можливості повнотекстового пошуку, друкування необхідних частин документа і доступу через Інтернет.

Перший метод ми використовуємо для оцифрування рукописів та старовинних видань, другий — для поповнення розділів Читального залу (www.library.kr.ua/elib).

Читальний зал вміщує роботи понад шістдесяті авторів, різноманітних краєзнавчих матеріалів (у тому числі і повних текстів дисертацій). Серед них:

1. Бантыш-Каменский Д.

История Малой России со времен присоединения оной к Российскому государству при царе Алексее Михайловиче, с кратким обозрением первобытнаго состояния сего края;

2. Маркевич Н.

История малой России: в 5-ти томах;

3. Шмідт А. Матеріали для географії и статистики России, собранные офицерами генерального штаба. Херсонская губерния;

4. Матеріали для оценки земель Елисаветградского и Александрійского уездов.

5. Гільденштедт Йоган-Антон.

Роботи відомих краєзнавців XIX сторіччя В.Ястребова, П.Рябкова, Аф. Коваленкова та ін.

До ювілею міста у 2004 році створено диск “З історії центральної України”, куди увійшли видання, що хронологічно охоплюють період від Нової Сербії до Великої Вітчизняної війни.

Таким чином, ми створюємо колекцію рідкісних краєзнавчих видань XVIII - початку XX сторіччя.

Одним з найважливіших напрямків роботи бібліотеки і відділу є створення переліку книг, що підлягають включенню до Державного реєстру. Ця робота розпочалась з травня 2004 року.

В програмі IRBIS (Система автоматизації бібліотек) була створена база даних „Для створення Державного реєстру культурного

надбання Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського”. Інженерами бібліотеки додано підполе „Рідкісні”.

З бази даних „Книги” копіювались документи в новостворену базу і заповнювали поле „Рідкісні”. У 2008 році робота по включенню описів до цієї бази завершена. До бази даних „Для створення Реєстру культурного надбання” увійшло 7598 записів.

Розуміючи, що не всі видання включені до новоствореної бази є унікальними і ввійдуть до Державного реєстру (але ці видання рідкісні для нашого регіону і зберігаються у фондах бібліотек в одному або двох примірниках), ми прийняли рішення створити обласний реєстр культурного надбання.

Наказом Кіровоградського обласного управління культури і туризму від 11 серпня 2009 року за №469 визначені учасники та робоча група зі створення обласного реєстру.

На першому етапі до цієї роботи залучені заклади, що підпорядковані управлінню культури і туризму обласної державної адміністрації: обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.Чижевського, обласний художній музей, обласний краєзнавчий музей, обласна бібліотека для юнацтва ім. О.М.Бойченка, обласна дитяча бібліотека ім. А.П. Гайдара, музичне училище, Олександрійське училище культури.

До інструкції про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань ми внесли зміни, розширили діапазон видань, тобто включили видання XIX - початку XX століття краєзнавчого спрямування:

- українські (1861-1945 рр.) - код ЕОУ та російські (1831-1925 рр.) - код ЕОР, включивши краєзнавчі документи до 1991 року на основі експертної оцінки: картографічні видання про край, його екологію, історію місцевих бібліотек, музеїв, архівів, про видатних діячів краю та ін.

Наприкінці минулого року провели для працівників бібліотек-учасниць цього проекту практикум з опису книг до обласного реєстру культурного надбання.

Бібліотеки закладів культури області вивчають свої фонди, готують бібліографічні описи та в електронному вигляді передають до обласної бібліотеки.

Ще один цікавий напрямок роботи бібліотеки - співпраця з обласним краєзнавчим музеєм, державним архівом. Вже понад 6 років ми проводимо спільні виставки, де поряд з документами бібліотеки представлені документи з архіву та музею:

“Корифеї українського театру”,

“Єлисаветградський абрис Якова Пауценка”,

“Автографи видатних діячів України і краю”,

“Автограф війни”,

“Володимир Винниченко: парадокси долі і творчості” та інші. Багато з документів для широкого загалу експонуються вперше. На кожну виставку матеріалів було представлено більше, ніж ми мали можливість презентувати користувачам. Щоб ознайомити користувачів з максимальною кількістю документів, фахівцями бібліотеки створені диски: “Автограф війни”, “Єлисаветградський абрис Якова Пауценка” та інші.

До 65-ї річниці Перемоги створено диск “Голоси з війни”. Диск складається з двох частин. У першій частині проекту - Говорять свідки - записано голоси-спогади 39 респондентів - очевидців війни, які розповіли понад 100 історій, fuga частина диску - Звучать архівні документи - надає можливість прослухати 40 письмових творів, написаних учнями кіровоградських шкіл у 1944 році на тему: «Що я пережив під час окупації»; і спогади остарбайтерів - наших співгромадян, які насильно були вивезені на каторжні роботи до Німеччини. Ці твори понад півстоліття зберігаються в Державному архіві Кіровоградської області.

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. Чижевського надає диск у вільний доступ реальним і віртуальним користувачам, зокрема через веб-ресурс.

Диск - аудіо-проект “Голос війни” - копія онлайн-проекту, який матиме продовження.

У бібліотеку — за гармонією душі та духу. Практика формування культурного середовища

відділу мистецтв

Ушакова С. А.,
*завідуюча відділом мистецтв обласної
універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І.
Чижевського*

Вторгнення інформаційних технологій змінюють не тільки всю систему бібліотечного простору, але і вперше ставлять питання про “кордони” бібліотечного простору і основи традиційних бібліотек та їхні функції.

Нові соціальні та інформаційні джерела є альтернативою бібліотеці - інформаційні портали, інтернет-кафе, технопарки, культурно-дозвіллі центри.

Читачі масово залишають бібліотечні зали і перетворюються на “віддалених користувачів” - відбувається глобальне відчуження аудиторії від книги, захоплення візуальними і слуховими медіа.

Разом зі знеціненням друкованого документа і прискоренням доступу до цифрових ресурсів зникають, втрачаються навички читання.

І це є реаліями, на які ми повинні зважати, оскільки сучасне суспільство вимагає від бібліотеки відповідності своїм новим потребам - **потребам жити і орієнтуватися в полікультурному соціумі.**

Світ змінився швидко, а людина пристосовується до усього нового повільніше. Багато хто відчув себе розгубленим, з втраченими життєвими орієнтирами. І тут бібліотеку можна розглядати як символічне місце, де **завжди** стабільно працюють закони Доб- ра- Краси-Г армонії.

Всі ці явища започаткували активні нові практики, що ставлять за мету пошук рішень по перебудові, перегляду функцій, пристосуванню до нових умов. Проте де шукати ті моделі, за якими треба будувати фундаменти нових відносин?

Ми звертаємось до мистецької спадщини, яка включає в себе досвід та практику попередніх поколінь, що забезпечує гармонійне існування людини в естетичному середовищі.

Саме мистецтво має силу відновити втрачений багатьма сучасними користувачами діалог зі світом, діалог із суспільством, діалог з місцевою громадою.

Усвідомлення того факту, що культура активно формується індивідами саме в процесі їх спілкування, привернуло увагу до **процесів соціальної комунікації**. І саме ці процеси стали активно практикуватися і в театрах, і в музеях, і в бібліотеках. Це змінило уявлення про базові функції бібліотеки, в тому числі про те, що бібліотеки є переважно сховищами накопичених знань.

Результатом є перетворення бібліотек на **центри взаємодії культур**, що формують полікультурну особистість, здатну адекватно реагувати на виклики сучасного світу, успішно долати бар'єри нерозуміння і культурні стереотипи.

Так, серед основної діяльності відділу мистецтв - поруч з комплектуванням та зберіганням, прописана **виставкова та експозиційна робота**, і я хочу зупинитися саме на останній.

Кожного року у відділі експонується від 6-ти до 8 художніх виставок. Це виставки професійних художників (живопис, графіка), виставки майстрів декоративно-ужиткового мистецтва (витинанка, писанка, лялька, кераміка, печворк). Це можливість познайомити користувача з видами та жанрами мистецтва, дати можливість оцінити художню творчість своїх сучасників, поспілкуватися з митцями, розвинути комунікативні навички.

Вивчення та популяризація експозиції виставок випадає на долю працівників відділу, а екскурсії по виставках передбачають активну мистецько-просвітницьку роботу.

- Це хвилини дорогоцінного спілкування, проведення експрес-опитувань, експрес-завдань (на уважність, на креативність мислення).
- Це можливість розвитку навичок розуміння мови мистецтва, інтерпретацій його змісту.

- Це нагода поговорити про книгу, про читання як єдиний спосіб, необхідна умова розвитку самостійного, критичного мислення.
- Можливість показати технології впливу реклами та сучасних ЗМІ на свідомість молоді.
- Це можливість опору технологіям маніпуляцій, сприяння розвитку критичного мислення і навичок дискусії.
- Про перестороги сучасних письменників - «Людина, що розучилася читати - дичавіє».

Безперечно, нашим відкриттям стали виставки аматорів професійного рівня:

- Персональна виставка Людмили Кривенко (печворк).
- Персональна виставка Оксани Андрієнко (м'яка іграшка).
- Виставка колекції рушників, зібраних на території Кіровоградської області Раїсою Айвазовською.

Дві останні мали надзвичайно широкий резонанс у місті та велику кількість відгуків у ЗМІ. І саме ці виставки поповнили рубрику бібліотечного сайту «Віртуальна виставка» .

Виставки дитячої художньої школи - клас скульптури, виставка ляльок.

Художні виставки в бібліотеці (на відміну від музею, де відвідувач споглядає одразу багато і тому дещо відсторонено) - це мистецтво, яке підходить до користувача зовсім близько і дає можливість особистого розпізнання його та запитань до нього. Інтерактивне спілкування народжує неформальний зв'язок „бібліотека-користувач», виявляє потреби відвідувача (користувача), розширює пропозиції відділу мистецтв. Таке спілкування сприяє і створенню, і підтриманню позитивного іміджу бібліотеки та адаптації молоді в закладі. Цікаво, що кожен автор (митець) приводить із собою до бібліотеки нові категорії користувачів, нові групи людей.

Особливу увагу відділ приділяє підтримці молодих музикантів та виконавців. Студенти музичного училища, студенти музичного відділення Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка - постійні відвідувачі бібліотеки. Учні

музичної школи запропонували унікальну акцію - показ музичної казки «Любов до трьох апельсинів»

Театральні та музичні вистави давно не дивують нікого у стінах бібліотеки. «Музичні години», «Музичні вечори» - ці мистецькі акції мають на меті звернути увагу молодих людей на мистецтво як засіб зробити життя більш цікавим, різноманітним, та, врешті-решт, успішнішим, а їх - інтелектуально розвиненими.

Співробітництво, об'єднання, подолання бар'єрів і в цьому сенсі являє собою прогресивний процес. Список організацій та установ міста, з якими співпрацює відділ мистецтв обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. Чижевського налічує понад 20 назв. Це навчальні заклади мистецького спрямування, дитячі мистецькі школи (музичні, художні), творчі спілки та громадські об'єднання, театри та музеї, загальноосвітні навчально-виховні заклади, громади нацменшин міста. Тут важливим вбачається професійний рівень працівників бібліотеки, від особистого фахового рівня бібліотекаря залежить дуже багато.

Відділ мистецтв давно і успішно позиціонує себе серед культурно-мистецьких закладів міста та області в якості фахового інформаційного центру. Спеціалісти відділу постійно беруть участь у заходах, творчих проєктах мистецьких установ міста, подекуди ініціюють проєкти, які вважають актуальними. Серед найбільш вдало втілених мрій останнього року - медіапроєкт „Сли- саветградський абрис. Персони українського театру”, що об'єднав зусилля Кіровоградського краєзнавчого музею (з філією-музеєм М.Кропивницького), літературно-меморіального музею І.К.Карпенка-Карого та відділу мистецтв обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Чижевського. Проєкт опубліковано на сайті бібліотеки у тематичній рубриці „Віртуальна бібліотека”.

Бібліотекар сьогодні - це інформаційний працівник, він іде за межі бібліотеки, іде туди, де є інформація культурно-мистецького профілю, розширюючи „кордони” традиційних форм бібліотечної роботи. „Це наша робота” - кажемо ми, відвідуючи виставки, концерти, вистави, слідкуючи за афішами презентацій, зустрічей, конференцій, „це працює на імідж відділу (бібліотеки)”, бо тримає нас у вирі культурно-мистецького життя міста.

Одна з активно запитуваних послуг відділу мистецтв - групове інформаційне обслуговування. Це робота з кіно, екранізаціями, з документальним жанром в кіномистецтві. Фільми з мистецтва, з історії культури лишаються серед популярних та запитуваних.

І саме специфіка бібліотечної роботи дає змогу поєднати:

- перегляди літератури з переглядами фільмів;
- передмови до фільмів з бібліографічними оглядами;
- виставки художників у відділі з науково-популярними фільмами про мистецтво;
- екскурсії по бібліотеці з переглядами фільмів про бібліотеки світу.

Відділ відгукнувся на резонансні події останніх років - широка читацька аудиторія переглянула фільми Сергія Буковського «Живі» та фільм Анжея Вайди „Катинь”.

У цьому році послуга групове інформаційне обслуговування отримала нове продовження у вигляді циклу тематичних зустрічей - „Колоритні мандрівочки”. Це 8 розповідей з переглядом цифрових фотографій та відео, зроблених користувачами під час мандрівок країнами світу: Китай, Австралія та Нова Зеландія, Данія та Італія, Північна Росія та Іспанія, побачені очима пересічних туристів та професійних мандрівників. Зустрічі проходили щоп’ятниці протягом двох літніх місяців, виявили творчу активність користувачів та потребу у колективному спілкуванні. Успіх проекту відбувся, на наш погляд, завдяки сформованому навколо відділу мистецтв культурному середовищу, певній довірі учасників проекту відділу мистецтв, а тим самим бібліотеці.

Культура в перекладі з санскриту - шанування світла. Світло, що йде від досягнень науки і мистецтва, може стати однією з умов виникнення гармонійного суспільства у відповідності з законами Істини, Добра і Краси.

Мистецтво намагається дослідити істинну природу людини, її проблеми і переживання, воно прагне пізнати і вдосконалити людину і світ. Взаємини між людиною і мистецтвом набагато складніші, ніж зазвичай думають, і значущість мистецтва для людини набагато ширша, ніж здається на перший погляд.

Вільшанка — мала Батьківщина для болгарського народу

Ф

*Каліфорова І. С.,
директор Вільшанської ЦБС, смт
Вільшанка.*

Рідний край - це мала Батьківщина, частинка нашої неньки -України. У кожного з нас є своя маленька Батьківщина - село, місто, де народились, з якою пов'язані кращі спогади дитинства, юності. І яким би не було життя, згадка про рідну домівку завжди зігріває серце. Так історично склалося,

що вільшанська земля стала другою Батьківщиною для болгар, що переселились з селища Алфатар, з Болгарії. Населення у Вільшанці налічує близько 6 тис. мешканців, третину з яких складають болгари. Цих людей завжди об'єднувала і об'єднує любов до своєї історичної Батьківщини, бажання передати нащадкам усе краще, що успадкували вони від своїх предків і пронесли крізь життя.

Минуло 235 років відтоді, як майже 400 родин з с. Алфатар Селістри поселилися в с.Маслово, яке згодом перейменували на Вільшанку. Багато випробувань випало на долю цього народу. Проте, проживаючи, майже в повній ізоляції до 60-х років ХХ століття, вони зуміли і донині зберегти свою культуру, болгарську мову, звичаї, традиції. Хочеться відзначити, що за 235 років проживання болгар на Вільшанщині не було жодного міжетнічного конфлікту. У 2000 році було відроджено районне болгарське товариство «Алфатар». До складу товариства на сьогодні входять держ- службовці, освітяни, бібліотекарі, працівники клубних закладів, голови сільських рад, пенсіонери, учні, студенти.

Товариство увійшло в Асоціацію болгарських національно- культурних товариств і організацій України, яка знаходиться у місті Одеса, створена у 1993 році і об'єднує понад сорок товариств. Відрадно те, що голова товариства Анатолій Нестеров багато років поспіль передплачує для бібліотек газети болгарською мовою: «Украина: българско обозрение» та «Роден край».

З 2004 року місцева газета «Зорі над Синюхою» раз на місяць надає можливість друкувати сторінку «Алфатар» переважно болгарською мовою. Останнім часом налагодилися дружні зв'язки між меріями міста Алфатар та Вільшанки. Неодноразово наша делегація відвідувала Болгарію і навпаки, болгари перебували з дружнім візитом у Вільшанському районі. На знак дружби та взаємоповаги мер Алфатара Радка Желева посадила біля центральної криниці куш троянди, який наша громада ретельно доглядає. А вільшанський мер Володимир Харковенко посадив на болгарській землі куш каліни - символ України. У вищих та середніх навчальних закладах Болгарії навчаються і вихідці з нашого району. Протягом тривалого часу в нашому краї багато чого змінилося в характері і побуті болгар, проте довгі роки вони зберігали самобутність і звичаї. Про це свого часу зробив ґрунтовне дослідження священник місцевої церкви „Святого Тоанна Милостивого” Володимир Степанович Лобачевський.

Вивчення історії, популяризація традицій, культурних цінностей, надбаних народом протягом століть, у наш час є одним із найголовніших завдань, що стоять перед бібліотеками.

Розуміючи важливість національного відродження, виховання почуття патріотизму в мешканців району бібліотеки по крихтах збирають творчу спадщину своїх народів, вводячи в читачький обіг раніше невідомі, втрачені або забуті імена, тим самим зберігають історичну пам'ять і збагачують загальнодержавну духовну скарбницю. Одним з важливих напрямків своєї діяльності бібліотеки вважають формування красназавчого фонду, зокрема книг болгарською мовою. В сучасних умовах поповнення фондів бібліотек здійснюємо за допомогою матеріалів з місцевої історії у вигляді ксерокопій і фотокопій, передруку матеріалів, виписок, вирізок із публікацій, а також відомостей, записаних від старожилів. Це дані про історичні об'єкти, відомості про видатних земляків. Бібліотеки району створюють архіви, фонд яких включає документи, фотографії, щоденники, листи із особистих колекцій. З обмінного фонду обласної бібліотеки ім. Д.І.Чижевського отримали 110 книг болгарською мовою. Підшивки газет болгарською мовою. Крім того, джерелами комплектування є дарунки від представників товариства «Алфатар» та жителів селища. Збираючи матеріали, групуємо їх

у папки-досьє: «Вільшанщина пам'ятає», «Друковані подорожі в давнину», «Вільшанщина вивчає», «Болгари і наш край», «Звичаї та обряди прадавніх болгар», «Вільшанка-Алфатар: грані співпраці», «Україна - Болгарія: історичне минуле та сьогодення».

Фонд болгарської літератури розкриває довідково-бібліографічний апарат: алфавітний каталог, предметно-інформаційна та краєзнавча картотеки, де виділено відповідні рубрики «Болгарія далека і близька», «Культура болгар Вільшанщини». Бібліотеки підтримують ділові зв'язки зі знаменитими людьми краю. Видатному землякові, болгарину за національністю, академіку, ректору Петербурзької Духовної Академії Василю Івановичу Стойкову присвячено книжкову виставку «Гордість вільшанської землі». До 95-річчя Лідії Горячко в бібліотеці розгорнуто виставку-панораму «Я родом із болгарського краю».

На базі дитячої школи мистецтв працює фольклорно - етнографічний гурток. А у Вільшанській, Добрівській та Станкуватській загальноосвітніх школах учні факультативно вивчають болгарську мову. У Вільшанській загальноосвітній школі I-III ступенів створено молодіжну організацію «Возраждане». Члени організації - учнівська молодь - з уст старожилів записали болгарські колядки, щедрівки, пісні. У школі оформлено болгарську світлицю, працюють ансамблі «Младость», «Камшичка». Бібліотека підтримує тісний контакт з молодіжною організацією, залучаємо молодь до участі при проведенні масових заходів. Організація «Возраждане» посіла перше місце у районному ярмарку соціальних ініціатив та взяла участь в обласному. При районній бібліотеці для дорослих працює клуб «Родовід», який займається освітньою роботою серед населення і користувачів бібліотеки. При плануванні роботи клубу враховуються побажання його членів, зокрема велика увага приділяється болгарській темі. Наприклад, у березні цікаво пройшло засідання - «Свято весни»-«мартеніци», де молодь побачила болгарський обряд зустрічі весни та дізналася про весняні звичаї болгар.

Національні меншини постійно знаходяться в полі зору працівників бібліотеки для дітей. На її базі діє клуб за інтересами «Другарче», що розпочав свою роботу у 2002 році. Метою клубу стало вивчення, збереження, відродження та примноження давніх

традицій, обрядів вільшанських болгар. Клуб відвідують діти, які мають не тільки болгарське коріння, а й українське. Тематика засідань різноманітна. Наприклад: «Сурваки» (проведення обряду посівання), «Мини-мис Българче», «Мартеница» (свято зустрічі весни), «Історія заснування храму Іоана Милостивого» зустріч з настоятелем храму, «Габрово та габровці».

Велике значення при цьому має співпраця бібліотеки з районним україно-болгарським історичним музеєм. Так, спільно було проведено літературно-історичну годину «Вічне суцвіття дружби». Мова йшла про споконвічні відносини, традиції українського та болгарського народів.

У бібліотеці оформлено книжкову виставку «Завітай до історії свого народу» та створено тематичні папки: «Болгарія», «Відомі люди краю», «Лідія Горячко: віхи творчості», «Історія виникнення вулиць рідного селища». Велику допомогу і підтримку користувачам надає інформаційно-ресурсний центр. До їхніх послуг можливість безкоштовного користування мережею Інтернет. За допомогою електронної пошти ми спілкуємося з колегами - бібліотечними працівниками з міста Алфатар, а відвідувачі ІРЦ - зі своїми друзями, знайомими з Болгарії.

Значний інтерес читачів викликала презентація книг нашого земляка, уродженця с. Станкувате, члена Національної спілки письменників України Олександра Кердіваренка «Доброта - кредо його життя». Це людина, яка закохана в свій рідний край, в своє село, хоч сам - не болгарин, любить його людей. Книга публіцистики «Село - мій ревний біль» переконливо засвідчує, що в цьому жанрі письменник зарекомендував себе як глибокий його знавець і захисник. З синівською любов'ю, болем й тривогою він доводить, що «Село - святе коріння народу. Зникне село й зникне держава. Бо що житиме без кореня». Олександр Федорович щиро переймається проблемами як усіх українських сіл, так зокрема і рідного Станкуватого. Відродженню національних культур і традицій приділяється вагома увага у Добрівській, Станкуватській та міській бібліотеках. Це місцевості, де проживають болгари.

Звичаїв болгарського народу, успадкованих від предків, багато. Це стало темою зустрічі за круглим столом „Про минуле заради майбутнього: історія і сучасність болгар” у Станкуватській

сільській бібліотеці. Старожили згадували свої молоді роки. Обряд викупу молодим молоді, плач молоді та її подруг, що залишають батьківську хату. Бібліотекар цієї бібліотеки стала ініціатором відродження «Болгарських вечорниць».

Добрівська сільська бібліотека провела з молоддю дискусію «Чи можна вибирати Батьківщину?». На захід було запрошено поважних людей села. На виставці представлено не тільки інформаційний матеріал, а й національний одяг та прикраси.

В міській бібліотеці налагоджено тісні стосунки з головою болгарського товариства А.О.Нестеровим. Він допомагає бібліотекарю в організації масових заходів, нерідко сам стає їх ініціатором. Так, під час перебування болгарської делегації в районі Нестеров допоміг організувати зустріч «Давні звичаї та обряди мого села» користувачів бібліотеки з болгарами. За чашкою чаю та національними стравами лилася тепла розмова. На завершення зустрічі учасники колективу «Гуценки» виконали болгарські обрядові пісні. В бібліотеці створено етнографічний куточок «Болгари і наш край», де є речі, вишиті у болгарському народному стилі - рушники, пояси та ін. Тут користувачі можуть познайомитися з творами болгарських письменників мовою оригіналу та в перекладі українською. Відвідувачі залюбки читають книги з цієї виставки та поповнюють її своїми творчими роботами. Багатомовність була і залишається традицією жителів Вільшаниць. В кожній родині селища розмовляють своєю рідною мовою, але також вільно говорять болгарською, російською, українською мовами. І всі розуміють, що спілкування з людиною іншої національності її рідною мовою - це вираз поваги до неї. Тому разом святкують різні свята, історичні дати, організовують масові гуляння.

Одним з таких заходів стало свято вина «Трифон Зарізан», що проводилося на базі МБК №2. Цей день болгари святкували століттями, але останніми роками воно втратило свою значимість. Завдяки спільним старанням працівників МБК №2, бібліотекарю та іншим ентузіастам свято було відроджено. Це по суті обряд зарізання першої виноградної лози.

У 2008 році відзначалося 150-річчя заснування села Станкува-те. Ініціаторами були працівники сільської ради, керівник ПСП «Мир», бібліотекар, директор СБК, керівник автентичного колек-

тиву «Садянка». В цей день до Станкуватого прибули гості не тільки з усього району, різних куточків України, а й з-за кордону - Болгарії. Свято відбувалося за цікавим сценарієм, в який впліталися виступи господарів, гостей та запрошених, фольклорних колективів нашого району. Заходячи до залу, учасники свята з цікавістю й неабияким інтересом знайомились з роботами місцевих умільців, зібраних бібліотекарем.

Торік на місці колишнього села Лозоватка відбулося свято «На межі» (среща на границата). Одним з ініціаторів був голова товариства «Алфатар» А.Нестеров та керівники установ, селищний та сільські голови. Відкриваючи зібрання, Нестеров болгарською мовою сказав, що, зазвичай, свято приурочується до якоїсь події чи важливої дати, а це не обумовлене ніякими канонами: ні державними, ні релігійними, ні політичними. Ми зібралися, щоб просто гарно відпочити, поспілкуватися рідною мовою, повеселитися і розважитися, скуштувати національні страви, побувати на природі й подихати свіжим повітрям. Звучали виступи «Садянки», «Гуде-нок», «Другарки». На започаткованому святі-зустрічі були присутні тележурналісти з Одеської та Первомайської студії телебачення. Звісно, що без бібліотекарів і тут не обійшлося, вони забезпечували інформаційну підтримку та брали безпосередню участь у виступах художніх колективів. Вільшанщина - край багатонаціональний. Крім болгар, тут в с. Добрянка проживають і вихідці з Молдови, яких у 70-х роках минулого століття запросили для догляду за вівцями, бо саме тоді господарство почало спеціалізуватися на вівчарстві. Молдавська діаспора налічує 80 осіб. З 1997 року вони об'єднані культурно-освітньою асоціацією, яку очолює Кістол Петро Іванович. З перших днів свого існування асоціація відчувала дружню підтримку сільської бібліотеки, саме тут проходили перші її засідання. Бібліотека здійснює інформаційне та бібліотечно-бібліографічне обслуговування представників молдавської меншини, проведення масових заходів. Щорічно складається і успішно реалізується план спільної роботи. Це тематичні вечори, літературні вернісажі, години поезії. З повним аншлагом пройшли літературні години, присвячені творчості Іона Друце та Ніколае Вієру. Уривки з їхніх творів звучали мовою оригіналу. Такі заходи сприяють активізації відвідування бібліотеки, пробуд

жують у читачів зацікавленість молдавською літературою, запит на яку постійно зростає. Матеріали книжкових виставок, альбомів, прес-досьє активно використовуються при підготовці масових заходів, годин краєзнавства. Бібліотекарі розуміють, що безпосереднє спілкування з читачами - запорука успіху бібліотечних заходів. Оскільки масові заходи в бібліотеках є завжди інформаційно насиченими, мешканці охоче їх відвідують, причому заходи викликають зацікавленість не тільки у представників болгарської та молдавської національностей, а взагалі у всіх жителів, таким чином сприяючи кращому пізнанню традицій, обрядів, творів художньої літератури, вихованню почуттів толерантності, взаємоповаги у представників різних національностей, що населяють Вільшанщину. Важко перелічити все розмаїття масових заходів краєзнавчого напрямку, що організовують бібліотеки. Це і година цікавих повідомлень «Видатні люди - болгар Вільшанщи-ни», і обговорення книги Івана Гуржоса «Краткий очерк истории поселка Олынанка и сел Олышанского района», і літературна година за творчістю Лідії Горячко, і година краєзнавства «Моє рідне село», й усний журнал «Вільшанщина: історія і сьогодення» зі сторінками «Хто ми? Звідки ми? Історія переселення болгар на вільшанську землю», «Погляд у сиву давнину», «Наші славні земляки», «Чи знаєш ти історію свого селища?», літературно-історич- на гра «З історії рідного краю» та інші.

Культурно-мистецьке життя болгар репрезентують самодіяльні фольклорні колективи: «Садянка», «Гуденки», «Другар-ка», «Българка», які діють при Будинках культури та тісно співпрацюють з бібліотеками. Діяльність бібліотек нашої ЦБС щодо відродження і популяризації культури болгар та молдаванів сприяє духовному взаємозбагаченню народів, що населяють наш край, формуванню культури міжнаціонального спілкування, зростанню позитивного іміджу бібліотек серед місцевої громади.

Виховання толерантності як елемент діяльності бібліотек

Малашенко Т. В.,

директор районної бібліотеки, м. Мала Виска

Маловисківська районна бібліотека разом з сільськими бібліотеками поставили за мету сприяти поширенню ідей толерантності в громаді.

Робота розпочалася з вироблення толерантного стилю поведінки працівників бібліотеки. Розуміння проблем кожного читача, який прийшов у бібліотеку - це вже база фундаменту толерантності. Так, для працівників сільських бібліотек було проведено семінари - практикуми «Публічна бібліотека в інформаційному просторі місцевої громади», «Сучасна бібліотека: правове виховання молоді», «Комфортність обслуговування користувачів», де йшла мова про авторитет сільського бібліотекаря, професійну етику, співпрацю з громадськістю, якісне надання бібліотечних послуг громадянам з особливими потребами, створення комфортного бібліотечного середовища для всіх категорій користувачів.

Бібліотечні працівники однакову увагу приділяють кожному - і дорослим, і дітям. Соціально незахищені користувачі, люди з особливими потребами не відчувають дискомфорту в спілкуванні з бібліотекарями. Соціальна реабілітація громадян з особливими потребами-це здатність відновлення людини до життя в соціальному середовищі. Основна мета соціальної реабілітації - інтеграція інваліда, ветерана в суспільстві. В усі часи люди помічали позитивний вплив книги на здоров'я та настрій, особливо якщо це тяжкохворий.

У Маловисківському районі налічується 1177 людей-інвалідів, з них 101 інвалід війни, 44 інваліди з дитинства, 10 - з вадами зору, 1022 особи - з ураженнями опорно-рухового апарату. В бібліотеці ми створили Банк даних дітей-інвалідів по Маловисківській міській раді, де зібрані дані про дитину, адреси проживання. Всього за цими даними на обліку 40 дітей. Бібліотека співпрацює з рай

онною організацією інвалідів (голова Людмила Теодорівна Ротблат), районним громадським об'єднанням «Розрада» (голова Сергій Васильович Сибірцев) та територіальним центром, на обслуговуванні в якому знаходиться 290 інвалідів. Представників цих організацій запрошуємо до нас на семінари, Дні громадянської освіти, години інформації. Так, під час проведення Інформаційної сесії «Права людини» йшла окремо мова про права людей з обмеженими фізичними можливостями. Для таких людей в бібліотеці створені мінімальні умови для комфортного обслуговування - біля входних дверей установлено кнопку для виклику працівника, в дитячій бібліотеці виділено місце, де обслуговуються люди цієї категорії. На першому поверсі оформлено куточок соціальної інформації «У просторі інформації». Тут усі бажаючі можуть познайомитися з розкладами роботи, телефонами установ, організацій, банків. Розміщено і графіки прийому громадян керівниками різних рівнів райдержадміністрації, міської ради, банків, відділів соціальних служб, управління пенсійного фонду, управління юстиції. Також розклад руху автобусів з автостанції нашого міста. Одним із важливих напрямків діяльності з розповсюдження терпимості є виховання толерантної свідомості в молодіжному середовищі.

Наше старше покоління - золотий фонд, скарбниця досвіду та знань, і можливо, той скарб, що шукає і не може знайти Україна, щоб стати заможною і щасливою. До Дня людей похилого віку в Злинській бібліотеці проходив урок милосердя “Серце відкриємо для добра”, урок милосердя “Не загуби тепла душі своєї”, а також посиденьки для сільських жінок «Посидимо рядком, поговоримо ладком» провела завідувача Мануйлівської бібліотеки Л.Шамка. В Новопавлівській бібліотеці проводилась акція милосердя «Людським теплом і добротою хай зігріваються серця».

Вечір зустрічі трьох поколінь цікаво пройшов у нашій районній бібліотеці. Люди старшого віку ділилися своїми спогадами про минуле, а молодь розповідала як живеться їм у наш теж нелегкий час. Не зважаючи на вік, всіх присутніх об'єднувала любов до поезії, музики, пісні, вишивки та інших захоплень.

В інформаційному суспільстві інформація стає основою розвитку суспільства. Добре поінформовані громадяни зможуть самостійно прийняти рішення.

Саме з метою поглибити правові знання жителів району, особливо молоді, сприяти поширенню знань про захист прав дитини в Україні та світі, виховати повагу до правових норм громадянського суспільства працівники Маловисківської районної бібліотеки тісно співпрацюють з членами районної міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти (МКМР).

Завдяки домовленості з районним управлінням юстиції щочетверга у читальному залі безкоштовні консультації з юридичних питань для населення надає спеціаліст районного управління юстиції. Крім того, спеціалісти управління постійно беруть участь у Днях громадянської освіти, Інформаційних сесіях з правознавства, уроках права, які неодноразово проводяться в читальному залі бібліотеки для різних категорій жителів міста, як для юнацтва, так і для людей більш старшого віку. За підсумками роботи Мало-висківська громадська приймальня отримала Диплом II ступеня в обласному огляді-конкурсі на кращу діяльність правових громадських приймалень.

У читальному залі районної бібліотеки оформлена постійно діюча книжкова виставка «Влада. Бібліотека. Громадськість».

Оформлюються книжкові виставки до пам'ятних дат та державних свят. Так, працювали книжкові виставки «Конституція незалежної України», «Чорні сторінки історії України», «Україна - віхи історії» та інші. Проводилися година інформації «Національні символи України», година пам'яті «Голоси із 33-го», урок права «Чи знаєш ти свої права» та інші.

В рамках проекту “Мережа громадянської освіти: правова освіта сільського населення” з працівниками сільських бібліотек та працівниками районної бібліотеки в період з листопада 2009 - липень 2010 рр. було проведено тренінги «Тендерна рівність. Сімейне право», «Право на працю. Безробіття», «Третій сектор в Україні. Волонтерство» та «Толерантність». В тренінгах брали участь начальник районного управління юстиції В. Ракул та головний спеціаліст А. Колодєєва, начальник відділу РАЦС С. Крило, головний спеціаліст відділу надання соціальних послуг Маловисківського центру зайнятості Т. Бреуорш, начальник відділу в справах сім'ї, молоді та спорту С.Шевченко, представники громадських організацій району. Інформаційні сесії, бесіди на такі ж теми були проведені у всіх бібліотеках району, в місцевих школах - для учнів

старших класів, вчителів, вихователів, а також запрошувались сільська молодь та жителі села. Під час заходу використовувались роздаткові матеріали ОЖІС, проводилися рольові ігри, короткі лекції та діалоги з присутніми у формі запитань та відповідей.

Для учнів місцевих шкіл та ПТУ було проведено засідання круглого столу «Школа тендерної рівності. Права жінок» з елементами тренінгу. Керівник інформаційно-ресурсного центру О.Кудря познайомила присутніх з основними поняттями гендеру, тендерної рівності, проявами тендерної дискримінації, проведено вправи, ігри, анкетування учасників. У засіданні Школи взяли участь провідний спеціаліст РЦСССДМ О. Махоріна та спеціаліст з питань захисту прав споживача управління економіки та розвитку інфраструктури РДА О.Башлакова.

Для учнів школи - інтернату працівниками інформаційно-ресурсного центру було проведено урок права з використанням елементів та матеріалів тренінгів «Великі права маленької людини». Діти брали активну участь в Казковій вікторині, в запропонованих конкурсах і вправах. Така подача матеріалу була для них цікавою і більше сприймалася аудиторією.

Участь спеціалістів у масових заходах має позитивний ефект. Фахівці професійно подають матеріал, присутні можуть отримати відповіді на питання, які їх цікавлять.

Сучасний стан суспільства характеризується занепадом гуманності, нетерпимістю та жорстокістю людей, вакуумом духовності. Районна та сільські бібліотеки спільно з навчальними закладами, районним центром соціальних служб для молоді, відділом молоді і спорту, відділом у справах неповнолітніх, психологами, лікарями проводять цілеспрямовану роботу з виховання терпимості до алкоголіків, наркоманів, хворих на СНІД, бомжів, людей, які повернулися з в'язниці. Значна кількість заходів спрямована саме на розв'язання цих проблем.

У нашому місті діє Благодійний центр соціальної реабілітації для осіб, залежних від наркотиків та алкоголю “Благодать”. Автор ідеї - Віталій Мотурнак. Мета цього центру: повернути повноцінних громадян суспільству, дітям - батьків, жінкам-чоловіків, батькам-дітей, і таким чином зупинити злочин в державі. За період існування центру курс реабілітації пройшли понад п'ятдесят чоловіків, двоє з них одружилися, ще двоє закінчили

духовну семінарію під Києвом. Більше десяти чоловіків повернулися в свої домівки повноцінними членами суспільства. У 2007 році ініціатива по створенню цього центру отримала 1 місце у районному конкурсі Ярмарку соціальних ініціатив” і була представлена на обласному Ярмарку соціальних ініціатив, де посіла II місце і отримала приз глядацьких симпатій. Працівники бібліотеки підтримували зв'язок з Центром, надавали для цих людей інформацію про літературу, періодичні видання, було передано для користування книги. На даний час Центр тимчасово не працює, в приміщенні проводяться ремонтні роботи.

Не залишає бібліотека без уваги і дітей, які проживають у школі-інтернаті. Учні 1-9 класів цієї школи також складають пільгову категорію користувачів бібліотеки. Запис дітей-сиріт, напівсиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-чорнобильців, дітей-інвалідів, дітей з багатодітних сімей - безкоштовний. Діти приходять обмінюють літературу, беруть участь у проведенні масових заходів. Для малечі проводяться екскурсії по бібліотеці. Відвідують бібліотеку 150 дітей зі шко- ли-інтернату. Нещодавно працювала виставка робіт дітей, які відвідують гурток “Умілі руки” (керівник гуртка Ж. Ткаченко), а також виставка дитячої вишивки (керівник Л.Богодвід). Вихованці школи-інтернату брали активну участь у Всеукраїнському тижні дитячої та юнацької книги. В рамках тижня було проведено: „Подорож сторінками дитячої преси”, вікторину „Книжчині іменини”, літературну година „Книга - морська глибина”.

Формування толерантної свідомості неможливе без формування почуття громадянства, патріотизму. Тому бібліотека всіма доступними засобами виховує у молодого покоління любов до Батьківщини, повагу до її історичного минулого.

Тісна співпраця пов'язує нашу бібліотеку з районною організацією ветеранів України. Голова цієї організації О.С. Гончаров та секретар Л. С. Запорожець - часті гості на заходах, які проводяться у бібліотеці. Робота ветеранської організації була представлена на Ярмарку соціальних ініціатив, який проходив у нашій бібліотеці. Організація була одним з ініціаторів створення волонтерських загонів при всіх школах нашого району. Робота волонтерського загону Мануйлівської школи торік була відзначена на конкурсі громадських ініціатив, який проводився у рамках про-

екту “Мережа громадянської освіти: правова освіта сільської молоді». У нашій бібліотеці ветерани Великої Вітчизняної війни, учасники бойових дій на територіях інших держав, інваліди - чорнобильці є однією з пільгових категорій, які обслуговуються безкоштовно.

Бібліотеки району мають високий культурний, духовний, інтелектуальний потенціал, освічених фахівців, володіють безцінними книжковими скарбами, завдяки чому вони можуть здійснювати значний вплив на формування патріотичного світогляду підростаючого покоління.

Пам'ятною подією для всіх жителів є День Перемоги. Бібліотеки проводять вечори-зустрічі з ветеранами, організовують книжкові виставки, огляди, вечори-спогади, вечори-вшанування, години пам'яті. Так, були проведені Година пам'яті загиблим воїнам “Нам сурми грали, коли ми вмирали” (Мар'янівська сільська бібліотека), бесіди “Жінки в роки Великої Вітчизняної війни” (Олександрівська сільська бібліотека), “Не згасне пам'ять вічна слави” (Лозуватська сільська бібліотека), Вечір пам'яті “Живуть герої серед нас” (Розсохуватська сільська бібліотека).

Торік в районній бібліотеці засідання клубу “Світлиця” було присвячено Дню Перемоги у Великій Вітчизняній війні. У засіданні клубу взяли участь голова та секретар районної організації ветеранів Маловисківського району, а також очевидці тих подій, діти війни. Книжкові виставки, виставки-експозиції, виставки - вшанування “Живі сторінки історії”, “Пам'ять серця”, “Земний уклін тобі, солдате”, «Тих днів не змовкне слава» та інші оформлюються в усіх бібліотеках.

Толерантність виникає та зміцнюється в міру розширення світогляду та накопичення знань. Саме тому важливу роль у формуванні толерантної особистості відіграє книга. Безліч є чудових книг, які допоможуть бібліотекарю в популяризації толерантності. Потрібно лише велике бажання і зацікавленість бібліотекарів.

Насамкінець, можна сказати, що завжди є привід комусь сказати “спасибі”. Завжди поруч є хтось, хто потребує співчуття. “Співчуття править світом” - вчить давньоіндійське прислів'я. “Чим достойніша людина, тим більший кількості істот вона співчуває”, - стверджував великий філософ Ф.Бекон.

Ніколи не згаснуть пам'ять і турбота

*Павелко Л.Є.,
директор Бобринецької районної
бібліотеки для дорослих м.
Бобринець*

Нашу пам'ять обпалює Вічний вогонь,
Де граніти і зелені повинь.
До священного чистого світла його В день
весни ми приходим на сповідь...

Велика Вітчизняна війна... Страшна війна XX століття, пекуча рана, яка болить досі чи не в кожній родині в Україні. Воїни-переможці проявили чудеса героїзму, стійкості, мужності, билися за кожний клаптик рідної землі до останньої краплі крові, вистояли і перемогли. Для України ціна тієї перемоги жахлива - мільйони людських життів, зруйнована економіка. Кожен другий воїн поліг у боях, кожен другий з тих, хто залишився живим, був поранений. Гоїлися рани, зростали повоєнні покоління... 66 років тому земля нашої нині незалежної держави була звільнена від завойовників. Все менше залишається учасників, ветеранів війни. Честь їм і шана живим! Вічна слава загиблим! Хай не згасає пам'ять про героїв!

5 березня 2010 року депутати Верховної Ради України проголосували за те, щоб 2010-й рік оголосити Роком ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років.

9 травня 1945 року назавжди увійшло в історію як день врятування людства від фашизму, як День Перемоги у найбільшій і найкращій війні на нашій планеті.

З метою забезпечення всенародного вшанування 65-річчя пам'яті про Перемогу у Великій Вітчизняній війні, увічнення героїчного подвигу захисників Вітчизни та виконання обласної програми з відзначення у 2010 році Року ветеранів бібліотеки району взяли участь в ювілейних заходах.

Щодня, спілкуючись з читачами, проводячи уроки мужності, пам'яті, бесіди, зустрічі з ветеранами, акцентуємо увагу на тому, що Велика Вітчизняна війна в історії людства була найст

рашнішою, найжорстокішою, найзапеклішою. Говоримо про те, що український народ і народи колишнього Радянського Союзу заплатили за Перемогу дорогою ціною: життям, здоров'ям, скаліченими долями, зруйнованими містами та селами, згорьованими матерями, обпаленою юністю, безрадіним та голодним дитинством. Це була найбільша Перемога і в історії європейських країн. Бібліотекарі спрямовують виховні моменти на пам'ять про подвиг і велику трагедію нашого народу. Ми пам'ятаємо про великий борг нашого покоління перед ветеранами війни, перед тими, кому пощастило пройти через горнило кровопролитних битв і дожити до світлого Дня Перемоги.

У бібліотеках району розроблені заходи, присвячені 65-річчю Перемоги, Року ветерана. В них заплановано понад 200 видів робіт. Це - книжкові виставки і огляди літератури, виставки-спогади, екскурсії, прибирання біля обелісків, відвідування ветеранів Великої Вітчизняної війни вдома та допомога їм по господарству, проведення поетичних сторінок, мітингів біля пам'ятників, хвилин мовчання, солдатських каш, святкові концерти, урочисті лінійки, естафети пам'яті. Все це проводять бібліотекарі за участю учнів загальноосвітніх шкіл району.

Цікаво проходили й проходять книжкові виставки та огляди літератури різноманітної тематики, зокрема: «Біль і пам'ять українського народу», «65 років Перемоги», виставки-спогади «Ветерани згадують», «Свято миру, свободи і краси», «Пам'ятаємо, славимо, вшановуємо», « Вони захищали Батьківщину».

Напередодні 9 травня в літературній студії «Спадок» відбулася презентація збірки ветерана Великої Вітчизняної війни бобринчанина Дем'яна Неклеси «Любов на всі літа». Присутні, а це учасники студії, ветерани міської ветеранської організації з великою зацікавленістю слухали поетичні рядки сивочолого ветерана, присвячені коханій дружині, рідній Бобринеччині, батькам.

Поет щиро закоханий в природу, у свою родину, він знаходить своє щастя у вірних друзях, яких у нього багато, у вірі в Бога.

У підготовці до свята Перемоги бібліотекар Федіївської сільської бібліотеки провів красзнавчу годину «На стелі обеліску - ім'я мого діда», де діти готували розповіді про своїх рідних.

Найактивніші, що зібрали все про добрі справи і діяння рідні до свого прадавнього кореня, були відзначені. Це дало змогу створити дух поваги до предків та стійкий сімейний мікроклімат. А, отже, спонукає до вивчення історії та читання книг.

Районною бібліотекою для дорослих до дня визволення м. Бобринець проведено годину спогадів «Тільки пам'ять не сивіє» (спільно з ветеранською організацією). На зустріч з учнями 5-А, 5-Б, 6-Б класів ЗОШ №5 запрошено ветерана бойових дій, інваліда війни II групи Безверхого Івана Федоровича. Він розповів про початок війни, про період окупації, про визволення з однополчанами не тільки рідної України, а й території інших держав. За що нагороджений орденами і медалями за бойові заслуги перед Батьківщиною.

Патріотичне виховання - не короткочасна кампанія, а довгий, кропіткий, щоденний процес. Саме тому працівники бібліотек району намагаються здійснювати його в різноманітних, якомога яскравих і захоплюючих формах.

У Тарасівці урочистий захід «Пам'ятаєш, земле, сорок п'ятий?...» відбувся 9 травня. Розпочалося свято з традиційного покладання квітів до пам'ятника загиблим воїнам. На захід прийшли молодіжний актив села, люди середнього та похилого віку. Були зачитані листи, які надійшли з фронту, в яких згадувались суворі минулі дні, страшні події, незвичайні подвиги. Під час заходу звучали пісні «Незабудки», «Айстри», «Виростеш ти, сину».

Василівська сільська бібліотека спільно з сільським будинком культури провели захід до 65-ї річниці Великої Перемоги «Година пам'яті». Присутні згадували і схиляли голови перед тими, хто віддавав себе в ім'я Перемоги.

Представники молоді третього тисячоліття поклали квіти пам'яті до обеліску односельців, які загинули на війні. Вшанували світлу пам'ять усіх, хто пішов з життя, захисників нашої батьківщини, хвилиною мовчання.

До 65 - річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні Рошківською сільською бібліотекою спільно з сільським будинком культури проведено святковий ранок «Хвилина мовчання пекуча й терпка». На захід було запрошено ветеранів війни, учасників бойових дій, дітей війни. їм дарували квіти, пісні та вірші працівники

культури, аматори сцени, учні Рощахівської загальноосвітньої школи. Зі сцени лунали душевна музика та слово, які не залишили байдужими.

Бібліотеки району мають величезні можливості у формуванні патріотичних цінностей та традицій. Теми і форми подачі матеріалу різноманітні. Наприклад: виставки-панорами «День Перемоги», «Перемога на всі часи», «Перемога, свята Перемога», виставки - спогади «Слава вам, воїни, слава, безсмертні, вічну хвалу весь народ вам співа», «Пам'ять про вас у нашій серці жива», «Вклонімося великим тим рокам», виставки - календар «Шануймо живих, пам'ятаємо мертвих», «Шляхами болю й Перемоги», «Нам дороги ці забути не можна».

Накопичений досвід роботи бібліотек відображається в засобах масової інформації.

Сьогоднішній обов'язок громадськості - збереження нинішнім та наступними поколіннями пам'яті величного подвигу героїв Великої Вітчизняної війни, духовність, велич та висока моральна сила якого залишаться в серцях народу навіки; постійна турбота і увага до ветеранів, інвалідів та людей похилого віку, що пережили ті страшні роки.

Взаєморозуміння і толерантність

Мартиненко Т. О.,

*директор Петрівської районної бібліотеки
для дорослих, смт Петрове*

У шаленому ритмі життя, яким характеризується наш час, з кожним днем світ жор-стокішає. Непоодинокими стають акти нетерпимості, насильства, тероризму, агресивного націоналізму, расизму та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, робітників-мігрантів, іммігрантів та соціально найменш захищених груп у суспільстві. Молодь не завжди може визначити, які моральні цінності їм нав'язують. Взаємна нетерпимість, злоба, агресивність все частіше притаманні молодіжному середовищу. Здебільшого в цьому винні засоби масової інформації та соціальне оточення дітей та підлітків.

Проблема розвитку духовності, зокрема толерантного ставлення людини до свого оточення, дуже актуальна в наш час. Принципово важливим є усвідомлення необхідності навчитися жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності.

16 листопада 1995 року держави - члени Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури прийняли Декларацію принципів толерантності.

У ст. 1 цього документа визначено поняття «толерантність», що означає повагу, сприйняття та розуміння багатого розмаїття культур нашого світу.

Для набуття навичок толерантності необхідні знання. Як показав час, усі біди нашого суспільства, в тому числі економічні, зумовлені тим, що люди дотепер не навчилися конструктивно взаємодіяти, йти на компроміс, не виховані у дусі миролюбства й терпимості.

Бібліотека як соціальний інститут суспільства, куди може прийти будь-яка людина, не може бути осторонь цих проблем. В основі діяльності більшості бібліотек світу лежить принцип толе

рантності. Толерантність сьогодні - етичний принцип сучасності, який посідає центральне місце в системі цінностей цивілізованих держав.

Сьогодні в Україні багато і часто говорять про інформаційну функцію бібліотек як одну з основних, але, на жаль, не досить уваги приділяють бібліотеці як проповіднику ідей толерантності. Хоча українські бібліотеки вже толерантні за своєю суттю. В ст. 21 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» визначено, що громадяни України незалежно від статі, віку, національності, освіти, соціального походження, політичних та релігійних переконань, місця проживання мають право на бібліотечне обслуговування. Закон також підкреслює, що основою державної політики в галузі бібліотечної справи є реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей. На цьому ж наголошують Кодекс етики бібліотекаря, Маніфест про демократизацію бібліотек, прийняті Українською бібліотечною асоціацією.

Для формування толерантної свідомості особистості можна використати різноманітний арсенал форм і методів бібліотечної роботи, які дозволяють досягти реального результату: виставка-діалог «Мистецтво жити поруч», книжкова виставка - заклик «Будьмо толерантні», круглий стіл «Свята наука почути один одного», диспут «Дар прощення»; заходи з циклу «Діалоги культур» різдвяні діалоги під назвою «Новий рік по-європейськи»: годину цікавих повідомлень «Адвентцайт: передріздвяні традиції Німеччини». Такі заходи виховуватимуть любов до ближнього, шанобливе ставлення до всіх людей, дружбу між людьми, знання прав і свобод. Завдяки їм у користувачів формуватимуться моральні та етичні уявлення про те, як потрібно будувати своє життя, яких моральних орієнтирів потрібно дотримуватися, а від яких варто відмовитись. Але самого знання законів недостатньо, потрібні моральні засади, вміння жити в суспільстві, знаходити вихід з різних ситуацій.

Є безліч чудових книг, які допоможуть бібліотекарю в популяризації толерантності. Потрібно лише велике бажання і зацікавленість бібліотекарів. Сьогодні, як ніколи, читачі і бібліотекарі повинні бути разом. І книга повинна нести світло. А донести це світло до читача - завдання бібліотек, які обслуговують юнацтво.

В наш час інформація стає основою розвитку суспільства. Добре поінформовані громадяни мають змогу самостійно прийняти рішення, чинити опір маніпуляціям. З метою більшої поінформованості бібліотеки, які обслуговують молодь, повинні організовувати для цієї категорії користувачів години запитань і відповідей «Які права має молодь» з циклу заходів «Знаємо свої права, виконуємо свої обов'язки». Така форма роботи дозволяє юнакам та дівчатам висловити власні думки, погляди, обґрунтувати своє бачення проблем, вислухати думки інших. І від того, як будуть налагоджені толерантні відносини, залежить майбутнє держави.

Формування толерантної свідомості неможливе без формування почуття громадянства, патріотизму. Тому бібліотека всіма доступними засобами повинна виховувати у молодого покоління любов до Батьківщини, повагу до її історичного минулого. Урок мужності «День пам'яті та надії», години пам'яті «Пишаємось. Шануємо. Пам'ятаємо», «Пам'ять і шана героям» дозволить користувачам відчувати гордість за свій народ, його історію, але в кожній нації є власна історія, культура, мова, які необхідно поважати.

Толерантність виникає та зміцнюється в міру розширення світогляду та накопичення знань. Можливості сучасних інформаційних технологій дозволяють зробити цінності національних культур надбанням більшого числа користувачів. Це значною мірою дозволяє співіснувати реальному та віртуальному спілкуванню різних культур. Для бібліотек це стало можливим завдяки проекту «Розвиток і підтримка мережі громадянської освіти в Кіровоградській області», реалізованому за грантом Посольства США в Україні. Відкриття Інтернет-центрів розширює інформаційне забезпечення користувачів бібліотеки. Для невеликих бібліотек це значний крок уперед, адже користувачі отримали доступ не тільки до традиційних інформаційних ресурсів, але й до електронних, що значно підвищило їх інформаційний потенціал, а також надало можливість спілкування з представниками інших народів; для детального ознайомлення з культурами, народами світу проводяться віртуальні подорожі «Музеї світу», «Історія народів світу», «Мандруємо Європою».

Міжнародний День Толерантності - хороший привід для оформлення в бібліотеці книжкової виставки - заклику «Будьмо то

лерантні». Молодь, прочитавши книги з виставки, зможе зробити висновок, що толерантність - це саме те, що уможливило досягнення миру, сприяє визнанню основних прав людини.

Засвоїти простий закон толерантності: «у всьому, як хочете, щоб з вами поводитись, так поведьтєся і ви з ними», читачі зможуть під час проведення круглого столу «Свята наука почути один одного», до участі в якому бажано запросити представника національно-культурного товариства, представників національних меншин у вашому регіоні. Теми для обговорення:

- кому і для чого потрібно ця «свята наука» почути один одного?
- яку користь можна одержати, навчившись вмінню почути іншого?
- чи потребує в наш час зміни у ставленні до інакших і як цього домогтися?

Учасники круглого столу матимуть змогу обговорити потенційні «гострі кути» міжнаціональних відносин, спробують поглянути на них очима своїх етнічних візаві. А головне - зроблять спробу сприймати людство як єдність, де кожен залежить від усіх і всі - від кожного.

Формуючи толерантність, варто врахувати вікову динаміку розвитку моральних якостей. Закласти основи толерантності можна не лише на життєвих ситуаціях, а й на літературних сюжетах. Бути терпимими до інших, звільнити своє серце від тягаря образи, прийняти іншу людину такою, яка вона є, допоможе читачам диспут «Дар прощення». До обговорення пропонуються такі питання:

Чому інколи так важко пробачити іншій людині?

Простити - це те саме, що забути?

Чому важливо вміти пробачати?

Що, на твою думку, означає прощення?

Дуже важливим для бібліотекаря є вміння вести діалог з читачами, під час якого разом з ними шукати способи розв'язання складних проблем. Процес виховання толерантності успішно реалізується під час обговорення книг.

Толерантність означає повагу, прийняття й правильне розуміння різноманіття культур нашого світу, різних форм вираження людської індивідуальності. Бібліотека має можливість вести розмову про культури, традиції, погляди інших людей.

Беручи участь в бібліотечних заходах, читачі отримують нові знання про інші країни, народи, їхні національні традиції. Спочатку ці традиції можуть здаватися їм дивними, поки не прийде розуміння, що інші народи також мають право на самобутність. Заходи з циклу «Діалоги культур» спонукають до шанобливого ставлення до чужих традицій, звичаїв, захистять молодь від розвитку ксенофобії. Гарний інформаційний привід для роботи в цьому напрямку-розповідь про календарні свята, які є в кожній культурі.

В грудневі дні для читачів можна провести різдвяні діалоги під назвою «Новий рік по-європейськи»: різдвяну зустріч «Святкування Різдва в країнах Європи» та ін. Відвідуючи такі заходи, молоде покоління поступово звикне, що їх власна культура не єдина і що в світі існують інші свята, традиції, гідні уваги і поваги.

Щорічно 9 травня у світі відзначається День Європи, який святкується й в Україні. В цей день читачі можуть взяти участь у проведенні свята «День Європи в Україні», яке розпочнеться вступним словом про сьогоднішню Європу. Про Євросоюз - об'єднання вільних країн йтиме мова біля тематично-інформаційної експозиції «Євросоюз без таємниць». Діти дізнаються, які країни входять в ЄС, які офіційні мови ЄС, яким критеріям мають відповісти ті, хто претендує на вступ до ЄС.

Відкриттю читачами Євросоюзу сприятиме книга Паскаль Фонтейн „Європа у 12 уроках”, за допомогою якої читачі зрозуміють навіщо потрібний ЄС, дізнаються про етапи історії, зрозуміють, як працює Євросоюз і що він дає своїм громадянам.

Завдяки новітнім технологіям бібліотекарі можуть організувати віртуальні подорожі театрами, музеями світу, медіа-екскурсії, електронні літературні вікторини, відеоогляди.

Збереження національної свідомості, відчуття належності до певної нації, культури - одне з основних завдань бібліотек у вихованні толерантності.

Враховуючи той факт, що Україна є батьківщиною багатьох знаних у світі людей, що прославили європейську науку, культуру,

літературу, актуальною є тема «Українці в Європі». Увесь світ знає імена славетних діячів, письменників, митців, вчених України - Г.Сковороди, М.Грушевського, В.Вернадського, М.Остроградського, Є.Патона та багатьох інших. Низка портретів видатних українців може бути представлена читачам під час інформаційного калейдоскопу «В світі прославляли Україну».

Формування толерантності неможливе без формування почуття патріотизму, належності до певного краю. Через краєзнавство можна вирішувати чимало виховних завдань, у тому числі й виховання толерантності.

Ця робота може бути представлена темами «Імена видатних європейців у назвах вулиць рідного міста», «Внесок земляків до європейської культури та науки», які спонукають до активного пошуку необхідної інформації.

Цікавою буде для читачів проведена «Заочна мандрівка Європою за 60 днів літа».

Підсумовуючи, зауважимо, що є багато шляхів зробити зрозумілим для наших читачів життя інших європейських народів.

Мета всіх запропонованих заходів - надати можливість розширити уявлення про культуру, традиції різних народів, а також сприяти розв'язанню задачі етнокультурного виховання молоді, формуванню толерантного світогляду.

Толерантність у роботі з користувачами

Полудень Т. В.,

директор Компаніївської централізованої бібліотечної системи, смт Компаніївка.

Проблема розвитку духовності, зокрема толерантного ставлення людини до свого оточення дуже актуальна в наш час. Принципово важливим є усвідомлення необхідності навчитися жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності.

Для набуття навичок толерантності необхідні знання. Як показав час, усі біди нашого суспільства, в тому числі економічні, зумовлені тим, що люди дотепер не навчилися конструктивно взаємодіяти, йти на компроміс, не виховані у душі миролюбства й терпимості.

Толерантність - це усвідомлення відмінності іншого і намагання зрозуміти його цінності та особливості світогляду, визнання права кожної людини на самобутність, неповторність її внутрішнього світу.

Толерантність не з'являється з нічого. Пояснити школярам та молоді що таке толерантність, розказати про її складові, сформувати моральне уявлення як потрібно будувати життя в суспільстві - це основне завдання бібліотек.

Бібліотека - система, яка толерантна за своєю сутністю, своєрідна школа спілкування, куди може прийти кожен і доторкнутися до культур, традицій народів, познайомитися з поглядами інших людей незалежно від статі, віку, національності, освіти, релігійних переконань, місця проживання.

Надзвичайно важливо, щоб фундамент толерантності було закладено в дитинстві, бо чим старша людина, тим важче їй змінювати свою ідентичність. Діти і молодь - люди майбутнього: у них свій стиль, манери спілкування, своє мислення, вони несуть у життя свої норми толерантності.

Розуміння проблем кожного читача, який прийшов у бібліотеку - це вже база фундаменту толерантності. Традиційні для бібліотек етичні діалоги з користувачами набули нового змісту.

Результати роботи не забарилися. Підвищився авторитет бібліотек, де однакову увагу приділяють як дорослому, так і дитині, як обдарованій особі, так і підлітку з девіантною поведінкою. Соціально незахищені користувачі, люди з особливими потребами не відчувають дискомфорту в спілкуванні з працівниками.

Користувачів з обмеженими фізичними можливостями бібліотекарі спеціально залучають до волонтерської роботи, щоб дати відчутти власну значимість, а іншим користувачам прищепити толерантне ставлення до них.

В Інформаційно-ресурсному центрі стираються грані між всіма користувачами, адже доступ до Всесвітньої мережі тут безкоштовний. Бібліограф-консультант надасть допомогу за першою вимогою будь-якому користувачу, незважаючи на вік, рівень знань, соціальний статус тощо. Читачів з особливими потребами запрошуємо на всі заходи, які проводяться в бібліотеках, таким чином сприяємо їх інтеграції в суспільство.

Одним із важливих напрямків діяльності бібліотек з розповсюдження терпимості є виховання толерантної свідомості в молодіжному середовищі. Мета всіх заходів - розширити уявлення про культуру, традиції різних народів. Щорічно бібліотеки проводять цикли заходів, присвячені різним країнам та народам. Цікаво і змістовно було організовано інформаційний калейдоскоп **«Столиці Європи»**, турнір допитливих **«Європейська мозаїка»**, інтерактивна вікторина **«Що ти знаєш про Польщу?»**, інтелектуальний ринг **«Шедеври європейських письменників в українських перекладах»**, музична мандрівка **«Музику розуміють всі»**, конкурс на кращу ілюстрацію казок з Європи, країнознавча гра **«Чужому навчатись, або Літературна мандрівка до Європи»**. Вони сприяли розв'язанню завдання етнокультурного виховання молоді, формуванню толерантного світогляду. Особлива увага під час проведення таких заходів приділяється ролі літератури та мистецтва в налагоджуванні міжнаціональних зв'язків.

У бібліотеках практикується проведення Національних днів, протягом якого учасники відчують себе представником тієї чи іншої національності: вивчають культуру, історію, релігію, традиції народу, народні пісні і танці.

Районна бібліотека для дітей провела акцію **«Діти проти бідності»**, під час якої користувачі зібрали іграшки, дитячі речі, дитячі книжки, та передали читачам з малозабезпечених родин.

Бібліотеки поширюють інформацію, що сприяє пізнанню культурної спадщини свого народу. Чотири роки ми працюємо за цільовою комплексною програмою **«Мій край - моя земля»**, в рамках якої відбуваються заходи на допомогу краєзнавчій освіті та патріотичному вихованню молоді району: літературний коктейль **«Моя Компаніївщина рідна»**, міні - конкурс **«Знавець рідного краю»**, конверт запитань про рідний край **«Що вас цікавить про рідний край»**.

До Міжнародного Дня Толерантності в центральній районній бібліотеці була оформлена виставка-діалог **«Мистецтво жити поруч»**. Експозиція була створена у вигляді серцевини ромашки, на якій записувались запитання:

- Що таке толерантність?
- Для чого вона потрібна?
- З чого починається толерантність?
- Назви основні правила толерантності.

Відповіді на них читачі - учні 9-10 класів знайшли, прочитавши книги та матеріали періодики. Поруч з книгами - пелюстки квітки, на яких кожен бажаючий може написати відповідь. Біля виставки бібліотекареві легко було провести відверту розмову, яка спрямовувала на розуміння необхідності поважати інших, навіть якщо ці інші, що живуть поряд, відрізняються звичками, мовою, традиціями, поглядами.

Для української мови поняття «толерантність» відносно нове і однозначного тлумачення поки що не має. Для того, щоб краще зрозуміти походження слова толерантність та привернути увагу користувача до теми толерантності, працівники центральної районної бібліотеки провели інформаційну годину **«Толерантність»** для учнівської молоді загальноосвітніх шкіл районного центру.

Таку ж мету мала книжкова виставка - заклик **«Будьмо толерантні!»**. Старшокласники, прочитавши книги з виставки, змогли зробити висновок, що толерантність - це саме те, що уможливило досягнення миру, сприяє визнанню основних прав людини.

Засвоїти простий закон толерантності: «у всьому, як хочете, щоб з вами поводитись, так поведіться і ви з ними», читачі змогли під час проведення Дня Взаєморозуміння **«Свята наука почути один одного»**, до участі в якому був запрошений настоятель Української Греко-Католицької церкви Преображення Господнє - отець Віктор. Теми для обговорення:

- кому і для чого потрібна ця «свята наука» почути один одного?
- яку користь можна одержати, навчившись вмінню почути іншого?
- чи потребує в наш час зміна ставлення до інакших і як цього домогтися?

Учасники заходу мали змогу обговорити питання міжнаціональних відносин, спробували поглянути на них своїми очима. А головне - зробили спробу сприймати людство як єдність, де кожен залежить від усіх і всі - від кожного.

Закласти основи толерантності можна не лише на життєвих ситуаціях, а й на літературних сюжетах. Вдале поєднання читання казки Г.Х.Андерсена «Гидке каченя», інсценування гри з елементами лялькової вистави **«У казковій країні Добра і Зла»** познайомило дошкільнят та учнів молодших класів зі складовими толерантності, навчило малюків співчувати. Адже не секрет, що діти можуть бути жорстокими до своїх однолітків. А голосне читання цієї казки допомогло їм зрозуміти біль від кривди.

Бути терпимими до інших, звільнити своє серце від тягаря образи, прийняти іншу людину такою, яка вона є, допоміг читачам - підліткам диспут **«Умій пробачати»**. До обговорення пропонувались такі питання:

- Чому інколи так важко простити іншій людині?
- Простити - це те саме, що забути?
- Чому важливо вміти пробачати?
- Що, на твою думку, означає прощення?

Дуже важливим для бібліотекаря є вміння вести діалог з читачами, під час якого разом з ними шукати способи розв'язання складних проблем. Процес виховання толерантності було успішно реалізовано під час проведення актуального діалогу **«Що таке толерантність?»**

Орієнтовні питання для обговорення:

1. Чи правильно ми розуміємо термін «толерантність»?
 2. Чому ми десь віднайшли це слово і так цупко за нього тримаємось?
 3. Чи не є толерантність поступкою, потуранням?
 4. Ми різні - ми рівні?
 5. **В** основі толерантності лежить повага та любов до ближнього.
- Чи згодні ви з цією думкою?
6. Стосунки у вашій родині можна назвати толерантними?

Загальновідомий вислів - хто володіє інформацією, той володіє світом - найчастіше вживається, коли треба підкреслити значення бібліотеки у сучасному суспільстві. Кожна бібліотека має забезпечувати права людини на вільний доступ до інформації.

Правова освіта - основа виховання толерантності, адже толерантність означає добре знання закону, що захищає право людини на індивідуальність. Бібліотеки сприяють реалізації заходів, що включають місячники, тижні, декади, дні правових знань, інформаційний коктейль **«Злочин, як його обійти»**, правовий ринг **«Закон. Мораль. Совість»**, діалог **«У злагоді з законом і совістю»**, правову гру **«Шляхами права»**, дискусію **«Жити в гармонії з собою і правом»**.

В бібліотеці успішно функціонує правова система **«Законодавство України»**, яка дає змогу оперативно вивчати і використовувати правову інформацію студентам, школярам, педагогам.

Особливою популярністю у дітей і підлітків користуються години запитань і відповідей **«Поговоримо про права дитини»** з циклу заходів **«Захисти мене від зла, бо я ще дитина мала»**. Така форма роботи дозволяє юним користувачам висловити власні думки, погляди, обґрунтувати своє бачення проблем, вислухати своїх однолітків. Саме при проведенні таких заходів закладаються в дитячі душі паростки толерантності. Адже все починається з дитинст

ва. І від того, як будуть налагоджені толерантні відносини, залежить майбутнє держави.

Крім заходів для користувачів проводяться семінари, тренінги, методичні дні для сільських бібліотекарів. У поточному році питання формування толерантного світогляду в користувачів-дітей за допомогою книги розглядалося на семінарі **«Діти, молодь на шляху входження в інформаційне суспільство»**. Зокрема підкреслювалося: якщо маленьких читачів бібліотекарі знайомлять зі складовими толерантності на прикладі кращих казок світу, українських казок, мультфільмів (усім відомі слова kota Леопольда: **«Діти, давайте жити дружно»**), то дорослих - на моральних заповідях, які пройняті любов'ю, повагою та співчуттям до ближнього, світовій гуманістичній філософії та кращих зразках української та світової літератури.

Безліч є чудових книг, які допоможуть бібліотекарю в популяризації толерантності. Потрібно лише велике бажання і зацікавленість бібліотекарів. Сьогодні як ніколи читачі і бібліотекарі повинні бути разом. І книга повинна нести світло. А донести це світло до читача - завдання бібліотек.

Вміння чітко висловити свою думку, обґрунтованість переконань і цілеспрямованість бібліотекаря не зможуть залишити байдужими навіть найнезацікавленіших читачів, а гарне обслуговування, теплота в голосі, чудова організація, естетика, затишок залишаються у пам'яті назавжди.

Тому підвищення ролі книги, бібліотекаря в подоланні духовної і моральної кризи суспільства повинно бути першочерговим і передбачати цілу низку конкретних заходів з розвитку індивідуальної роботи з читачами та програми читання, яка була б викликом антиморальному, духовному занепаду, бо толерантність - то є правда, людська гідність, честь і совість. Потрібно робити все, щоб це красиве слово "толерантність" стало активною дією, складовою нашого життя.

Просвітницька діяльність бібліотеки щодо поширення ідей толерантності

*Коваленко Н.Б.,
директор Голованівської районної бібліотеки
ім. С.В.Шеврякова, смт Голованівськ*

Бібліотека як відкрита система, соціальний інститут, куди може прийти будь-яка людина, не може стояти осторонь тих проблем, які хвилюють сучасне суспільство.

В основі діяльності нашої бібліотеки, як і більшості інших бібліотек, лежить принцип толерантності. Ми - бібліотекарі, розглядаємо сьогодні толерантність як етичну доктрину сучасності, яка посідає центральне місце в системі загальнолюдських цінностей.

Сьогодні все частіше можна почути, що разом з освітніми, культурними, меморіальними, бібліотечно-інформаційними, комунікативними, дозвіллевими та іншими функціями, бібліотекам надають ще й статус провідника ідей толерантності.

Пошук нових напрямків роботи, вдосконалення наявних, втілення інноваційних форм і методів роботи спонукали нас до вивчення та застосування в роботі досвіду кращих бібліотек України та зарубіжжя щодо популяризації ідей толерантності.

Ми поставили собі за мету сприяти поширенню ідей толерантності серед користувачів бібліотеки та розпочали роботу з вироблення толерантного стилю поведінки працівників бібліотеки. Так, у відділі обслуговування нашої бібліотеки стали традиційними етичні діалоги з користувачами. Вони набули нового змісту. Також завдяки відповідній роботі змінився психологічний клімат у колективі. З часом ми усвідомили, що діалогова форма спілкування є найбільш ефективною формою взаємодії бібліотекаря і читача. Індивідуальне консультування стало переважаючим в роботі з читачами.

Наразі хочу акцентувати свою увагу на нових формах роботи, які ми намагались втілити в нашій бібліотеці.

«Читачу, ми працюємо для тебе!». Саме такий девіз обрали наші бібліотекарі під час проведення діалогової гри-тренінгу «Індивідуальне обслуговування читачів: імідж та етика професійної поведінки бібліотекаря». За результатами тренінгу був прийнятий Кодекс етики бібліотекарів нашого району.

Торік ми провели читацьку конференцію «Якою ми бачимо нову бібліотеку». Перед конференцією було здійснено анкетування читачів бібліотеки з питань якості обслуговування, де вони висловили свої зауваження щодо психології спілкування «читач - бібліотекар». Ми розцінюємо цей аспект роботи як дуже важливий, тому з працівниками бібліотеки проведено низку занять з психології спілкування. Плануємо і надалі проводити такі заняття у рамках підвищення кваліфікації з метою удосконалення якості обслуговування читачів.

У червні 2010 року в рамках реалізації проекту «Мережа громадянської освіти: Правова освіта сільської молоді» на базі інформаційно - ресурсного центру районної бібліотеки для бібліотечних працівників району ми організували тренінг «Толерантність у нашому житті». Проводячи цей захід, ми намагались зробити ще один вагомий крок до вдосконалення системи підвищення кваліфікації бібліотечного персоналу з питань толерантності; включили заходи, які допомагали фахівцям опанувати ідеї толерантності, ознайомили з міжнародними документами; радили їм проводити акції, інформаційні години та ін. на теми: «Проблеми толерантності у сучасному світі», «Толерантність - дорога у майбутнє», дискусію «Навіщо з молоддю говорити про толерантність»; пропонували провести анкетування з метою вивчення ступеня усвідомлення, знання та розуміння проблем толерантності бібліотекарями, тренінг - годину «Толерантність - що це?».

На базі районної бібліотеки створили для бібліотечних працівників районну „Школу Толерантності” та провели конкурс «Толерантна Україна» серед молоді селища.

Популяризація ідей толерантності знайшла відображення в розробленому нами бібліотечному проєкті «Світогляд толерантності молодого покоління», який розраховано реалізувати протягом липня 2010 - липня 2011 років.

В рамках проекту буде проведено: молодіжну акцію «Людство потребує толерантності», Тиждень толерантності «Власна думка, висловлена толерантно», ток - шоу «Світ відмінностей», кінозал «Країна толерантності», мистецьке асорті «Ми різні, але ми рівні», акцію «Вибери толерантність як спосіб життя», молодіжний фестиваль «Junefest», прес - конференцію «Голованівщина обирає толерантність» та ін.

На початку своєї доповіді я вела мову про етичну основу толерантності в бібліотеці. Повертаючись до цього, можна стверджувати, що вміння знайти підхід до читача і залучити його до плідної співпраці доводить свою ефективність.

І, насамкінець, бібліотечна професія визначається багатогранністю своєї діяльності. І це дає нам право бути лідерами серед професійних груп. Коли ми говоримо про просвітницьку діяльність бібліотек щодо поширення толерантних ідей, то буде логічним сказати і про те, що в даному випадку бібліотекарі виступають в ролі консультантів, аналітиків, технологів, радників, викладачів. Отже, можна зробити висновок: щоб виховати толерантну особистість, нам - бібліотекарям, необхідно насамперед плекати толерантного читача і виховувати його читачьку культуру.

Шляхи підвищення рівня правової освіти бібліотек Новгородківщини

Зуділова О.Я.,

*директор Новгородківської централізованої
бібліотечної системи, смт Новгородка*

Сьогодні перед суспільством стоїть важливе завдання - боротьба з правопорушеннями, тож бібліотеки Новгородківської централізованої бібліотечної системи не залишаються осторонь покладених на них завдань, а активно долучаються до їх вирішення.

Правова освіта, як частка загальної культури, має формуватися протягом усього життя. Тому правове виховання користувачів - один з головних напрямків виховної роботи бібліотек Новгородківської централізованої бібліотечної системи, діяльність якої спрямована на підвищення виховної профілактичної ролі у попередженні аморальних антигромадських проявів особистості в колективі та в суспільстві, на отримання знань певних законів, норм поведінки, обов'язків, усвідомлення відповідальності і покарання за порушення закону.

Бібліотеки Новгородківської централізованої бібліотечної системи напрацювали значний досвід роботи з даної теми. Бібліотекарі постійно приділяють увагу правовій освіті користувачів. На це спрямовано комплектування фондів відповідною літературою та періодичними виданнями. Користувачі бібліотек цікавляться рубриками, які розміщено в газеті «Кіровоградська правда», зокрема такими: «Консультації тижня», «Кримінал. Пригоди». Також читають додаток до газети «Діалог» - «Домашній адвокат».

Особливим попитом серед молоді користуються книги: «Правознавство», Орлов П. «Основи правознавства», Іванов В. «Історія держави і права України», «Популярна юридична енциклопедія», «Цивільний кодекс України» та інші. Регулярно в бібліотеках організовуються книжкові виставки та тематичні полиці, на яких матеріали з правової тематики представ

ляють районний відділ юстиції та центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Особливою популярністю користуються такі видання: «Правовий poradник: як захистити свої права», кишенькові довідники з юридично - правових питань «Книжечка для тебе», «Під прицілом закону» тощо.

В бібліотеках організовано книжкові виставки та тематичні полиці:

«Закон, право, відповідальність»,
«Конституція і мої права»,
«Право, підліток, закон»,
«Права людини - права жінок».

У центральній районній бібліотеці діє центр регіональної інформації, де зібрано нормативно - законодавчі документи райдержадміністрації, через довідково - бібліографічний апарат надається доступ до документного фонду всім категоріям користувачів, застосовуються наочні, індивідуальні та масові форми роботи.

За допомогою таких форм і методів як брейн - ринги, тематичні вечори, зустрічі - роздуми та зустрічі за круглим столом, інформаційні години та години спілкування, юридичні та правові аукціони, вікторини, бесіди в бібліотеках району проводиться просвітницька та профілактична робота серед користувачів різного віку.

Основною формою профілактики правопорушень і оволодіння певними правовими знаннями є зустрічі з працівниками прокуратури, районного відділу юстиції, органів внутрішніх справ, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах неповнолітніх при райдержадміністрації та інших.

Так, працівниками Новгородківської центральної районної бібліотеки спільно з районним відділом юстиції та центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді було проведено зустріч - роздум «Молодь: твої права і обов'язки» і зустріч за круглим столом «Права і обов'язки учнівської молоді та організація їх змістовного дозвілля».

До Всеукраїнського дня сім'ї та в рамках проекту «Мережа громадянської освіти: правова освіта сільської молоді» спільно з районним відділом юстиції для учнів ПТУ №36 проведено юридич

ну консультацію: «Сім'я. Сімейне право. Запобігання насильства в сім'ї».

З метою популяризації серед підростаючого покоління засад здорового способу життя до Всесвітнього дня без тютюну для користувачів районної бібліотеки оформлено книжкову виставку «Чи варто підкурювати цю вершину?» Для учнів ПТУ № 36 начальник районного відділу юстиції Беяєва А. М. провела правову годину «Права людини - права жінок».

До Всесвітнього дня здоров'я для різних категорій користувачів районної бібліотеки було організовано виставку-пораду «Наше здоров'я - в наших руках», для учнівської молоді 8-А кл. НВК проведено усний журнал «Шкідливі звички - шлях у безодню». Всі ці заходи мали на меті популяризацію здорового способу життя та профілактику шкідливих звичок.

«Закон про мене, мені про закон» - під такою назвою пройшов юридичний брейн-ринг у Спасівській сільській бібліотеці. Запитання стосувалися різних галузей права: здобуття освіти, працевлаштування молоді, відкриття власної справи, адміністративної та кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Проблеми сексуального рабства, торгівлі людьми, насилля розкривалися для молоді у ході проведення бібліотекарем І-Кам'янської сільської бібліотеки уроку моралі «Торгівля людьми. Дізнайся правду» та заходу під назвою «Конверт дружніх порад».

Новоандріївська сільська бібліотека підготувала цикл заходів «Здорова молодь - міцна держава». Старшокласники брали активну участь у засіданні круглого столу «Здоровий спосіб життя. Ви за чи проти?». Учасники заходу обговорювали, що таке здоровий спосіб життя, синдром набутого імунodefіциту і які його основні причини, що потрібно молодій людині, щоб шкідливі звички ніколи не стали нормою життя. Після засідання учнівській молоді було запропоновано ситуаційно-сюжетну гру «Діалоги не про кохання», після якої відбулося міні ток-шоу «Я так думаю». Наприкінці було проведено конкурс плакатів «Вибираємо життя».

«Щоб не переступити межу» - так називалися проведені Білозернівською сільською бібліотекою ситуаційні дискусійні розмови для юнацтва. Після вступного слова бібліотекаря присутнім пропонувалося обговорити, а потім ситуативно «розібрати» одну з

публікацій про кримінальні злочини, скоєні неповнолітніми. Після обговорення статті учасники розмови висловлювалися, уявивши себе потерпілими, обвинуваченими, свідками. На зустрічі молодь мала змогу поспілкуватися із запрошеним юристом.

З метою підвищення рівня правових знань серед молоді у рамках проекту «Мережа громадянської освіти: правова освіта сільської молоді» в бібліотеках району проведені тренінги: «Попередження торгівлі людьми», «Сімейне право. Права дитини. Здоровий спосіб життя», «Право на працю. Безробіття», «Толерантність».

При проведенні тренінгів розглядалися такі питання:

- функції сім'ї,
- сімейні цінності,
- права дитини у сім'ї,
- щасливе дитинство,
- як уникнути шкідливих звичок,
- шляхи до здорового способу життя та багато інших питань.

Деякі завдання тренінгів подавалися в ігрових формах. Це дало змогу вільно спілкуватися з учасниками та почути від них щирі, невимушені відповіді на задану тему.

Для учнів була проведена бесіда «Створюємо сім'ю разом», де розглядалися питання створення сім'ї, як відбувається державна реєстрація шлюбу, хто не може перебувати у шлюбі, право на вибір прізвища. З інтересом учасники працювали над вікториною «Права дитини у сім'ї». Чи є в дитини права? Чи однакові права в батьків щодо дітей? Як захистити себе від жорстокості в сім'ї? - ці питання хвилюють дітей. Вони висловлювалися самі та слухали відповіді своїх товаришів.

Також цікавою була інформаційна година «Вибери здоровий спосіб життя». В ній розглядалися питання про фактори ризику, які руйнують людський організм та як вести здоровий спосіб життя. Для кращого засвоєння матеріалу для учнів були виготовлені плакати з висловлюваннями відомих людей, цитувалися статті Конституції, Сімейного кодексу тощо.

В роботі тренінгу учасники користувалися буклетами: «Права дитини у сім'ї», «Створюємо сім'ю разом», «Здоровий спосіб жит

тя», «Віддайте себе дітям» , які були підготовлені інформаційною службою з актуальних питань жіноцтва та працівниками інформаційно-ресурсного центру.

Поряд з іншими актуальними темами, які розглядалися у ІРЦ, стоїть тема «Попередження торгівлі людьми».

Працюючи над темою «Попередження торгівлі людьми», через Інтернет отримали багато нової інформації:

- як законодавство України гарантує реалізацію права людини на свободу від насильства;
- до яких установ може звернутися людина, яка постраждала від сучасної работоргівлі;
- якими порадами можна скористатися при працевлаштуванні за кордоном;
- які документи оформляються для навчання в іншій країні та інше.

В центральній районній бібліотеці та сільських бібліотеках у каталогах виділено рубрики «Протидія торгівлі людьми», де міститься інформація з цієї теми.

В районній бібліотеці оформлена книжкова виставка «Торгівля людьми - проблема сучасності».

Для учнів середньої школи проведена інформаційна година «Торгівля людьми - проблема людства» та «Працевлаштування за кордоном».

Цікаво пройшла інформіна з учнями та молоддю «Торгівля людьми. Як вберегтися від небезпеки?»

В селах Новгородківського району Новоандріївці, Куцівці, Верблюжці та Інгуло - Кам'янці були проведені тренінги з теми «Попередження торгівлі людьми». Працівники центру виступали з бесідами, інформаційними годинами, пропонували вікторини, рольові ігри.

Учасники тренінгів знайомилися з темою у вільному спілкуванні, ігрових формах та під час бесід, інформаційних повідомлень, інформаційних годин; з цікавістю вивчали питання про працевлаштування та навчання за кордоном. Всіх хвилювали питання торгівлі людьми та рабства і як уникнути цієї небезпеки.

Присутні уважно слухали бесіду «Торгівля людьми - проблема існує» та працювали над вікториною «Торгівля людьми - це злочин проти людства». В ході роботи учасники переконувалися, що ці теми дуже актуальні для кожного громадянина України.

Важливим був проведений інформаційний коктейль «Сучасній работоргівлі скажемо - ні!». Присутні слухали про влаштування за кордоном на роботу, навчання, а також про подорож легальними шляхами, щоб не потрапити у тенета рабства. Було акцентовано увагу на небезпечних наслідках нелегальної міграції за кордон.

В ході роботи учасники користувалися буклетами «Приєднуйтеся до боротьби з торгівлею людьми», «Людські жертви нелюдської торгівлі», що підготовлені інформаційною службою з актуальних питань жіноцтва та працівниками ІРЦ.

Центр також працював над темою «Роль громадянського суспільства та громадських ініціатив у сільській місцевості», яка розкриває роль громадян у громадському житті села та участь у місцевому самоврядуванні і є не менш актуальною за попередні.

В центральній районній бібліотеці працювала книжкова виставка: «Громадянське суспільство та соціальні ініціативи».

В селах району В-Кам'янці, Верблужці, Спасовому, П-Корбівці були проведені тренінги з учнями шкіл, сільською молоддю та іншими користувачами бібліотек.

На тренінгах працівники центру з учасниками обговорювали тему про громадянське суспільство, з'ясовували поняття „громадяни“, „громадські ініціативи“, „громадянське суспільство“. Розглядали проблеми розвитку громадянського суспільства, діяльність громадського сектору, хто допомагає реалізовувати громадські ініціативи.

В ході проведення бесіди «Участь громадян у місцевому самоврядуванні» учасники знайомилися з основними принципами демократії, на яких базується демократичне суспільство, та поняттями «громадська участь» та «громадська ініціатива».

Участь учнів школи у вікторині «Юридична» дала змогу закріпити свої знання з даної теми. Учнівська молодь відповідала на питання вікторини:

- хто є головною посадовою особою села, селища, міста,

—термін, на який затверджується сільський, селищний, міський голова,

- що таке адміністративно-територіальна одиниця та ін.

В інформаційній годині «Соціальні ініціативи - наша участь в них» були представлені ініціативи районів області, нашого району та участь у них громадян.

Для учасників тренінгу, проведеного у В-Чечеліївській сільській бібліотеці на тему «Право на працю. Безробіття», відбулася бесіда «Право на працю - одне з головних прав людини», в якій наголошувалось на тому, що кожен має право на працю та можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Цікаво пройшла інформаційна година «Законодавчо-нормативні документи - гарантії права на працю», під час якої більш детально були розглянуті документи, що гарантують право на працю. Не менш цікавою була і вікторина «Трудові відносини» та рольова гра «Я стала безробітною, що робити...?».

Другий блок тренінгу був присвячений проблемі безробіття.

- Що таке безробіття?
- Як стають безробітними?
- Як зміняти статус безробітного на працюючого?
- Яка допомога надається безробітним від держави?

Ці питання хвилюють кожного небайдужого до своєї долі громадянина. Тому в бесіді «Проблема безробіття в Україні» було дане і визначення статусу безробітного, і методи, якими з безробіттям пропонують боротися.

Для учасників тренінгу працівниками інформаційно-ресурсно-го центру були підготовлені буклети та брошури «Право працювати», «Безробіття: проблема, яка вирішується», «Резюме - основа успіху у працевлаштуванні». В цій друкованій продукції користувачі зможуть знайти для себе коротенькі поради з питань працевлаштування.

Тренінг за темою «Толерантність» у Петрокорбівській сільській бібліотеці проходив за планом:

1. Проголошення принципів
2. Рольова гра «Чим ми схожі»

3. Бесіда «Толерантність — шлях до взаєморозуміння»
4. Робота з групами, інтерактивне спілкування, мозковий штурм
5. Бесіда «Роль толерантності у громадянському суспільстві»
6. Робота з групами. Розгляд ситуацій. Тести
7. Оповідання про толерантність
8. Бібліотека - територія толерантності та декларація принципів толерантності
9. Анкетування, підведення підсумків

Після проведення інформаційних сесій і тренінгів учасники були задоволені і проведенням, і набутими знаннями з даної теми. Вони дякували і пропонували надалі співпрацювати. Всі були активними, щирими, висловлювали свої думки, почуття. Це дозволяє зробити висновок, що тренінги сподобалися, були корисними для учасників, які отримали багато нової і цікавої інформації.

Бібліотекарі Новгородківщини спрямовують свої зусилля на правове забезпечення мешканців району засобами бібліотечної роботи, дотримуючись певних принципів у своїй діяльності:

- Зацікавленість громадськості у вирішенні проблеми;
- Залучення до підготовки та проведення фахівців;
- Тісна співпраця з різними установами;
- Різноманітність тематики, форм та методів роботи;
- Систематичність та системність правової просвіти населення.

Отримуючи знання про систему держави та права, аналізуючи систему правових відносин та морально-етичної поведінки в суспільстві, користувач бібліотеки проходить певний шлях, коли його знання перетворюються на переконання, а переконання стають світоглядом людини, яка оволоділа правовою культурою.

Краеведческая литература как источник национального примирения народов Украины

Бажан В. В.,

*доцент Кировоградской филии Открытого
Международного университета развития
человека „ Україна ”, журналист*

В годы независимости Украины, к сожалению, обострились в государстве межнациональные отношения. Локальные конфликты возникали в последние годы в Крыму, на Западной Украине, в других регионах. События, которые принято называть оранжевой революцией, создали почву для разногласий по национальным вопросам практически по всей стране.

Вопросы, которые являются предметом разногласий на национальной основе, чаще всего связаны с историей Украины. Разводят людей по разные стороны баррикад языковые проблемы, в частности спорными и достаточно сложными остаются вопросы функционирования русского языка на территории страны и его статуса. Разные подходы к событиям, связанным со становлением украинского языка, его развитием в годы царской России и советский период, связаны в первую очередь с разными, а иногда и агрессивно-непримиримыми политическими взглядами оппонентов. Не вдаваясь в нюансы данных противоречий, их обоснованность и научную основу, предлагаем избрать для примирения краеведческий подход. Суть его заключается в том, чтобы, основываясь на истории села, поселка, города, воспитывать в молодых людях понимание: все, чем мы сегодня можем гордиться, создавалось представителями разных национальностей. Речь идет о зданиях, парках, библиотеках, музеях и так далее - о тех материальных и духовных ценностях, которые составляют славу региона.

Так, история Елисаветграда-Кировограда изобилует фактами, которые свидетельствуют: строили крепость Елисаветы, давшую начало городу, представители множества национальностей под началом сербского военачальника Ивана Хорвата. Первый же православный храм города - Рождества Пресвятой Богородицы - до сих пор в Кировограде называют Греческой церковью. Дело в том, что его строили греки-переселенцы, нанявшиеся на эту работу и, как

это становится понятным спустя много лет, прекрасно справившиеся со своей задачей. Храм и сейчас является одним из главных украшений города. К воздвижению всех старых православных храмов Елисаветграда имели прямое отношение российские императоры - они были первыми, кто делал взносы на строительство каждой из церквей, которыми мы сейчас гордимся.

В истории Елисаветграда есть замечательные страницы создания одного из первых в Российской империи электрических трамваев, прекрасного водоканала, электросети. Ко всем этим инженерным проектам имел прямое отношение немец Евгений Федорович Тамм, отец нобелевского лауреата Игоря Тамма, одного из разработчиков ядерного оружия СССР.

Кароль Шимановский - композитор, пианист, педагог, ректор Варшавской консерватории и Академии музыки, родился, вырос и свое первое музыкальное образование получил в нашем городе. Сегодня Польша гордится им не меньше, чем Шопеном. Кстати, в Елисаветградской мужской гимназии учился и Ярослав Ивашкевич, классик польской литературы, который дружил с Шимановским.

Сегодня кировоградцы могут любоваться уникальным по красоте зданием 3-ей городской больницы - это дом еврея Самуила Вайсенберга, который создал в нем водолечебницу.

На улице Дзержинского, напротив синагоги, располагается музыкальная школа имени Нейгауза. В этом здании уже много лет звучит музыка - его в свое время построил еврей Мейтус, сын которого Юлий Мейтус стал всемирно известным композитором.

Оба эти красивейших здания созданы по проекту уникального архитектора Якова Паученко, в доме которого рос и его племянник Александр Осмеркин. Его имя украшает историю русской живописи первой половины XX века.

Венгр Ференц Лист дал в Елисаветграде свой последний концерт. Он уехал из нашего города, оставив тут свою самую большую любовь.

В дореволюционном Елисаветграде оставил свой заметный след и каждый из тех, кого горожане избирали городским головой - все до одной фамилии этих достойных людей русские.

Так кому мы должны быть благодарны за то, что живем в одном из самых удивительных городов Украины. Наверное, всем вместе - украинцам, русским, полякам, сербам, немцам, евреям, болгарам, представителям многих других национальностей. И, видимо, нечего нам делить на нашей общей земле.

Виховання толерантності як одна з важливих умов підготовки інформаційно-бібліотечних фахівців

Іванова О.Ю.,

викладач бібліотечних дисциплін Олександрійського вищого училища культури, м.Олександрія Кіровоградської області.

Одним з напрямів діяльності навчальних закладів є процес виховання. Стаття 4 Декларації принципів толерантності розглядає виховання як найбільш ефективний спосіб попередження агресії та нетерпимості. Заклад, який я представляю, готує майбутніх спеціалістів бібліотечної справи і тому велика увага звертається на виховання толерантних відносин у міжособистісному спілкуванні студентів, бо інколи не вистачає терпіння, щоб вислухати та зрозуміти одне одного, прийняти людей з їх унікальністю, усвідомити право кожного з нас на власне бачення світу.

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускника бібліотечної справи зазначено, що майбутні фахівці повинні мати не лише комплекс спеціальних навичок, умінь та творчих здібностей щодо конкретного виду трудової діяльності, а й особливі морально-вольові якості, що й дадуть їм змогу стати висококваліфікованими фахівцями. Професія бібліотекаря пов'язана із постійним спілкуванням з людьми і має низку норм щодо моральних вимог до професійної поведінки. Тому майбутні бібліотекарі зобов'язані спиратись на загальноприйняті норми моралі, мати позитивні моральні якості співіснування в суспільстві.

Соціальна нестабільність кінця XX - початку XXI ст. призвела до розвитку негативних явищ практично у всіх сферах соціальних відносин, в тому числі і толерантних. Основними ознаками соціальних змін є підвищення рівня соціальної ентропії, виникнення криз поведінки, зростання агресії серед молодого покоління.

Тому наш навчальний заклад повинен віднайти такі засоби педагогічного впливу, які допоможуть вирішити інтолерантні проблеми. На сьогодні перед педагогами нашого закладу поставлені такі завдання: удосконалення змісту та організації толерантного вихо

вання, вивчення природи толерантності і способів толерантної взаємодії.

У 2008-2009 н.р. педагогічний колектив училища працював над пріоритетним напрямом «Оптимізація виховної роботи зі студентською молоддю - запорука формування кваліфікованого фахівця», гаслом якого був вислів видатного педагога В.О.Сухомлинського «Людину можна виховати лише добром».

Одним із завдань даного напрямку було виховання толерантних відносин при викладанні програмового матеріалу навчальних дисциплін та закріплення набутих теоретичних знань на практиці.

Тож, на заняттях зарубіжної, дитячої та української літератури студентам прищеплюють почуття толерантності через твори мистецтва і передусім - мистецтво слова. Майбутні фахівці вчаться аналізувати взаємовідносини між літературними героями казок, віршів та художніх творів; співчувати їм або ж засуджувати; аналізувати їх поведінку та емоції; це веде до формування в студентів більш складних емоцій, таких як милосердя, співчуття, співпереживання, а зазначені емоції, як відомо, є психологічною основою миролюбності і терпимого ставлення до інших.

На заняттях з культурології дається загальне уявлення про багатоманітність людства і людської культури; розуміння причини негативного сприйняття та принизливого або упередженого ставлення до окремих груп людей, виявлення стереотипів. У студентів розвивається почуття поваги та терпимості до інших культурних та релігійних середовищ, їх вчать ставити людський фактор на перше місце, враховуючи при цьому належність особистості до тієї чи іншої культури; сприймати та розуміти багате різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості.

Велика увага толерантному вихованню приділяється на заняттях з курсу «Професійна етика», під час яких майбутні спеціалісти оволодівають знаннями про моральну сутність бібліотечної професії; про особливості моральних стосунків у сфері бібліотечно-бібліографічної діяльності, про моральні вимоги до особистості бібліотекаря як під час виконання професійних обов'язків, так і в позаслужбових стосунках. Студенти вчаться спілкуватися з чита

чами, колегами, налагоджувати з ними соціологічний контакт, знаходити вихід з конфліктних ситуацій.

Під час викладання фахових дисциплін майбутніх бібліотечних спеціалістів вчать використовувати ідеї толерантності в бібліотеч- но- бібліографічних та літературних іграх, продуктивних видах діяльності, в читаннях та реальному житті.

Викладачі спеціальності створюють атмосферу толерантності всередині навчального закладу, вони не тільки дають теоретичне уявлення про толерантні відносини, але й демонструють їх на власній педагогічній практиці. Так, при самостійній підготовці завдань, а саме розробка різних форм масових заходів, бібліографічної продукції та створення електронних презентацій - враховуються індивідуальні особливості вихованців, дається можливість самостійного вибору тематики та методів проведення. Викладач лише спостерігає за процесом, а за необхідності спрямовує студента у вірне русло. Таким чином викладачі демонструють урахування індивідуальних особливостей кожної людини, її думок, поглядів та бажань. В ході цього процесу студенти працюють в атмосфері толерантності, доброзичливості та взаємопідтримки, що дозволяє не тільки отримати нові знання, а й розвиває пізнавальну та творчу діяльність майбутніх фахівців.

На навчальній та професійній практиці студенти мають можливість проявити та закріпити свої толерантні здібності. Вони працюють з різними категоріями користувачів, вчать враховувати їх вікові, соціальні, релігійні та психологічні особливості, таким чином формуючи в себе толерантне ставлення до різних соціальних груп населення.

Виховання в душі толерантності не обмежується опануванням понять „толерантність” і „толерантна людина”. Через такі складові толерантності як емпатія, довіра, уява, співчуття, викладачі спеціальності розкривають студентам сутність „інакшості”, формуючи у майбутніх фахівців бібліотечної справи толерантність щодо себе, передусім почуття гідності та здатності до самопізнання. Ці якості розглядаються у контексті навчальної групи, коли терпиме ставлення до себе є необхідною умовою толерантності стосовно інших.

Виховання толерантних відносин відбувається і в позанавчальний час. На базі спеціальності «Бібліотечна справа» діють клуби «Аріадна», «Час і я» та «Впевнений старт», метою яких є виховання та утвердження принципів загальнолюдської моралі, формування моральних та духовних цінностей, естетичної освіченості особистості, можливість адаптуватися в сучасних ринкових умовах.

В рамках клубу «Час і я» діє школа етикету «Мистецтво гречності» та волонтерська група «Молодь за здоровий спосіб життя».

Студенти спеціальності постійно проводять різні виховні заходи: тематичні літературно-музичні вечори, години прекрасного, уроки етикету «Добротою себе виміряй», «Вічні цінності життя», «Твори добро на цьому світі», турніри ввічливих «Ніщо не цінується так дорого, як ввічливість», бібліотечні уроки, уроки народознавства, диспути та години милосердя «Людина починається з добра» та усний журнал «Запрошуємо в країну ввічливості».

Волонтери спеціальності провели акції милосердя «Почуйте всі», «Милосердя», «З добром до людей», а також допомагають ветеранам ВВв та ветеранам бібліотечної справи. І слід відзначити, що студенти охоче беруться за цю справу.

Викладачі спеціальності звертають увагу майбутніх фахівців на толерантні відносини не тільки в межах навчального закладу, а й поза ним. Тобто на взаємодію студентів з батьками, друзями, знайомими. Демонструють наслідки толерантності та інтолерантності, допомагають віднайти можливі варіанти вирішення певних проблемних ситуацій, співпраці та діалогу. Таким чином спонукаючи майбутніх фахівців до осмислення та аналізу власних дій, способу життя та поведінки з оточуючими.

Весь перелічений комплекс дає можливість виховати емоційно врівноважену особистість, мінімізувати прояв агресії серед молоді, зняти напругу серед різних соціальних верств студентів, підтримати позитивні почуття стосовно інших, активізувати бажання спілкуватися з людьми та виховувати майбутніх бібліотечних працівників.

Література:

1. Актуальні проблеми соціально — педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / заг. ред. А. Й. Капської. - К., 2002. - С. 91 - 96.
2. Великий психологічний словник/ заг. ред.: Б. Мещеряков, В. Зінченко — СПб.: Прайм - Євразна, 2003. - 672 с.
3. Декларація принципів толерантності // Педагогіка толерантності. — 1999. - № 3 -4. - С. 175-179.
4. Дьяченко М.І. Короткий психологічний словник/ Дьяченко М. І., Канди- бович Л. А. - Мн.: Хелтон, 1998. - 399 с.
5. Клименко В. Умови творчого розвитку особистості // Завуч. - 2003р. - № 33. - С. 11-14.
6. Колток Л. Використання інтерактивних методів в управлінській діяльності. Семінар - тренінг “Педагогічна творчість колективу ЕПЛ”// Завуч. - 2003р. - № 16.-С. 3-4.
7. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук - метод, посіб. - К.: А.С.К., 2004. - 192 с.
8. Психологія: підручник / за ред. Ю. Л. Трофимова. - К.: Либідь, 2000. - С. 315-337.
9. Соцька М. Тиждень толерантності у школі // Психолог. - 2004. - №16.- С.3-5.
10. Чередник Г. Психологія для початківців // Психолог. - 2003. - № 14. - С.21 -24.

Формування толерантності у студентському середовищі

Левчук В. М.,

*голова циклової комісії спеціальності
«Бібліотечна справа» КВНЗ «Олександрійське
училище культури»*

Толерантність є найважливішою умовою миру і злагоди. Це те, чого нам зараз не вистачає, тому що якість будь-якого суспільства залежить від здатності людей поважати, розуміти, співіснувати один з одним. Можна сказати, що толерантність у новому тисячолітті - спосіб виживання людства, умова гармонійних стосунків в суспільстві, колективі.

Робота викладачів та студентів спеціальності «Бібліотечна справа» спрямована на забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання поваги до національних та загальнолюдських цінностей, надання майбутнім фахівцям знань, умінь та навичок.

Цінність освіти полягає у вихованні кращої, духовно багатой, терпимої, миролюбної, неповторної людини, яка принесе максимум користі і собі, і суспільству.

Виховання і навчання цілеспрямовано впливають на розвиток особистості.

Кожна навчальна дисципліна, крім суто наукової, професійної цінності, містить найнеобхідніші духовні моменти, що сприяють вираженню глибини сутності людини, дають їй вибір між добром і злом, надихають на найкраще, виховують толерантне ставлення до різноманітності соціальних груп, культури, повагу до почуттів, думок, ідей, звичаїв людей.

Виховання особистості здійснюється в процесі навчання на всіх заняттях, а також під час проведення виховної роботи, мета якої - підготовка фахівця, всебічно розвиненої особистості, пристосованої до життя за сучасних ринкових умов.

На заняттях зі спеціальних дисциплін, під час проходження навчальної та професійної практик студенти оволодівають прийомами і навичками професійної майстерності, в них виховується любов до обраної професії.

Так, під час проведення тижня спеціальності, присвяченого Всеукраїнському Дню бібліотек, викладачами комісії, бібліотекою училища та студентами старших курсів були проведені: репортаж з робочого місця «Моя робота - моє покликання» (зустріч з випускниками), презентація книжкової виставки «Усіма барвами книжкової веселки», експрес-інформація «Світ мудрості», гра-конкурс «Ти відкриваєш книгу», книжковий ярмарок «Книга - джерело мудрості та знань», міні-лекція «Інформаційна місія бібліотек», відкрита виховна година «Ми прагнемо словом освятити душі».

Вже стало традицією організовувати вечір-портрет «Життя віддане книзі» з ветеранами бібліотечної праці училища, викладачами Люсточкиною К. Г., Нікітенко Г. Ф.

У давнину моральне виховання часто називали вихованням серця, і в цьому є своя мудрість. Дійсно, моральне виховання потребує глибокого, розумного та емоційного впливу на людину, уміння розбудити моральні почуття, дати такі приклади, що підносять душу; навчають поєднувати слово і справу, розуміти один одного.

Викладачі спеціальних дисциплін підбирають теми, а студенти готують уроки ввічливості, тематичні вечори, диспути, бесіди з теми «Культура спілкування», «У світі ввічливості», «Як набути популярності», «Духовні цінності сім'ї» та ін.

Під час проходження навчальної практики студентами спеціальності разом з керівниками були проведені масові заходи: диспути «З чого починається духовність?», «Чи врятує толерантність світ?», «Совість, благородство и достоинство - вот святое наше воинство», урок моралі «Хай оживає істина стара, людина починається з добра», літературно-музична композиція «Через віки з любов'ю».

Викладачі звертають увагу на патріотичне, національне та правове виховання студентів. Цьому сприяють завдання практичних занять з предметів «Обслуговування в бібліотеці», «Бібліографічна діяльність». Студенти готують бібліографічні посібники «Звичаї українського народу», «Степова перлина», бібліографічні огляди

«Без мови немає народу», «Свічка пам'яті», бесіди про рекомендаційний бібліографічний покажчик «Письменники Олександрійщини - дітям», уроки народознавства «Колядування в Україні», театралізоване свято «Чародій і угодник - Святий Миколай», літературно-музичну композицію «Дзвони пам'яті. 1932-1933 рр.», вечір-зустріч «Ветеранам партизанської слави присвячується», ігрову програму «Не журись, козаче, нехай твій ворог плаче», тематичну годину «Краю мій. пишаюся тобою».

Викладачами спеціальності приділяється увага естетичному вихованню як процесу формування цілісного сприймання і правильного розуміння, багатого розмаїття культури.

Формування естетичного виховання відбувається в процесі навчання. Кожна наша дисципліна дає змогу формувати естетичні почуття, погляди, переконання, терпимість, смакові оцінки і судження; виховувати в студентів цілісне ставлення до явищ культури.

Ми вивчаємо такі теми як «Обслуговування читачів, чиї інтереси пов'язані з документами з мистецтва, художньої літератури». Студенти готують та проводять години прекрасного, бібліографічні огляди, літературно-музичні вечори, організовують виставки: «І линуть звуки чарівні», «В світі музичних інструментів», «Поезія - це свято, як любов», «Поезії осінні уроки».

Заняття, практичні роботи та масові заходи, які проводяться у навчальному закладі, постійно об'єднують студентів, зацікавлених книгою, читанням, не байдужих до всього, що їх оточує. Навчають сприймати один одного, поважати і підтримувати, об'єднувати зусилля в ім'я загального добра.

Толерантності можна досягнути лише за умови взаємної поваги, вміння знаходити спільну мову зі студентами, викладачами. Цьому сприяють робота клубу «Час і я». Мета клубу - утверджувати принципи загальнолюдської моралі, толерантності, формування моральних і духовних цінностей, естетичної освіченості особистості.

Завдання клубу - формувати інтерес до літератури, розширювати коло своїх знань, розвивати індивідуальні здібності і таланти студентів; виховувати морально-етичні якості, як-то шанобливе ставлення до людей, доброзичливість і відповідальність за доручену справу, уміння спілкуватись.

Девіз клубу — «Нехай осяє наш нелегкий шлях духовності вогонь незгасний».

В рамках цього клубу діє волонтерська група «Молодь за здоровий спосіб життя» та «Школа етикету»

Студенти училища мають нагоду поспілкуватися, одержати корисну інформацію на тему здоров'я людини. У сфері постійної уваги такі болючі питання як алкоголізм, наркоманія, СНІД. Ці заходи спонукають підлітків, молодь вільно висловлювати свої думки, допомагають сформулювати правильне, толерантне ставлення до цих проблем.

В рамках «Школи етикету» проводяться: урок доброти «Людина починається з добра», урок етикету «Як набути популярності», турнір ввічливих «Ніщо не цінується так дорого, як ввічливість», усний журнал «Запрошуємо в країну ввічливості». Ці заходи допомагають студентам зрозуміти, що ввічливість - це моральна якість людини, для якої повага до інших - повсякденна форма поведінки і звичний спосіб спілкування.

Викладачі прагнуть того, щоб усюди в колективі, навчальній аудиторії, де йде обмін думками, ідеями, навчальний і виховний процес - толерантність стала нормою поведінки та взаємоповаги.

Польский ликбез

Юланта Убовська

*заступник директора
Дольношльонської
Публічної бібліотеки ім.
Т. Микільського
(м.Вроцлав, Польща)*

Как правило, собеседники, приехавшие в Украину из-за рубежа, начинают расхваливать свою Родину, и мы невольно чувствуем себя не в своей тарелке - все-то у них лучше: и зарплаты выше, и возможностей больше, в порядке. Может быть, не все так и гладко в Европе, если пожить там долго, но нам представляют определенную картинку, и мы начинаем потихоньку завидовать.

Юланта Убовска, заместитель директора Дольношленской публичной библиотеки им. Тадеуша Микельского во Вроцлаве, рассказывала о родной Польше критично. Точнее, говорила правду, не пытаясь приукрасить, по крайней мере, сферу жизни, ей знакомую. Финансируется культура хорошо, но дети не читают. Зарплаты высокие, но уровень образования стремительно падает...

Пани Юланта приехала в Кировоград на международную научно-практическую конференцию «Миротворческое значение библиотеки в формировании толерантности и духовности общества» вместе со своим коллегой Ежи Кумиега, чтобы поделиться опытом. В перерывах между заседаниями и докладами мы поговорили с гостьей из ближнего зарубежья - не только о книгах.

- В Польше люди сейчас ходят в библиотеки?

-Ходят школьники, студенты, потому что они вынуждены это делать. К нам приходят также совсем маленькие дети с родителями, у нас есть такая популярная программа, когда они играют в залах, а мамы могут отдохнуть с книжкой. Маленькие дети-то приходят, но самая большая проблема с молодежью от 15 до 18 лет.

- Тинейджеры предпочитают Интернет?

- Практически каждый имеет дома компьютер, подключенный к Интернету, поэтому дети на самом деле неохотно берутся за книги. Любую информацию, которая им понадобится, они могут получить из Интернета. Они действительно мало читают.

Я уверена, что уровень образования в Польше сейчас на самом деле падает. Причина не в самом Интернете, а в системе образования. Требования к знаниям в школах значительно снизились. Мой муж -учитель ис

тории. И он в прошлом году провел эксперимент - дал ученикам контрольную работу десятилетней давности. И что получилось: все дети, 100% (!), получили негативную оценку. Представляете, что происходит?

- Польским детям много задают читать по программе?

- В нашей Дольношленской библиотеке есть большой отдел аудиокниг, изначально он был предназначен для слепых и слабовидящих. Но сейчас туда активно ходят обычные дети. Большинство пользователей - это школьники и студенты, которым лень читать, а проще послушать.

По своей дочери - ей 17 лет - я знаю, что молодежь вынуждена читать, но они просматривают только краткое содержание книги, критику или отрывки в хрестоматии. Но точно не первоисточник.

- В Польше книги издаются? Как много вы получаете новинок в свою библиотеку?

- Да. У нас фонды постоянно обновляются, каждый год мы закупаем по 12 тысяч новых томов. Много, но Вроцлав — большой город, промышленный и научный центр, наша библиотека универсальная, самая большая, поэтому такой объем новых экземпляров - это нормально.

В то же время производится селекция, старые книги изымаются из фондов. Наши читатели хотят пользоваться только новыми изданиями, чтобы была новая современная полиграфия, твердые обложки.

- За последнее время появилось много новых польских авторов? Они популярны?

— Да, очень-очень. Их любят, они известны. Очень часто даже у нас в библиотеках проводятся вечера встреч с писателями, поэтами. Эти дискуссионные круглые столы ведут вначале библиотекари, а потом люди сами общаются со своими кумирами.

- И много туда приходит народа?

- Вначале, когда такие вечера только начинались, приходило всего 5-10 человек. А сейчас очень много, не все желающие даже могут попасть. Эта программа финансируется по программе министерства культуры.

- Профессия библиотекаря в Польше престижна?

- Нет. Потому что еще остались стереотипы, что библиотекарь - это женщина, очень образованная, ходит в очках, в какой-то непонятной юбочке, старомодной кофточке. Такой «синий чулок». Но на самом деле в польских библиотеках работает много молодежи. Очень быстро меняются кадры. Бывает такое, что люди приходят, пару лет учатся профессии, а потом уходят на более престижное место. Потом приходят другие, показывают себя с самой хорошей стороны и в молодом возрасте становятся начальниками отделов.

- Сами помещения библиотек выглядят прилично?
- Да, идет хорошее финансирование по линии министерства культуры и национального наследия и по программе Билла Гейтса.
- То есть не по остаточному принципу?
- Нет, у нас не так, инфраструктура библиотек развивается, средства из государственного бюджета легко можно получить. За последние 5 и даже 10 лет польские библиотеки очень изменились, они стали современными центрами культуры и науки. Это не только собрание книг, как было раньше.
- Что предпочитают читать поляки? На примере абонемента скажите, какие книги «зачитанные»?
- Конечно, мировые бестселлеры. Если появляется что-то «раскрученное», это сразу же берут. Детективы, легкое чтиво, романы просят девушки и люди пенсионного возраста. Произведений с политической окраской ищут меньше, в основном люди образованные, среднего возраста.
- Я сама, например, в Украину взяла книгу шведского автора, который пишет в криминальном жанре.
- Часто книгу берут, а потом не возвращают?
- Мы стараемся всех запоминать, работаем со специальной электронной системой. Но, если человек все-таки книгу не вернул, мы наказываем. Его читательский билет блокируется, и взимается штраф.
- Штраф серьезный?
- В переводе на гривни-30 копеек за каждый день (смеется. -Авт.).
- А книги у вас дорогие? У нас — очень...
- В Польше еще дороже. Хорошая книга по истории в глянце польского автора стоит 700 гривен, например. Но у нас и зарплаты выше.
- История Польши в изложении современных авторов сильно отличается от истории, написанной в период социализма?
- У нас нет антагонизма. Потому что мы хорошо знаем, что раньше история была перевернута, а сейчас дается то, что было на самом деле, а не какая-то пропаганда.
- Какие у вас впечатления от Украины, Кировограда?
- Я еще толком ничего не поняла, но могу сказать, что у вас очень милые, приветливые люди. Вчера я была в центральной детской библиотеке в Киеве. Я поражена ее уровнем. С вашей библиотекой (ОУНБ им. Чижевского. -Авт.) мы сотрудничаем на постоянной основе. Я считаю, она соответствует хорошему европейскому уровню.

Анна Кузнецова, «УЦ». Украина-Центр, №41 от 13. 10. 2010

<http://uc.kr.ua/fresh/6430/>

Додатки

УКРАЇНА

КИРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ **НАКАЗ**

№ 453

IS ОврПНЯ 2010 року

м Кіровоград

Про проведення Міжнародної науково-практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства”

На виконання Плану роботи управління культури і туризму облдержадміністрації на 2010 рік

НАКАЗУЮ:

1. Обласній універсальній бібліотеці ім.Д.І.Чижевського (Гаращенко О.М.) забезпечити проведення 28-29 вересня 2010 р. на базі бібліотеки Міжнародної науково-практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” за участю директорів районних (міських) ЦБС> центральних районних бібліотек для дорослих.

2. Підготувати Програму проведення Міжнародної науково-практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” до 20 вересня 2010 року.

3. Начальникам відділів (управлінь) культури і туризму райдержадміністрацій, міськвиконкомів забезпечити участь директорів районних (міських) ЦБС, центральних районних бібліотек для дорослих у роботі конференції.

4. Начальнику відділу культури і туризму Олександрі вської райдержадміністрації (Яровому В.О.) забезпечити участь у конференції завідуючого фондами Олександрівського районного краєзнавчого музею Білошапки В.В.

5. Директору Олександрійського вищого училища культури Карпову В.С. визначити учасника конференції і забезпечити його участь у конференції.

6. Витрати на відрядження учасників Міжнародної науково-практичної конференції віднести за рахунок організацій, що відряджають.

7. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника начальника управління культури і туризму облдержадміністрації Животовську В.Г.

Начальник управління

Н.Овчаренко

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ **НАКАЗ**

15 листопада 2010 року

м. Кіровоград

Про підсумки проведення
Міжнародної науково-практичної
конференції “Миротворче
значення бібліотеки у
формуванні толерантності і
духовності суспільства”

На виконання наказу управління культури і туризму облдержадміністрації від 12 серпня 2010 року № 453 “Про проведення Міжнародної науково-практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” 28-29 вересня 2010 року відбулась Міжнародна науково-практична конференція.

У роботі конференції взяли участь начальник управління культури і туризму облдержадміністрації Овчаренко Н.Ю., бібліотечні працівники публічної бібліотеки з м. Вроцлав (Польща), Національної парламентської бібліотеки України, директори центральних районних (міських) бібліотек ЦБС, районних бібліотек для дорослих* науковці, викладачі та студенти вищих навчальних закладів міста.

Науково-практична конференція працювала у пленарному режимі. На початку конференції у доповіді заступника директора з основної роботи Ткаченко О.В. „Бібліотека - місце зустрічі” була представлена діяльність обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського щодо розвитку толерантності та полікультурності.

Учасниками конференції висвітлено питання культурного розмаїття та толерантності* ролі бібліотек та освітніх закладів у створенні багатокультурного суспільства, вихованні толерантності у молоді, впровадженні принципів толерантності у життя громад та толерантного відношення до різних поглядів громадян, глобальних перетворень у світі. Серед найбільш резонансних доповідей були виступи завідувачки відділу наукового аналізу та розвитку бібліотек Національної Парламентської бібліотеки України Цуріної І.О. про роль публічних бібліотек України у

створенні багатокультурного суспільства; головного інженера відділу автоматизації обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського Волохіна О.М. про інноваційні досягнення у сфері новітніх технологій; голови постійної комісії обласної ради з питань освіти, культури, науки, спорту, молодіжної політики, у справах сім'ї і туризму Громова В.В. про роль глобальної освіти; доцента Кіровоградської філії Відкритого Міжнародного університету розвитку людини „Україна”, голови обласної організації Руського руху України Бажан В.В. про краєзнавчу літературу як джерело національного примирення.

Доповіді про сучасну діяльність публічних бібліотек області з питань толерантності, інноваційної організації роботи представили директор обласної бібліотеки для дітей ім. А.П.Гайдара Манжула Т.С., директор обласної бібліотеки для юнацтва ім. О.М.Бойченка Савенко Л.М., директор Кіровоградської міської ЦБС Тимків С.І. та провідні фахівці обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського.

Проблемам виховання толерантності як однієї з важливих умов підготовки інформаційно-бібліотечних фахівців у вищих навчальних закладах був присвячений виступ викладача бібліотечних дисциплін вищого комунального навчального закладу „Олександрійське училище культури” Іванової О.Ю.

Гостями конференції - заступником директора Дольношльонської публічної бібліотеки ім.Т.Микульського (Польща) Іолантою Убовською та директором відділу роботи з дітьми Дольношльонської публічної бібліотеки ім.Т.Микульського Єжи Кумієгі висвітлено питання запровадження толерантності у роботу бібліотечних Центрив іноземної культури та у виховну роботу з дітьми і молоддю.

У конференції також взяли участь письменник, Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, головний редактор журналу „Кур'єр Кривбасу” Гусейнов Г.Д. (м. Кривий Ріг) і письменник, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, секретар ради Національної спілки письменників України Михайло Слабошпилький, які подарували бібліотеці свої останні твори.

Під час конференції відбулась презентація виставки картин заслуженого художника України, члена Національної спілки художників України Тамари Гордової (м. Черкаси).

Учасники конференції ознайомились з діяльністю відділів бібліотеки її візуальним рядом.

Виходячи з вищезазначеного

НАКАЗУЮ:

1. Відзначити високий професійний рівень організації, підготовки та проведення Міжнародної науково-практичної конференції “Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства”

обласною універсальною науковою бібліотекою ім* Д.І.Чижевського (директор Гаращенко О.М).

2. Затвердити Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” (додаються)*

3. Оголосити подяку управління культури і туризму облдержадміністрації:

- редакційній колегії за підготовку книги "Бібліотечна орбіта Кіровоградщини." Вип.3. та збірника "Публічні бібліотеки Кіровоградщини": Гаращенко О.М., Козловій В.А., Циганковій Л.О., Приймак С.В.

- Ткаченко О.В*, Шияну М.А. за високе організаційне забезпечення підготовки та проведення конференції.

4. Відзначити високий рівень підготовки доповідей працівників обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д.І.Чижевського: заступника директора з основної роботи Ткаченко О.В., завідуючої відділом міського абонементу Білаш Н.М., головного інженера відділу автоматизації Волохіна О.М., завідуючої Інтернет-центром Кучеренко І.І., завідуючої відділом краєзнавства Макарової Т.П., завідуючої відділом документів іноземними мовами Сергєєвої О.П., завідуючої відділом мистецтв Ушакової С.А., завідуючої відділом рідкісних і цінних документів Зеленської Н.М.* головного бібліотекаря відділу читальних залів Чуприни Н.К.*

5. Відзначити активну участь директорів ЦБС, районних бібліотек для дорослих: директора центральної районної бібліотеки Вільшанської ЦБС Каліфорової І.С., директора Кіровоградської районної бібліотеки для дорослих і дітей Фролової В.С., директора Маловисківської районної бібліотеки Малащенко Т.В., директора Кіровоградської міської ЦБС Тимків С.І., директора Олександрійської міської ЦБС Городецької Ж.Ф.*

6. Начальникам відділів (управлінь) культури і туризму райдержадміністрацій, міськвиконкомів при формуванні бюджетних запитів на 2011 рік:

- під час планування роботи бібліотек врахувати рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції;

- залучати керівників бібліотек до формування бюджетних запитів та передбачити кошти на 2011 рік на участь керівників бібліотек у наукових конференціях і заходах із підвищення фахового рівня бібліотечних працівників.

листопад-грудень 2010 року

7. Обласній універсальній науковій бібліотеці ім.Д.І.Чижевського запровадити щорічну організацію та проведення науково-практичної конференції.

8. Контроль за
на заступника начальника
облдержадміністрації

виконанням наказу покласти
управління культури і туризму
Животовську В.Г.

Начальник управління

Н.Овчаренко

Рекомендації
Міжнародної науково-практичної конференції
„Миротворче значення бібліотеки у вихованні толерантності і
духовності суспільства” (28-29 вересня 2010р.)

28-29 вересня 2010 р. на базі обласної універсальної наукової бібліотеки ім.Д.І.Чижевського відбулася Міжнародна науково-практична конференція „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства”.

Учасники конференції відзначають наступне.

Бібліотека як відкрита система, куди може прийти будь-яка людина, та соціальний інститут суспільства не може бути осторонь насильства, агресивного націоналізму, расизму, антисемітизму та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, іммігрантів та соціально найменш захищених груп у суспільстві. В основі діяльності більшості бібліотек світу лежить принцип толерантності. Толерантність сьогодні - етична доктрина сучасності, яка посідає центральне місце в системі цінностей цивілізованих держав.

Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського постійно працює над пошуком нових напрямів роботи, вдосконалення вже наявних та втілення інноваційних форм і методів толерантності. Бібліотека поставила за мету сприяти поширенню ідей толерантності в суспільстві. Сьогодні бібліотека на високому рівні забезпечує відкритий доступ до інформації і свободу пошуку, створює умови для гармонійного культурного розвитку громадян, формує толерантне відношення у соціальному середовищі регіону.

Проведення у бібліотеці Міжнародної науково-практичної конференції "Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства" присвячено визначенню основних напрямків роботи бібліотек: просвітницької діяльності з протистояння нетерпимості та ворожнечі, соціальному та релігійному розбрату; створенню середовища толерантного спілкування; просуванню толерантно орієнтованої літератури та інформації, розвитку бібліотечних послуг для представників національних меншин, людей різних соціальних угруповань, людей з особливими потребами*

Під час роботи Конференції фахівці бібліотечної справи області зосередили увагу на найважливіших проблемах: аналізу роботи бібліотек з розвитку толерантних взаємовідносин у суспільстві; активізації та вдосконаленню методичної, аналітичної діяльності; розробкам, формам, методам підвищення професійної компетентності з питань організації роботи

бібліотек щодо формування у громадян толерантного ставлення до різних культур, вірувань, способів життя; розвитку співпраці з громадськими об'єднаннями та представниками національних меншин, які мешкають в регіоні.

Учасники конференції визначили основні напрямки бібліотечної діяльності у розвитку конструктивної взаємодії з іншими соціальними інституціями:

- поповнення бібліотечного фонду навчальною, науково-методичною літературою та іншими видами документів з проблем толерантності;

- здійснення методичних розробок, публікація аналітичних матеріалів для бібліотек області з питань толерантності;

- проведення інформаційної та культурно-просвітницької роботи серед читачів, у т.ч. конференцій, зустрічей, етнокультурних тренінгів, круглих столів та ін.;

- сприяння розвитку співпраці з громадськими організаціями, які займаються формуванням установок толерантної свідомості у суспільстві;

- формування етнокультурної компетентності, навичок взаєморозуміння і взаємодії у міжкультурному середовищі місцевої громади;

- розповсюдження позитивного досвіду толерантної взаємодії;

- підтримка участі обласних бібліотек у міжнародних проектах співпраці задля розвитку партнерських стосунків та популяризації культурного надбання Кіровоградщини серед інших спільнот;

- активна співпраця із засобами масової інформації з висвітлення роботи бібліотек з питань толерантності.

Зазначаючи вищесказане, учасники міжнародної науково-практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і духовності суспільства” рекомендують публічним бібліотекам:

- продовжувати роботу з функціонування та розвитку інформаційно-культурних центрів національних товариств та Європейської інформації;

- розвивати бібліотечні сервіси для людей з особливими потребами;

- здійснювати систематичне організаційно-методичне керівництво бібліотеками області з питань толерантності;

- розробити аналітико-методичні матеріали для бібліотек області з питань толерантності;

- проводити інформаційну культурно-просвітницьку роботу серед користувачів шляхом проведення соціологічних досліджень, етнокультурних тренінгів, круглих столів;

- розвивати співпрацю з громадськими організаціями, які займаються формуванням установок толерантної свідомості у суспільстві та розповсюджувати позитивний досвід взаємодії;

- продовжувати роботу щодо виховання толерантного та духовного розвитку дітей та молоді;

- організовувати безперервну освіту різних категорій бібліотечних працівників з питань толерантності;

- розвивати нову бібліотечну послугу „віртуальна довідка”, задовольняти інформаційні потреби віддалених користувачів бібліотек з питань толерантності;

- розвивати бібліотечні послуги для громадян з особливими потребами;

- інформувати про діяльність з відповідного напрямку через веб-сайти бібліотек та поповнювати веб-сайти бібліотек актуальною інформацією про проведення масових заходів з питань толерантності та полікультурності;

- поповнювати бібліотечні фонди документами з проблем толерантності;

- проводити інформаційну культурно-просвітницьку роботу серед громадян;

- розвивати співпрацю з громадськими організаціями з метою формування установок толерантної свідомості у громадян;

- впроваджувати бібліотечні послуги для громадян з особливими потребами;

- розвивати бібліотечне краєзнавство в напрямку співпраці з представниками національних меншин та об’єднань.

За підсумками конференції підготувати до видання матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Миротворче значення бібліотеки у вихованні толерантності і духовності суспільства”.

*Оксана Ткаченко, заступник директора з
основної роботи ОУНБ ім. Д. І.
Чижевського, виступає з основною
доповіддю*

*Директор ОУНБ ім.Д. І. Чижевського
нагороджує лауреата премії ім. Д. І.
Чижевського Лідію Демещенко, заслуженого
працівника культури України*

*Директор ОУНБ ім. Д. І. Чижевського
Олена Гаращенко відкриває конференцію
вітальною промовою до учасників*

*Начальник управління культури і туризму
Кіровоградської облдержадміністрації
Наталія Овчаренко*

*Любов Дубина та Наталія Кондрескул
реєструють учасників конференції*

*На честь учасників конференції співає
Кіровоградський муніципальний камерний
хор під керівництвом Юрія Любовича*

*Василь Білошанка, головний зберігач фондів
Олександрівського районного
музею, розповідає про питання
толерантності*

*Грег Пол, волонтер із США, розповідає про
співпрацю з бібліотекою*

*Письменник Михайло Слабошпицький,
Лауреат Національної премії України ім.
Тараса Шевченка, вітає учасників
конференції*

*Письменник Григорій Гусейнов, Лауреат
Національної премії України ім. Тараса
Шевченка, дарує бібліотеці книги*

*Олег Волохін, головний інженер з
автоматизації бібліотечних процесів ОУНБ
ім.
Д. І. Чижевського, виступає з доповіддю*

*Олександр Полячок, голова об'єднання
поляків Кіровоградщини «Полонія» ім. К.
Шимановського*

Художниця Тамара Гордова, Заслужений діяч мистецтв України, презентує авторську виставку у рамках роботи конференції

Виступ В. Громова

Спілкування учасників конференції за кавою

Учасники конференції в очікуванні початку

Матеріали конференції

**Миротворче значення бібліотеки у формуванні толерантності і
духовності суспільства**

Редактор: Приймак С. В. Технічний редактор Лисенко В. Ф.

Формат 60x84/16. Умови, друк. арк. 14,65. Авт. лист. 13,14. Тираж.
200. Зам. 118.

СПД ФО Лисенко В. Ф.
25028, м. Кіровоград, вул. Пацаєва, 14, к. 1, кв. 101. Тел. (0522)
322-326. Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 3904
від 22.10.2010.

